

PUBLIEKE GROND IN VLAANDEREN & BRUSSEL

OVERZICHT
EVOLUTIE
EN LANDBOUWPOTENTIEEL

ILVO

COLOFON

Auteurs	Hans Vandermaelen Glenn Willems Elke Vanempten
Versie	finale versie 19 september 2024
Downloadlink	https://ilvo.vlaanderen.be/nl/nieuws/publiek-grondbezit-onderzoeksrapport
Inhoudelijke vragen	Hans.Vandermaelen@ilvo.vlaanderen.be Glenn.Willems@ilvo.vlaanderen.be Elke.Vanempten@ilvo.vlaanderen.be
Persvragen	Nele Jacobs 0472530696 Greet Riebbels 0486260014 pers@ilvo.vlaanderen.be
Data-aanvragen	https://ilvo.vlaanderen.be/nl/nieuws/publiek-grondbezit-data-op-aanvraag
Verantwoordelijke uitgever	Joris Relaes Burg. Van Gansberghelaan 92 9820 Merelbeke België www.ilvo.vlaanderen.be T +32 9 272 25 00

ILVO

Instituut voor Landbouw-,
Visserij- en Voedingsonderzoek

VOORWOORD

Beste lezer

Wie landbouwers vraagt naar de omvang en de betekenis van publieke landbouwgrond, mag zich aan een heel levendig gesprek verwachten. Landbouwers zijn meestal goed op de hoogte van de gronden die OCMW's, kerkfabrieken en andere publieke instellingen bezitten in hun omgeving. Velen zullen aangeven dat grond kunnen pachten van zo'n publieke instelling altijd bijzonder interessant was. "Publieke instellingen verkochten nooit en sterven nooit", zo klinkt het dan, waardoor de gebruikers van hun gronden bijna per definitie langetermijnzekerheid genoten, vaak generatie op generatie. Landbouwers zullen ongetwijfeld ook aanhalen dat dat sinds enkele decennia sterk is veranderd OCMW's en kerkfabrieken heel wat publieke landbouwgrond verkopen.

Voor de ruimere samenleving verdween het thema publieke landbouwgrond in de afgelopen decennia naar de achtergrond. Vele burgers weten niet meer van het bestaan van publieke landbouwgrond. Ook beleidsmatig bleef het thema lang buiten beeld. Vele publieke instellingen hebben nauwelijks kennis over de ligging en de eigenschappen van de eigen gronden. Zowel het maatschappelijk debat als het beleid rond het thema publieke grond stond daardoor op een laag pitje. Daar kwam de afgelopen jaren sterk verandering in. Het debat over publieke grond, en publieke landbouwgrond in het bijzonder, kwam opnieuw op gang. Zowel landbouwers, burgers als diverse organisaties hebben daar een belangrijke rol in gespeeld.

Toch had dit debat ook zijn beperkingen. Bij gebrek aan duidelijke cijfers, kaarten en bijhorende kennis over publieke grond was dit debat ook vaak een gesprek zonder duidelijk onderwerp. Ik ben trots dat we vanuit het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) een belangrijke bijdrage leveren om die beperkingen stilaan op te heffen. Dat deden we op verschillende manieren, onder andere via doctoraatsonderzoek, toelichtingen in heel Vlaanderen en Brussel, studiedagen en een hoorzitting in het Vlaams parlement. In maart 2024 openden ILVO en het Gentse Stadsmuseum (STAM) de tentoonstelling "Gentse Gronden", waardoor ook het brede publiek kennis kon maken met de rijke geschiedenis van onze publieke landbouwgronden en werd uitgenodigd om mee over de toekomst na te denken. Recent publiceerde ILVO ook nog een [beleidsadvies voor een Vlaams landbouwgrondbeleid](#)¹ waar heel wat aanbevelingen rond publiek grondbezit in staan.

Met dit onderzoek zetten we een nieuwe, grote stap. ILVO-onderzoekers brachten voor het eerst alle publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in kaart. De resultaten zijn indrukwekkend. Ik hoop dat dit werk de komende maanden en jaren mag bijdragen tot een boeiend en genuanceerd debat over de toekomst van publieke (landbouw)grond. Vanuit ILVO schuiven we alvast 8 invalshoeken naar voren. Ik nodig u van harte uit om daar mee over na te denken.

Joris Relaes
Administrateur-Generaal ILVO

¹ <https://ilvo.vlaanderen.be/nl/nieuws/beleidsadvies-een-actief-grond-en-pandenbeleid-voor-grondgebonden-landbouw>

INHOUD

5 Leeswijzer

7 Hoofdresultaten

9 Vaststelling 1:
Er is heel wat publieke grond in Vlaanderen en Brussel

28 Vaststelling 2:
Veel publieke gronden worden door de landbouw gebruikt

36 Vaststelling 3:
Publieke instellingen zijn heel actief op de grondmarkt,
behalve voor landbouwdoelen

45 Invalshoeken voor debat

47 Een treurig perspectief voor de landbouw

51 8 invalshoeken voor het debat over publieke (landbouw)grond

63 Methodiek

73 Verdiepende cijfers

per provincie

LEESWIJZER

Publiek grondbezit in kaart brengen klinkt eenvoudiger dan het is. Dat werd enkele jaren geleden al vastgesteld, bij UGent-ILVO-onderzoek naar het publiek grondbezit in de provincie Oost-Vlaanderen². Het omzetten van ruwe data uit het kadaster naar heldere grafieken en kaarten vergde heel wat pionierswerk, talrijke methodologische keuzes en bijhorend programmeerwerk. In het onderzoek voor Oost-Vlaanderen werden niet alleen de resultaten, maar ook heel wat methodologische keuzes uitvoerig beschreven. Er werd ook op potentiële verbeteringen gewezen.

Dit ILVO-onderzoek naar publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel bouwt daar op voort. Het ambitieniveau werd op een aantal vlakken stevig opgekrikt. De **geografische focus werd verbreed** van één provincie naar de volledige Vlaamse regio en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Er werd gewerkt met **meer recente informatie** (toestand 2024) en de **tijdsdiepte werd verbreed** van 10 jaar naar 19 jaar (helaas net geen 20 jaar omdat er pas sinds 2005 een digitaal percelenplan bestaat). Een analyse van publiek grondbezit vereist ook een heldere definitie van wat precies publiek is. Daar focust het onderzoek zich nog steeds exclusief op het grondbezit van publieke instellingen, maar de **lijst publieke instellingen werd zorgvuldig verbreed** en onderbouwd. Dankzij die verbetering maken ditmaal bijvoorbeeld ook publieke samenwerkingsverbanden zoals intercommunales deel uit van de analyse. In het onderzoek zijn ditmaal ook maximaal stappen ondernomen om **eigendomsrechten die over gebouwen óp percelen gaan niet mee te rekenen**. Op die manier werd met name de overschatting van publiek grondbezit in residentieel gebied maximaal teruggeschroefd. Ten slotte werd een **veel grondigere analyse van het landbouwkundig gebruik** van publiek grondbezit gemaakt. De meest recente gegevens die daarvoor beschikbaar waren, waren die van 2022. In tegenstelling tot het onderzoek voor Oost-Vlaanderen bevat dit onderzoek voor Vlaanderen en Brussel (nog) geen diepte-analyse van de transacties tussen publieke instellingen onderling. De potentie is er zeker.

Achteraan dit rapport zijn verschillende pagina's toegewijd aan de methodologie van het onderzoek. Dit deel bevat informatie die essentieel is voor een juiste, evenwichtige interpretatie van de onderzoeksresultaten. Lezers die aan de slag gaan met de cijfers wordt met aandrang gevraagd om deze informatie te bekijken. De methodologische keuzes die in dit onderzoek zijn gemaakt, weerspiegelen ook het beoogde doel. Voor ILVO was dat in de eerste plaats het in kaart brengen van het landbouwperspectief op publieke grond, en bij uitbreiding het openruimteperspectief. Uit het onderzoek vloeit ook heel wat informatie voort die voor andere domeinen zoals huisvesting of ruimtelijke economie relevant kan zijn, maar die dus niet expliciet met dat doel voor ogen zijn gecreëerd. Hergebruik in die richtingen vereist dus ook enige kennisname van de door ILVO gemaakte methodologische keuzes.

Het rapport is opgebouwd uit **drie delen**:

1. Het eerste deel bevat en bespreekt de **belangrijkste onderzoeksresultaten**. Het is opgebouwd rond drie belangrijke vaststellingen die uit het cijfermateriaal voortvloeien.
2. In het tweede deel schuift ILVO **8 invalshoeken voor het debat over publieke (landbouw) grond** naar voren. Dit deel focust in sterke mate op het landbouwkundig perspectief.
3. Het derde deel bevat **verdiepende cijfers**, waarvan vele op het niveau van de provincies (en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Dit deel bevat ook informatie op gemeentelijk niveau.

Lezers die op zoek zijn naar gedetailleerde data publiek grondbezit op perceelsniveau vinden de nodige informatie op de ILVO-website³.

² Vandermaelen (2023) De verstedelijking van de agro-ecologische reproductie van bodemvruchtbaarheid. <https://pureportal.ilvo.be/nl/publications/urbanising-the-agroecological-reproduction-of-soil-fertility>

³ <https://ilvo.vlaanderen.be/nl/nieuws/publiek-grondbezit-data-op-aanvraag>

HOOFDRESULTATEN

Wie naar de cijfers van publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel kijkt, kan niet om een aantal indrukwekkende vaststellingen heen. Dit deel van het rapport, waarin de belangrijkste resultaten van de data-analyse worden gedeeld, is uitgewerkt rond drie vaststellingen:

- 1. Er is heel wat publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel**
- 2. Veel publieke gronden worden door de landbouw gebruikt**
- 3. Publieke instellingen zijn heel actief op de grondmarkt, behalve voor landbouwdoelen**

Vaststelling 1 en 2 zijn momentopnames van een recente toestand (respectievelijk 2024 en 2022). Vaststelling 3 zet de resultaten nadien in een tijdsperspectief van bijna 20 jaar. Daarmee komt ook de hele dynamiek achter de recente gegevens in beeld. Die is van essentieel belang, ook om de resultaten bij vaststelling 1 en 2 juist te interpreteren.

VASTSTELLING 1

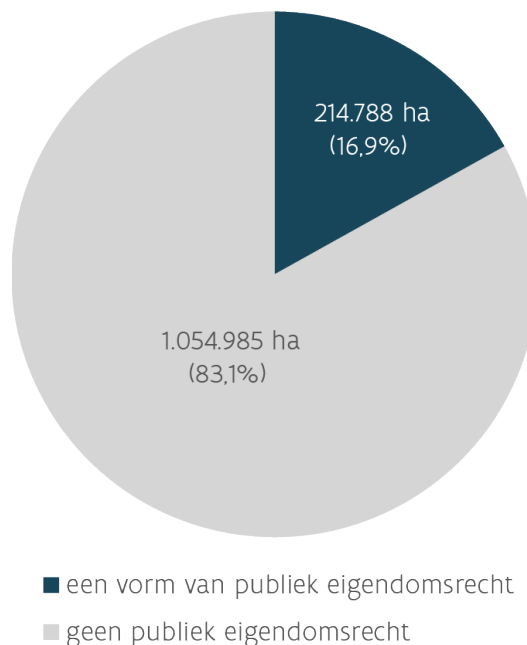
Er is heel wat publieke grond in Vlaanderen en Brussel

Totale hoeveelheid en aandeel

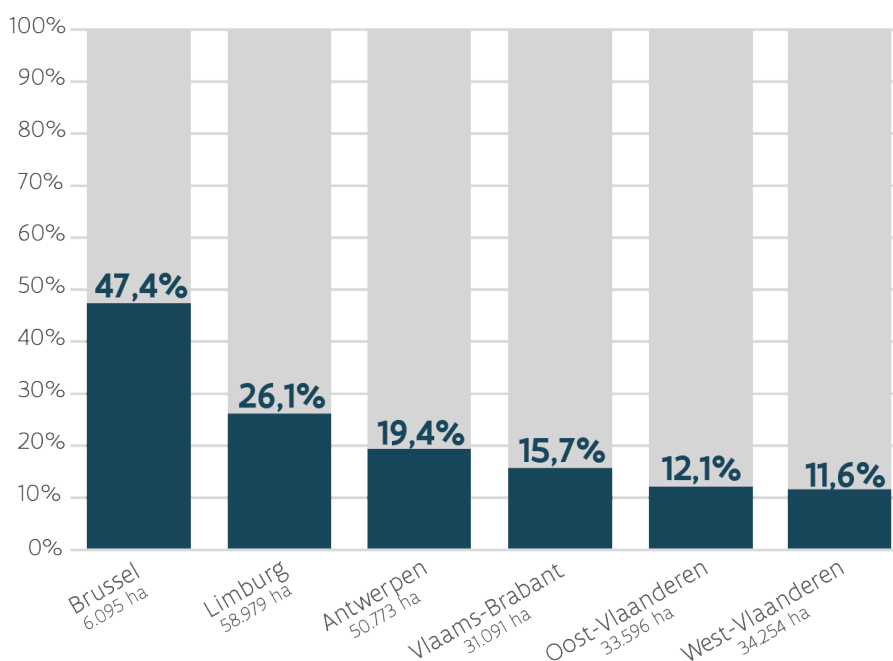
In een onderzoek naar publiek grondbezit is de meest voor de hand liggende vraag over hoeveel grond het precies gaat. Het onderzoek toont aan dat publieke instellingen in heel Vlaanderen en Brussel eigendomsrechten hebben op **214.000** hectare grond. Dit is bijna **17%** van de totale perceelsoppervlakte (Figuur 1). Openbare wegen, rivieren en pleinen zijn daar niet in meegeteld⁴.

Het aandeel publiek grondbezit loopt sterk uiteen per provincie (Figuur 2). Dat heeft uiteraard te maken met het feit dat elke provincie zijn eigenheid heeft in ruimtegebruik en dat er vaak relaties bestaan tussen specifieke gebruiken en publiek grondbezit, zoals bijvoorbeeld de aan- of afwezigheid van militaire domeinen en grote natuurgebieden die vaak in publieke handen zijn.

In Limburg is 26,1% (58.979 ha) van de totale perceelsoppervlakte in publieke handen, in Antwerpen 19,4% (50.773 ha), in Vlaams-Brabant 15,7% (31.091 ha), in Oost-Vlaanderen 12,1% (33.596 ha), in West-Vlaanderen 11,6% (34.254 ha) en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 47,4% (6.095 ha).

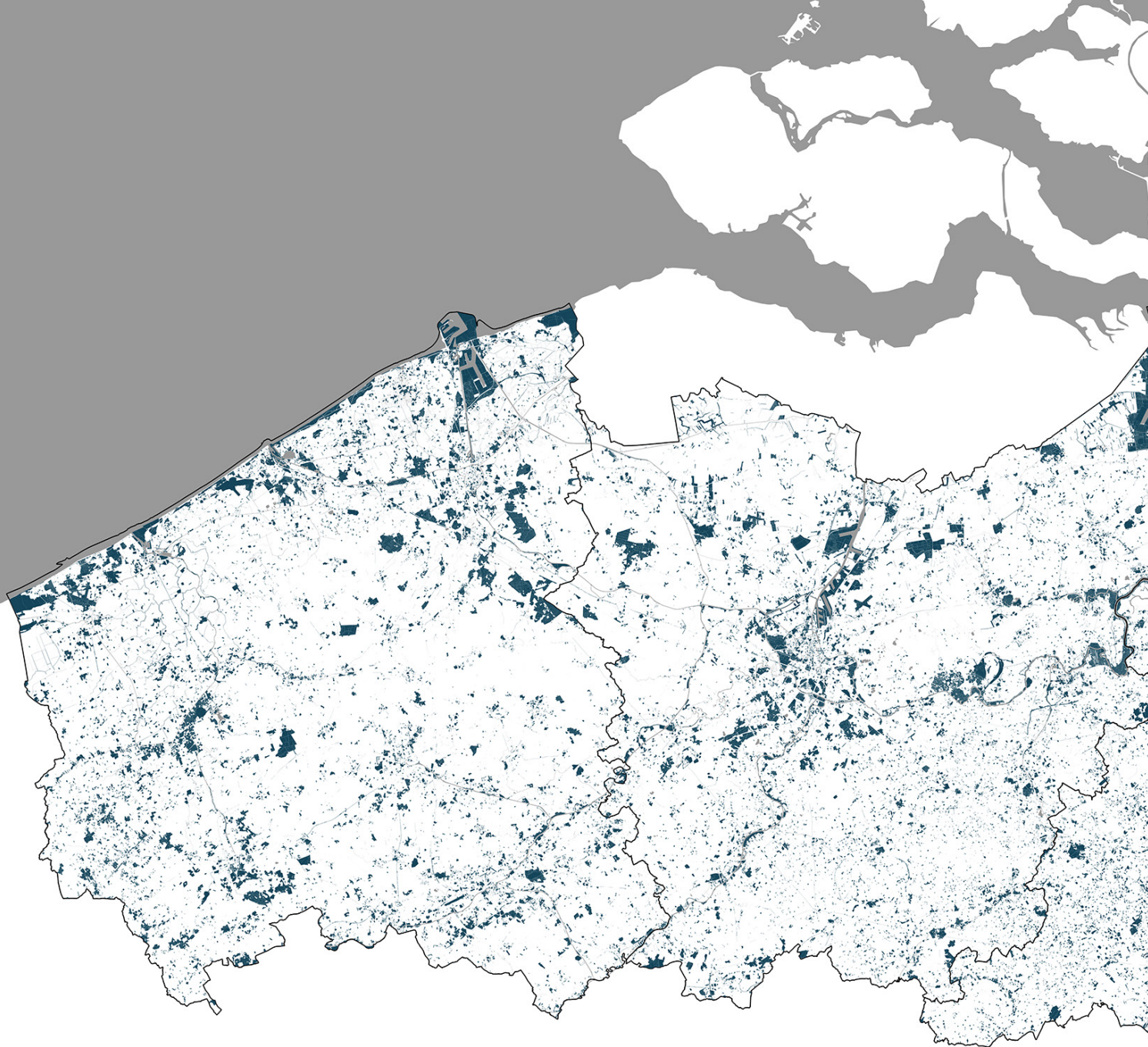

Figuur 1
Aandeel publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024)

Figuur 2
Aandeel publiek grondbezit t.o.v. de perceelsoppervlakte per provincie
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024)

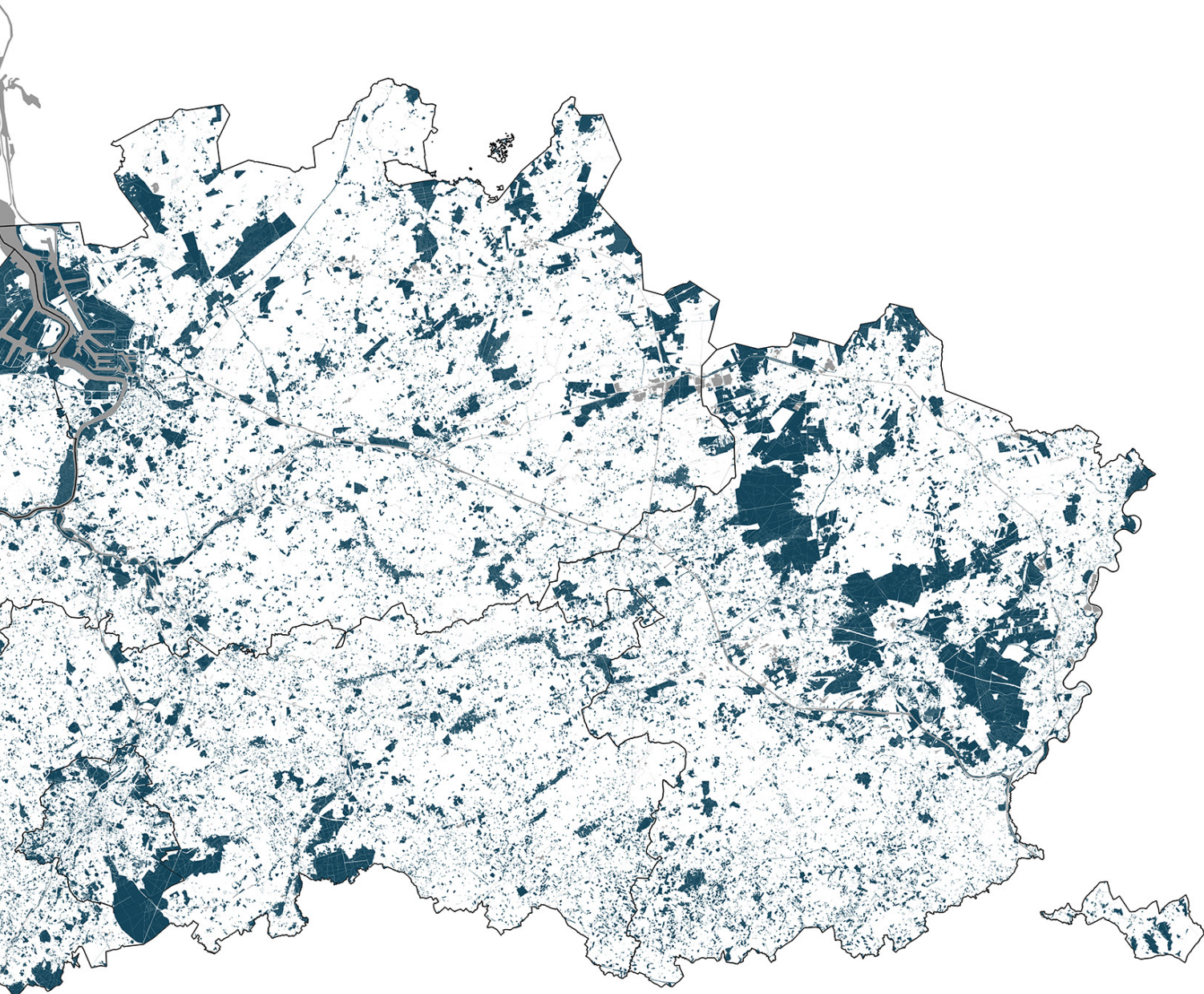
⁴ Het is belangrijk om te beklemtonen dat hoeveelheden publieke grond zoals deze niet gedeeld mogen worden door de totale oppervlakte van een volledig grondgebied, maar door de totale perceelsoppervlakte binnen dat grondgebied. Openbare wegen, rivieren en pleinen hebben in het kadaster geen planpercelen. Publieke instellingen hebben daar dus ook geen klassieke eigendomsrechten op. Ze zijn dus per definitie ook niet meegeteld in de teller, en mogen bijgevolg ook niet meegerekend worden in de noemer. De totale perceelsoppervlakte in Vlaanderen en Brussel tezamen bedraagt 1.269.773 hectare. 214.788 hectare publieke grond gedeeld door 1.269.773 hectare totale perceelsoppervlakte bedraagt 16,9%.

Ruimtelijke spreiding

De grote hoeveelheid publiek grondbezit is zeer zichtbaar op de kaart van Vlaanderen en Brussel (Figuur 3). Bij een eerste blik vallen vooral grote en vaak ook **herkenbare clusters** publiek grondbezit op. Het havengebied van Antwerpen en Zeebrugge bijvoorbeeld, net als de duinengordel aan de kust, de bossengordel in het noorden van Oost-Vlaanderen, de overstromingsgebieden langs de Schelde, IJzer en Nete, het Zoniënwoud en Meerdaalwoud ter hoogte van Brussel en Leuven, en een hele reeks natuurgebieden en militaire domeinen van de Antwerpse Kempen tot de Limburgse Maasvallei. Bij een tweede blik valt echter ook op dat de **ruimtelijke spreiding** aanzienlijk is.

De hele leemstreek vertoont een fijnmaziger patroon van verspreid publiek grondbezit. In Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg geldt dat voor de volledige provincie. Enkel in de zandstreek van midden-West-Vlaanderen tot aan het Waasland is het publiek grondbezit iets dunner gezaaid. Publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel is, met andere woorden, niet alleen een kwestie van herkenbare clusters her en der in het landschap, maar een fenomeen dat vrijwel over het volledige grondgebied aan de orde is.

■ percelen met een vorm van publiek eigendomsrecht
□ geen publiek eigendomsrecht

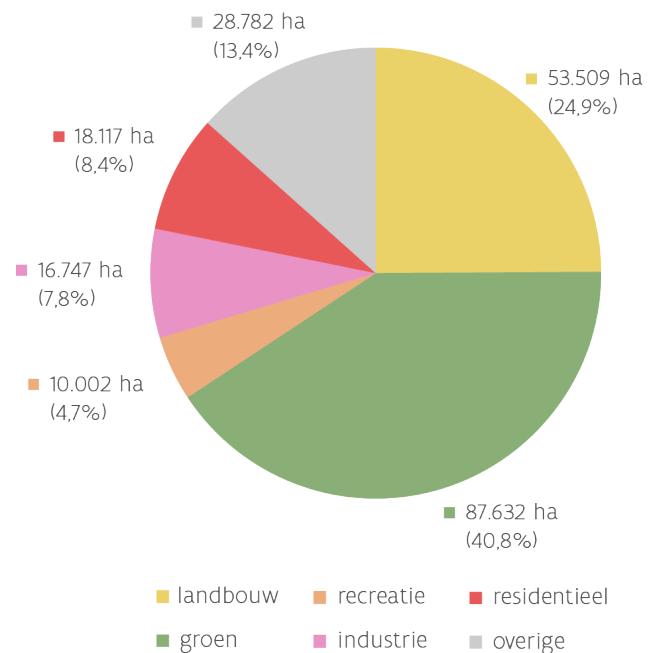
Figuur 3
Publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024)

Planologische bestemming

Een manier om publiek grondbezit te analyseren is door de planologische bestemming ervan te bestuderen. Hierbij werd gebruik gemaakt van de ruimteboekhouding van het departement Omgeving voor Vlaanderen en het Gewestelijk Bestemmingsplan van perspective.brussels voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In beide gevallen gaat het over een *gewenst* of *gepland* ruimtegebruik. Dit komt dus niet noodzakelijk overeen met het *feitelijk* of *daadwerkelijk* gebruik van de ruimte.

Twee derde van alle publieke grond in Vlaanderen en Brussel heeft een **openruimtebestemming** (Figuur 4). Ongeveer een kwart van deze gronden (53.509 ha) ligt in landbouwgebied. 40,8% van alle publieke grond (87.632 ha) heeft een groene planologische bestemming (natuur, bos, parkgebied). Dit bevestigt de relevantie van de keuze in dit ILVO-onderzoek om te focussen op het landbouw- en openruimteperspectief. Verder valt 4,7% (10.002 ha) van de publieke grond in recreatieve bestemmingen, 7,8% (16.747 ha) in industriële bestemmingen, 8,4% (18.117 ha) in residentieel gebied en 13,4% (28.782 ha) in overige bestemmingen. De bestemmingscategorie 'overige' bevat heel wat specifieke bestemmingen die onder de noemer 'openbaar nut' vallen, zoals militaire domeinen, ziekenhuissites en bijvoorbeeld ook het overgrote deel van de landbouwgronden rondom het ILVO die voor onderzoek gebruikt worden.

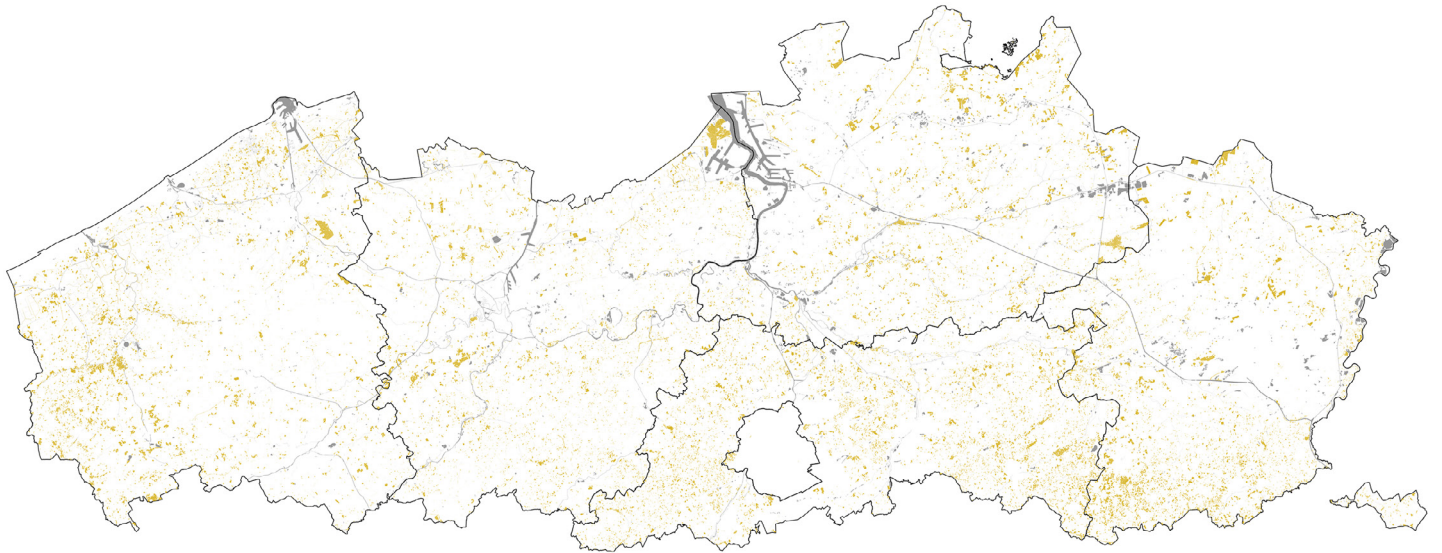
De ruimtelijke patronen van publieke gronden variëren sterk per bestemming (Figuur 5 en 6). Publieke landbouwgronden lijken op het eerste zicht sterk versnipperd, maar de zichtbaarheid van deze gronden op een klein kaartbeeld van Vlaanderen en Brussel leert eigenlijk meteen dat het niet over snippers maar over cluster met een grote geografische spreiding gaat. Deze clusters bestaan vaak uit enkele tot tientallen hectares. In groene

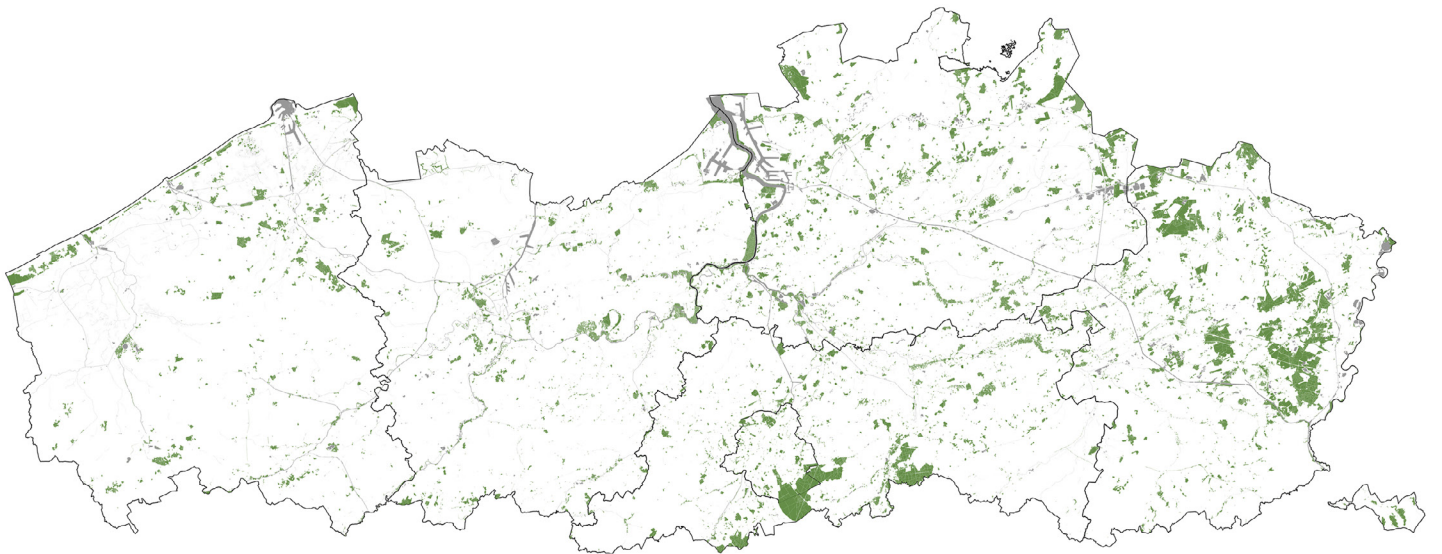
Figuur 4
Publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel naar bestemming
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024),
ruimteboekhouding Vlaanderen, (Departement Omgeving, 2024)
en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

bestemmingen is het publiek grondbezit nog sterker geconcentreerd in herkenbare clusters. In industriële bestemmingen valt het havengebied heel sterk op, net als enkele (provinciale) recreatiedomeinen. Publiek grondbezit in residentieel gebied is wel sterk versnipperd, met weliswaar duidelijk hogere concentraties in de kernen van steden en dorpen.

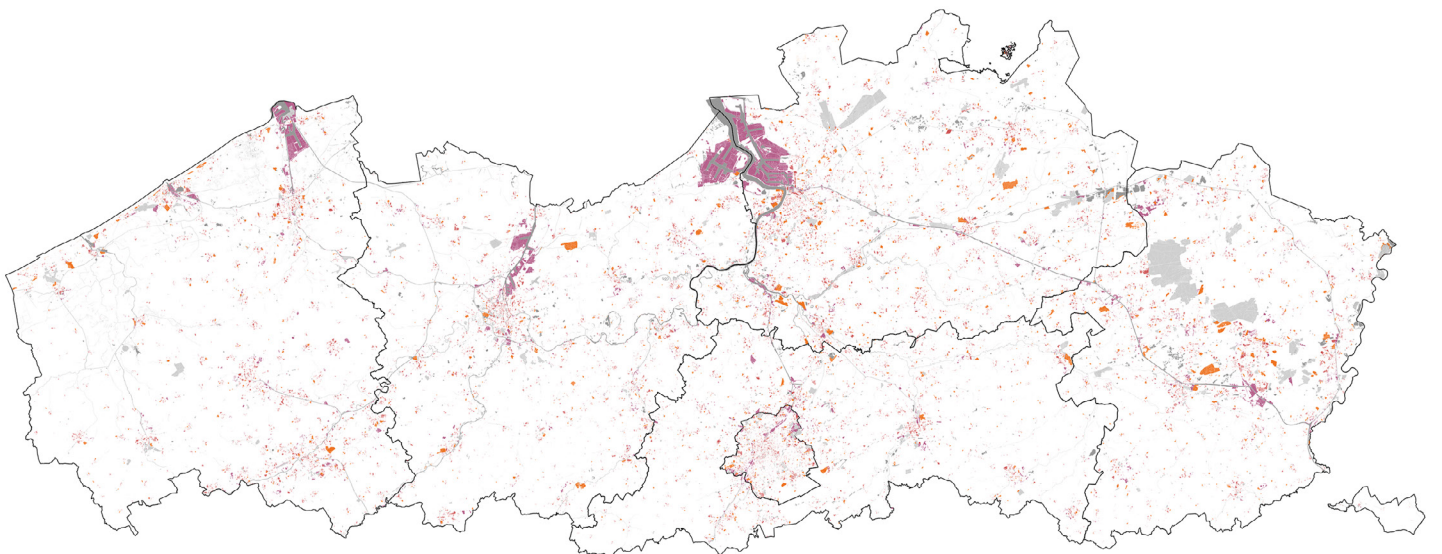
⁵ Beide databronnen komen met belangrijke beperkingen en disclaimers (zie methodologie).

Publiek gronden met **landbouw**bestemming

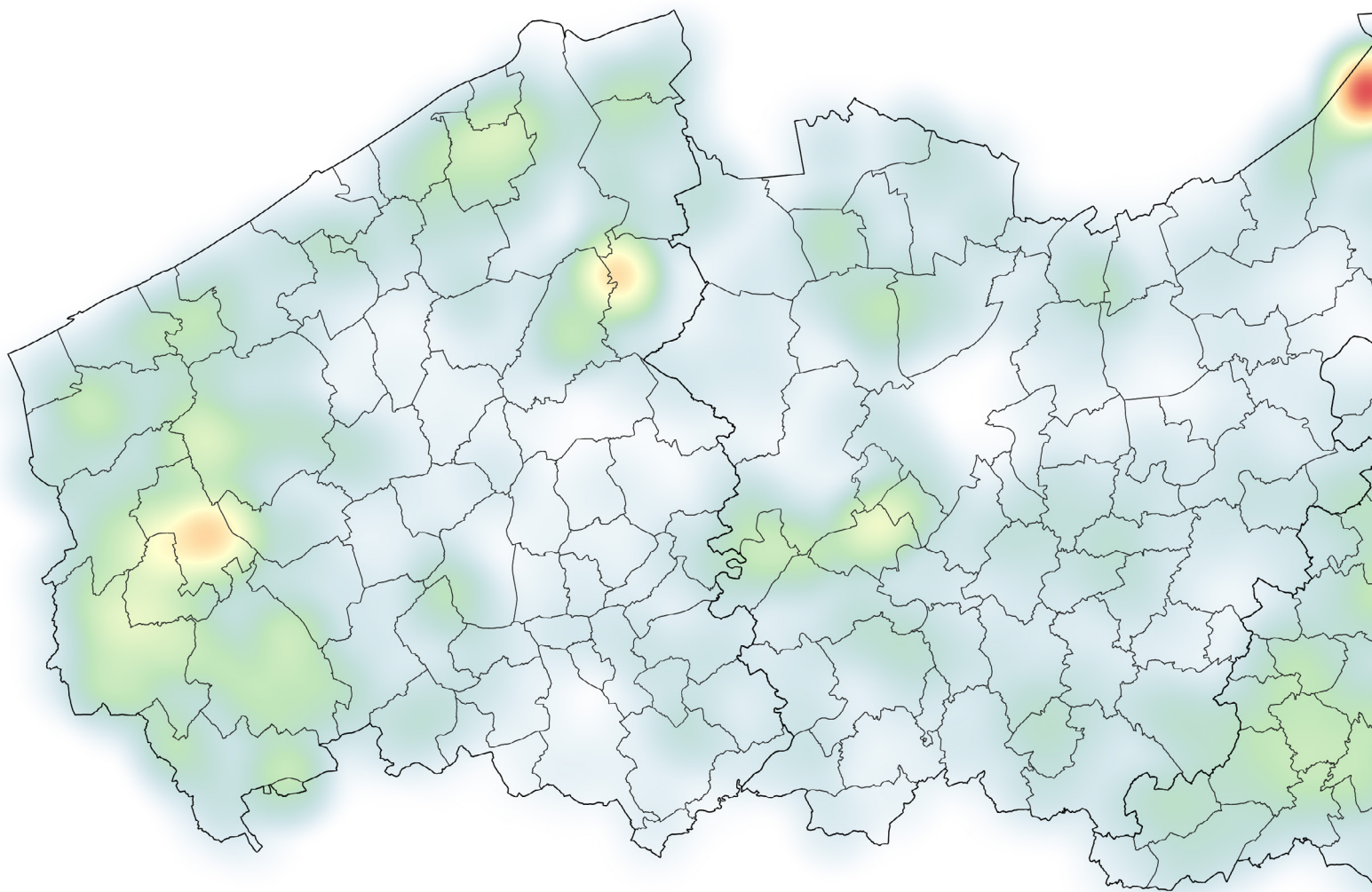

Publiek gronden met **groene** bestemming

Publiek gronden met **industrie-, recreatie- of residentiële** bestemming

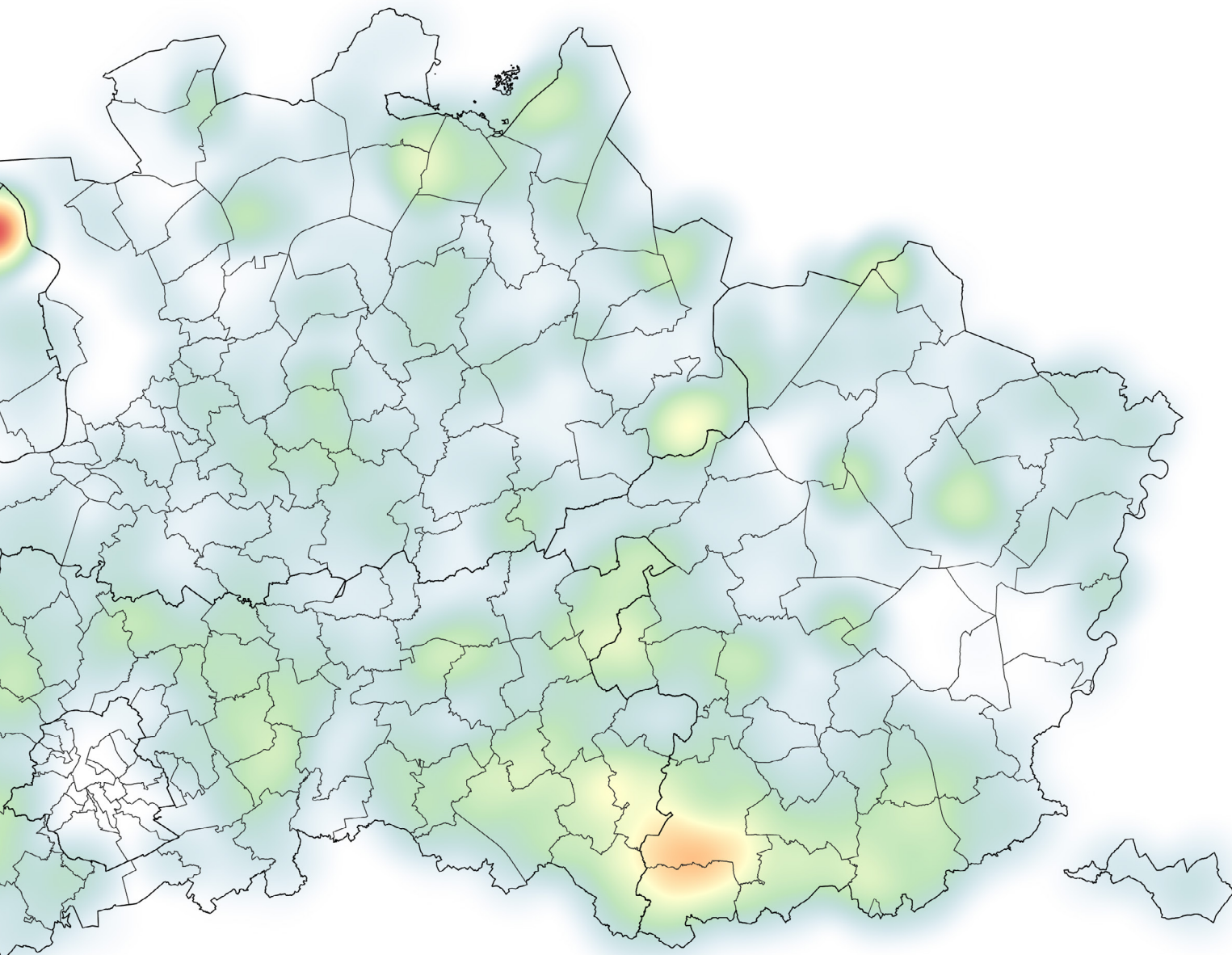
Figuur 5
 Publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in een aantal bestemmingen
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

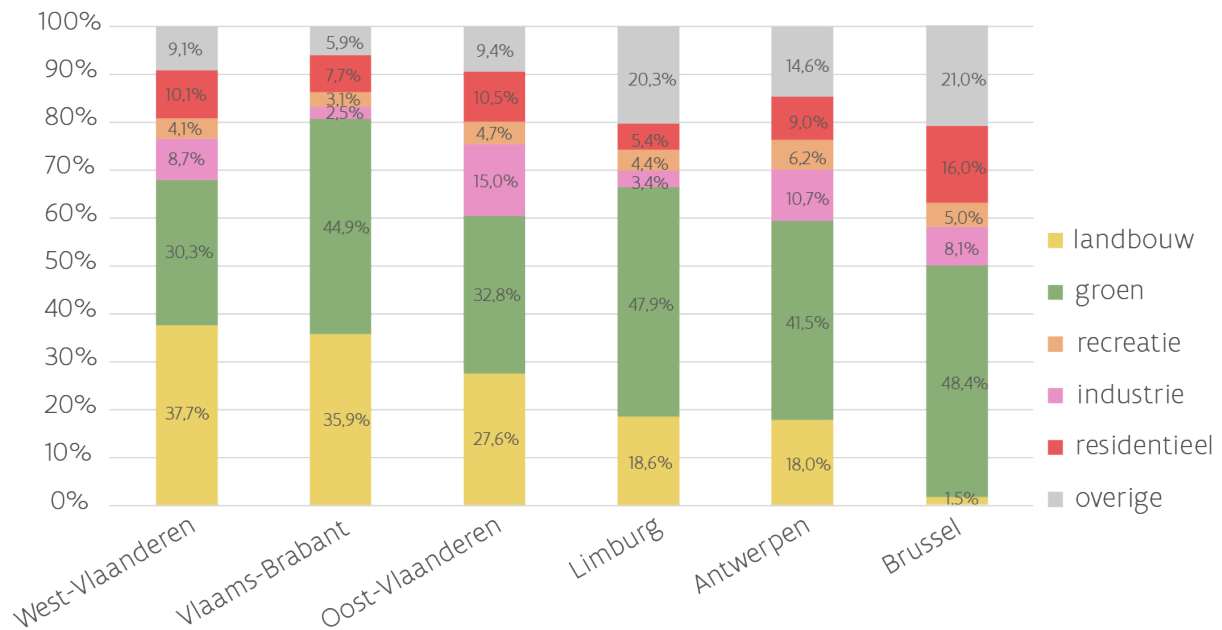
geen concentratie

hoogste concentratie

Figuur 6
Ruimtelijke spreiding van alle publieke gronden in landbouwbestemmingen (heatmap)
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024),
ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)
en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

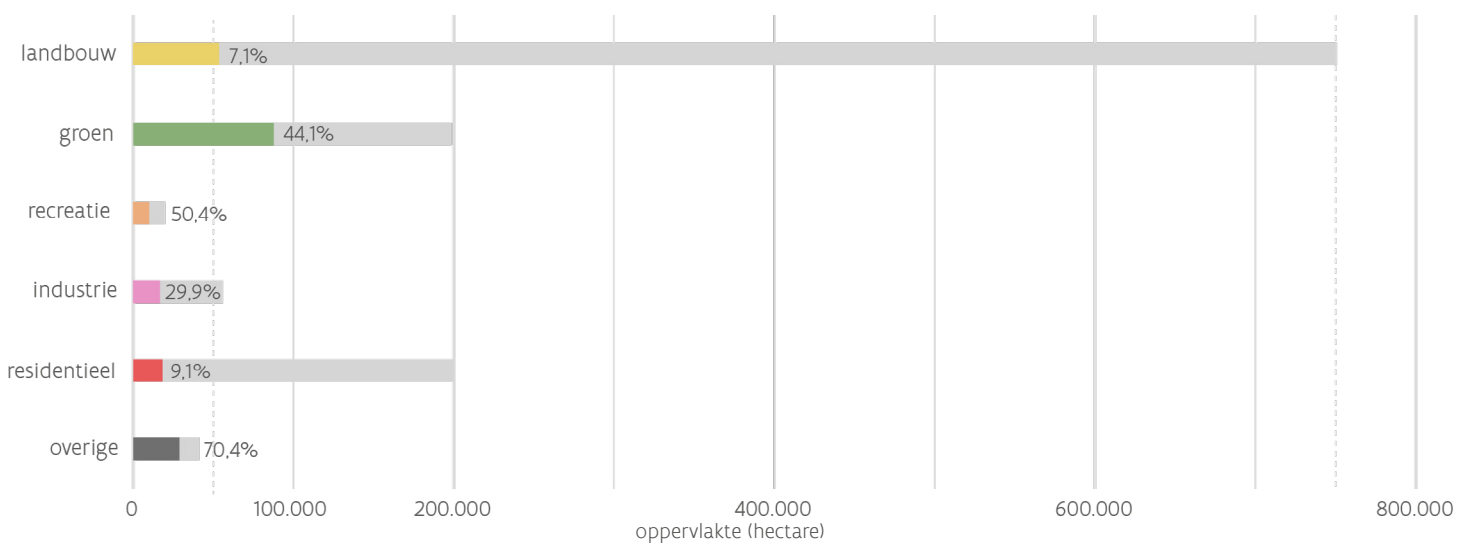
Figuur 7

Publiek grondbezit per provincie en naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding Vlaanderen, (Departement Omgeving, 2024) en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

Op het niveau van de verschillende provincies loopt de verdeling per bestemming vrij sterk uiteen (Figuur 7). In West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant is het aandeel publieke grond in landbouwgebied het grootst. In West-Vlaanderen ligt zelfs meer publieke grond in landbouwbestemmingen (12.903 ha) dan in groene bestemmingen. In Oost-Vlaanderen weegt de haven sterk door in de industriële bestemmingen. In Limburg en Antwerpen ligt een kleine 20% van alle publieke grond in

landbouwbestemmingen. Dat heeft vooral te maken met een sterke vertegenwoordiging van publieke grond in groene bestemmingen, die bijna 50% haalt in Limburg. In absolute cijfers beschikt Limburg over 10.945 ha en Antwerpen over 9.141 ha publieke landbouwgrond. Brussel kent zeer weinig publieke grond met een landbouwbestemming, maar tekent eveneens bijna 50% op in groene bestemmingen.

Figuur 8

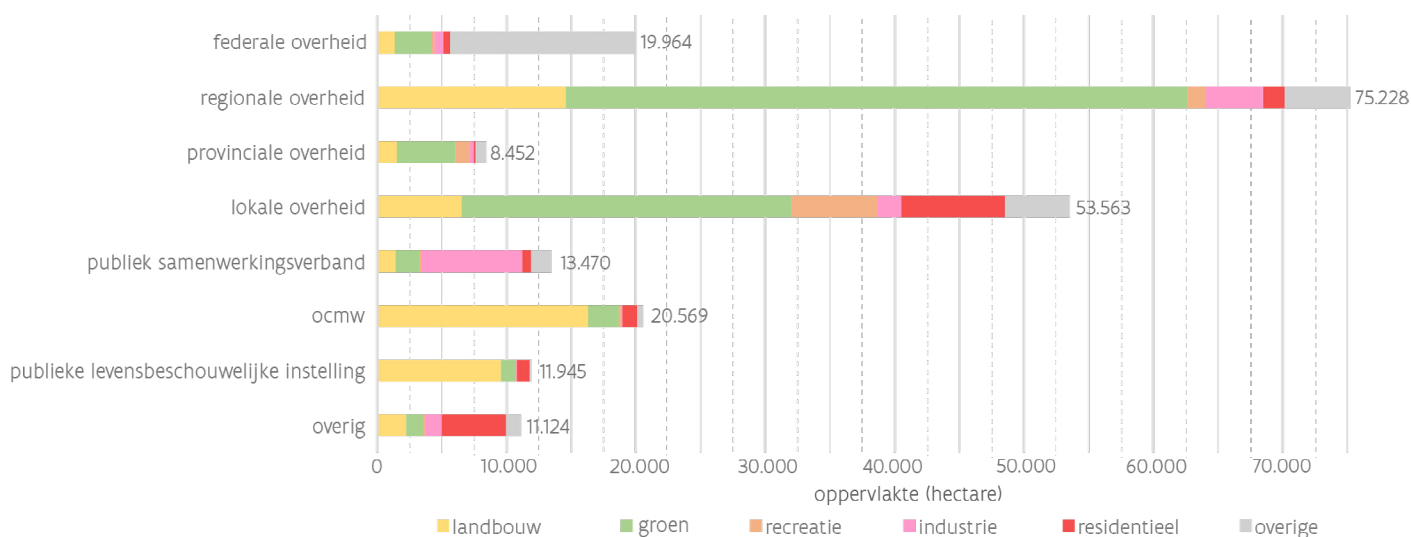
Aandeel publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding, Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

De data laten ook toe om het aandeel publiek grondbezit in de totale perceelsoppervlakte binnen elke bestemming te bestuderen (Figuur 8)⁶. Voor de bestemming landbouw valt op dat slechts 7,1% van de totale perceelsoppervlakte in Vlaanderen en Brussel in publieke handen is. Hoewel een kwart van alle publieke grond in een landbouwbestemming ligt (Figuur 4), maakt dat dus maar 7,1% van het totaal uit. In groene bestemmingen ligt dat aandeel een pak hoger: 44,1% van alle perceelsoppervlakte in deze bestemming kent ook een publiek eigenaarschap. In recreatiegebied gaat het over 50,4%, in industriële bestemmingen 29,9%, in residentiële gebied 9,1% en in overige bestemmingen 70,4%. Deze cijfers geven een eerste indicatie van de sterke rol die de publieke sector speelt in domeinen zoals natuur, recreatie en havenontwikkeling en de eerder bescheiden rol in andere domeinen zoals landbouw en huisvesting. De zeer hoge score in overige bestemmingen is geenszins verwonderlijk aangezien die heel wat functies van openbaar nut herbergen (zie eerder).

Type publieke eigenaar

Het publiek grondbezit kan niet alleen per bestemming, maar ook per **eigenaarscategorie**⁷ uitgesplitst worden (Figuur 9). Het grondbezit van de federale overheid (in Vlaanderen en Brussel) eindigt net onder de 20.000 hectare. Bijna drie kwart daarvan situeert zich in overige bestemmingen, wat op het grote aandeel militaire domeinen wijst. De regionale overheden (onder andere de Vlaamse) zijn met 75.228 hectare met stip de grootste publieke eigenaarscategorie. Het overgrote deel daarvan is grond in groene bestemmingen. Bijna 15.000 hectare ligt in landbouwgebied. Het grondbezit van provinciale overheden is met 8.452 ha relatief beperkt. De grote aandelen in groene en residentiële bestemmingen weerspiegelen typische bevoegdheden van dit bestuursniveau. De lokale overheden staan op twee met 53.563 hectare, opnieuw met groene bestemmingen

Figuur 9

Publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel, per eigenaarscategorie en naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001).

⁶ Merk op dat opnieuw de totale perceelsoppervlakte binnen elke bestemming wordt gebruikt, niet de oppervlakte van de planologische bestemmingen op zich. In het tweede geval zou ook de oppervlakte van openbare wegen, pleinen en rivieren worden meegerekend die geen klassieke publieke eigendomsrechten kunnen kennen.

⁷ Voor meer toelichting bij de verschillende eigenaarscategorieën, zie methodologie.

op één, maar met eveneens een aanzienlijk aandeel recreatief en residentieel gebied. Publieke samenwerkingsverbanden, waar onder andere intercommunales onder vallen, hebben in totaal eigendomsrechten op 13.470 hectare grond waarvan een zeer groot deel in paarse, industriële, bestemmingen en, in vergelijking met de rest, relatief weinig grond in openruimtebestemmingen. Heel opvallend is het grondbezit van alle OCMW's in Vlaanderen en Brussel. OCMW's tekenen in totaal 20.569 hectare grond op, waarvan meer dan drie kwart in landbouwbestemmingen. Voor publieke levensbeschouwelijke instellingen, waar hoofdzakelijk kerkfabrieken onder vallen, bedraagt het totaal 11.945 hectare waarvan eveneens het overgrote deel landbouwgrond. Dit is geen verrassing. In beide gevallen gaat het niet over gronden die recent werden gekocht, maar over een historische erfenis

die bij het OCMW en de kerkfabrieken terecht kwam via hun institutionele voorgangers. Die historiek gaat vaak vele eeuwen terug en landbouw speelde daar vaak een centrale rol in⁸. Hoewel het huidig grondbezit van OCMW's en kerkfabrieken niet exclusief uit deze historische grondposities bestaat, wegen ze in de totale oppervlakte wel heel sterk door. De eigenaarscategorie 'overige', tenslotte, bevat 11.124 hectare grond waarvan het grootste deel in residentiele bestemmingen. Tot deze categorie behoren o.a. heel wat publiek private samenwerkingsverbanden (PPS; vaak ingezet in residentieel gebied). Het deeltje openruimtebestemmingen zit vooral bij de Polders en Wateringen, maar dit betreft hoofdzakelijk kreken (zie methodologie).

	landbouw		groen		industrie		recreatie		residentieel		overige		Totaal
	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	
federale overheid	1.360	6,8%	2.856	14,3%	705	3,5%	206	1,0%	500	2,5%	14.337	71,8%	19.964
regionale overheid	14.593	19,4%	48.059	63,9%	4.399	5,8%	1.450	1,9%	1.663	2,2%	5.063	6,7%	75.228
provinciale overheid	1.507	17,8%	4.541	53,7%	341	4,0%	1.077	12,7%	147	1,7%	839	9,9%	8.452
lokale overheid	6.532	12,2%	25.516	47,6%	1.851	3,5%	6.633	12,4%	7.985	14,9%	5.046	9,4%	53.563
publiek samenwerkingsverband	1.424	10,6%	1.849	13,7%	7.819	58,0%	128	1,0%	662	4,9%	1.588	11,8%	13.470
ocmw	16.304	79,3%	2.374	11,5%	75	0,4%	201	1,0%	1.140	5,5%	475	2,3%	20.569
publieke levensbeschouwelijke instelling	9.556	80,0%	1.112	9,3%	40	0,3%	90	0,8%	974	8,2%	172	1,4%	11.945
overige	2.230	20,0%	1.299	11,7%	1.280	11,5%	172	1,5%	4.973	44,7%	1.170	10,5%	11.124
Totaal	53.507	25,0%	87.608	40,9%	16.511	7,7%	9.957	4,6%	18.043	8,4%	28.689	13,4%	214.314

Tabel 1

Publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel, per eigenaarscategorie en naar bestemming

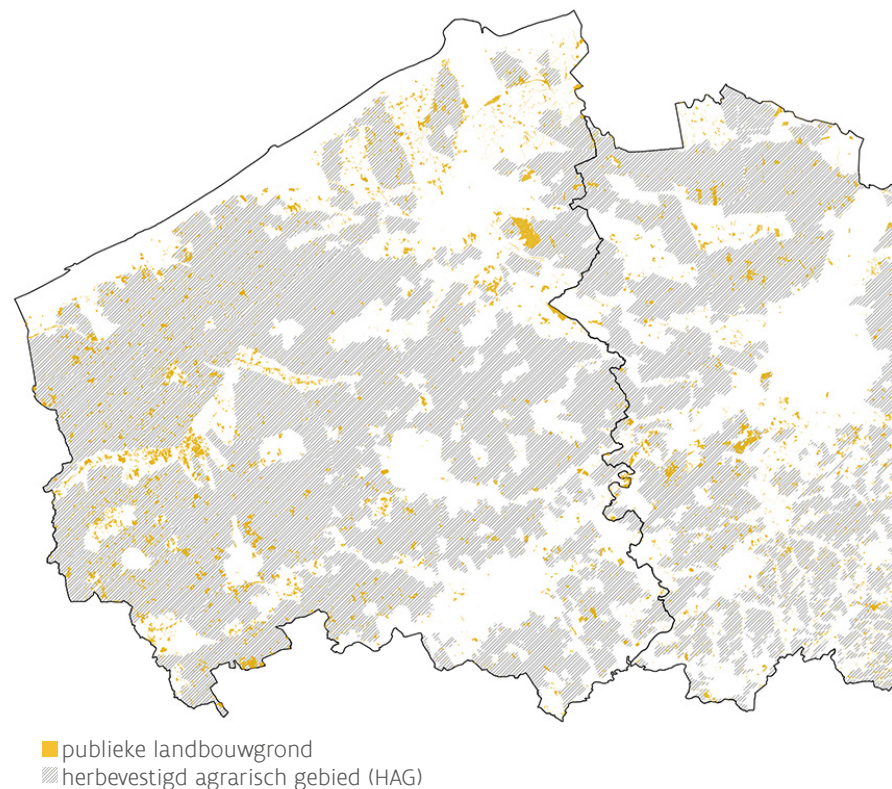
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001).

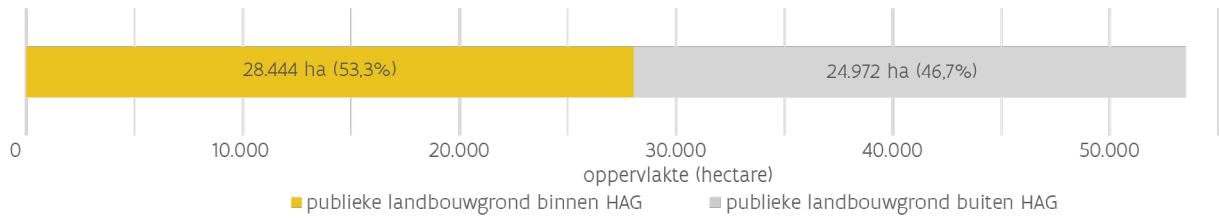
⁸ De hele geschiedenis van één van die instellingen, het OCMW van Gent, komt uitvoerig aan bod in de STAM-ILVO expo "Gentse Gronden" die van maart tot en met september 2024 in het Gentse Stadsmuseum loopt. <https://www.stamgent.be/gentsegronden>

Publieke landbouwgrond in herbevestigd agrarisch gebied

Herbevestigd agrarisch gebied (HAG) is een gebied in Vlaanderen waarvan de agrarische structuur uit het gewestplan beleidsmatig herbevestigd werd in 2009. 53,3% van alle publieke landbouwgrond in Vlaanderen (28.444 ha) is eveneens binnen HAG gelegen (Figuur 10). Dit aandeel varieert zeer sterk al naargelang de eigenaar van de publieke landbouwgrond (Figuur 11). Landbouwgronden in handen van de regionale overheden zijn in slechts een klein kwart van de gevallen ook gelegen binnen HAG. Voor publieke levensbeschouwelijke instellingen en OCMW's gaat het om meer dan 70% van landbouwgrond die ze bezitten, respectievelijk 71,2% en 76,8%. Bij lokale overheden gaat het om 42,7% van alle publieke landbouwgrond. Aangezien het beleidsinitiatief HAG zich beperkt tot het Vlaams grondgebied worden publieke landbouwgronden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in deze cijfers buiten beschouwing gelaten.

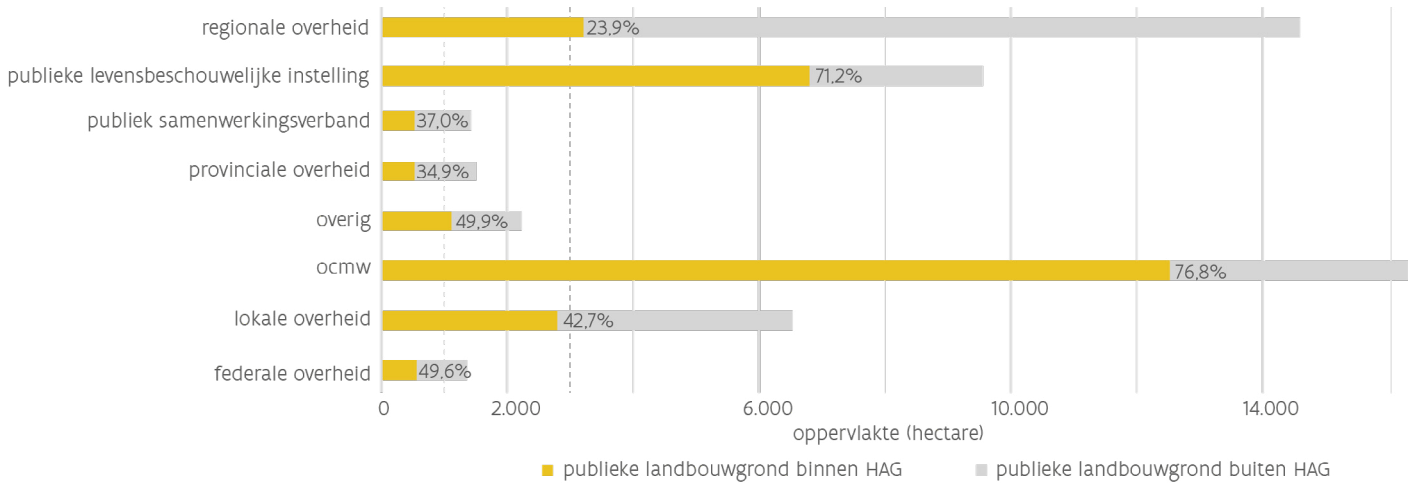

Figuur 10

Aandeel publieke landbouwgrond in herbevestigd agrarisch gebied (HAG) (exclusief Brussel)

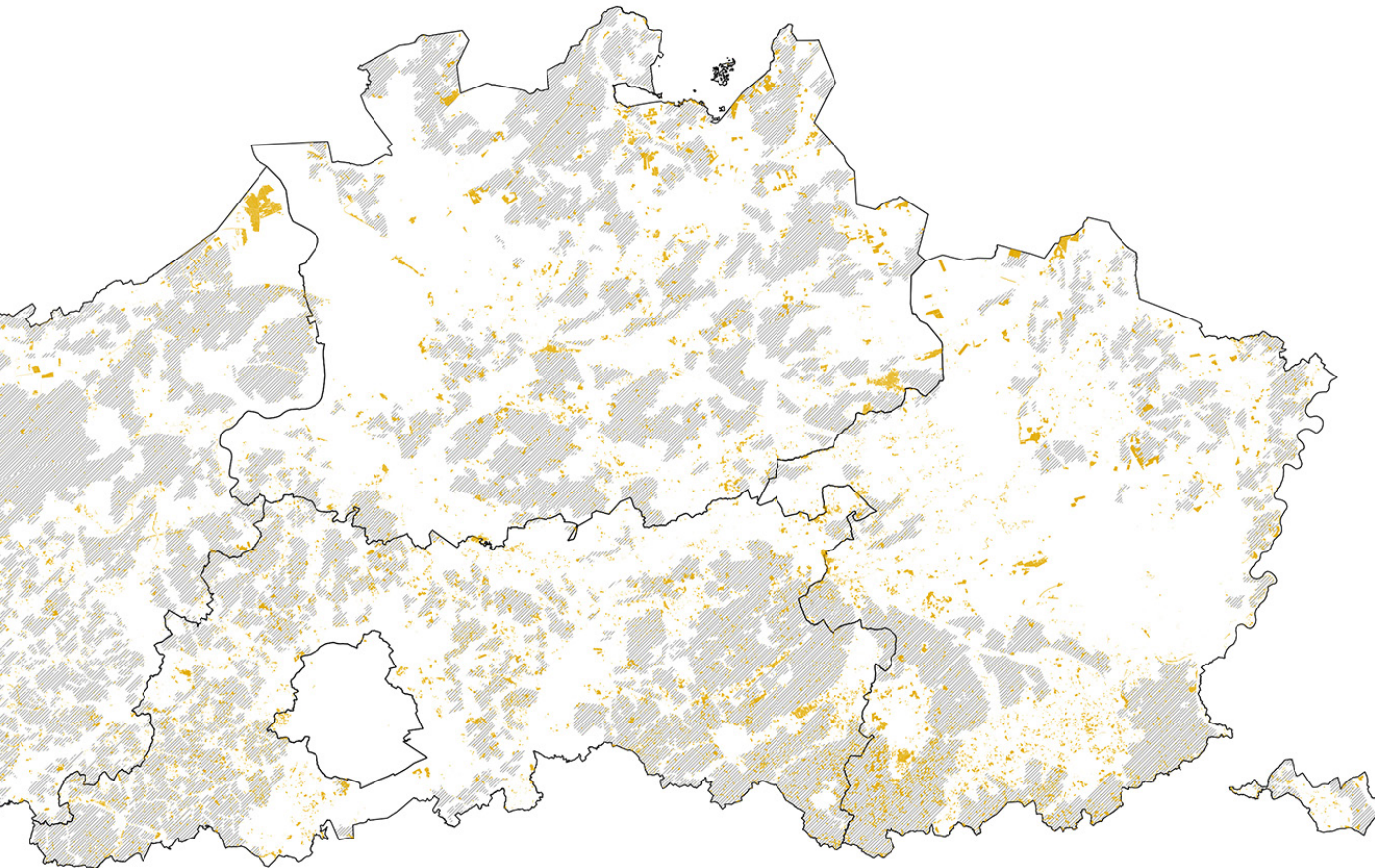
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en HAG (Departement Omgeving, 2013)

Figuur 11

Aandeel publieke landbouwgrond in herbevestigd agrarisch gebied (HAG) per eigenaarscategorie (exclusief Brussel)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en HAG (Departement Omgeving, 2013)

Figuur 12

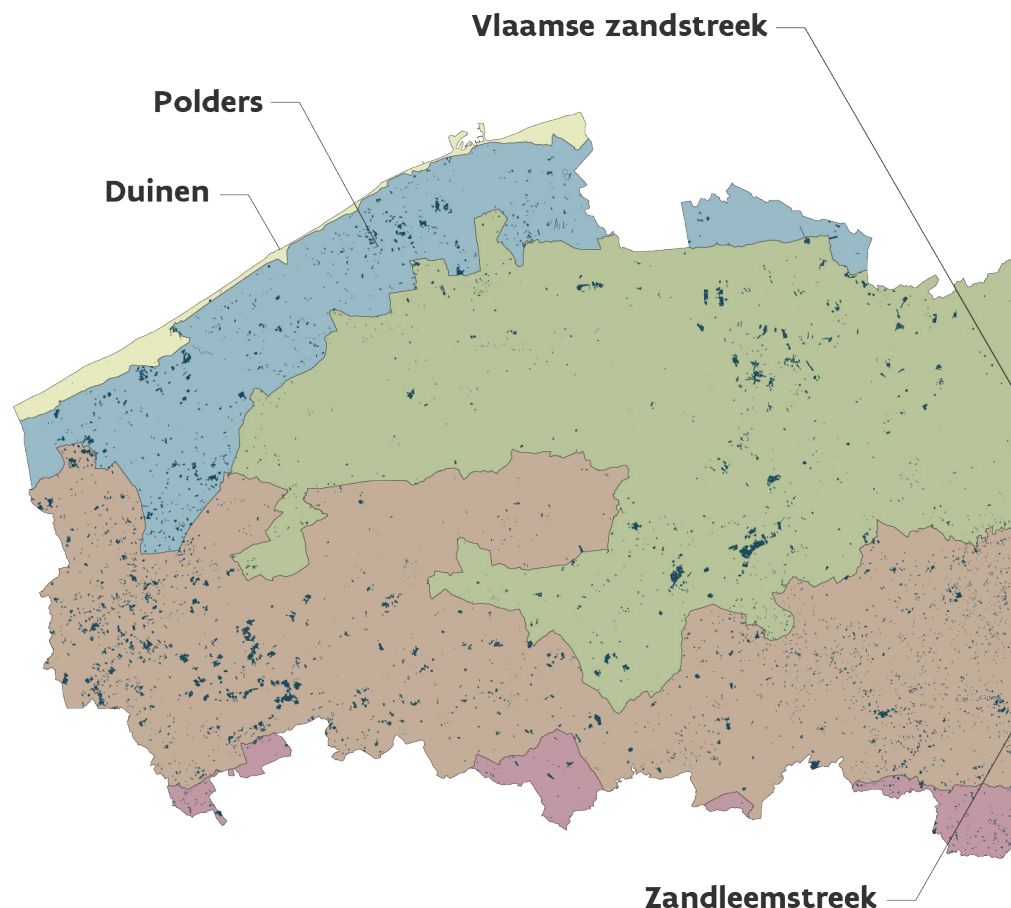
Publieke landbouwgrond en de afbakening van de herbevestigde agrarische gebieden in Vlaanderen

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en HAG (Departement Omgeving, 2013)

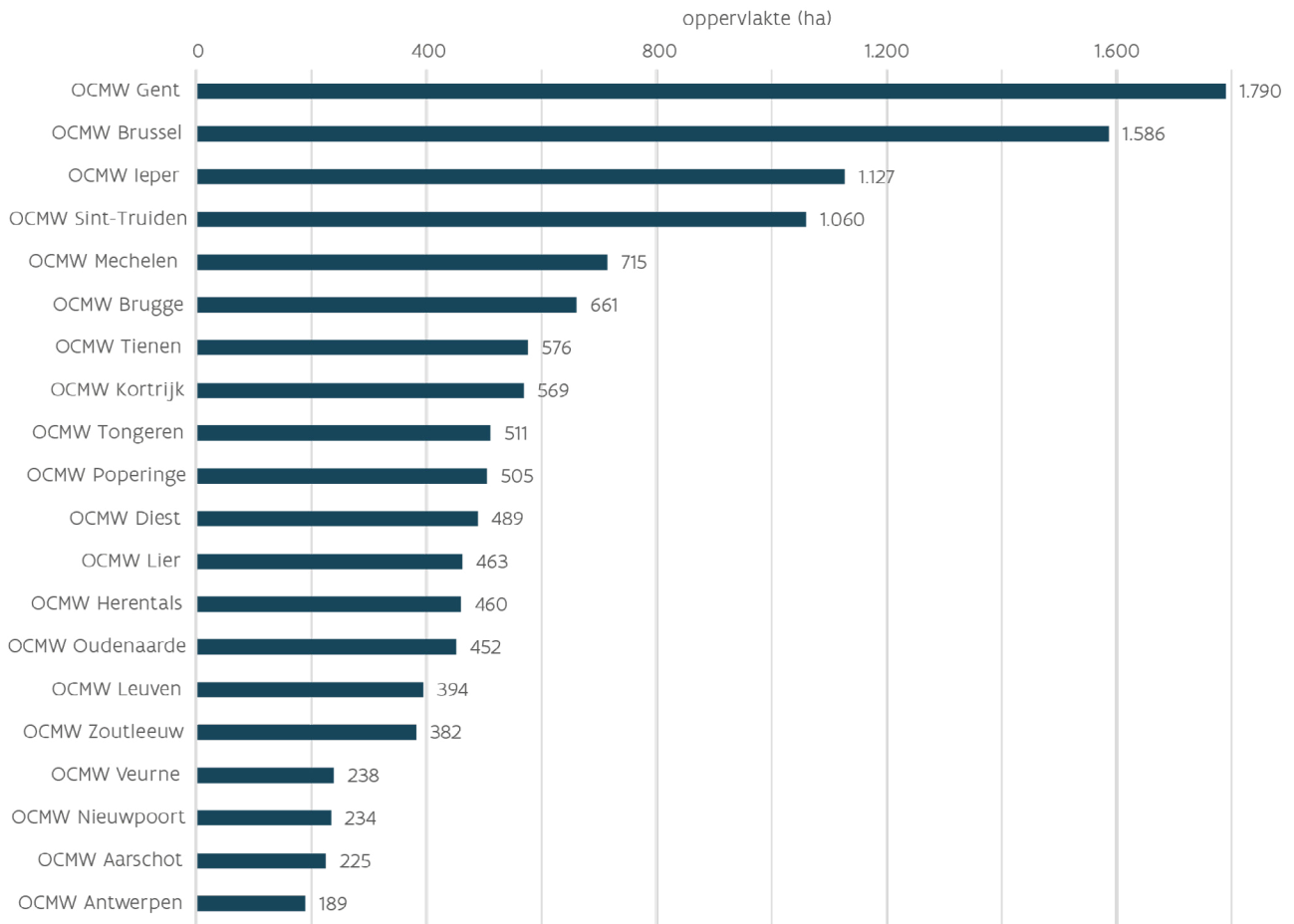
OCMW-grondbezit

Bij de OCMW's vertoont het grondbezit ook een **interessante geografie**. Op kaart valt op dat niet elke regio in Vlaanderen even ruim bedeed is van OCMW-gronden (Figuur 14). In de westelijke helft van de zandstreek is het grondbezit ofwel beperkt, ofwel opvallend meer **geclusterd**. In de leemstreek is het OCMW-grondbezit zeer algemeen en meer verspreid. Midden-West-Vlaanderen maar ook de Antwerpse Kempen en Noord- tot Centraal-Limburg zijn eerder dun gezaaid.

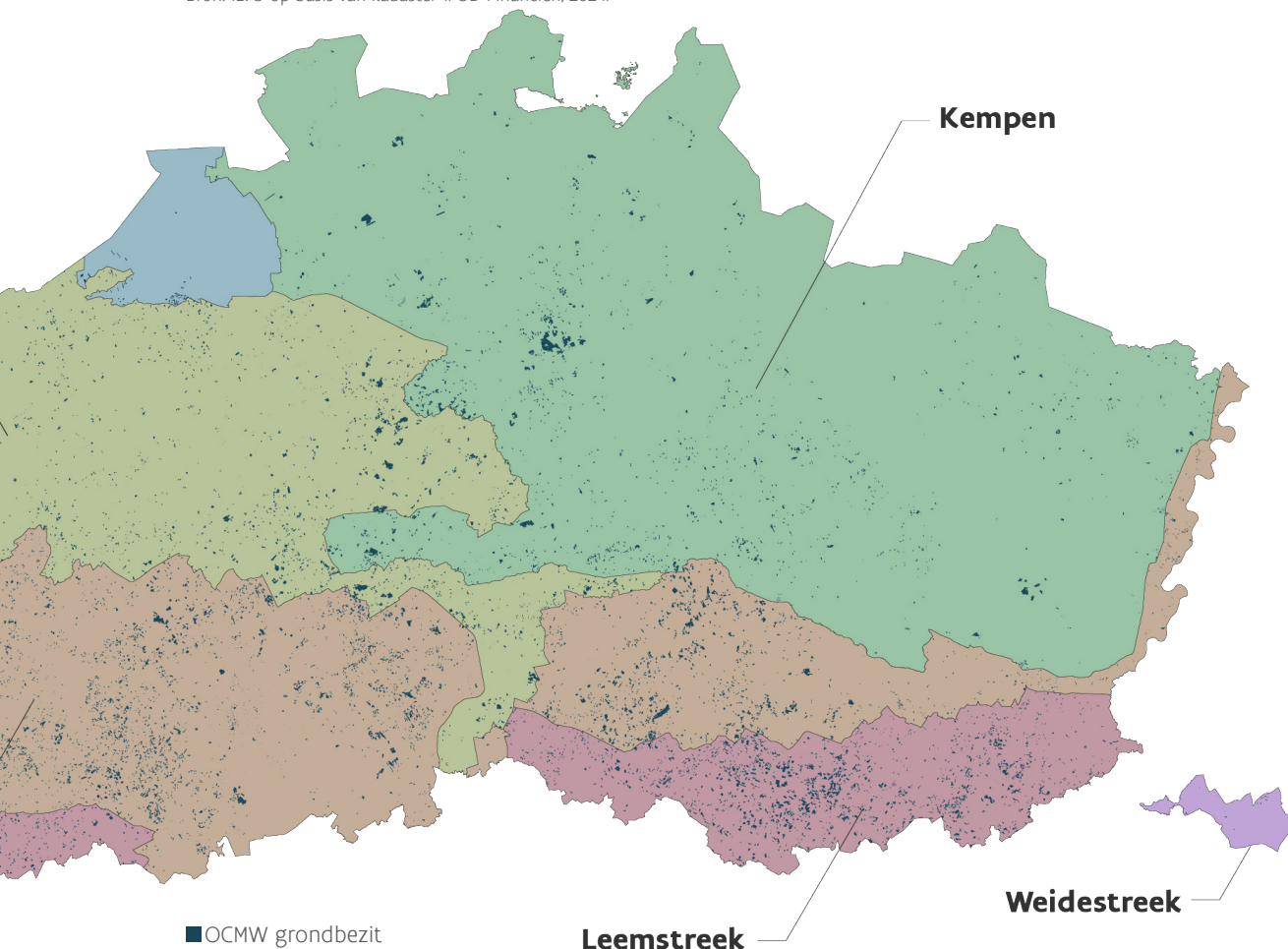
Onder de **20 OCMW's met de grootste hoeveelheid grondbezit** zitten een aantal voor de hand liggende maar ook opvallende eigenaars (Figuur 13). OCMW Gent is de grootste met 1.790 hectare grond. OCMW Brussel (stad) volgt met 1.586 hectare grond. Op drie staat OCMW Ieper met 1.127 hectare grond, gevolgd door OCMW Sint-Truiden met 1.060 hectare. Mechelen, Brugge, Tienen, Kortrijk, Tongeren en Poperinge zitten tussen de 500 en de 750 hectare grondbezit⁹.

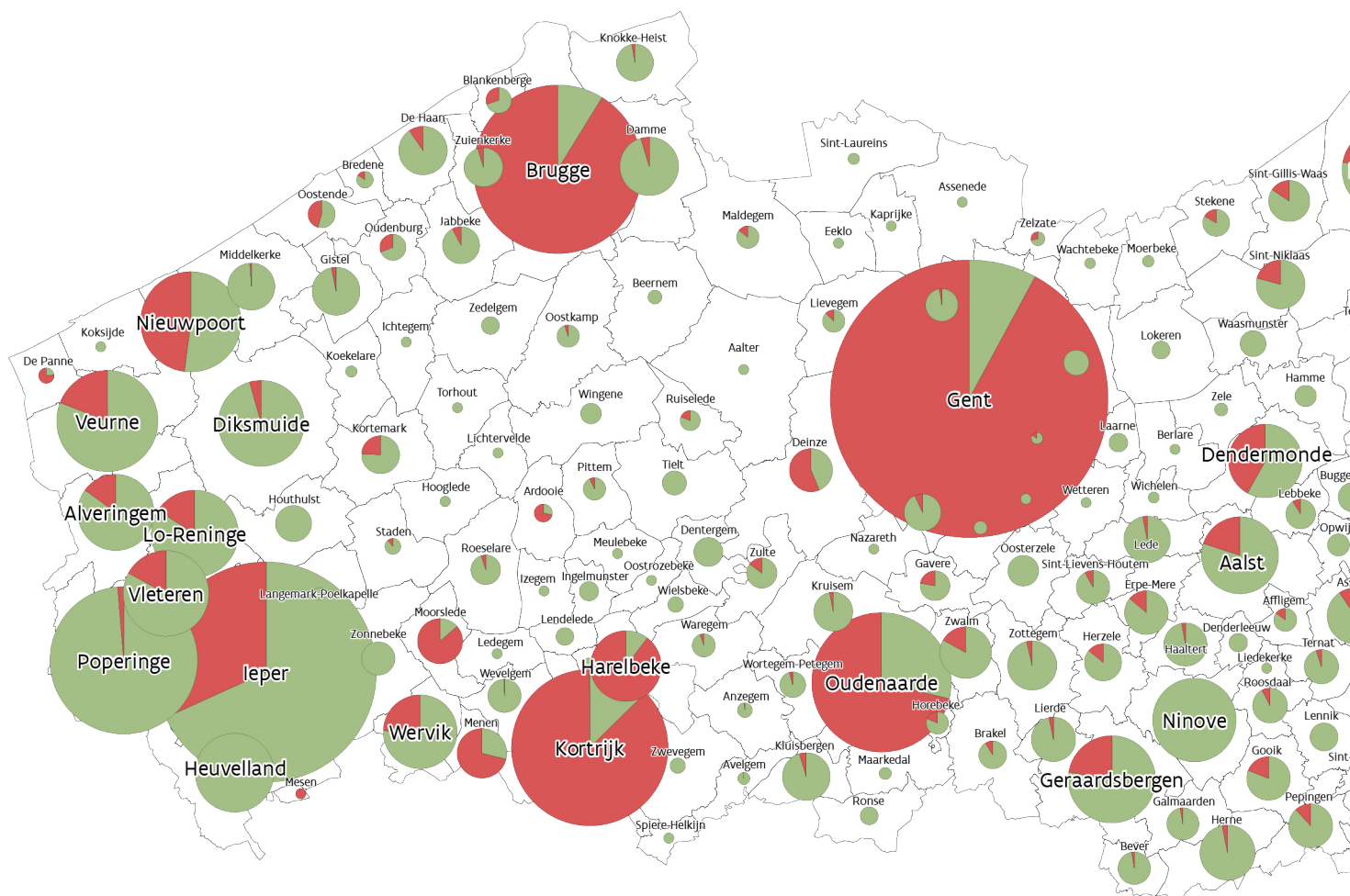
⁹ Merk op dat het grondbezit van sommige van deze OCMW's in Wallonië of in het buitenland niet in deze cijfers is opgenomen, aangezien de analyse zich beperkt tot het grondgebied van Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie methodologie).

Figuur 13
 Totaal grondbezit van de 20 OCMW's met het meeste grond in Vlaanderen en Brussel
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

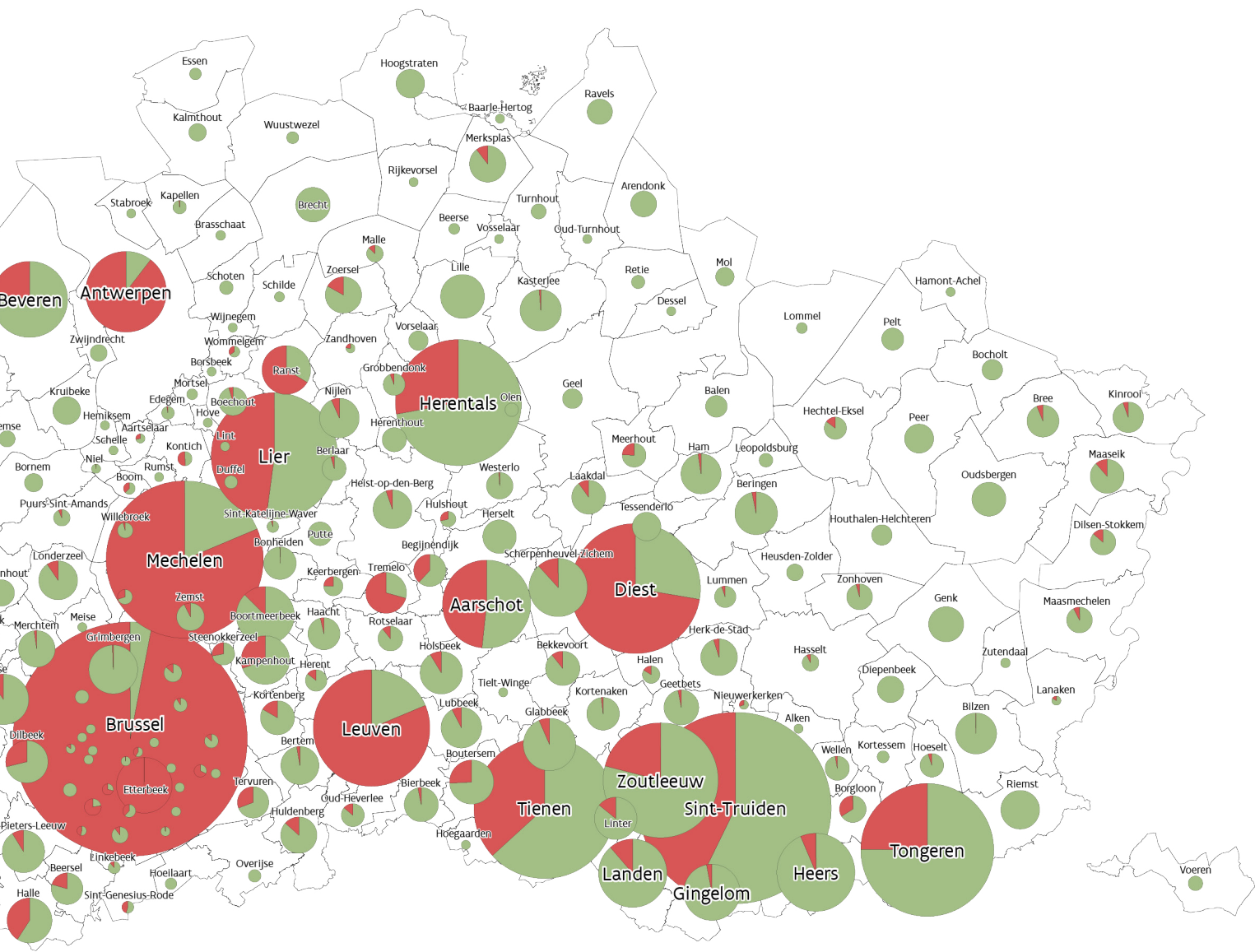
Figuur 14
 Publiek grondbezit van OCMW's in Vlaanderen en Brussel
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en Ladbouwstreken (Vlaamse Landmaatschappij, 2014)

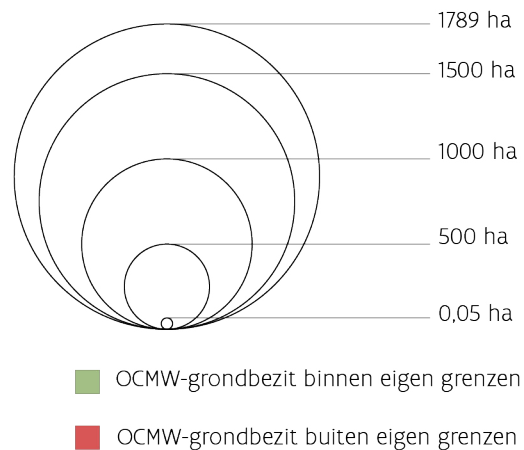
Een bijzondere eigenschap van het OCMW-grondbezit is dat het soms **buiten het administratief werkingsgebied** van de eigenaar ligt. Elk lokaal bestuur (gemeenten en steden) heeft een OCMW dat qua werkingsgebied integraal samenvalt met de grenzen van het lokaal bestuur. Velen bezitten gronden die buiten dat werkingsgebied zijn gelegen, wat opnieuw een historische verklaring heeft¹⁰ maar vandaag heel wat uitdagingen met zich meebrengt. Voor al het OCMW-grondbezit in Vlaanderen en Brussel geldt dat **54,9% binnen** de administratieve grenzen van de eigenaar valt en **45,1% erbuiten**. Maar de percentages lopen zeer sterk uiteen op het niveau van de individuele

OCMW's. Opvallend hoge percentages buitengemeentelijk grondbezit worden opgetekend in Brussel-stad (97,0%), Gent (92,1%), Brugge (91,2%), Antwerpen (89,5%), Kortrijk (87,4%), Mechelen (81,3%), Leuven (81,3%), Diest (72,3%) en Oudenaarde (71,2%). In sommige lokale besturen ligt quasi al het eigen grondbezit op het eigen grondgebied.

¹⁰ zie voetnoot 8

Figuur 15
 Grondbezit van elk lokaal OCMW in Vlaanderen en Brussel, naar omvang en naar ligging binnen of buiten het eigen grondgebied
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

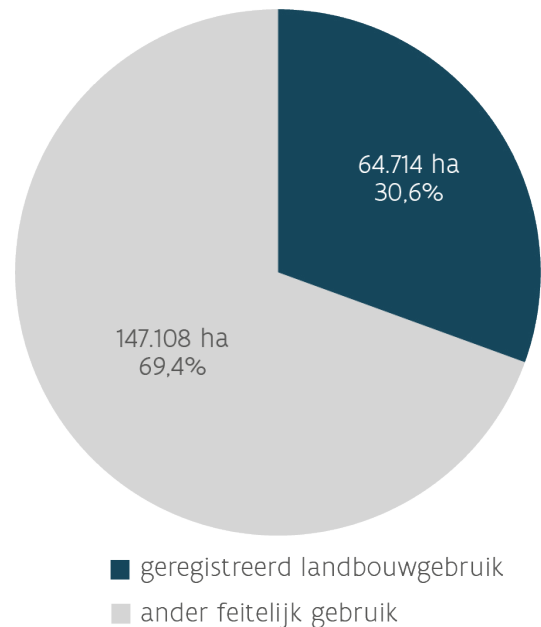
VASTSTELLING 2

Veel publieke gronden worden door de landbouw gebruikt

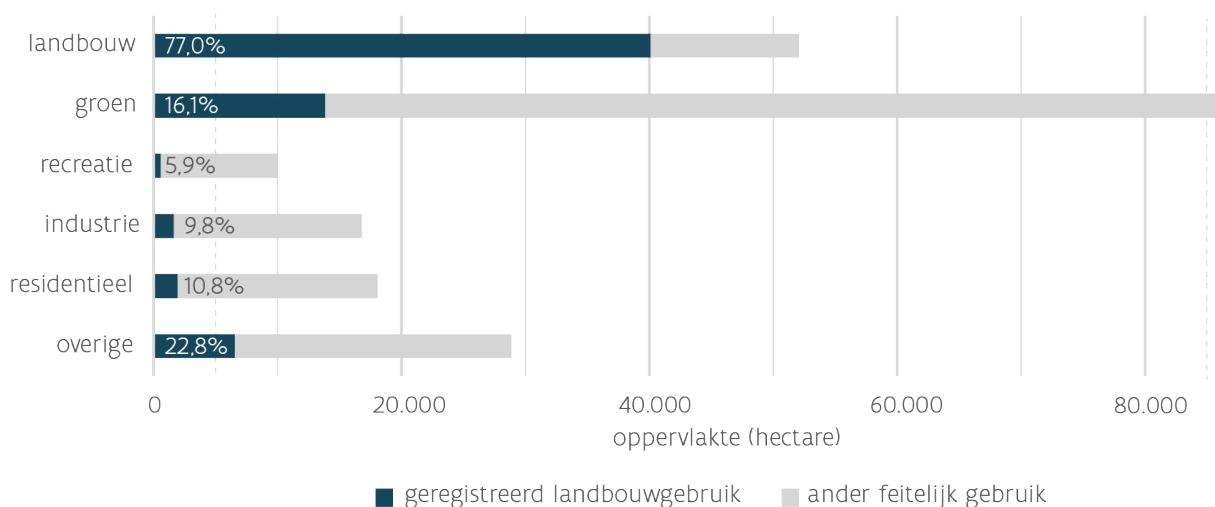
Aandeel actief landbouwgebruik

Tot hertoe werd er steeds gesproken over landbouw als planologische bestemming. Dit *geplande ruimtegebruik* komt echter lang niet altijd overeen met het *feitelijk ruimtegebruik*. Zo is er bijvoorbeeld ook feitelijk landbouwgebruik in andere ruimtelijk-planologische bestemmingen. Deze tweede vaststelling focust op dit feitelijk gebruik.

Daarvoor werd gekeken naar de ruimtelijke overlap tussen de kaart van de publieke gronden van 2022 (213.244 hectare) en de kaart van de landbouwaangiften uit 2022 (674.817 hectare). De overlap blijkt **64.714** hectare groot. Of met andere woorden: in 2022 werd op 64.714 hectare publieke grond in Vlaanderen en Brussel een actief landbouwgebruik geregistreerd. Dat komt neer op **30,6%** van alle publieke grond (Figuur 16).

Figuur 16
Aandeel publiek grondbezit met een actief landbouwgebruik
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024), landbouwaangiften (Agentschap LZV, 2022)

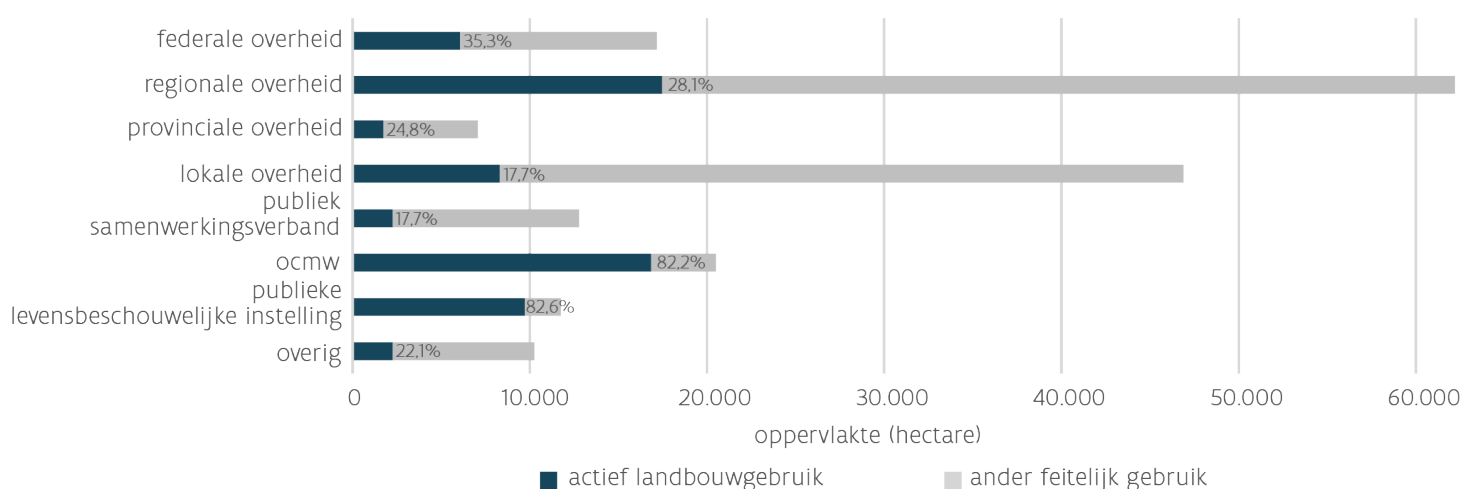
Figuur 17
Aandeel publiek grondbezit met een actief landbouwgebruik, per bestemming
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2022), landbouwaangiften (Agentschap LZV, 2022), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024), bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

Opmerkelijk: daarmee ligt het aandeel publiek grondbezit met een *feitelijk landbouwgebruik* een stuk hoger dan het aandeel publiek grondbezit dat *bestemd* is voor landbouw (zie eerder, Figuur 4, net geen 25%). Het verschil is minder verwonderlijk dan het in eerste instantie lijkt. Heel wat publieke graslanden in een groene bestemming, bijvoorbeeld, worden begraasd of beheerd door landbouwers. En op sommige publieke gronden waar bestemmingsplannen op termijn een bedrijventerrein of woonwijk voorzien, wordt in afwachting en als vanouds aan landbouw gedaan.

De landbouwbestemming en het landbouwgebruik van publieke grond is effectief niet 1-op-1 (Figuur 17). 77,0% van alle publieke grond met een landbouwbestemming duikt ook effectief op in de landbouwaangiftes¹¹. In groene bestemmingen gaat het over 16,1% van alle publieke grond. Daarbij moet meteen aangestipt worden dat verschillende actoren die niet beroepsmatig aan landbouw doen soms wel verplicht zijn om een landbouwaangifte te doen, bijvoorbeeld omdat ze aan begrazing doen of maaiwerken uitvoeren. Dat geldt regelmatig

ook voor natuur- en terreinbeherende organisaties (zie verder en zie methodologie). Op publieke grond in industriegebied en residentieel gebied zit het feitelijk landbouwgebruik rond de 10% - doorgaans in afwachting van een uitvoering van het geplande ruimtegebruik. Het hoge percentage op publieke grond in overige bestemmingen, 22,8%, heeft vooral met begrazing en het maaien van bijvoorbeeld militaire domeinen te maken.

Ook het aandeel actief landbouwgebruik binnen de totale hoeveelheid publiek grondbezit van elke eigenaarscategorie biedt interessante inzichten (Figuur 18). Publieke levensbeschouwelijke instellingen (waaronder kerfabrieken) en OCMW's tekenen een zeer hoog actief landbouwgebruik van respectievelijk 82,6% en 82,2% op. Op gronden van de federale overheid gaat het over 35,3% van alle grond. Bij de regionale overheid gaat het om 28,1% - niet onbelangrijk aangezien het in absolute cijfers de grootste is. Deze cijfers weerspiegelen uiteraard voor een stuk ook de omvang van het aandeel in landbouwbestemmingen (Figuur 9).

Figuur 18

Aandeel publiek grondbezit met een actief landbouwgebruik, per eigenaarscategorie

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2022), landbouwaangiftes (Agentschap LZV, 2022)

¹¹ Het eerder onderzoek voor Oost-Vlaanderen wees via een analyse van satellietbeelden op twee fenomenen die dit betrekkelijk lage aandeel verklaren. Enerzijds bleek het over onderdelen van de landbouwruimte te gaan waarvoor geen landbouwaangifte noodzakelijk is, zoals landbouwwegen, brede hagen, oppervlaktewater, enzovoort. Anderzijds doken ook heel wat voorbeelden op van gronden die (nog even) voor landbouw bestemd zijn, maar die in de feiten (recent) bebost werden (ofwel gaat het over zonevreemd gebruik ofwel loopt de planologische realiteit wat achter op de feiten). Zie Vandermaelen (2023). De verstedelijking van de agro-ecologische reproductie van bodemvruchtbaarheid. P. 380. <https://pureportal.ilvo.be/nl/publications/urbanising-the-agroecological-reproduction-of-soil-fertility>

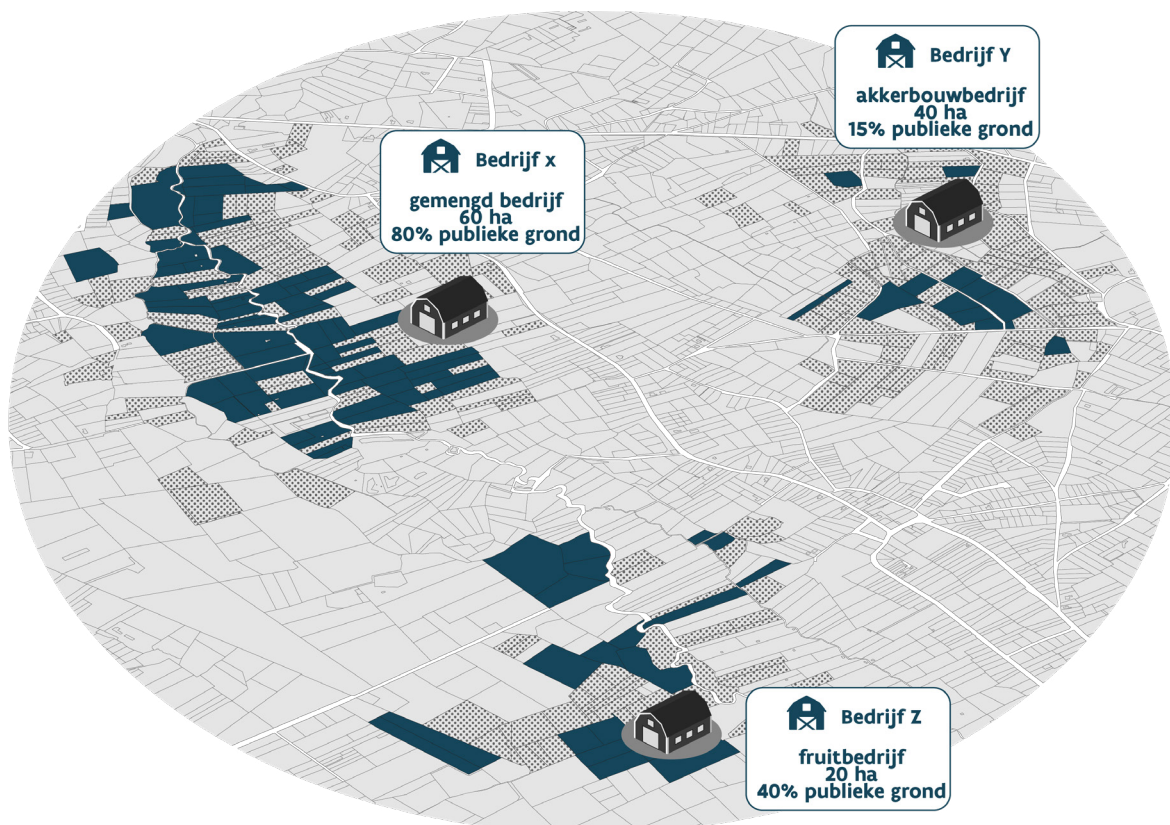
Naar een bedrijfsperspectief op publieke grond

Bij het bestuderen van de relatie tussen publiek grondbezit en actief landbouwgebruik wordt heel snel op perceelsniveau gefocust. Is een perceel publieke grond in landbouwgebruik, ja of nee? Die benadering werd hierboven gehanteerd. Veel interessanter wordt het wanneer de relatie tussen publiek grondbezit en actief landbouwgebruik op het niveau van de betrokken landbouwbedrijven wordt aangesneden. Welke bedrijven zijn op publieke grond actief? Hoeveel zijn er dat? Hoe groot is het aandeel publieke grond?

Achter de **64.714 hectare publieke grond met een geregistreerd landbouwgebruik** (zie hoger) gaan heel wat individuele landbouwaangiftes schuil - 20.952 om precies te zijn. Dat lijkt bijzonder veel, maar voor een groot aantal van die aangifteplichtigen is de ruimtelijke overlap van hun areaal met de publieke gronden echter verwaarloosbaar klein. Kadastrale percelen en landbouwgebruikspercelen worden op andere manieren ingetekend, waardoor hun grenzen doorgaans niet mooi

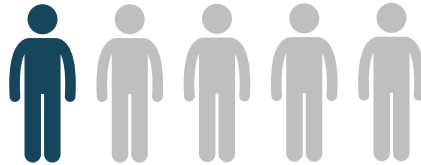
samenvallen. Landbouwaangiftes die visueel duidelijk bij een bepaald kadastraal perceel horen, overlappen daarom soms met een aangrenzend perceel dat aan een publieke instelling toebehoort. Als dat de enige plek is waar het areaal van een aangifteplichtige overlapt met publieke grond, is de overlap van geen enkel belang. Soms gaat het nauwelijks over een vierkante meter. Het bepalen van de grens tussen wat betekenisloos en wat relevant is, is zeer moeilijk en per definitie voer voor debat.

In dit onderzoek werd gekozen om te focussen op landbouwbedrijven die meer dan 10% publieke grond in het areaal hebben. Vanaf 10%, zo wordt geredeneerd, hebben veranderingen van publiek grondbezit een potentiële impact op het functioneren van het landbouwbedrijf. En dus heeft de manier waarop publieke eigenaars hun gronden beheren een mogelijk positief of negatief effect. 15.399 van de 20.952 aangifteplichtigen vallen door de drempel van 10% af. De resterende **5.553 aangifteplichtigen hebben een areaal dat meer dan 10% overlapt met de kaart publiek grondbezit.**

Figuur 19
Naar een bedrijfsperspectief op publieke grond
Bron: ILVO (fictief voorbeeld)

3.652 beroepslandbouwers met >10% publieke grond in hun areaal
17.138 beroepslandbouwers die aangifte doen = 1/5

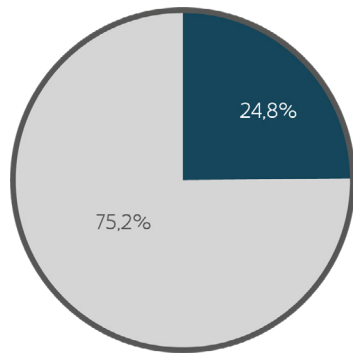
De 5.553 aangifteplichtigen die meer dan 10% op publieke grond werken, zijn echter niet allemaal beroepslandbouwers. Ook heel wat hobbylandbouwers en terreinbeherende organisaties zijn verplicht om een landbouwaangifte in te dienen en duiken bijgevolg in de cijfers op. In enkele uitzonderlijke gevallen dienen de eigenaars van publieke grond zelf een landbouwaangifte in. In nog andere gevallen kan het type gebruiker aan geen van deze categorieën toegewezen worden (voor alle definities, zie methodologie). In dit onderzoek werd gekozen om te focussen op beroepslandbouwers. 1.701 hobbylandbouwers, 46 publieke instellingen en 149 overige landbouwbedrijven uit de aangiftes vallen op die manier af. Van de 5.553 aangifteplichtigen **blijven 3.652 bedrijven van beroepslandbouwers over.**

Volgens de landbouwaangiftes van 2022 tellen Vlaanderen en Brussel in totaal 17.138 aangiftes van beroepslandbouwers. Daarvan werken er dus 3.652 op een areaal met meer dan 10% publieke grond. **Dat is maar liefst één op vijf beroepslandbouwers.**

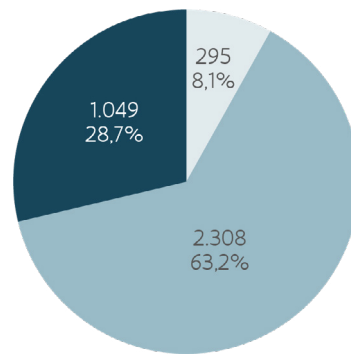
Hoewel de 3.652 beroepslandbouwers allemaal het kenmerk delen dat ze een areaal hebben met meer dan 10% publieke grond, is de variatie binnen die groep op verschillende vlakken groot (Figuur 20). Het **aandeel publiek grondbezit** varieert sterk, van net meer dan 10% tot een aantal

uitschieters van 100%. Gemiddeld gaat het over 25% van het volledige areaal. Ook de totale **bedrijfs grootte** varieert. 295 beroepslandbouwbedrijven (8,1%) hebben een totaal areaal dat kleiner is dan 10 hectare. 2.308 bedrijven (63,2%) hebben een totaal areaal van 10 tot 50 hectare. 1.049 bedrijven (28,7%) zijn groter dan 50 hectare. De gemiddelde bedrijfsgrootte is 45 hectare. Bij de **leeftijd van de jongst gekende zaakvoerder** valt de grote groep van 2.115 beroepslandbouwers tussen 45 en 65 jaar op (57,9%). Dat ligt helemaal in lijn met de gemiddelde leeftijd van Vlaamse landbouwers. Die bedroeg 56 jaar in 2022¹². Slechts 125 van de 3.652 beroepslandbouwbedrijven (3,4%) hebben een zaakvoerder jonger dan 30 jaar. Op 753 bedrijven (20,6%) is de jongste zaakvoerder tussen de 30 en de 45 jaar. Ook opvallend: op 615 bedrijven (16,8%) is de jongst gekende zaakvoerder ouder dan de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar. Ook het **bedrijfstype** varieert. 1.853 beroepslandbouwers (50,7%) zijn gespecialiseerd in veehouderij (bijv. gespecialiseerde melkveebedrijven). 1.204 beroepslandbouwers (33,0%) werken op een bedrijf gespecialiseerd in plantaardige productie (bijv. gespecialiseerde akkerbouwbedrijven of tuinbouwbedrijven). 595 beroepslandbouwers (16,3%) baten een gemengd landbouwbedrijf uit.

¹² Deze informatie komt uit het landbouwrapport 2024 (p. 73) en houdt, in het geval er meerdere zaakvoerders gekend zijn, rekening met de leeftijd van de jongste. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/63498>

■ gemiddeld aandeel publiek
 ■ gemiddeld aandeel privaat

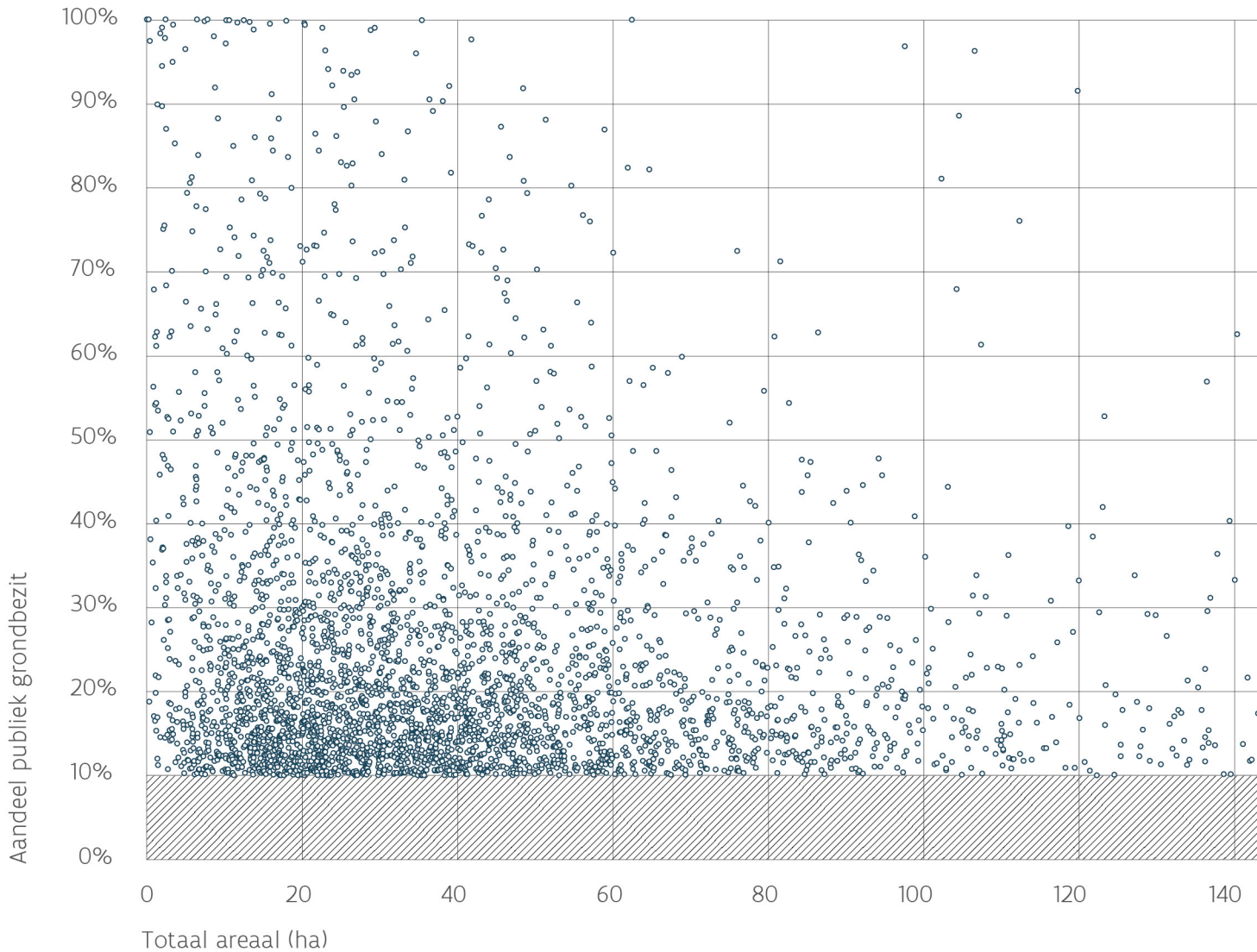

■ klein bedrijf (<10 ha)
 ■ middelmatig bedrijf (10-50 ha)
 ■ groot bedrijf (>50 ha)

45 ha gemiddelde bedrijfs grootte

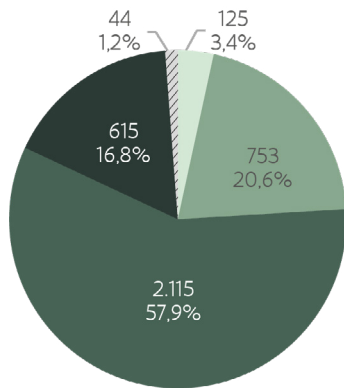
Figuur 20

Kenmerken van de 3.652 beroepslandbouwers met meer dan 10% publieke grond in het areaal
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2022), landbouwaangiften (Agentschap LZV, 2022)

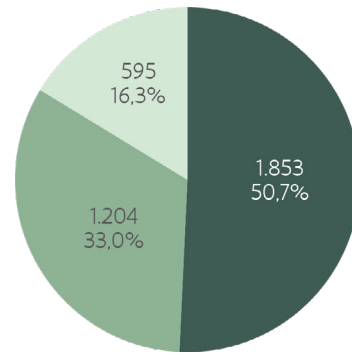

Figuur 21

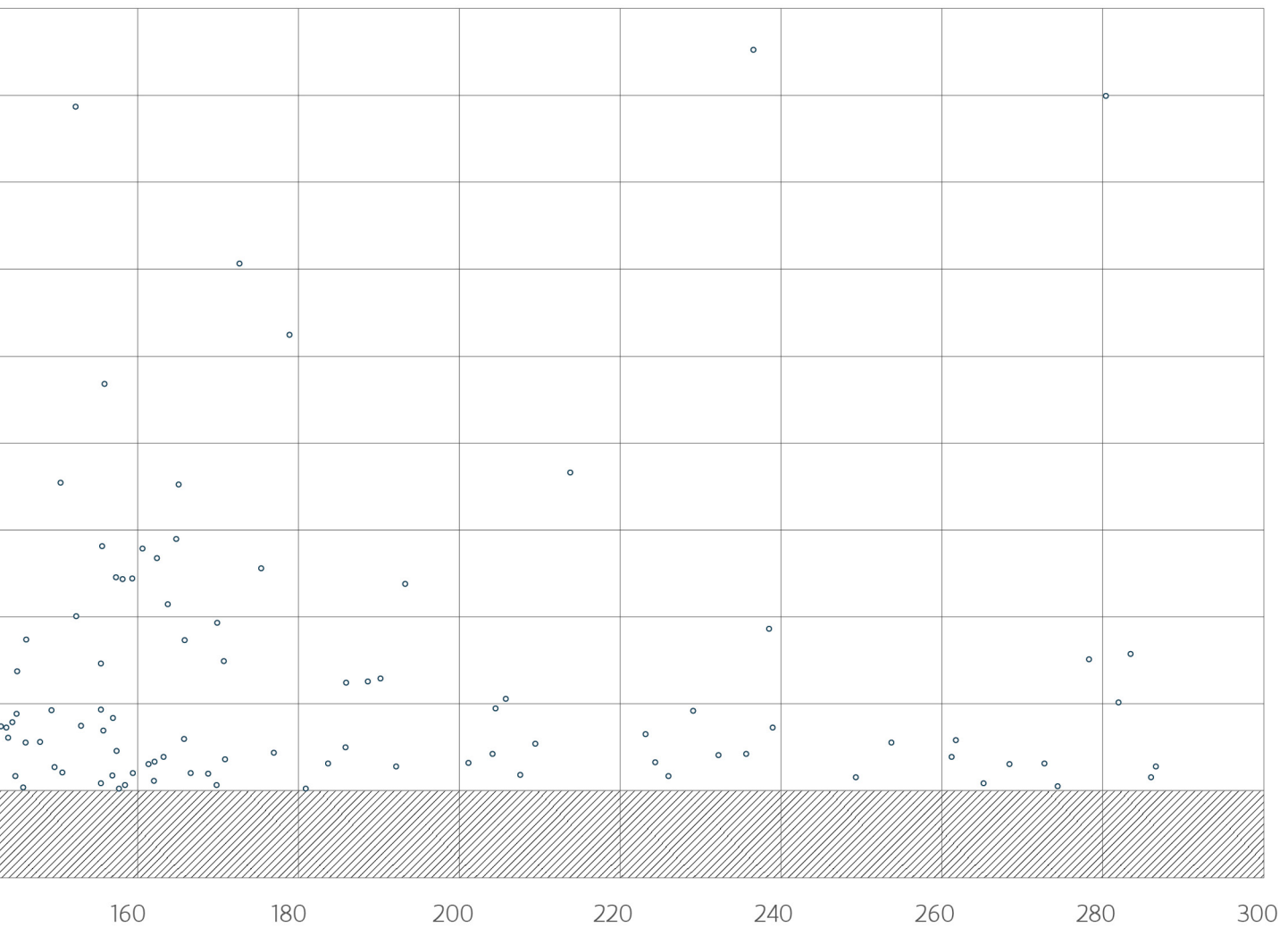
Totaal areaal en aandeel publieke grond van de 3.652 beroepslandbouwers met meer dan 10% publieke grond in het areaal (>300 ha buiten beschouwing gelaten)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2022), landbouwaangiften (Agentschap LZV, 2022)

- < 30 jaar
- 30 - 45 jaar
- 45 - 65 jaar
- > 65 jaar
- n.v.t./ongekend

- gespecialiseerde bedrijven veeteelt
- gespecialiseerde bedrijven gewassen
- gemengde bedrijven

Stapsteen naar een groot deel van de landbouwruimte

Hierboven werd aangetoond dat 1 op 5 beroepslandbouwers op een areaal met meer dan 10% publieke grond werkt en dat dat aandeel sterk varieert van net meer dan 10% voor sommige tot de volle 100% voor andere. De cijfers impliceren dat deze 3.652 bedrijven met een sterke relatie tot het publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel ook heel wat niet-publieke gronden bewerken. Over hoeveel privaat grondbezit gaat het precies? Hoe groot is de volledige voetafdruk van deze 3.653 bedrijven? Is dat een groot deel van alle gronden die de landbouw vandaag bewerkt? Zijn de publieke gronden, via de beroepslandbouwers die ze bewerken, een belangrijke stapsteen de rest van de landbouwruimte in Vlaanderen en Brussel?

De 3.652 beroepslandbouwer die meer dan 10% publieke grond bewerken, gebruiken samen 45.411 hectare publieke grond. Wanneer de rest van hun areaal daarbij geteld wordt, komt het totaal op 167.678 hectare. Dat is **maar liefst 24,9% van de totale landbouwgebruiksruimte** (Figuur 22). Die telde 674.817 hectare in 2022. Publieke gronden zijn dus, via de beroepslandbouwers die ze bewerken, een stapsteen naar een kwart van alle grond die landbouwers in Vlaanderen en Brussel momenteel bewerken.

Wanneer ook de niet-beroepslandbouwers zoals hobbyboeren meegeteld worden, klimt het percentage naar 27,6% van de totale landbouwgebruiksruimte. De 5.553 aangifteplichtigen met meer dan 10% publieke grond in het areaal bewerken 52.038 publieke grond en 133.889 hectare overige grond, ofwel 185.928 hectare in totaal.

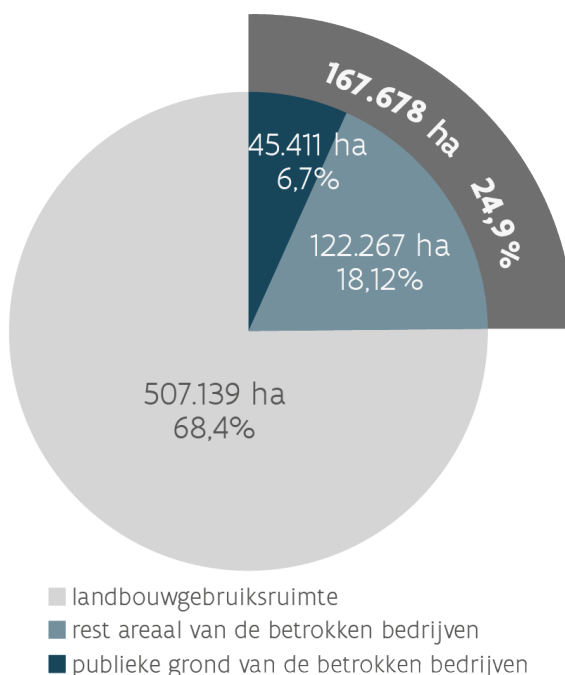
45.411 ha
PUBLIEKE GROND
van de betrokken beroepslandbouwers

+

122.267 ha
REST AREAAL
van de betrokken beroepslandbouwers

TOTALE LANDBOUWGEBRUIKSRUIMTE
674.817 ha

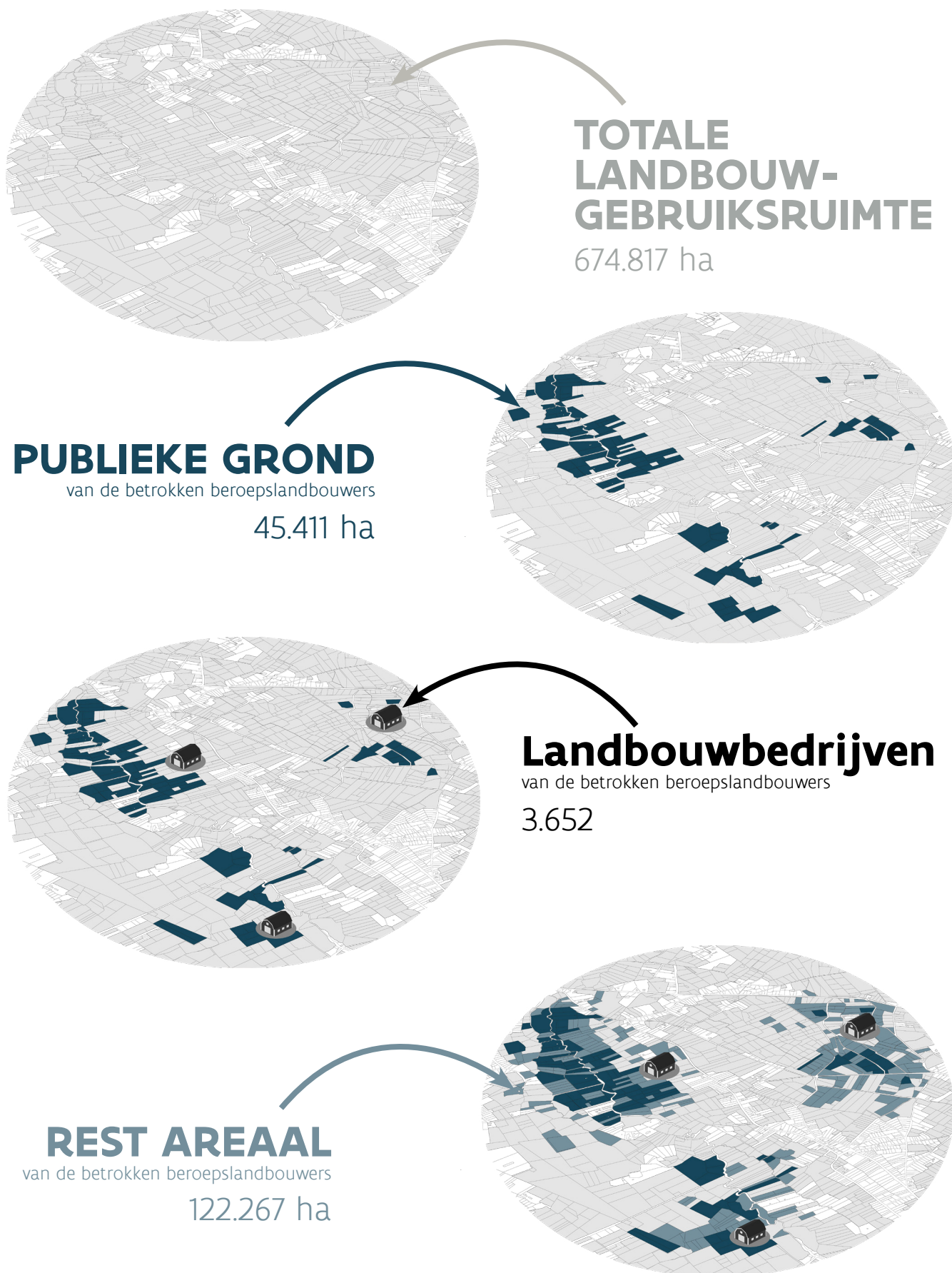
= **24,9%**

Figuur 22

Totale ruimtelijke voetafdruk van de 3.652 beroepslandbouwer die meer dan 10% publieke grond bewerken

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2022), landbouwaangiftes (Agentschap LZV, 2022)

Figuur 23
Publieke grond als stapsteen naar een groot deel van de landbouwruimte.
Bron: ILVO (fictief voorbeeld)

VASTSTELLING 3

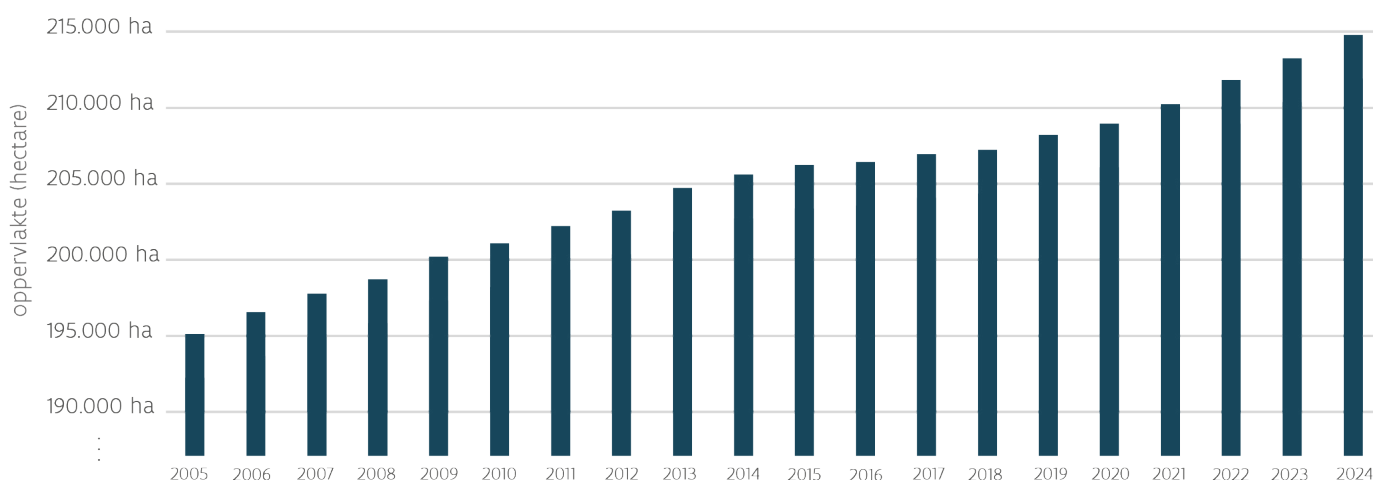
Publieke instellingen zijn heel actief op de grondmarkt, behalve voor landbouwdoelen

Algemene toename

Vaststelling 1 en 2 zijn gebaseerd op momentopnames. Daardoor blijft de dynamiek achter de cijfers buiten beeld. Cijfers over de evolutie van publiek grondbezit zijn dus noodzakelijk. Ze leveren zowel nieuwe inzichten, maar plaatsen de eerdere momentopnames ook in perspectief.

De totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel is tussen 2005 en 2024, bijna 19 jaar, met **19.649** hectare ofwel **10,1%** gestegen (Figuur 24). De stijging is niet eenmalig, maar **structureel**. Op een kleine afvlakking tussen 2015 en 2017 na is de stijging heel consistent, wat wijst op structurele fenomenen. Dit zijn uiteraard netto-evoluties waarachter heel wat stijgingen maar ook dalingen schuilgaan.

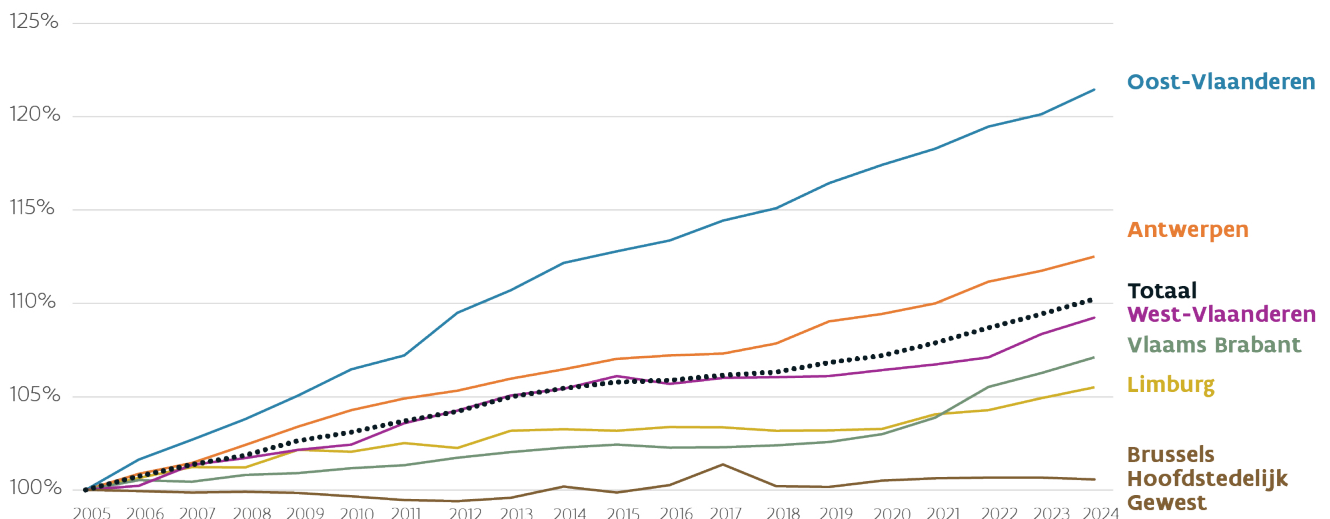
De stijging is niet in alle provincies even uitgesproken (Figuur 25). **Oost-Vlaanderen** spant de kroon met **21,5% (+5.936 hectare)** op 19 jaar tijd. Ook in de provincie **Antwerpen** steeg het publiek grondbezit bovengemiddeld snel met **12,5% (+5.642 hectare)**. In **West-Vlaanderen** bedraagt de stijging **9,2% (+2.898 hectare)**, in **Vlaams-Brabant** **7,1% (+2.064 hectare)** en in **Limburg** **5,5% (+3.075 hectare)**. In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** bleef de stijging beperkt met **0,6% (+34 hectare)**, maar dat hoeft niet te verwonderen aangezien het aandeel publieke grond er al zeer hoog lag (zie eerder, Figuur 2).

Figuur 24

Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in absolute cijfers

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Figuur 25

Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in relatieve cijfers, per provincie
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Evolutie per bestemming

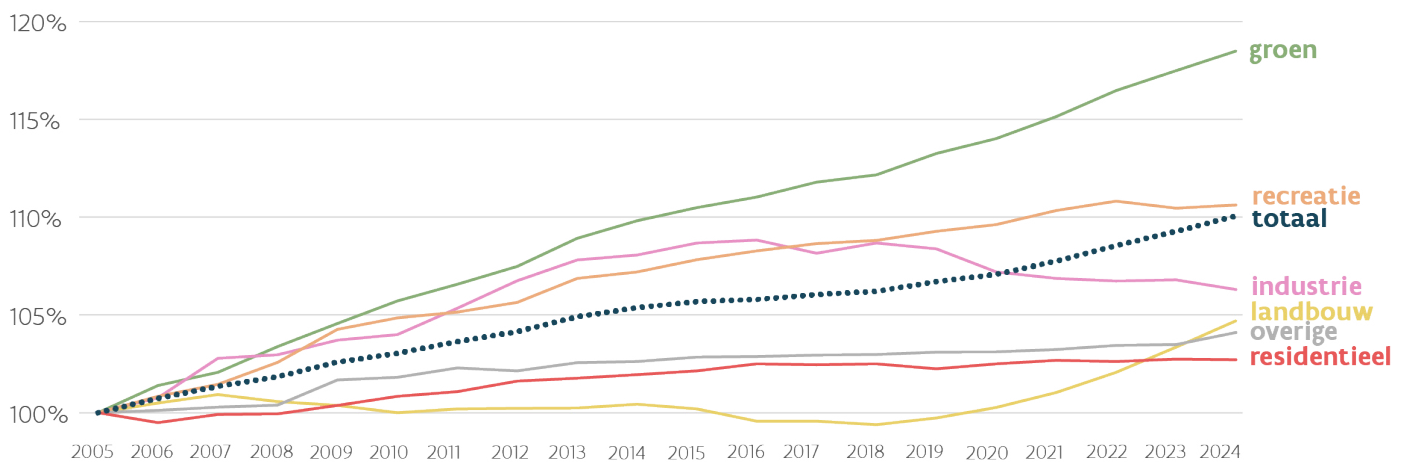
Om de netto-stijging van publiek grondbezit (Figuur 24 en 25) beter te kunnen bestuderen, werden de cijfers verder uitgesplitst per bestemming. Er zijn twee manieren om dit te doen. De eerste methode laat alle bestemmingswijzigingen die publieke gronden in de afgelopen jaren ondergingen buiten beschouwing (Figuur 26). Een perceel dat bijvoorbeeld in 2010 door een publieke instelling werd gekocht op het moment dat het een landbouwbestemming had en vervolgens in 2015 werd herbested naar natuur (mogelijks door diezelfde instelling), wordt in dat geval voor de volledige periode 2010 tot 2024 tot natuur gerekend. Voordeel van deze methode is dat veranderingen in het publiek grondbezit visueel niet verstoord worden door veranderingen in de bestemmingen (die doorgaans later volgen). De grafiek weerspiegelt op die manier maximaal de intenties achter de dalingen of stijgingen van het publiek grondbezit. Die intenties worden het immers best weerspiegeld in de meest recente bestemming, niet in de achterhaalde bestemming. Of in het eerdere voorbeeld: de publieke instelling die het perceel in 2010 kocht deed dat hoogstwaarschijnlijk niet vanuit landbouwdoeleinden maar vanuit groendoelstellingen. De tweede methode

om de evolutie van publiek grondbezit per bestemming te bestuderen houdt wel rekening met alle bestemmingswijzigingen (Figuur 27). De grafiek is grilliger omdat ze twee fenomenen tegelijk toont. Stijgingen worden soms gevolgd door dalingen en omgekeerd.

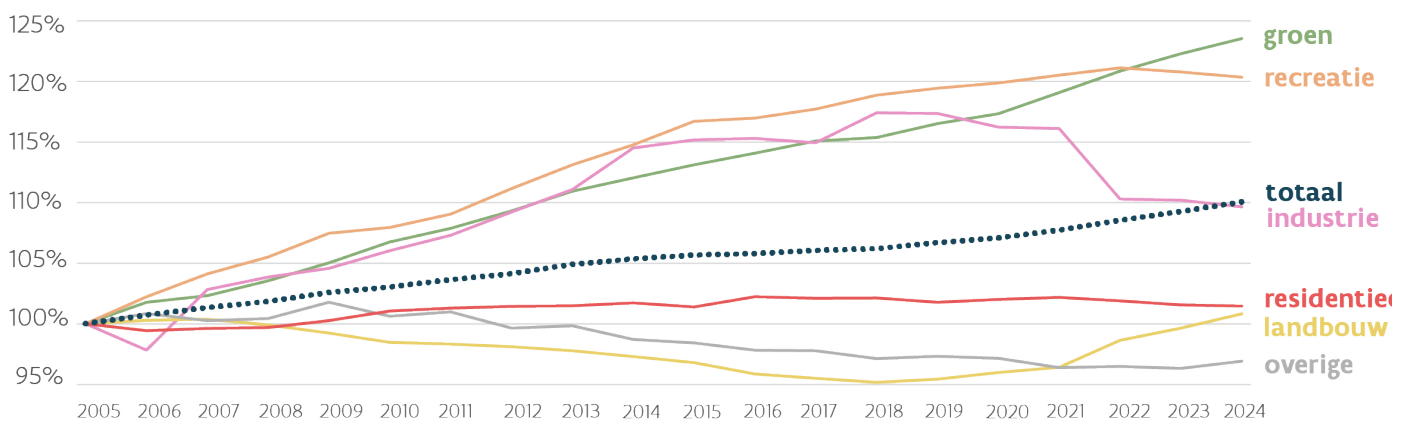
De evolutie van publiek grondbezit per bestemming exclusief herbestedingen (Figuur 26) geeft een duidelijke eerste indicatie van de motieven achter de algemene stijging van publiek grondbezit. **De stijging in groene bestemmingen is met stip het grootst** en bedraagt 18,5% op bijna 20 jaar tijd (+12.678 hectare). Recreatie en industrie zitten rond het gemiddelde. Publiek grondbezit in recreatieve bestemmingen steeg met 10,6%, al moet daar meteen bij gezegd worden dat die stijging in absolute cijfers minder indrukwekkend is (+960 hectare). Het publiek grondbezit in industriebestemmingen steeg met 6,3% (+993 hectare). Onder het gemiddelde duiken landbouwbestemmingen, residentiële en overige bestemmingen op. Publiek grondbezit in residentiële bestemmingen steeg met 2,7% (+478 hectare). Opvallend is dat het publiek grondbezit in landbouwbestemmingen tussen 2005 en 2020 geen netto stijging vertoont, ook al is het gemiddelde in die periode sterk stijgende.

Tussen 2020 en 2024 steeg het publiek grondbezit in landbouwbestemmingen wel. Over de volledige periode beschouwd leidt dat tot een stijging van 4,7% (+2.404 hectare). Deze stijging wordt **in sterke mate verklaard door de realisatie van natuur- en watergerelateerde projecten in landbouwgebied.** Een manuele screening van de bijkomende publieke landbouwgronden koppelt deze stijging in sterke mate aan talrijke aankopen door het Agentschap Natuur en Bos voor natuuruitbreiding en -herstel (Huwynsbossen in Lichtervelde, Crasselhouckbossen in Moorslede, Vondelmolenbos in Sint-Truiden,

laagveengebied in de vallei van de Zwarte Beek in Houthalen-Helchteren...) en verschillende aankopen van de Vlaamse overheid voor waterbeheer waaronder het Sigmaplans (herstel watergebonden natuur Neerhoek-Ponthoek in de Leiemeersen van Zulte en Dentergem, realisatie van wetland Varenheuvel-Abroek in Zandhoven en Grobbendonk, realisatie natte natuur in de vallei van de Grote Nete ter hoogte van Hulshout...)¹³. Dit ligt in lijn met beleidsdoelstellingen die door de Vlaamse regering (2019-2024) werden nagestreefd, waaronder de uitvoering van de blue deal en het subsidiebesluit bebossing uit 2020¹⁴.

Figuur 26
Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in relatieve cijfers, per bestemming (exclusief bestemmingswijzigingen)
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

Figuur 27
Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in relatieve cijfers, per bestemming (inclusief bestemmingswijzigingen)
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024), ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024) en bestemmingsplan Brussel (perspective.brussels, 2001)

¹³ Deze vaststelling ligt helemaal in lijn met de bevindingen van het eerder onderzoek naar publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen. Ook daar werd geconcludeerd dat aan de verwerving van bijkomende publieke landbouwgrond doorgaans geen landbouwdoelstellingen maar water- en natuurdoelstellingen aan de basis liggen, ook al gaat het over gebieden met planologische bestemming landbouw. Vandermaelen (2023) De verstedelijking van de agro-ecologische reproductie van bodemvruchtbaarheid. <https://pureportal.ilvo.be/nl/publications/urbanising-the-agroecological-reproduction-of-soil-fertility>

¹⁴ <https://bluedeal.integraalwaterbeleid.be> en <https://static.natuurenbos.be/bosteller/BVR%202020%2010%2030%20Subsidi%C3%ABring%20bebossing.pdf>

De evolutie van publiek grondbezit per bestemming inclusief herbestemmingen (Figuur 27) bevestigt opnieuw de **zeer uitgesproken stijging van publiek grondbezit in groene bestemmingen**. Hier gaat het over een stijging van 23,5% (+16.694 hectare) op 19 jaar tijd. De stijging inclusief herbestemmingen is groter dan die exclusief herbestemmingen, wat er op wijst dat er naast een toename van nieuw publiek grondbezit in groene bestemmingen **ook heel wat herbestemmingen van publieke grond naar groengebied** zijn gebeurd. De curve voor publieke grond met een landbouwbestemming toont een heel ander patroon. Over de volledige periode is sprake van een zeer beperkte stijging van 1,5% (+261 hectare). Opvallend: tussen 2008 en 2023 duikt de evolutie van publieke landbouwgrond onder de 100%. Die daling is niet zichtbaar in de eerdere grafiek (Figuur 26) en wijst dus op het **verlies aan publieke landbouwgrond door planologische herbestemmingen**. De netto toename over de volledige periode van 19 jaar is pas in de allerlaatste jaren gerealiseerd. Dit valt opnieuw in sterke mate te verklaren door de uitbreiding van publiek landbouwgrondbezit om er natuur- en watergerelateerde projecten te realiseren. Pas in de loop van 2023 kwam de evolutie van publiek landbouwgrondbezit opnieuw boven het niveau van 2005 uit.

Evolutie per eigenaarscategorie

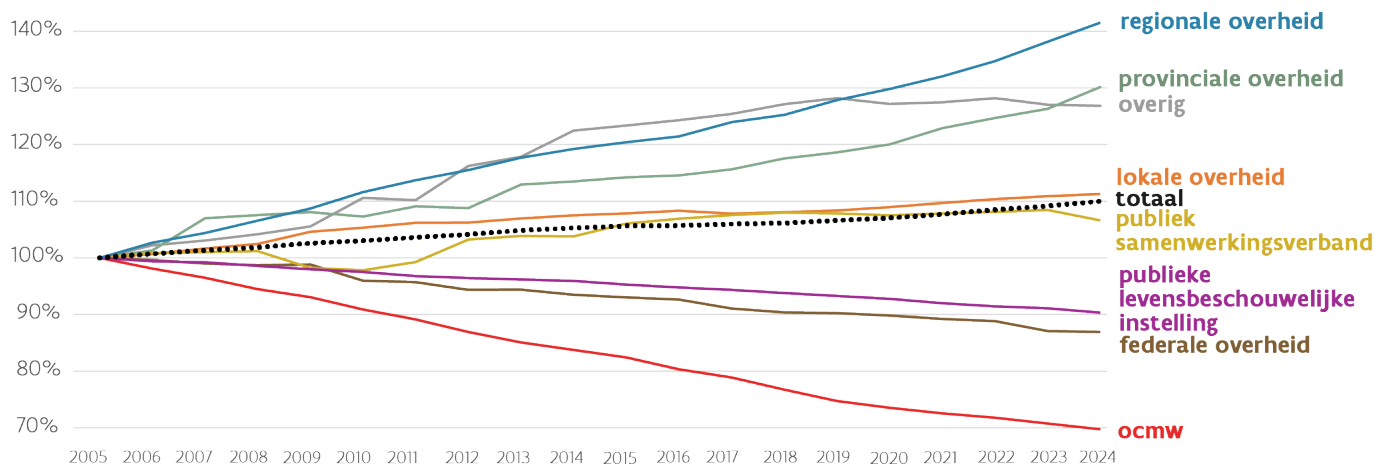
Om de netto-stijging van publiek grondbezit (Figuur 24 en 25) beter te kunnen bestuderen, werden de cijfers ook verder uitgesplitst per eigenaarscategorie. Achter de algemene stijging van 10,1% tussen 2005 en 2024 blijken zeer uiteenlopende evoluties schuil te gaan (Figuur 28). Het grondbezit van de **regionale overheid steeg het sterkst** met 41,5% (+22.064 hectare). Dit is niet verwonderlijk aangezien heel wat bevoegdheden rond natuurbeheer, natuurontwikkeling en waterbeheer bij de regionale overheden liggen en de voorgaande grafieken reeds aantoonde dat de toename van publiek grondbezit hier veel mee te maken heeft. Ook het grondbezit van provinciale overheden steeg sterk met 30,1% (+1.958 hectare).

Het grondbezit van **lokale overheden en publieke samenwerkingsverbanden zit heel dicht bij het gemiddelde**. Lokale overheden stegen met 11,3% (+5.432 hectare) en publieke samenwerkingsverbanden met 6,6% (+834 hectare).

In tegenstelling tot de evolutie per bestemming, heeft de evolutie per eigenaarscategorie wel een aantal uitgesproken dalers. Het **grondbezit van de federale overheid daalde** met 13,1% (-3.005 hectare). De daling wordt deels verklaard door de privatisering, bijvoorbeeld van het militair domein in Attenrode in Glabbeek en de Arsenaalsite in Gentbrugge. Het grootste deel van de daling wordt echter verklaard door verschuivingen van publieke grond naar andere publieke eigenaars. Zo verschoof bijvoorbeeld de kazerne in Sijsele naar de West-Vlaamse Intercommunale (WVI), werd het Marum op de grens van Brecht en Wuustwezel gekocht door drinkwatermaatschappij Pidpa en het Agentschap voor Natuur en Bos, kwam het militair domein de Molenheide in Zonhoven eveneens in handen van het Agentschap voor Natuur en Bos, de voormalige spoorwegwerkplaats van de NMBS in Kessel-Lo in die van het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsontwikkeling Leuven en werd de voormalige Nationale Plantentuin van België omgedoopt tot het Vlaams Agentschap Plantentuin Meise. **Publieke levensbeschouwelijke instellingen** zagen hun grondbezit kleiner worden met 9,7% (-1.279 hectare). Voor **OCMW's is de daling het sterkst**. Hun grondbezit in Vlaanderen en Brussel ging op bijna 20 jaar tijd naar beneden met maar liefst 30,3% (-8.927 hectare). Wetende dat het grondbezit van OCMW's en kerkfabrieken vaak een eeuwenlange voorgeschiedenis heeft en eeuwenlang min of meer stabiel bleef (zie eerder), zijn deze uitgesproken dalingen van beide eigenaarscategorieën zeer indrukwekkend. Zowel voor OCMW's als voor kerkfabrieken is weliswaar geweten dat een deel van de gronden die afstoten worden in de praktijk opgekocht worden door andere overheden. De precieze aandelen zijn (nog) niet onderzocht voor heel Vlaanderen en Brussel. Uit het eerder onderzoek voor de provincie Oost-Vlaanderen bleek dat 64,1%

Figuur 28
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in relatieve cijfers, per eigenaarscategorie
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

van alle grond die OCMW's verloren meteen geprivatiseerd werd. 20,8% ging naar de Vlaamse overheid, 8,7% naar de provinciale overheid en 6,0% naar lokale overheden. De overdracht tussen publieke instellingen draaide hoofdzakelijk rond gronden met een feitelijke of toekomstige inrichting als groengebied. Ook ging heel wat landbouwgrond naar de Vlaamse Landmaatschappij. Dat agentschap gebruikt de verworven gronden hoofdzakelijk om landbouwers uit te ruilen die elders plaats moeten maken voor natuur- en waterbeheerprojecten. In dat geval is het publiek eigenaarschap van de betreffende landbouwgronden van korte aard, en dient het in essentie om publieke grondposities in groene bestemmingen uit te breiden. Het Oost-Vlaamse onderzoek toonde daarnaast ook aan dat gronden die kerkfabrieken verloren voor 89,4% meteen geprivatiseerd werden. 4,9% ging naar de Vlaamse overheid (vooral naar de Vlaamse Landmaatschappij) en 4,5% ging naar lokale overheden¹⁵.

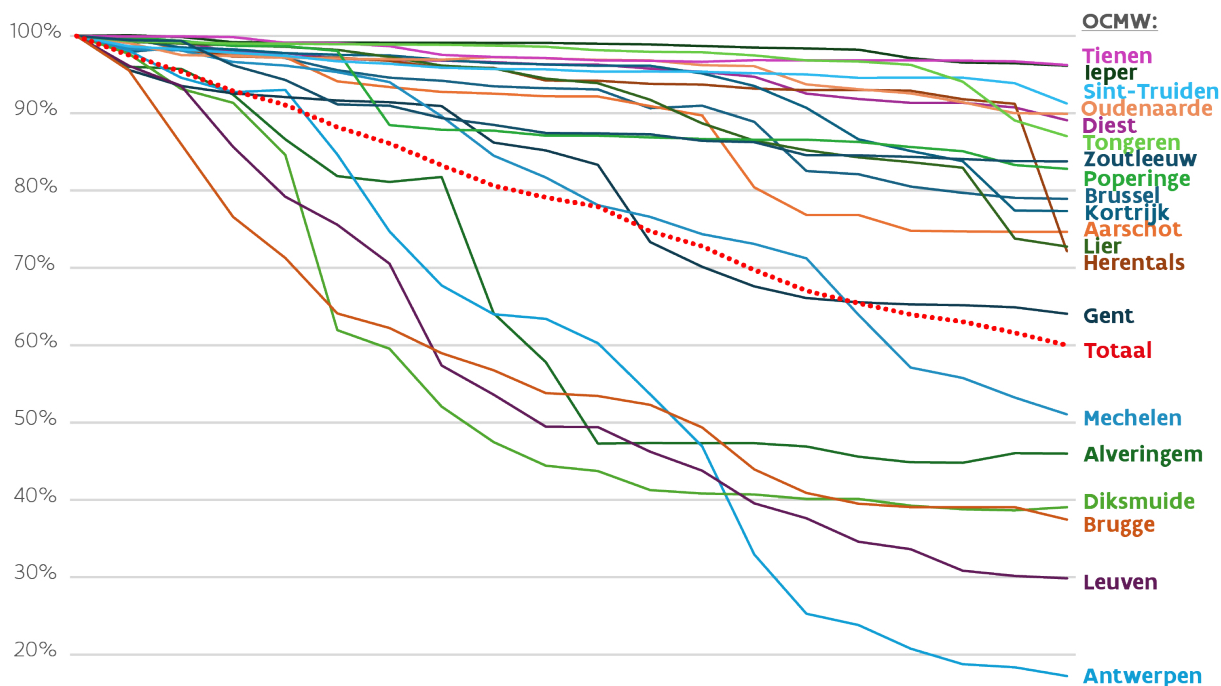
De **20 OCMW's die in 2005 het meest grond in eigendom hadden**, werden meer in detail bestudeerd (Figuur 29). Gemiddeld daalde hun grondbezit met 34,7% op bijna 20 jaar tijd (-6.567 hectare, ofwel bijna drie kwart van wat alle OCMW's samen verloren). Toch tekenen individuele OCMW's heel verschillende evoluties op. OCMW Antwerpen verloor maar liefst 82,8% van al haar grondbezit (-906 hectare). OCMW Leuven is de tweede sterkste daler met 70,2%

(-926 hectare). OCMW Brugge verloor 62,6% van al haar gronden (-1.104 hectare). Diksmuide en Alveringem, twee kleinere OCMW's, verloren respectievelijk 60,9% (-268 hectare) en 54,0% (-159 hectare). OCMW Mechelen daalde naar ongeveer de helft van zijn grondbezit in 2005 met 48,9% (-685 hectare). Ook OCMW Gent daalde sterker dan gemiddeld met 35,9% (-1.004 hectare). Niet alle OCMW's bouwden hun grondbezit de laatste 19 jaar sterk af. OCMW Tienen, bijvoorbeeld, verloor slechts 3,8% van alle grond (-23 hectare). Bij OCMW Leper daalde het grondbezit met 3,9% (-45 hectare). Ook bij OCMW Sint-Truiden bleef de daling beperkt met 8,7% (-102 hectare), maar daar werd recent wel een zeer sterke verkoop van het landbouwpatrimonium aangekondigd¹⁶. Een aantal OCMW's tekent na uitgesproken dalingen opnieuw periodes van stabiliteit op. Het OCMW van Brussel-stad daalde sterk tussen 2015 en 2021, maar bleef nadien min of meer stabiel (-21,1% ofwel -424 hectare). Ook bij OCMW Gent is het moratorium dat de stad in 2021 instelde op de verkoop van landbouwgronden duidelijk zichtbaar¹⁷. Het grondbezit van OCMW Alveringem en OCMW Diksmuide is sinds 2016 min of meer stabiel. OCMW Aarschot daalde zeer sterk tussen 2017 en 2019, maar verkocht sinds 2022 niets meer (-25,3% ofwel -76 hectare). Het gewogen gemiddelde van de (in 2005) grootste OCMW's blijft desondanks uitgesproken dalen, ook de laatste jaren.

¹⁵ Vandermaelen (2023) De verstedelijking van de agro-ecologische reproductie van bodemvruchtbaarheid. Pagina 529-532. <https://pureportal.ilvo.be/nl/publications/urbanising-the-agroecological-reproduction-of-soil-fertility>

¹⁶ Zie onder andere <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2023/12/22/verkoop-patrimonium-sint-truiden>

¹⁷ Stad Gent (2021) Beheer en verkoop patrimonium OCMW Gent in beheer van sogent - periode 2020-2025. Het moratorium werd later verlengd tot eind 2024.

Figuur 29
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel in relatieve cijfers, voor de 20 OCMW's met het meeste grond in 2005
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Geen actief grondbeleid voor landbouw

De grafieken bij vaststelling 3 tonen aan hoe belangrijk het is om de momentopnames van vaststelling 1 en 2 in context te plaatsen. Het publiek grondbezit in groene bestemmingen is effectief groot (vaststelling 1), maar duidelijk ook het resultaat van een sterk aankoopbeleid bij publieke instellingen in de afgelopen twee decennia. Het publiek grondbezit in landbouwbestemmingen is effectief groot (vaststelling 1) en de netto evolutie is min of meer stabiel (zie hoger), maar dat verhuult **twee fenomenen** die elkaar opheffen. Aan de ene kant verdwijnen heel wat publieke landbouwgronden van vooral de OCMW's uit publieke handen, en aan de andere kant kopen publieke instellingen ook landbouwgronden op maar niet of nauwelijks in functie van landbouwdoelstellingen. Voor de duizenden beroepslandbouwers die meer dan 10% op publieke grond werken (vaststelling 2), **is van stabiliteit dus geen sprake.**

In het maatschappelijk debat wordt door landbouwers en landbouworganisaties vaak gewezen op de aankoop van grond door publieke instellingen die er natuur- en waterdoelstellingen mee willen realiseren. De cijfers tonen inderdaad aan dat die aankopen vaak in landbouwgebied gebeuren en de

laatste jaren gestegen zijn. Maar **wat bovenal opvalt is de quasi-totale afwezigheid van echte landbouwdoelstellingen in het grondbeleid van publieke instellingen.**

Publieke instellingen zijn bijzonder actief op de grondmarkt om via het publiek eigenaarschap van grond doelstellingen te realiseren rond natuur, waterbeheer, huisvesting, ruimte voor bedrijven en industrie, huisvesting, mobiliteit, nutsinfrastructuur en dergelijke meer. De talrijke en uiteenlopende voorbeelden illustreren klaarblijkelijk de relevantie van een actief grondbeleid.

Voor landbouwdoelstellingen is er van zo'n actief grondbeleid nauwelijks een spoor.

De publieke instellingen met het grootste aandeel landbouwgrond in hun portefeuille, OCMW's en kerkfabrieken, stoten die gronden structureel af. Publieke grondposities met een vaak eeuwenlange voorgeschiedenis verdwijnen op die manier in sneltempo. Publieke instellingen die de laatste jaren nieuwe grondposities verwerven in landbouwgebied doen dat zelden om echt landbouwdoelstellingen te realiseren. De voorbeelden die bestaan, hebben heel vaak te maken met flankerend beleid om boeren die elders grond aan andere functies verliezen te compenseren.

INVALSHOEKEN VOOR DEBAT

Vanuit een landbouwperspectief roepen de cijfers van publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel heel wat vragen op. **Wat betekent publieke landbouwgrond voor de landbouwsector? Wat betekent het voor de betrokken boeren? Verliest landbouwgrond die momenteel in publieke handen is effectief aan belang, en verklaart dat de afwezigheid van een actief landbouwgrondbeleid? Of kan publiek grondbezit ook bijdragen aan de toekomst van de landbouwsector, net zoals dat in zoveel andere sectoren het geval is?**

Ook hier bieden de nieuwe cijfers over het publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel antwoorden. Maar ook ander onderzoek biedt antwoorden. Zo heeft ILVO in de afgelopen jaren ook uitgebreid kwalitatief onderzoek verricht naar de geschiedenis, de actuele betekenis en het toekomstpotentieel van publieke (landbouw)grond (zie voorwoord). Vele boeren, beleidsmakers, organisaties en burgers werden en worden daarbij betrokken. Op basis van beide onderzoeksbenaderingen, kwantitatief en kwalitatief, worden hierna een aantal lessen getrokken en een aantal invalshoeken geformuleerd voor het debat over de toekomst van publieke (landbouw)grond. De focus ligt daarbij hoofdzakelijk op landbouwgerelateerde aspecten en bij uitbreiding op uitdagingen voor de hele open ruimte.

Meer van hetzelfde?

Een treurig perspectief voor de landbouw

Onveranderd beleid

De evolutie van publiek grondbezit vertoont al twee decennia zeer structurele patronen. Bovendien zijn de redenen waarom sommige openbare instellingen hun gronden verkopen en andere steeds meer gronden verwerven goed gekend. Het is in die zin **vrij eenvoudig om te verbeelden wat de toekomst zou brengen bij ongewijzigd beleid**. Voor de landbouwgronden en hoeves die vandaag nog in eigendom van publieke instellingen zijn, geldt bij ongewijzigd beleid met grote waarschijnlijkheid het volgende:

- **Vele publieke instellingen zullen hun landbouwbezittingen blijven verkopen.** Dat zal met name het geval zijn bij de meeste OCMW's en kerkfabrieken. Financiële motieven zullen hierbij aan de basis liggen. OCMW's zullen verkopen motiveren vanuit hun precaire financiële situatie en hun zoektocht naar investeringsmiddelen om bijvoorbeeld woonzorgcentra te bouwen. Kerkfabrieken zullen de verkoop verklaren vanwege de grote onderhoudskosten die met verouderd kerkelijk patrimonium gepaard gaan en de druk die op de gemeentelijke bijdragen aan de kerkfabrieken is komen te staan¹⁸. Beide instellingen zullen doorgaans eerst hun hoeves afstoten en vervolgens hun landbouwgronden, zeker wanneer de goederen buiten het eigen grondgebied zijn gelegen. Meestal zullen ze de voorkeur geven aan de verkoop van pachtvrije landbouwgronden, mogelijks uit solidariteit met de resterende pachters maar evenzeer omdat pachtvrije grond aan hogere prijzen verkocht kan worden dan verpachte grond. Steeds meer eigenaars zullen vervolgens overgaan tot de verkoop van verpachte grond, omdat de zoektocht naar investeringsmiddelen groter zal zijn dan het tempo waaraan gronden pachtvrij komen.
- **Doorgaans zullen publieke hoeves en landbouwgronden verkocht worden aan de hoogste bieder.** Ze zullen daarbij verwijzen naar een omzendbrief uit 2019 die weinig ruimte laat om publieke landbouwgronden niét aan de hoogste bieder te verkopen¹⁹. Minstens even vaak zullen ze de verkoop aan de hoogste bieder ook beschouwen als de meest wenselijke beleidskeuze, vanuit de filosofie dat het maximaal ten gelde maken ook de mogelijkheden om andere maatschappelijke doelen te financieren maximaliseert.
- **Af en toe (en voor landbouwgrond meestal tijdelijk) zullen publieke instellingen hun landbouwbezittingen doorverkopen aan andere publieke instellingen of aan maatschappelijke organisaties zonder winstoogmerk.** Dat geldt zeker voor publieke gronden in groene bestemmingen, die bijvoorbeeld aan het Agentschap Natuur en Bos, provincies of Natuurpunt verkocht worden en die daar een langetermijntoekomst krijgen. Voor publieke landbouwgronden zal er bij ongewijzigd beleid meestal rechtstreeks geprivatiseerd worden. Landbouwgronden die aan andere publieke instellingen verkocht worden zullen vaak gebruikt worden als ruilgrond. Publieke landbouwgronden worden daarbij geruild met private grondposities op plekken waar de overheid natuur- of waterdoelstellingen wil realiseren. In de praktijk zal het publiek eigenaarschap van landbouwgronden die aan andere publieke instellingen verkocht worden dus tijdelijk van aard zijn en alsnog verdwijnen (zie eerder, vaststelling 3).
- **Her en der zullen pilotprojecten opgestart worden op publieke landbouwgrond.** Bij ongewijzigd beleid zullen deze doorgaans kleine projecten in het niets vallen tegenover het structureel verlies van publieke landbouwgrond. Sommige publieke instellingen zullen de

¹⁸ Zie bijvoorbeeld Van Dooren (Red.) (2015). Kerkfabrieken in Vlaanderen.

¹⁹ Omzendbrief KB/ABB 2019/3 over de transacties van onroerende goederen door lokale en provinciale besturen en door besturen van de erkende erediensten. <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.aspx?id=1031724&datum=&geannoteerd=false&print=false>

opstart van kleine pilootprojecten combineren met de structurele verkoop van de rest van het patrimonium, waardoor het onmogelijk wordt om de lessen die uit pilootprojecten worden getrokken op te schalen tot een volwaardig landbouwgrondbeleid.

GENT-WETTEREN regio

Onverwachte meevaller: 'vergeten' landbouwgrond brengt 6,7 miljoen op OCMW verkoopt West-Vlaams dorp

GENT/KOKSJIJDE/WULPEN
Het OCMW van Gent verkoopt zowat het hele West-Vlaams dorp Wulpen en krijgt daarmee zomaar evenveel als 6,7 miljoen euro in de schoot geworpen. «We denken zonder het te beseffen» zsb voelbalveland landbouwgrond te bezitten in deze deelgemeente van Koksijde. Een overtuiging uit de tijd van Napoleon», zegt OCMW-voorzitter Rasty Coddens.

Met die 6,7 miljoen krijgen we plots een bedrag dat we normaal pas over meer dan honderd jaar zouden hebben

De Gentse OCMW heeft naast vastgoed, waaronder de huizen van de OCMW-voorzitter Rasty Coddens, ook een stukje landbouwgrond in de vorm van de West-Vlaamse gemeente Wulpen. Het dorp, dat in 1800 al bestond, werd in 1975 overgenomen door de OCMW van Gent. Het dorp, dat in 1800 al bestond, werd in 1975 overgenomen door de OCMW van Gent. Het dorp, dat in 1800 al bestond, werd in 1975 overgenomen door de OCMW van Gent.

Wankel schouw stuurt tramverkeer richting centrum in de war
Het tramverkeer in de stad van Gent wordt steeds wankel. De tramlijn van de OCMW-voorzitter Rasty Coddens, die in 1975 overgenomen werd door de OCMW van Gent, wordt steeds wankel. De tramlijn van de OCMW-voorzitter Rasty Coddens, die in 1975 overgenomen werd door de OCMW van Gent, wordt steeds wankel.

GENT/SINT-DEULIS/WESTREIN
Groen licht voor outcenter The Loop
Het outcenter 'The Loop' in Sint-Denijs-Westrein krijgt het groene licht. Het outcenter 'The Loop' in Sint-Denijs-Westrein krijgt het groene licht. Het outcenter 'The Loop' in Sint-Denijs-Westrein krijgt het groene licht.

DESTELBERGEN
FIETSER ZWAARGEWOND NA VAL
Een fietser is zwaargewond na een val op de fiets. De fietser is zwaargewond na een val op de fiets. De fietser is zwaargewond na een val op de fiets.

De Standaard Nieuws Opinie Inspiratie Podcasts

ENERGIEFACTUUR Met de liefde van God verwarm je geen kerk

Iedereen kreunt onder de hoge energieprijzen, ook de kerkfabrieken. Facturen van 50.000 euro per jaar zijn geen uitzondering.

Brans Van Ronteghem
Maandag 19 september 2022 om 3:25 uur

De huishouders vragen de kerkfabrieken expliciet om terug om te gaan met energie. © Inga

Normaal schommelt de gas- en elektriciteitsfactuur voor de Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk in Ninove rond 10.000 euro per jaar. Maar de eerste zeven maanden van 2022 was dat al 34.620,80 euro. «En we verwachten nog eens 15.000 euro voor de rest van het jaar», zegt pastoor Alexander Vandaele. Omdat de kerk regelmatig gebruikt wordt, is besparen op verwarming moeilijk. De kerk is een beschermd monument, het orgel is net gestuurd en de schilderingen zijn geweldig voor zussen. Het Agentschap Omgeving heeft goed niet dat de temperatuur niet onder de 13 graden duikt. «We hebben binnen de meerjarenpunten wat kunnen schuiven met budgetten», zegt Vandaele. «Dat lukte nog niet omdat we de voorbije jaren erg

Innoverimmor Immo Jobs Shop Klantenservice Digite

Nieuws Regio Sport Goesting Billie Podcast

Sint-Truiden
☆ Maak van Sint-Truiden jouw startgemeente! [KLIK HIER](#).

Hoeve Slagmolen in Terbeek. — © Jozef Crouchs
Sint-Truiden verkoopt twee hoeves en landbouwgrond om schuldenput te vullen: "Geschatte opbrengst van 6 à 7 miljoen"

Figuur 30

Krantenartikels over de verkoop van publieke landbouwgronden
Bron: Het Laatste Nieuws (14 januari 2015), De Standaard (19 september 2022), Het Belang van Limburg (19 mei 2023)

Impact op de landbouwsector

In de afgelopen jaren is er in Vlaanderen en Brussel meer en meer debat ontstaan over de toekomst van publieke (landbouw)grond. In verschillende OCMW- en gemeenteraden is, meer dan voorheen, gediscussieerd over de verkoop van OCMW-grond. In dit debat wordt vaak gesteld dat de verkoop van publieke landbouwgrond geen effect heeft op de landbouwsector. Het bijhorende argument is dat de verkoop de planologische bestemming niet wijzigt. Het argument op zich is inderdaad juist. Wanneer het eigenaarschap van een stuk landbouwgrond verschuift van een publieke eigenaar naar een private eigenaar, blijft de planologische bestemming uiteraard overeind. Maar dat volstaat niet om de stelling dat er geen impact op de landbouwsector is te onderbouwen. Integendeel, de privatisering van publieke landbouwgrond heeft, binnen de huidige context, een paar verregaande gevolgen op het gebruik en de gebruikers. Enkele voorbeelden:

- Gebruikers van publieke grond zullen bij verkoop regelmatig **toegang tot grond verliezen**. Openbare verkoop aan de hoogstbiedende creëert een speelveld waarin landbouwers meestal het onderspit delven tegen meer kapitaalkrachtige niet-landbouwers die om diverse redenen eigenaar van landbouwgrond willen worden. Vele landbouwers die actief zijn op publieke grond hebben een pachtovereenkomst en dus een voorkeepsrecht waarmee ze de kans krijgen om de landbouwgrond zelf te kopen aan dezelfde prijs als het hoogste bod. Toch staan er in de praktijk heel wat bezwaren in de weg: een landbouwer kan het voorkeepsrecht niet uitoefenen als het hoogste bod voor hem of haar onbetaalbaar is, een eventuele aankoop

komt bovendien met een zware financiële last en maakt bedrijfsovernames en overerving nadien soms erg moeilijk, nieuwe kopers mogen lopende pachtovereenkomsten na enkele jaren onderbreken als ze er zelf aan landbouw willen doen, in de nieuwe pachtwet zijn de opzegmogelijkheden uitgebreid... Bovendien kiezen verschillende publieke instellingen er al jaren voor om geen nieuwe pachtovereenkomsten meer af te sluiten. Zij hanteren bij nieuwe gebruiken standaard kortlopende overeenkomsten die landbouwers bij verkoop helemaal niet beschermen. Ook het verlies van de toegang tot een ogenschijnlijk kleine hoeveelheid publieke grond kan grote gevolgen hebben voor de betrokken landbouwer. Wanneer landbouwers toegang tot grond verliezen, is het effect op de landbouwbedrijfsvoering snel disproportioneel groot. Minder areaal is het eerste dominante effect dat nadien op het loon drukt (want de winst van het bedrijf zit op de laatste hectares), op het aantal dieren of de mestboekhouding (die beide op een bepaalde oppervlakte zijn gebaseerd), op het verlies van voederautonomie (waardoor bedrijven afhankelijker worden van externe aankopen), op de afbetaling van lopende leningen (die op oppervlakte en aantal dieren zijn gebaseerd), op subsidies (die kunnen wegvallen wanneer het bedrijf onder bepaalde oppervlaktecriteria valt), enzovoort.

- Voor de huidige gebruikers van publieke landbouwgrond gaat onveranderd beleid dus hand in hand met **onzekerheid**. Verschillende beroepslandbouwers die erg afhankelijk zijn van publieke grond (vaststelling 3) zijn bevreesd om elk moment de boodschap te krijgen dat 'hun' gronden aan de beurt zijn voor verkoop. Voor hun bedrijven brengt deze dreiging een verlammende onzekerheid met zich mee die leidt tot het uitstellen van investeringen, het uitstellen of loslaten van verandering, het mijden van risico's. Afhankelijkheid in combinatie met schrik resulteert ook in stille landbouwers die niet (durven) deelnemen aan het maatschappelijk debat over de toekomst van de publieke landbouwgronden.
- Een gebrek aan langetermijnzekerheid geeft **kortetermijnlogica's** in het gebruik. Het ontmoedigt gebruikers om de gronden duurzaam te beheren. Landbouwers die slechte kortetermijnzekerheid krijgen op de gronden die ze gebruiken zullen logischerwijs focussen op opbrengst op korte termijn, ook al gaat dat ten koste van de productiviteit op lange termijn (landbouwers spreken over het "uitboeren van de grond"). Ze zullen ontmoedigd worden om te investeren in bodemkwaliteit met rustgewassen, organische bemesting, bekalking en dergelijke meer. Werken aan bodemkwaliteit kost immers geld en vraagt tijd. Landbouwers op 'onzekere grond' zullen doorgaans niet investeren in de aanleg van hagen, het onderhoud van knotbomen of andere landschappelijk inrichtingen. Verduurzaming en extensivering van het gebruik, kortom, is ondenkbaar wanneer kortetermijnlogica's voorop staan.
- Openbare verkoop aan de hoogstbiedende zet **de deur open naar het niet-agrarisch hergebruik** van geprivatiseerde hoeves en landbouwgronden. Het idee dat publieke landbouwgrond bij verkoop landbouwgrond blijft en dus geen effect heeft op de sector is onjuist. Eigenaars van landbouwgronden en hoeves genieten ontzettend veel wettelijke mogelijkheden om hun eigendom te gebruiken voor zowel particuliere als professionele, niet-landbouwkundige doeleinden²⁰. Deze mogelijkheden veroorzaken extra schaarste op de landbouwgrondenmarkt en verklaren mee waarom de prijs van landbouwgrond vandaag twee tot drie keer zo hoog ligt als de landbouwkundige gebruikswaarde. Dit vereist in de eerste plaats aangepast generiek beleid. In de afwezigheid daarvan zullen publieke instellingen die hun landbouwgrond verkopen, zeker wanneer ze dat openbaar en aan de hoogstbiedende doen, het niet-agrarisch hergebruik van de landbouwruimte hoogstwaarschijnlijk actief voeden.

²⁰ Het wettelijk kader zonevremde basisrechten (VCRO) en zonevremde functiewijzigingen (BVR 28/11/2003), bijvoorbeeld, laat bijzonder veel toe.

De toekomst van publieke(landbouw)grond

8 invalshoeken voor het debat

1.

De toekomst van publieke grond beïnvloedt duizenden bestaande landbouwbedrijven

2.

Publieke landbouwgronden zijn een deur naar een veel groter deel van de landbouwruimte

3.

De toekomst van publieke landbouwgrond bepaalt mee de kansen voor nieuwe boeren in een sterk vergrijzende sector

4.

Een unieke eigenschap van publieke grond is de mogelijkheid om langetermijnzekerheid te bieden

5.

Publieke grond kan de verduurzaming van landbouwbedrijven mee mogelijk maken

6.

Zonder onderzoek en debat over de gebruikswaarde van publieke grond is de verkoopwaarde heel relatief

7.

De privatisering van publieke grond is moeilijk omkeerbaar, zelfs wanneer wenselijk

8.

Het waarderen van publieke landbouwgrond vereist veel meer samenwerking tussen overheden en beleidsdomeinen

1. DE TOEKOMST VAN PUBLIEKE GROND BEÏNVLOEDT DUIZENDEN BESTAANDE LANDBOUWBEDRIJVEN

Voor 3.652 beroepslandbouwers in Vlaanderen en Brussel zijn publieke gronden een cruciaal onderdeel van het totaal areaal dat ze bewerken. Ze gebruiken minstens 10% publieke grond. Gemiddeld gaat het over 25% en er zijn ook uitschieters tot 100%. Dit betekent dat het **grondbeleid van publieke eigenaars directe gevolgen heeft voor 1 op 5 beroepslandbouwers**. Via hun grondbeleid geven publieke grondeigenaars bewust en onbewust mee richting aan de landbouwbedrijven die hun gronden bewerken. Beslissingen over het behouden, verkopen, of het al dan niet stellen van gebruiksvoorwaarden beïnvloeden de bedrijfsvoering van de landbouwers die er op werken. De effecten kunnen zowel positief als negatief zijn, subtiel tot drastisch. Zelfs publieke instellingen zonder formele landbouwbevoegdheden hebben dus impact op de landbouwsector. Dat geldt zeker voor OCMW's en kerkfabrieken die geen formele landbouwbevoegdheden hebben, maar desalniettemin een historische landbouwerfenis beheren. Hun grondbeleid, of een gebrek daaraan, is bijgevolg **onmiskkenbaar en mogelijks ook onbedoeld toch een vorm van landbouwbeleid**. De aanzienlijke koppeling tussen publieke grond en de beroepslandbouw biedt weliswaar ook kansen. Met deze gronden heeft de publieke sector heeft een krachtige hefboom in handen om enkele van de grote beleidsmatige en maatschappelijke uitdagingen in de landbouwsector mee aan te pakken.

2. PUBLIEKE LANDBOUWGRONDEN ZIJN EEN DEUR NAAR EEN VEEL GROTER DEEL VAN DE LANDBOUWRUIMTE

Heel wat landbouwbedrijven werken op een combinatie van gronden die ze zelf in eigendom hebben enerzijds en gronden van private of publieke eigenaars die ze gebruiken anderzijds (pacht of andere gebruiksovereenkomst). De impact die publieke instellingen via hun gronden hebben op de landbouwbedrijven die ze gebruiken, komt daardoor met een belangrijk schaafeffect. Vaak zullen positieve of negatieve effecten niet beperkt blijven tot louter de publieke gronden in het areaal van deze bedrijven, maar **ook effect hebben op het volledige areaal, inclusief het privaat grondbezit**. Zo kan de verkoop van publieke grond in sommige gevallen leiden tot het faillissement van het betrokken landbouwbedrijf. In dat geval worden niet alleen de publieke maar ook de private gronden potentieel vatbaar voor niet-agrarisch hergebruik. Omgekeerd zou een beleid dat via publieke grond aan de verduurzaming van landbouwbedrijven werkt ook vruchten kunnen afwerpen op het privaat deel van hun areaal. De **ruimtelijke impact van beslissingen over publieke grond is bijgevolg groter dan de oppervlakte van de publieke gronden zelf**. De 3.652 beroepslandbouwers die meer dan 10% publieke grond bewerken, vertegenwoordigen een totaal van 45.411 hectare publieke grond. Wanneer de rest van hun areaal daar wordt bijgeteld, komt het totaal op 167.678 hectare. Dat is 24,9% van de totale landbouwgebruiksruimte (die telde 674.817 hectare in 2022). Publieke instellingen bepalen via hun grondbeleid dus niet alleen de toekomst van 1 op 5 beroepslandbouwers, maar ook van **een kwart van de volledige landbouwgebruiksruimte**. Dit schaafeffect is in de feiten nog groter wanneer ook de niet-beroepslandbouwers zoals hobbyboeren worden meegeteld.

3. DE TOEKOMST VAN PUBLIEKE LANDBOUWGROND BEPAALT MEE DE KANSSEN VOOR NIEUWE BOEREN IN EEN STERK VERGRIJZENDE SECTOR

De landbouwsector in Vlaanderen en Brussel is sterk vergrijsd, met een gemiddelde leeftijd van 56 jaar voor Vlaamse landbouwers in 2022²¹. Bij de beroepslandbouwers die meer dan 10% publieke grond gebruiken is het beeld heel gelijkaardig: bijna 60% van alle zaakvoerders zit in de leeftijdscategorie 45-65 jaar en bijna 18% is ouder dan 65²². Dat betekent dat **heel wat huidige gebruikers van publieke grond binnenkort hun activiteiten zullen beëindigen**. Openbare instellingen overwegen op dat moment vaak de verkoop van hun gronden omdat er geen actieve landbouwer lijkt te worden geschaad. Voor nieuwkomers in de landbouwsector vormt dit echter een bedreiging. Voor hen is publieke grond een van de weinige manieren om aan grond te geraken in een dure en moeilijk toegankelijke landbouwgrondmarkt. Het behoud en opnieuw ter beschikking stellen van deze gronden zou met andere woorden een strategie kunnen zijn **om aan de verjonging van de landbouwsector te werken**. Openbare instellingen die hun vrijkomende gronden willen inzetten voor nieuwkomers in de landbouwsector, staan voor de bijkomende uitdaging om functionele landbouwgehelen intact te houden. Zelfs op landbouwbedrijven met een zeer hoog percentage publieke grond zijn de bedrijfsgebouwen en aanpalende gronden doorgaans privaat bezit. Bij stopzetting van deze bedrijven worden deze private maar essentiële delen meestal verkocht aan hoge prijzen en verdwijnen bijgevolg vaak uit het landbouwsysteem. Dat zadelt nieuwkomers op publieke grond meteen op met infrastructurele uitdagingen en bijhorende vergunningsproblemen. Een actief grondbeleid kan deze problematiek aanpakken. Overheden kunnen de **nakende stopzetting van landbouwbedrijven opvolgen en een (tijdelijke) aankoop van de private delen van bedrijven met hoge percentages publiek grondbezit overwegen**. Deze functionele landbouwgehelen kunnen vervolgens opnieuw op de markt worden aangeboden, met aanbestedingsprocedures die landbouwkundig hergebruik verzekeren en zo nieuwkomers een kans bieden.

²¹ Deze informatie komt uit het landbouwrapport 2024 (p. 73) en houdt, in het geval er meerdere zaakvoerders gekend zijn, rekening met de leeftijd van de jongste. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/63498>

²² Wat ook meespeelt is het feit dat pachtvrije gronden vaak aan hogere prijzen verkocht kunnen worden dan verpachte gronden.

4. EEN UNIEKE EIGENSCHAP VAN PUBLIEKE GROND IS DE MOGELIJKHEID OM LANGETERMIJNZEKERHEID TE BIEDEN

Publieke landbouwgronden, zoals die van OCMW's en kerkfabrieken, hebben altijd een bijzondere rol gespeeld in de landbouwsector vanwege de langetermijnzekerheid die ze boden. In tegenstelling tot het gebruik van privaat grondbezit, bood het pachten van publieke gronden een stabiele basis om het bedrijf uit te bouwen. Het vormde tegelijk ook een aantrekkelijke uitnodiging om zorg te dragen voor de bodem, met de zekerheid dat de gebruiker daar later zelf de vruchten van zou plukken. De afgelopen decennia is dit vertrouwen echter aangetast door de sterke en structurele daling van het landbouwgrondbezit van publieke instellingen. **Publieke gronden zijn in toenemende mate een bron van onzekerheid geworden.** Deze omkering van het perspectief brengt vandaag dus risico's met zich mee voor de landbouwbedrijven die afhankelijk zijn van deze gronden. Dat neemt niet weg dat **de mogelijkheid om op publieke gronden opnieuw langetermijnzekerheid te bieden nog steeds bestaat.** Die mogelijkheid is bijzonder relevant gezien de private landbouwgrondenmarkt steeds minder zekerheid biedt, met kortlopende contracten en hoge gebruiksvergoedingen zoals seizoenpachten. Openbare instellingen hebben de unieke mogelijkheid om heel andere condities te creëren op hun publieke grond, bijvoorbeeld via loopbaanpachten of pachten die van generatie op generatie overgedragen kunnen worden. Landbouwers die langtermijnzekerheid krijgen zijn beter uitgerust om hun bedrijven structureel uit te bouwen en in te spelen op beleidsmatige en maatschappelijke uitdagingen. Dit verhoogt bovendien ook de bereidheid om landbouwbedrijven te verduurzamen en versterkt de weerbaarheid van de sector.

5. PUBLIEKE GROND KAN DE VERDUURZAMING VAN LANDBOUWBEDRIJVEN MEE MOGELIJK MAKEN

Het verduurzamen van landbouwbedrijven gaat vaak gepaard met een zoektocht naar extra grond. Rustgewassen, bijvoorbeeld, dragen bij aan de bodemgezondheid, maar eisen ook ruimte in de teeltrotatie. Melkveebedrijven die willen extensiveren hebben doorgaans bijkomende grond nodig, zelfs als het aantal dieren daalt. Het uittesten van nieuwe, duurzame teelten vraagt ruimte om te experimenteren (en eens te falen). **Veel landbouwbedrijven zitten echter vast op een te klein areaal dat hen beperkt in hun mogelijkheden om te verduurzamen.** Ze verloren doorheen de jaren vaak veel grond aan andere ruimtegebruikers. Veebedrijven zagen zich vaak financieel genoodzaakt om te groeien in aantal dieren, zonder dat het grondareaal kon meegroeien. **Toegang tot vrijgekomen publieke grond kan voor dergelijke bedrijven die willen verduurzamen maar nu geen mogelijkheid zien de nodige ademruimte creëren** - letterlijk en figuurlijk. Door publieke grond beschikbaar te stellen zouden openbare instellingen die latent aanwezige interesse kunnen aanboren, en de verduurzaming van de landbouw actief mee mogelijk maken met positieve effecten die verder reiken dan de directe gronden zelf (zie punt 2). Dat geldt voor publieke grond met een landbouwbestemming, maar zeker ook voor de vele publieke graslanden in groene bestemmingen. Enkele recente initiatieven zoals open oproepen voor het gebruik van publieke grond tonen al aan dat landbouwers innovatieve en geëngageerde voorstellen kunnen ontwikkelen voor het gebruik van publieke grond. De pensioneringsgolf onder de huidige gebruikers van publieke grond biedt bovendien een unieke kans om deze aanpak structureel uit te rollen. Dit alles vereist echter ook een grondig debat over de afspraken tussen eigenaars en gebruikers van publieke grond. Essentieel daarbij is het **uitbouwen van een cultuur van vertrouwen en samenwerking** en niet (alleen) controle en sanctionering.

6. ZONDER ONDERZOEK EN DEBAT OVER DE GEBRUIKSWAARDE VAN PUBLIEKE GROND IS DE VERKOOPWAARDE HEEL RELATIEF

De verkoop van publieke hoeves en landbouwgronden is voor OCMW's en kerkfabrieken doorgaans geen doel op zich, maar een middel om andere investeringen te financieren. Zeker in budgettair uitdagende tijden wordt de waarde van de historische landbouwgronden al snel gereduceerd tot de financiële opbrengst die een eventuele verkoop ervan zou genereren. De eenmalige inkomsten uit verkoop zijn aan de huidige grondprijzen vaak aanzienlijk hoger dan de jaarlijkse vergoedingen van de huidige gebruikers van publieke grond (pachtvergoeding of andere). Daarom nemen steeds meer OCMW's en kerkfabrieken de beslissing om te verkopen. Dit **louter financiële perspectief negeert echter een essentiële component van de bredere waarde van publiek grondbezit**. Naast een verkoopwaarde hebben publieke hoeves en landbouwgronden ook een gebruikswaarde. De **gebruikswaarde van de gronden hangt af van de invulling en de betekenis die de publieke sector en de samenleving er zelf aan geven**. Het nemen van evenwichtige beslissingen over het al dan niet verkopen van publieke grond vraagt daarom niet alleen inzicht in de verkoopwaarde, maar vereist ook onderzoek en debat over de huidige én potentiële gebruikswaarde van de gronden. Bij de verkoop van publieke gronden gaat niet alleen de kans verloren om deze gronden strategisch in te zetten voor maatschappelijke en beleidsmatige uitdagingen, maar ook de mogelijkheid om deze discussie te voeren. Dit is in essentie ook een debat over de mate waarin privaat grondbezit antwoorden biedt op alle maatschappelijke en beleidsmatige uitdagingen. Waar dat niet het geval is, is het verschil tussen privaat en publiek grondbezit relevant. Publieke eigenaars zijn immers verantwoordelijk en democratisch aansprakelijk voor de mate waarin deze uitdagingen worden opgenomen. Bij privaat grondbezit is dat anders en wegen individuele belangen sterker door in het bepalen van de toegang tot en het gebruik van grond.

7. DE PRIVATISERING VAN PUBLIEKE GROND IS MOEILIK OMKEERBAAR, ZELFS WANNEER WENSELIJK

Het is zeer onwaarschijnlijk dat publieke gronden die vandaag geprivatiseerd worden later weer worden aangekocht door een publieke instelling. Dat komt door zowel financiële als praktische redenen. Allereerst is het financieel een oninteressante zet. In een context van stijgende landbouwgrondprijzen betekent het verkopen en later terugkopen van landbouwgrond een financieel verlies voor publieke instellingen. Dit geldt in het bijzonder voor het historisch landbouwpatrimonium dat vandaag in handen is van OCMW's en kerkfabrieken. Deze eigenaars en hun voorgangers verkregen hun gronden meestal via schenkingen of tegen prijzen die niet te vergelijken zijn met de huidige marktwaarden. Een tweede, nog belangrijkere reden is de beperkte mogelijkheid om grond terug te kopen. In tegenstelling tot publieke eigenaars zijn **private eigenaars doorgaans weinig bereid om hun grond te verkopen**. De landbouwgrondenmarkt wordt daarom vaak als een "inelastische" of "gesloten" markt omschreven, omdat er weinig transacties plaatsvinden. Het grondbezit van OCMW's en kerkfabrieken bestaat bovendien vaak uit clusters van aaneengesloten landbouwgronden. Deze **clusters zijn bijzonder gegeerd** op de landbouwgrondmarkt vanwege hun samenhang en de bijhorende gebruikswaardes. De kans dat publieke instellingen later opnieuw zulke strategisch geclusterde gronden kunnen verwerven is nihil. Dit alles sluit uiteraard niet uit dat publieke instellingen gronden ruilen met andere publieke of zelfs private instellingen. Op die manier kunnen publieke instellingen, waar ze dat wenselijk achten, beweging krijgen in de gesloten landbouwgrondmarkt. Dit soort ruiloperaties zijn een beproefd recept in vele andere beleidsdomeinen, waaronder stadsontwikkeling of natuurontwikkeling. Daarbij is een voldoende grote "portefeuille" publiek grondbezit erg relevant. **Publieke instellingen die hun grond ten gelde maken, verliezen daarmee ook hun statuut als relevante grondbezitter en de bijhorende mogelijkheden** om via grondtransacties in te spelen op beleidsdoelen en maatschappelijke behoeftes.

8. HET WAARDEREN VAN PUBLIEKE LANDBOUWGROND VEREIST VEEL MEER SAMENWERKING TUSSEN OVERHEDEN EN BELEIDSDOMEINEN

De gebruikswaarde van publieke (landbouw)grond is uiteraard **het grootst wanneer de publieke sector en alle beleidsdomeinen als een geheel worden beschouwd**. In de praktijk staat de sterke bestuurlijke versnippering van het publiek eigendom dergelijk potentieel in de weg. OCMW's bijvoorbeeld zijn in principe niet tegen het maatschappelijk benutten van hun publieke landbouwgrond, maar voelen zich vaak gedwongen om te verkopen om andere investeringen in bijvoorbeeld sociale projecten te financieren. Ondanks de inkanteling van OCMW's in de lokale besturen sinds 2019, die de begrotingen van beide instellingen integreerde, leeft de cultuur voort dat sociale investeringen hoofdzakelijk gedekt moeten worden met de verkoop van historisch landbouwpatrimonium. Ook tussen lokale besturen onderling is er weinig samenwerking. **Ze verkopen publieke landbouwgronden op elkaars grondgebied ondanks zorgen over het verlies van gebruikspotentieel en het risico op niet-agrarisch gebruik van het landbouwgebied**. Steden erkennen steeds meer de waarde van open ruimte in aangrenzende plattelandsgemeenten (en de voordelen die ze daarvan genieten), maar potentiële samenwerking rond publiek grondbezit wordt nog te vaak gezien als te lastig of als stedelijke bemoeizucht. **Financiële druk op lokale overheden speelt hierbij een grote rol, maar ook een gebrek aan kennis en bestuurskracht**. Veel publieke instellingen hebben geen overzicht van waar de eigen gronden precies gelegen zijn, laat staan hoe die ligging zich verhoudt tot het grondbezit van andere. Individuele beslissingen om gronden te verkopen zijn volgens deze logica's perfect te verklaren. Maar cumulatief leiden ze tot een aanzienlijk verlies van publieke landbouwgrond én potentiële maatschappelijke gebruikswaarde. Dit roept fundamentele vragen op die een maatschappelijk debat vergen, waaronder: Is het structureel verlies van publieke landbouwgrond wenselijk? Als de verkoop van publieke grond geen doel maar een middel is, kunnen er dan binnen de publieke sector of samenleving als geheel geen andere middelen gemobiliseerd worden? Kunnen alternatieve financieringsmethoden uitgewerkt worden binnen de publieke sector? **Zonder gedeelde kennis, visie en samenwerking verdwijnen de publieke landbouwgronden in een neerwaartse spiraal waarin de verkoopwaarde voor individuele eigenaars domineert, ten koste van essentiële collectieve gebruikswaarden**.

METHODIEK

METHODIEK

Het centraal onderzoeksobject van dit onderzoek naar publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel kan als volgt worden omschreven:

“Alle **percelen** in **Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** die **eigendom** zijn van **publieke instellingen** met een **tijdsdiepte van 19 jaar**”

Alle componenten uit deze omschrijving vereisen enige methodologische duiding. Dat is wat in dit deel van het rapport wordt voorzien. Het onderzoek zelf bestaat uit talrijke databewerkingen die werden geprogrammeerd in het georuimtelijk softwareplatform FME (Feature Manipulation Engine). Voor meer toelichting of technische vragen kan u contact opnemen via de gegevens in de colofon van het rapport, helemaal vooraan.

Percelen

De ruimtelijke basis van het onderzoek zijn de **digitale kadastrale percelenplannen van het Belgisch kadaster**, dat door de Federale Overheidsdienst Financiën wordt beheerd²³. Definities van wat een ‘perceel’ precies is, zijn opgenomen in het Koninklijk Besluit van 30 juli 2018²⁴. Het maakt een relevant onderscheid tussen een kadastraal percelenplan, een kadastraal planperceel en een kadastraal patrimoniumperceel. Het kadastraal perceelplan wordt gedefinieerd als “de grafische voorstelling en samenstelling op een plan van alle kadastrale planpercelen van het Belgische grondgebied” (zie illustratie). Een kadastraal planperceel is “een gedeelte van het Belgische grondgebied, geografisch afgebakend en geïdentificeerd door de AAPD op het kadastraal percelenplan, dat overeenstemt met het grondoppervlak van een of meerdere kadastrale patrimoniumpercelen”. Elk kadastraal perceel heeft een unieke ID genaamd de “CaPaKey” en is van de vorm 11111A2222/33B444. Ten slotte is het kadastraal patrimoniumperceel “een onroerend goed of onroerend recht dat in hoofde van één of meerdere titularissen van een zakelijk recht onderworpen is aan een bepaald eigendomsstatuut”. Aanvullende documentatie verduidelijkt dat het kadastraal patrimoniumperceel er in essentie voor zorgt dat alle eigendommen die zich in hetzelfde kadastrale planperceel bevinden, afzonderlijk kunnen worden geïdentificeerd. Dit is belangrijk in appartementsgebouwen, bijvoorbeeld om onderscheid te maken tussen het eigendom van de grond en het eigendom van de verschillende privégedeelten. Elk kadastraal patrimoniumperceel heeft ook een uniek identificatienummer, dat een combinatie is van de CaPaKey van het bijbehorende kadastrale perceel met een extra zogenaamd partitienummer, bestaande uit 5 tekens beginnend met de letter P en gevolgd door 4 cijfers, wat resulteert in een ID van de vorm 11111A2222/33B444_P0000.

Kadastrale percelenplannen zijn publiek toegankelijk via de website van de FOD Financiën en bevatten alleen ruimtelijke informatie: polygonen van de kadastrale percelen, oppervlakte en een uniek ID – de CaPaKey. Informatie over eigendomsrechten is niet beschikbaar in de kadastrale percelenplannen zelf. Kadastrale perceelplannen, tot slot, tonen altijd de belastingsituatie op 1 januari van het gegeven jaar.

²³ <https://financien.belgium.be/nl/particulieren/woning/kadaster>

²⁴ Koninklijk besluit betreffende het aanleggen en bijhouden van de kadastrale documentatie en tot vaststelling van de modaliteiten voor het afleveren van kadastrale uittreksels https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2018073053&table_name=wet

Digitaal percelenplan
Bron: kadastraal percelenplan (FOD Financiën, 2024)

Het is belangrijk om op te merken dat het kadastrale perceelplan **geen informatie of polygonen bevat die openbare wegen, pleinen of rivieren voorstellen**. Kadastrale perceelplannen bestrijken met andere woorden niet het hele grondgebied (zie illustratie). Dit is belangrijk wanneer bijvoorbeeld de oppervlakte van een bepaalde reeks kadastrale percelen wordt uitgedrukt als percentage van de totale oppervlakte van een bepaald gebied. In dat geval is het belangrijk om niet de oppervlakte van het hele gebied als noemer te gebruiken, maar de som van de oppervlaktes van alle kadastrale percelen in dat gebied.

De koppeling van eigendomsinformatie (zie verder) aan het digitaal percelenplan gebeurde aan de hand van de CaPaKey-codes. Eigendomsrechten van om het even welk jaar zijn telkens gekoppeld aan de meest recente versie van het perceel in het meest recente digitale percelenplan.

De oppervlakte van elk perceel is beschikbaar als een attribuut in de digitale kadastrale perceelplannen. Aangezien het om GIS-lagen gaat, is het echter ook mogelijk om de oppervlakte te berekenen op basis van de polygonen. Met het oog op een zo consistent mogelijke werkwijze doorheen de volledige analyse werd gekozen om de oppervlakte te herberekenen in GIS.

In Vlaanderen en Brussel

Het onderzoek focust **exclusief op het grondgebied van Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**. Dit impliceert dat het grondbezit van Vlaamse of Brusselse instellingen buiten Vlaanderen en Brussel dus niet wordt beschouwd (bijv. grondbezit van OCMW Brugge in Wallonië of OCMW Gent in Zeeland). Het grondbezit van Waalse publieke instellingen in Vlaanderen of Brussel is dan weer wel meegenomen. Het grondbezit van publieke instellingen uit het buitenland lijkt zelden in de dataset op te duiken. Dit is het resultaat van de manier waarop 'publieke instellingen' werden afgebakend (zie verder).

Publieke instellingen

Onderzoek naar publiek grondbezit begint uiteraard met het definiëren en afbakenen van **wat precies een publieke instelling is**. De identificatie van publieke instellingen werd in onderling overleg bepaald met het Belgische Kadaster en experts van onder andere de Nationale Bank van België. Op basis van drie verschillende bronnen (zie kaderstukken) werd een limitatieve lijst opgesteld van alle publieke instellingen en hun zogenaamde KBO-nummer. Daarvoor werd gebruik gemaakt van een andere databank van de Federale Overheidsdienst Financiën: de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO). Niet alleen commerciële ondernemingen, maar ook elke "vestiging, instantie en dienst naar Belgisch recht die opdrachten van openbaar nut of verbonden met de openbare orde uitvoert en over een financiële en boekhoudkundige

autonomie beschikt” moet in het KBO-register worden ingeschreven. Daarom spreekt het KBO-register van ‘entiteiten’ in plaats van ‘bedrijven’. Aan elke entiteit wordt een uniek KBO-nummer toegekend. Het KBO-nummer is ook bekend bij het Kadaster.

Geen van de drie gehanteerde bronnen bevat een **categorisering van de verschillende types publieke instellingen** die bruikbaar is voor de analyse van dit onderzoek. Daarom werden alle individuele publieke instellingen volgens een eigen methodologie gehercategoriseerd. Volgende structuur werd daarbij aangehouden:

- Federale overheden (o.a. de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen)
- Regionale overheden (o.a. het Vlaams Gewest en al haar agentschappen)
- Provinciale overheden (o.a. de provincies en de provinciale ontwikkelingsmaatschappijen)
- Lokale overheden (o.a. steden en gemeentes en de autonome gemeentebedrijven)
- Publieke samenwerkingsverbanden (o.a. de streekintercommunales)
- OCMW's (inclusief een aantal OCMW-verenigingen)
- Publieke levensbeschouwelijke instellingen (o.a. de kerkfabrieken)
- Overige publieke instellingen (o.a. publiek-private samenwerkingen)

Publieke samenwerkingsverbanden zijn zowel horizontale samenwerkingsverbanden tussen instellingen van hetzelfde bestuursniveau (bijv. lokale besturen die samenwerken in streekintercommunales) alsook verticale samenwerkingsverbanden tussen instellingen van verschillende bestuursniveaus (bijv. samenwerkingen tussen een stad of gemeente en de Vlaamse overheid).

Publieke levensbeschouwelijke instellingen bevatten hoofdzakelijk openbare instellingen die aan de katholieke kerk verbonden zijn. Kerkfabrieken, de kathedrale kapittels en de seminaries worden door de Belgische grondwet als publiekrechtelijke rechtspersonen beschouwd²⁵. In het Eredienstendecreet van 2004 zijn daar de Centrale Kerkbesturen bijgekomen (al zijn die niet bedoeld om onroerende goederen te bezitten) en is opnieuw uitdrukkelijk bepaald dat Kerkfabrieken en het Centraal Kerkbestuur openbare instellingen zijn. De eigenaarscategorie ‘Publieke levensbeschouwelijke instellingen’ is echter bewust breder opgevat omdat er ook openbare instellingen bestaan die aan andere geloofsovertuigingen zijn gekoppeld en die eveneens in het Eredienstendecreet worden beschreven, waaronder de islamitische gemeenschap, de Israëlitische gemeente en dergelijke meer.

De categorie met **overige** publieke instellingen bevat diverse eigenaars die niet aan de andere categorieën toegewezen konden worden en waarvan het grondbezit in sommige gevallen klein is. Tot deze categorie behoren o.a. publiek-private samenwerkingsverbanden (zie kaderstuk Europese Stelsel Rekeningen) en de Polders en Wateringen.

²⁵ Voor meer info, zie bijvoorbeeld Van Dooren (Red.) (2015). Kerkfabrieken in Vlaanderen.

A. Europese Stelsel Rekeningen

Een eerste bron die gebruikt werd bij het opstellen van een lijst van alle publieke instellingen in België, is de ESR-lijst die het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) tweemaal per jaar publiceert²⁶. Deze lijst wordt o.a. gebruikt door de Nationale Bank van België om de jaarrekeningen op te maken. De lijst is opgedeeld in enkele categorieën, waaronder code S13 die alle publieke eenheden bevat. Tot die categorie behoren alle publieke instellingen op federaal, regionaal, en lokaal niveau alsook alle publieke instellingen die de sociale zekerheid verzorgen (codes S1311-S1314).

Daarnaast zijn er verschillende entiteiten die niet rechtstreeks tot de overheid (S13) behoren, maar die door het INR toch als publiek aanschouwd worden. Dit zijn met name entiteiten die geen autonomie hebben ten opzichte van de overheden, omdat ze onderhevig zijn aan excessieve regelgeving, gefinancierd worden, of schuld opvolging hebben door de overheid, en dus onder publieke controle vallen. Het gaat hier voornamelijk over ziekenhuizen en de onderwijssector. Publieke controle kan echter ook van toepassing zijn op meer entiteiten met een meer privaat karakter. Dit is het geval wanneer de overheid een aandeelhouderschap van minimum 50% heeft of in het bestuurorgaan zit. Voorbeelden zijn Proximus, Bpost, Ethias, Belfius, etc. Deze entiteiten zitten ook vevat in de ESR-lijst, weliswaar niet onder de code S13. Grondbezit van entiteiten waar de overheid een aandeelhouderschap van >50% heeft, subsidieert, of excessieve regelgeving op uitoefent werd eveneens weerhouden in de data-aanvraag.

B. Juridische Rechtsvorm

De tweede manier waarop de lijst van alle publieke instellingen in België werd opgesteld is gebaseerd op de juridische rechtsvorm van rechtspersonen²⁷. Verschillende juridische rechtsvormen zijn exclusief voorbehouden voor publieke instellingen (bijv. code 412 staat voor Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn). In samenspraak met de juridische dienst van het kadaster werden het grondbezit van alle entiteiten met volgende rechtsvormen integraal opgevraagd: 018, 028, 029, 106, 107, 108, 109, 110, 114, 116, 117, 121, 124, 126, 127, 128, 129, 160, 301, 302, 303, 310, 320, 325, 330, 340, 350, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 400, 401, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 616, 617, 651 en 716

B. KBO-Lijsten

Tenslotte werd de lijst met publieke instellingen vervolledigd met een hele reeks individuele KBO-nummers. Deze zijn gebaseerd op overzichten van publieke samenwerkingsverbanden (o.a. intercommunales) die door het Agentschap Binnenlands Bestuur worden beheerd. Ook het overzicht van alle bestuurlijke regionale samenwerkingsverbanden dat in het kader van de zogenaamde 'regioscreening' (2011) werd gemaakt, is gebruikt. Beide bronnen bevatten zowel actieve als niet-actieve verenigingen. Aangezien de analyse van publiek grondbezit ook terugkeert in de tijd, tot 2005, werden ook de KBO-nummers van de niet-actieve verenigingen weerhouden.

²⁶ <https://inr-icn.fgov.be/fr/publications/comptes-nationaux-et-regionaux>
en https://www.nbb.be/doc/dq/n_pdf_dq/pr%C3%A9sentation%20g%C3%A9n%C3%A9rale%20n%20sec%202010%20140729.pdf

²⁷ <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/kruispuntbank-van/diensten-voor-administraties/codetabellen>

Eigendomsrecht

Het Belgisch kadaster bevat een alomvattend overzicht van alle eigendomsrechten die betrekking hebben op kadastrale goederen of zaken op het Belgisch grondgebied. Doorgaans slaan deze rechten op gronden, maar eigendomsrechten op (delen van) constructies zijn zeker geen uitzondering (bijv. rechten die enkel over het huis op een bepaald perceel gaan, rechten op één appartement in een appartementsgebouw, rechten op één parkeerplaats in een ondergrondse garage, enzovoort). Gezien de focus van het onderzoek op percelen werd getracht **om eigendomsrechten die betrekking hebben op (delen van) constructies buiten beschouwing** te laten. Dit gebeurde op basis van de beschrijving van de kadastrale partities (die helaas niet altijd is ingevuld en bovendien weinig gestructureerd is opgebouwd). Op die manier is maximaal vermeden dat eigendomsrechten op (delen van) constructies geprojecteerd worden op het perceel.

In totaal bestaan er **meer dan 70 verschillende vormen van eigendomsrecht**. De meest voorkomende vorm is de volle eigendom over het volledige perceel (VE 1/1). Andere eigendomsrechten zijn onder andere erfpacht, vruchtgebruik, blote eigendom, opstal, etc. Sommige eigendomsrechten gelden op een relatief aandeel van een kadastraal goed (bijv. 50%), andere op een absoluut aandeel (bijv. een halve hectare) en nog andere hebben een einddatum (bijv. een erfpacht die vervalt op 31 december 2050). Vaak rusten er meerdere eigendomsrechten op één en hetzelfde perceel. Het is dus ook niet ongewoon dat verschillende publieke eigenaars eigendomsrechten hebben op hetzelfde perceel²⁸. Alle informatie werd behouden in de databank. **In functie van de statistiek werd voor elk perceel wel maximaal één eigenaar weerhouden als zogenaamde hoofdeigenaar**. Daarbij kregen bepaalde eigendomsrechten voorrang op andere (bijv. een blote eigendom werd belangrijker geacht dan het vruchtgebruik omdat het tweede vervalt na verloop van tijd) en kregen hogere overheden voorrang op lagere bestuursniveaus (bijv. het eigendomsrecht van de Vlaamse overheid werd belangrijker geacht dan dat van een gemeente)²⁹. In uitzonderlijke was het bepalen van een hoofdeigenaar onmogelijk³⁰. De data zijn niet verwijderd maar worden in statistiek die gebruik maakt van het attribuut hoofdeigenaar buiten beschouwing gelaten.

Tijdsdiepte

Dit onderzoek heeft een tijdsdiepte van 19 jaar. Publiek grondbezit werd bestudeerd **van 2005 tot en met 2024**. Verder teruggaan in de tijd was onmogelijk. Het Belgisch kadaster bestaat pas in digitale vorm sinds 1/1/2004 en het eerste digitale percelenplan dateert van 1/1/2005. Er is geprobeerd om de data van 1/1/2004 aan het digitale percelenplan van 1/1/2005 te koppelen, maar de foutenmarge bleek opvallend veel groter dan bij alle volgende jaren, waardoor 2004 niet mee in de analyse kon worden genomen en het onderzoek een tijdsdiepte van 19 in plaats van 20 jaar kreeg.

Voor elk jaar is de toestand op 1 januari bestudeerd. Enkel voor 2024 is gebruik gemaakt van de toestand 1/4/2024. Dit gebeurde op aanraden van het Belgisch kadaster dat op het moment van de analyse technische fouten had ontdekt in het eigen overzicht van de toestand 1/1/2024, maar wel een verbeterde versie beschikbaar kon stellen voor toestand 1/4/2024.

De analyse van de evolutie van publiek grondbezit in de afgelopen 19 jaar is uitgevoerd door het publiek grondbezit van elk jaar afzonderlijk met elkaar te vergelijken. Een ruimtelijke studie van de transacties (verwervingen, verliezen en transformaties van publiek grondbezit) is in principe mogelijk maar werd nog niet uitgevoerd.

²⁸ Dit soort fenomenen is doorgaans kleiner op percelen in de open ruimte dan in bebouwde omgevingen. Ter illustratie: op slechts 2,5% van alle publieke gronden in de dataset van 2024 rust meer dan één eigendomsrecht van publieke instellingen.

²⁹ VE > VE_BEZWAARD > BE > BE_BEZWAARD > BE_VAN > VG > VG_BEZWAARD > VG_VAN > ERF > ERF_BEZWAARD > ERF_OP > OPSTAL > OPSTAL_BEZWAARD > OPSTAL_OP > GEBRUIK > GEBOUW/BEWONING > COMPLEX > ONBEKEND > LEEG

³⁰ Dit was, ter illustratie, het geval bij 0,5% van alle publieke gronden in de dataset van 2024.

Planologische bestemming

De dataset publiek grondbezit is voor elk jaar aangevuld met de planologische bestemming van de grond. Daarbij werd gebruik gemaakt van twee datasets. Op het Vlaams grondgebied is de zogenaamde ruimteboekhouding van het departement Omgeving de best beschikbare bron³¹. Deze geodata laag wordt jaarlijks opgemaakt, telkens voor de toestand op 1 januari, en past dus perfect bij de tijdsdiepte van het onderzoek. Op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP/PRAS) van perspective.brussels van toepassing³². Deze geodata laag was enkel beschikbaar voor de toestand 2001.

DISCLAIMER voor het gebruik van het 'Geïntegreerd geodatabestand ten behoeve van de berekening van ruimteboekhouding RSV' (RBH)

De 'ruimteboekhouding Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RBH RSV)' is het monitoringsinstrument waarmee de opvolging van streefcijfers met betrekking tot deze bestemmingscategorieën berekend wordt. Het gaat om een monitoring van gepland landgebruik. Bijgevolg geeft die geen informatie over het feitelijke ruimtegebruik weer. Het 'Geïntegreerd geodatabestand ten behoeve van de berekening van ruimteboekhouding RSV' is een intern werkbestand dat wordt gebruikt voor de berekening van de totaalcijfers van de beleidsindicator ruimteboekhouding (RBH) van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV).

De gewestplannen en gewestelijke RUP werden volledig in dit geografisch databestand verwerkt, tenminste voor wat betreft de voor de RBH relevante vlakvullende bestemmingen. Voor de provinciale en gemeentelijke plannen bevat het bestand enkel de - in het kader van de RBH - afwijkende gedeelten t.o.v. het gewestplan.

De verordenende ruimtelijke plannen zitten er dus maar gedeeltelijk in. Alle plannen werden over elkaar gelegd, abstractie makend van de heterogeniteit in geografische (on) nauwkeurigheden en onderlinge schaalverschillen.

Het bestand werd opgemaakt voor een specifiek doeleinde van monitoring en is bijgevolg uitsluitend bruikbaar voor bepaalde ruimtelijk-analytische taken. Het bestand bevat geen juridisch rechtsgeldige informatie. Op basis van het bestand kunnen dus geen juridisch bindende conclusies getrokken worden over de bestemming of de bestemmingscategorie van individuele kadastrale percelen. Het databestand bevat enkel informatie over de stedenbouwkundige voorschriften geabstraheerd naar de 8 bestemmingscategorieën bepaald door de beleidsindicator RBH RSV.

Disclaimer bij het het Gewestelijk Bestemmingsplan van Brussel

Cette carte reprend les affectations du PRAS et sont données à titre indicatif. Seules les cartes et prescriptions publiées au Moniteur belge ont force obligatoire et valeur réglementaire.

Planologische bestemmingen in zowel de ruimteboekhouding als het Gewestelijk Bestemmingsplan van Brussel vallen ruimtelijk geenszins samen met de grenzen van kadastrale planpercelen. Vele planpercelen overlappen daardoor met meerdere planologische bestemmingen. In deze gevallen werd het volledige perceel toegewezen aan de planologische bestemming met de grootste ruimtelijke overlap. Het effect van deze keuze op de statistiek werd getest en was verwaarloosbaar klein.

³¹ <https://indicatoren.omgeving.vlaanderen.be/indicatoren/ruimteboekhouding-rsv>

³² <https://perspective.brussels/nl/planningstools/plannen-en-programmas-op-gewestelijk-niveau/gbp>

De originele categorisering uit de ruimteboekhouding werd enigszins vereenvoudigd. Categorie 07 en categorie 7p werden gecombineerd tot één categorie "Industrie". De categorieën 3, 4 en 5 werden gecombineerd tot één categorie "Groen". Een geïntegreerde analyse van zowel het publiek grondbezit in Vlaanderen als Brussel vereiste ook een uniforme manier om de data uit te splitsen per bestemming. Daarom werd de informatie over de gedetailleerde planologische bestemmingen in Brussel sterk vereenvoudigd tot dezelfde categorieën die weerhouden werden uit de ruimteboekhouding.

Landbouwkundig gebruik

In het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie is elke lidstaat verplicht om een systeem op te zetten voor het beheer en de controle van GLB-betalingen aan landbouwers. Deze systemen staan beter bekend als de Integrated Administration and Control Systems (IACS). Aangezien een aanzienlijk deel van de Europese landbouwsubsidies gebaseerd is op oppervlaktecriteria, is het monitoren van de locatie en vorm van landbouwpercelen waarvoor steun wordt aangevraagd onontbeerlijk. Een van de belangrijkste onderdelen van een IACS is dan ook een zogenaamd land parcel identification system (LPIS) waarin de geografie van alle landbouwpercelen zo nauwkeurig mogelijk wordt geregistreerd. Aangezien de ruimtelijke verschijningsvorm van landbouwactiviteiten vaak niet (exact) overeenkomt met kadastrale percelen en grondeigendom, kiest het LPIS er resoluut voor om **landbouwpercelen te registreren op basis van satellietbeelden en niet op basis van kadastrale informatie**. De inhoud en methodologie van het IACS en het LPIS worden op Europees niveau bepaald, maar de lidstaten zijn verantwoordelijk voor de implementatie ervan en hebben een zekere mate van vrijheid. Bovendien hebben sommige lidstaten de opzet en de toepassing van het IACS en het LPIS verder uitgebreid om te helpen bij aanvullende landbouwsteunmaatregelen en ander beleid te helpen organiseren.

In België is het landbouwbeleid sinds het begin van de 21ste eeuw op regionaal niveau georganiseerd. Dit betekent dat het Vlaamse Gewest verantwoordelijk is voor de Europese verplichtingen inzake IACS en LPIS voor het Vlaamse grondgebied. Het Vlaamse systeem heeft ook heel wat andere toepassingen naast de uitbetaling en opvolging van Europese GLB-steun. Zo is er een belangrijke integratie met het Vlaamse mestbeleid (o.a. voor de implementatie van de EU-nitraatrichtlijn) en zijn er verschillende andere toepassingen zoals de uitbetaling van Vlaamse subsidies voor agroforestry-systemen, enzovoort. Deze uitbreidingen leiden ertoe dat een **heel brede waaier van actoren verplicht is om jaarlijks een gedetailleerd verslag in te dienen** van alle percelen waarop landbouwactiviteiten worden uitgeoefend die relevant zijn in het kader van de bovenvermelde doelstellingen. Door het brede toepassingsgebied gaat dit veel verder dan de vereisten voor het monitoren van Europese GLB-steun. Het gebruik van LPIS-gegevens voor de organisatie van het Vlaamse mestbeleid vereist bijvoorbeeld dat niet alleen de veeteeltactiviteiten van professionele landbouwers die een beroep doen op GLB-steun worden geregistreerd, maar ook die van hobbyboeren, natuurorganisaties die vee gebruiken in het kader van natuurbeheer, enzovoort. Bijgevolg worden de Vlaamse LPIS-gegevens beschouwd als een **accurate weergave van het werkelijke landbouwgebruik op het Vlaamse grondgebied**³². Elk jaar stellen de verantwoordelijke Vlaamse departementen een uitgebreide handleiding op die aangeeft welke actoren welke landbouwactiviteiten moeten melden. Dit systeem wordt de 'eenmalige perceelsregistratie' of 'verzamelaanvraag' genoemd. Het bevat niet alleen de vorm van landbouwpercelen, maar ook veel gewasgerelateerde en zelfs bedrijfsgerelateerde informatie.

Landbouwgebruik wordt geregistreerd op verschillende momenten van het jaar. Het mestbeleid is sterk gericht op wie een perceel gebruikt op 1 januari (en wie daar bepaalde mestrechten aan ontleent). Andere beleidstoepassingen kijken naar wie een perceel gebruikt op 31 mei van het jaar

³² Danckaert, S. (2013). Bestemming en gebruik van landbouwgrond: Kwantitatief onderzoek naar landbouwgebruik en planologische landbouwbestemmingen. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/11602>

(op deze datum wordt aangenomen dat het hoofdgewas geteeld wordt). Maar de belangrijkste administratieve datum is de deadline voor het indienen van de jaarlijkse aanvraag. Deze datum varieert van jaar tot jaar, maar ligt altijd in de periode eind april - begin mei (de zogenaamde 'pijldatum'). Dit is de datum waarop de GLB-betalingen zijn gebaseerd. In **dit onderzoek is gebruik gemaakt van de landbouwgebruiksgegevens van het jaar 2022 op de pijldatum.**

De Vlaamse LPIS-gegevens bevatten veel vertrouwelijke informatie omdat ze persoonlijke en commerciële gegevens bevatten. Een overeenkomst tussen het Agentschap Landbouw en Zeevisserij van de Vlaamse Overheid en ILVO voorziet ILVO van gedetailleerde en gepseudonimiseerde LPIS-gegevens voor onderzoeksdoeleinden³³. Resultaten worden in dit onderzoek enkel op geaggregeerd niveau gedeeld. Ze tonen bewust geen informatie over individuele gevallen.

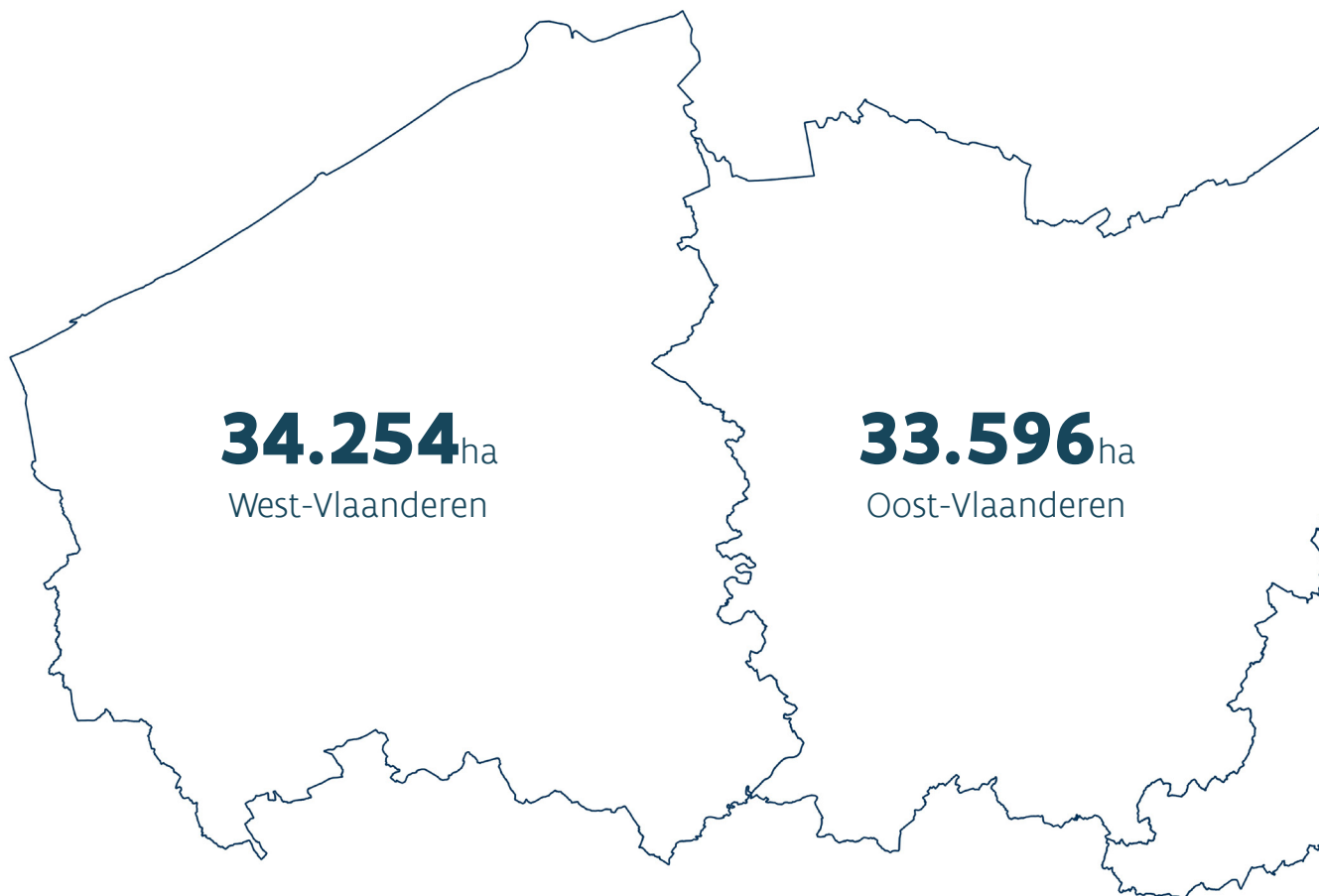
De LPIS-gegevens bevatten vele attributen waarvan er enkele gebruikt werden in dit onderzoek. Elke **aangifteplichtige** heeft een uniek ID in de dataset (ALV-nummer). Het is op dit niveau dat de analyse met het landbouwbedrijfsperspectief op publieke grond is gebaseerd. Met dit ID kunnen percelen van hetzelfde bedrijf worden gegroepeerd, wat resulteert in een overzicht van hun gehele areaal. LPIS-gegevens geven niet alleen gedetailleerde informatie over gewassen (soort gewas, oppervlakte), maar ook over vee (soort dier, aantal). Op basis van deze gewas- en veestapelinformatie wordt volgens een Europees vastgelegde methodologie ook een inschatting gemaakt van de omzet die landbouwbedrijven naar verwachting realiseren. Hiervoor worden om de paar jaar op Europees niveau vastgesteld LPIS-coëfficiënten die de verwachte omzet per hectare voor elk gewas en de omzet per grootvee-eenheid aangeven. De som van alle informatie op bedrijfsniveau resulteert dan in een schatting van de verwachte omzet en wordt ook wel **de standaardopbrengst (SO)** genoemd. Op basis van de totale standaardopbrengst wordt in Vlaanderen al jaren een onderscheid gemaakt tussen **hobbylandbouwers** (die verondersteld worden een lage omzet te hebben) en **beroepslandbouwers** (die verondersteld worden een hogere omzet te hebben). In Vlaanderen wordt meestal een drempel van € 25.000 gebruikt om het onderscheid tussen beide te bepalen. Hobbylandbouwers die niet GLB-actief zijn, werden bij 'overige' gecategoriseerd. Op basis van bijkomende attributen konden ook alle **terreinbeherende instanties** die een verzamelaanvraag moeten indien afgezonderd worden. Hetzelfde gebeurde voor alle instellingen uit de lange lijst met KBO-nummer van publieke instellingen (zie eerder), waaruit bleek dat ook enkele **publieke instellingen** zelf een verzamelaanvraag indienen. Het onderscheid tussen deze types aangifteplichtigen werd in het onderzoek gebruikt om te kunnen focussen op beroepslandbouwers. Op basis van de gegevens over gewassen en grootvee-eenheden die tot een bepaald landbouwbedrijf behoren, bepalen de LPIS-gegevens ook het **type landbouwactiviteit** op bedrijfsniveau. Dit is gebaseerd op een typologie voor landbouwbedrijven gedefinieerd door de Europese Commissie³⁴. De hoofdniveaus zijn gebruikt in de analyse. Tot slot geven de LPIS-gegevens informatie over de **leeftijd van de jongste bedrijfsleider op elk bedrijf**. Deze informatie gaat gepaard met de belangrijke waarschuwing dat het niet uitgesloten is dat op boerderijen met een relatief oude "jongste" bedrijfsleider in de feiten al een jongere opvolger klaar staat of ervan droomt om de boerderij over te nemen, maar nog niet geregistreerd staat als bedrijfsleider.

³³ https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/protocol_lv-ilvo-def-2021-05.pdf

³⁴ Gedelegeerde Verordening (EU) nr. 1198/2014 van de Commissie van 1 augustus 2014 tot aanvulling van Verordening (EG) nr. 1217/2009 van de Raad tot oprichting van een boekhoudkundig informatienet betreffende de inkomens en de bedrijfseconomische positie van de landbouwbedrijven in de Europese Unie. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/TXT/?uri=CELEX%3A32014R1198>

VERDIEPENDE CIJFERS

Verdieping per Provincie

WEST-VLAANDEREN p78

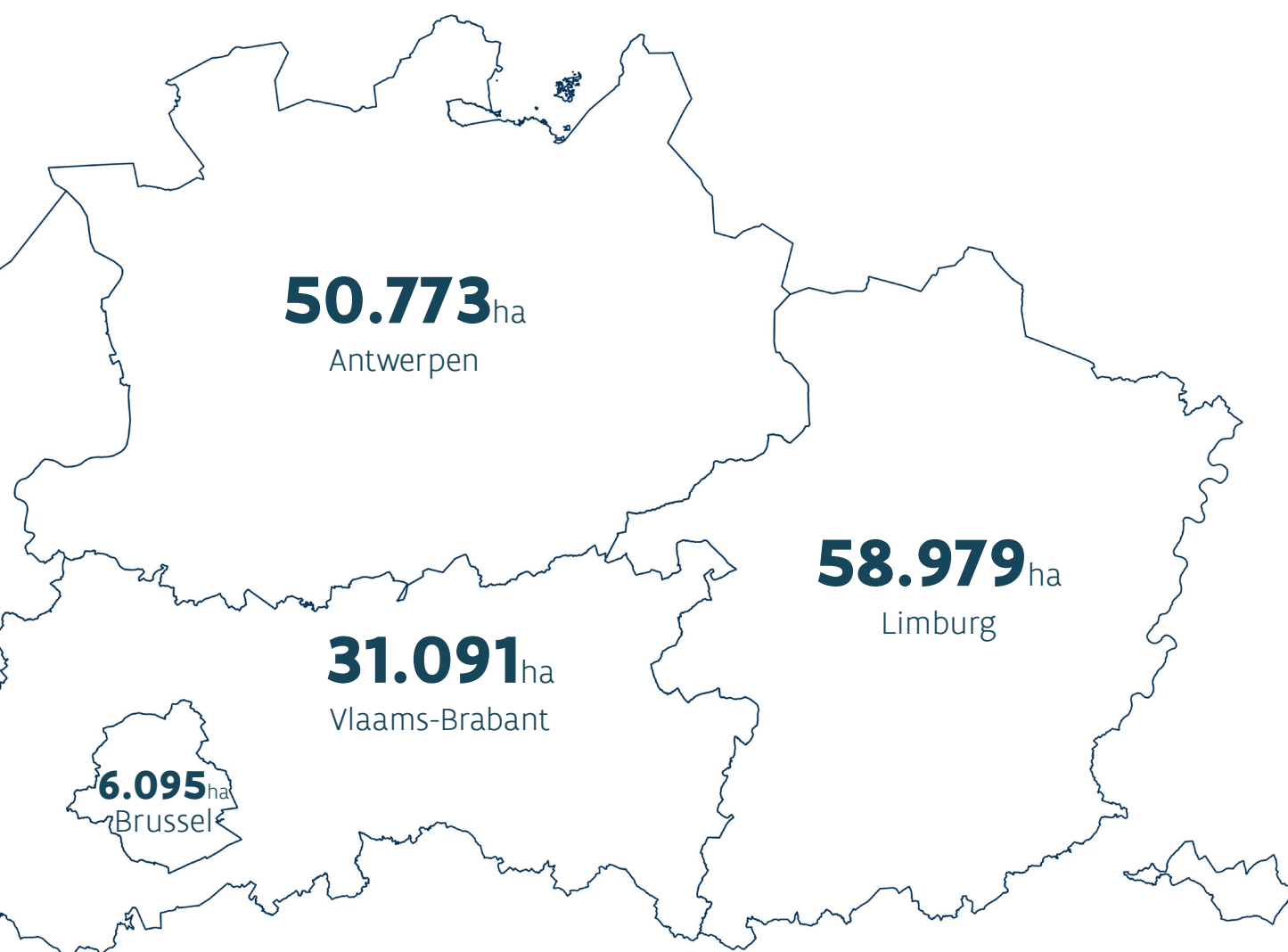
OOST-VLAANDEREN p94

ANTWERPEN p110

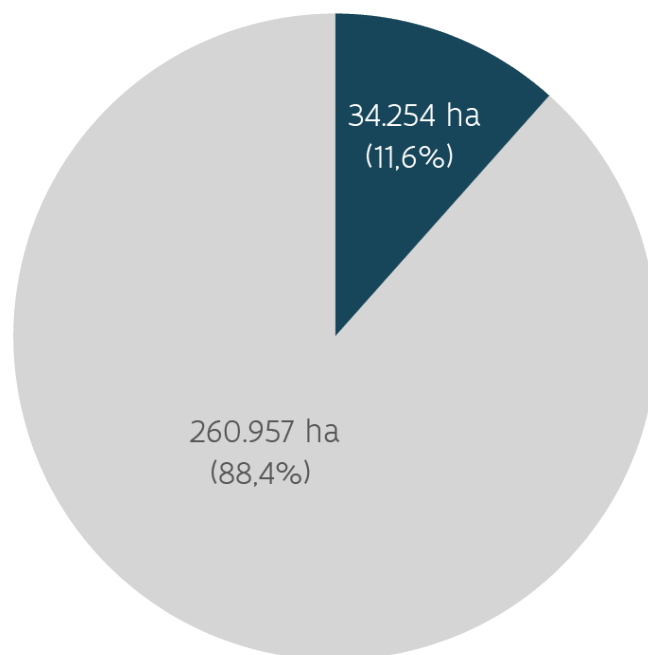
LIMBURG p126

VLAAMS-BRABANT p138

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST p152

WEST-VLAANDEREN

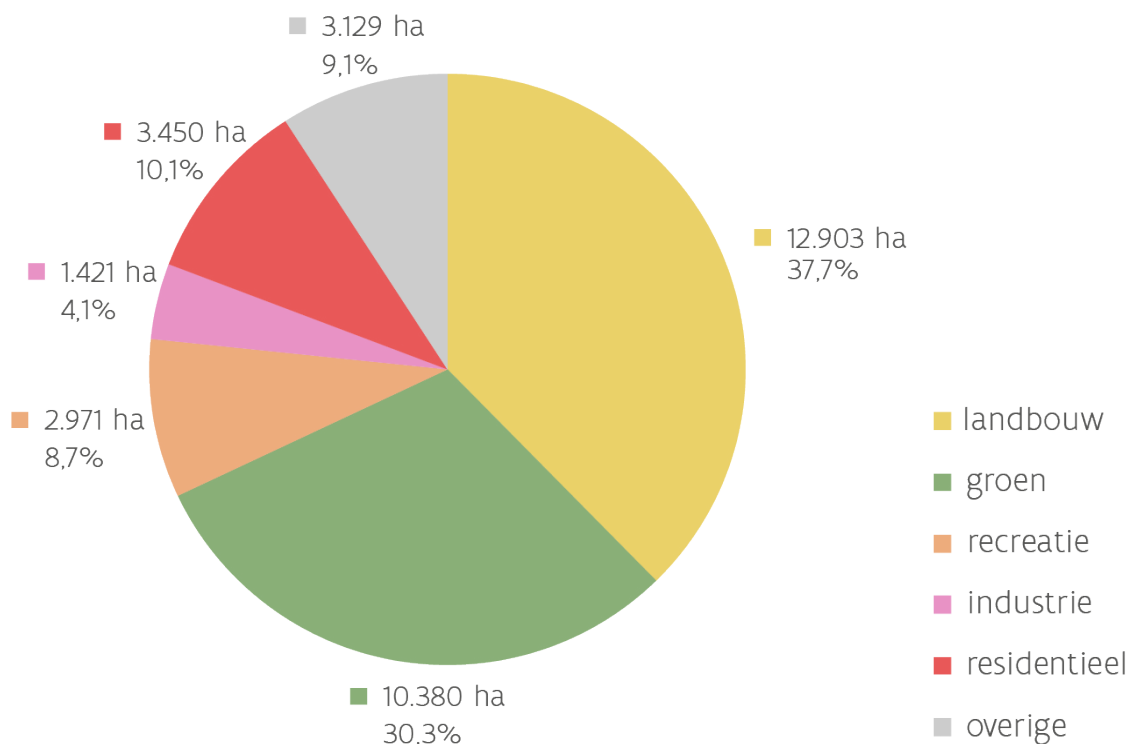

- een vorm van publiek eigendomsrecht
- geen publiek eigendomsrecht

Figuur A

Aandeel publiek grondbezit in West-Vlaanderen

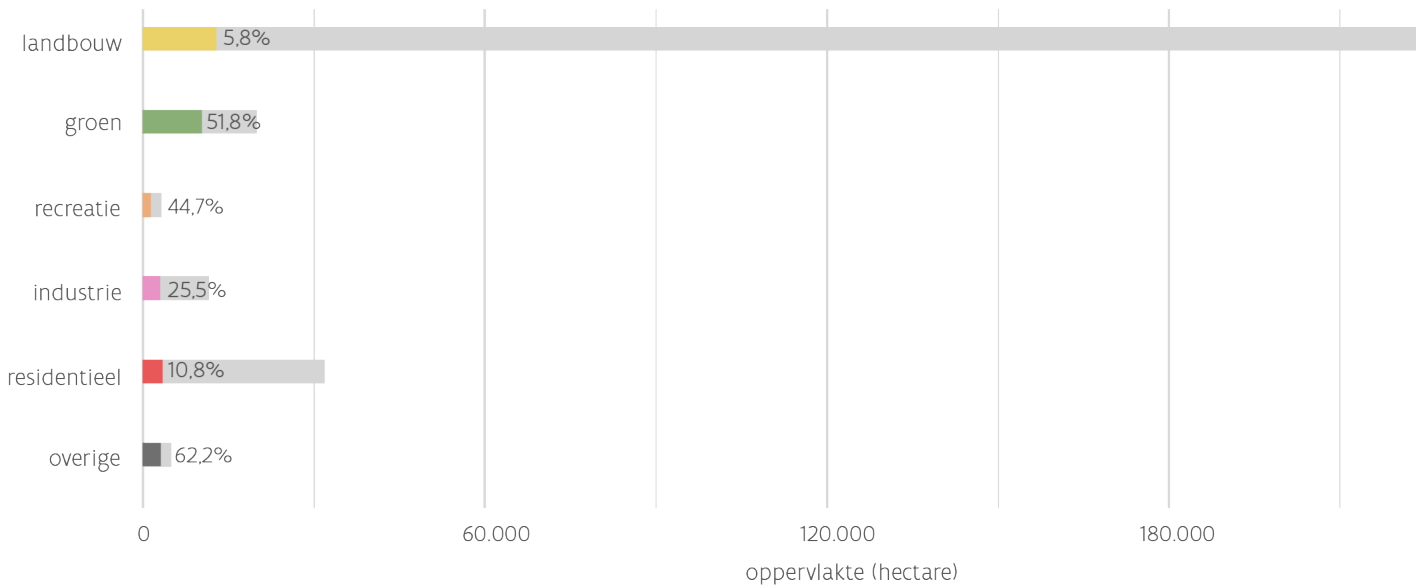
Bron: ILVO op basis van kadastrale data (FOD Financiën, 2024)

Figuur B

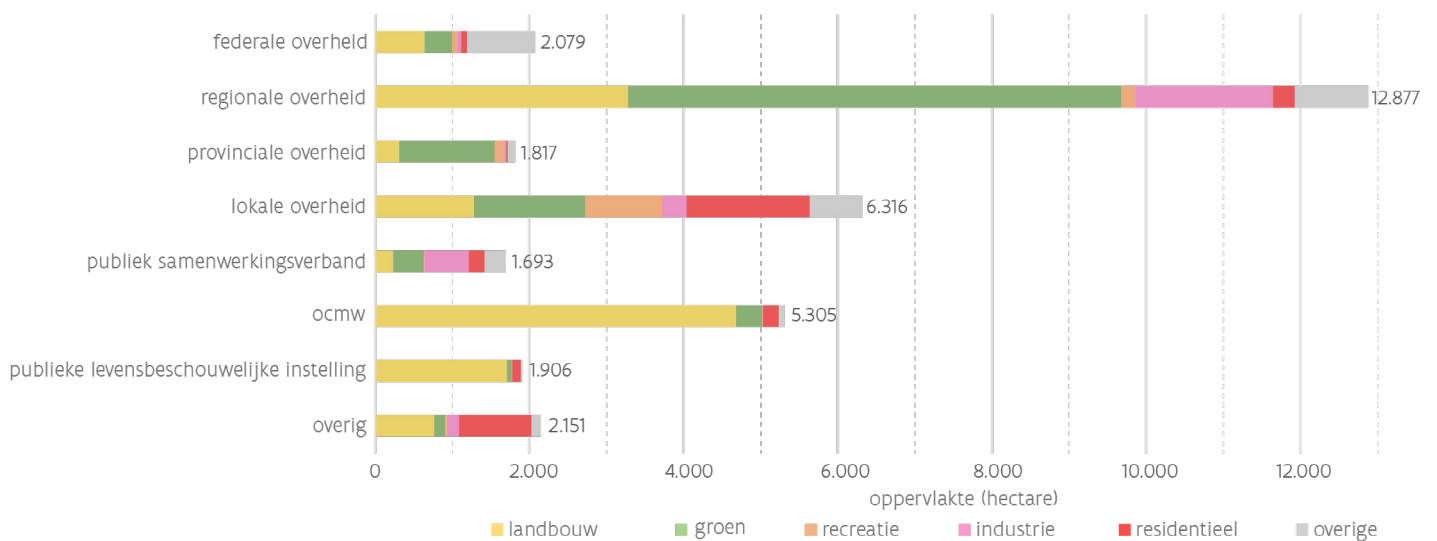
Publiek grondbezit in West-Vlaanderen naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadastrale data (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur C

Aandeel publiek grondbezit in West-Vlaanderen tov de totale bestemde perceelsoppervlakte, per bestemming
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur D

Publiek grondbezit in West-Vlaanderen, per eigenaarscategorie en naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

	landbouw		groen		industrie		recreatie		residentieel		overige		Totaal
	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	
federale overheid	644	31,0%	353	17,0%	51	2,4%	68	3,3%	78	3,7%	886	42,6%	2.079
regionale overheid	3.279	25,5%	6.401	49,7%	1.790	13,9%	175	1,4%	281	2,2%	951	7,4%	12.877
provinciale overheid	310	17,1%	1.238	68,1%	25	1,4%	128	7,1%	20	1,1%	96	5,3%	1.817
lokale overheid	1.283	20,3%	1.442	22,8%	319	5,0%	995	15,8%	1.598	25,3%	679	10,8%	6.316
publiek samenwerkingsverband	233	13,7%	403	23,8%	573	33,8%	5	0,3%	202	11,9%	277	16,4%	1.693
ocmw	4.683	88,3%	333	6,3%	8	0,2%	5	0,1%	205	3,9%	72	1,4%	5.305
publieke levensbeschouwelijke instelling	1.707	89,6%	65	3,4%	2	0,1%	6	0,3%	110	5,8%	16	0,9%	1.906
overige	763	35,5%	145	6,7%	148	6,9%	30	1,4%	941	43,8%	124	5,8%	2.151
Totaal	12.901	37,8%	10.378	30,4%	2.915	8,5%	1.413	4,1%	3.435	10,1%	3.102	9,1%	34.144

Tabel A

Publiek grondbezit in West-Vlaanderen, per eigenaarscategorie en naar bestemming (in ha en %)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Alveringem	6	240	
Anzegem	2	3	
Ardooie	0	3	
Avelgem	0	73	
Beernem	49	247	
Blankenberge	0	112	
Bredene	1	153	
Brugge	135	2313	
Damme	1	220	
De Haan	85	454	
De Panne	5	555	
Deerlijk	3	7	
Dentergem	0	125	
Diksmuide	21	531	
Gistel	0	9	
Harelbeke	8	40	
Heuveland	107	188	
Hooglede	2	17	
Houthulst	202	428	
Ichtegem	0	151	
Ieper	80	321	
Ingelmunster	1	24	
Izegem	2	68	
Jabbeke	3	404	
Knokke-Heist	1	758	
Koekelare	0	77	
Koksijde	336	414	
Kortemark	1	97	
Kortrijk	13	275	
Kuurne	1	11	
Langemark-Poelkapelle	84	7	
Ledegem	3	2	
Lendelede	0	1	
Lichtervelde	3	73	
Lo-Reninge	171	294	
Menen	5	92	
Mesen	143	2	
Meulebeke	0	1	
Middelkerke	3	197	
Moorslede	0	91	
Nieuwpoort	101	230	
Oostende	60	621	
Oostkamp	23	618	
Oostrozebeke	0	1	
Oudenburg	61	203	
Pittem	0	2	
Poperinge	10	322	
Roeselare	5	101	

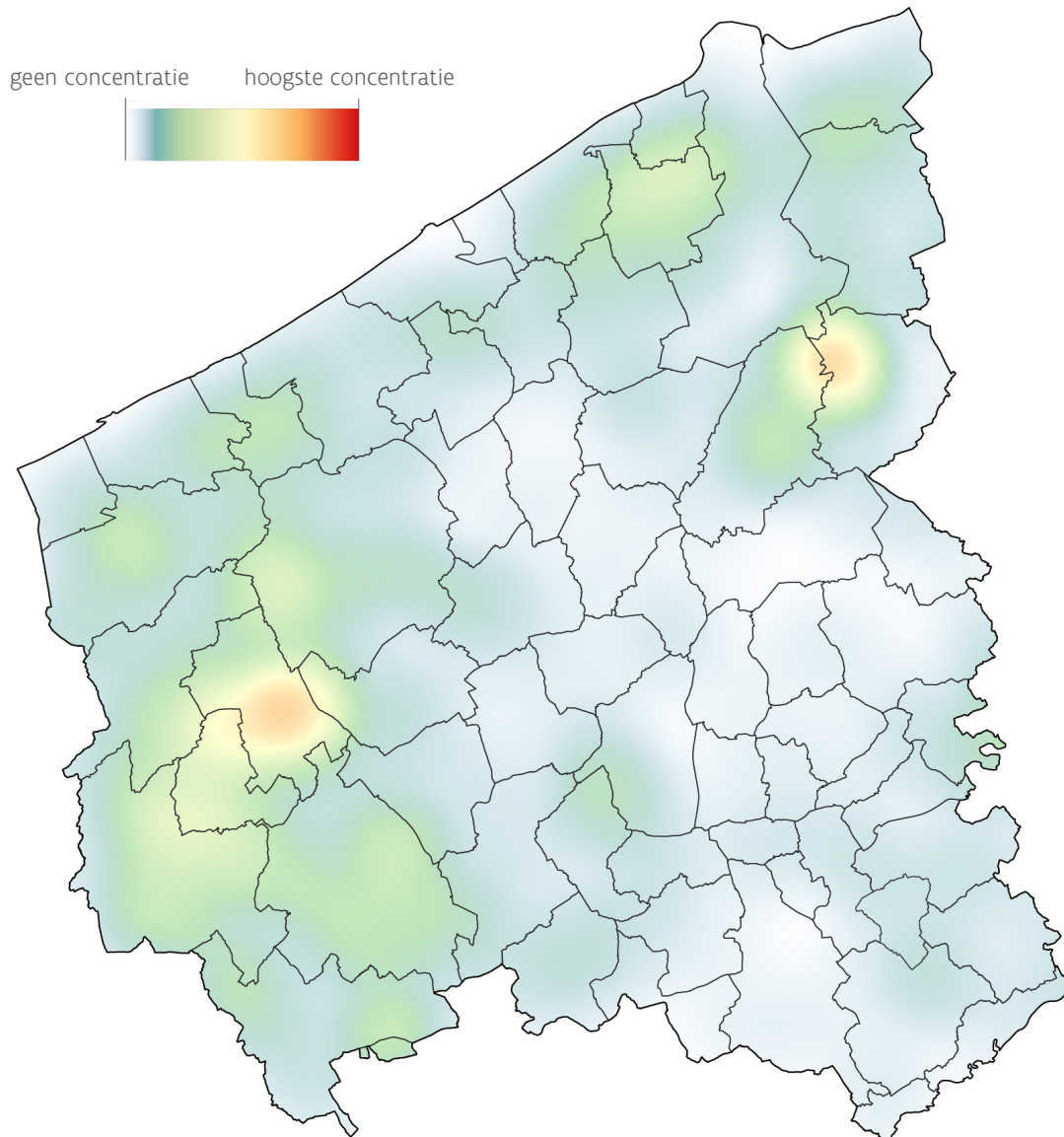
provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
4	27	0	155	63	31
8	60	7	38	28	12
54	39	4	2	7	7
6	23	38	19	16	26
226	529	82	10	11	37
4	75	11	15	50	9
0	46	17	8	7	49
254	897	130	112	124	196
6	59	25	120	75	88
0	44	9	94	73	41
4	109	186	30	7	7
45	51	7	3	7	10
45	24	0	20	2	6
49	69	98	266	128	142
0	37	4	88	28	10
169	71	41	56	7	33
173	54	2	261	70	9
3	35	4	3	19	10
1	31	32	52	26	5
10	45	11	1	10	12
223	278	32	830	63	52
1	46	1	9	17	13
27	70	24	13	5	19
0	70	29	39	38	34
27	195	8	34	56	109
0	41	2	5	20	4
11	251	154	118	25	31
4	55	9	42	44	12
19	317	63	75	7	95
1	61	4	1	2	11
4	27	9	61	31	11
23	20	6	37	4	7
0	20	7	44	3	9
2	26	4	2	4	10
2	17	1	244	70	26
8	94	28	30	3	46
0	5	0		6	4
3	46	2	5	1	6
0	89	16	72	111	36
14	30	1	64	7	7
11	33	10	128	8	37
38	418	60	14	7	105
18	146	8	28	25	28
2	33	17	28	3	10
0	39	16	16	39	48
4	32	16	17	2	14
11	118	21	602	144	19
98	217	103	32	23	48

Tabel B.1

Publiek grondbezit in West-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Roeselare	5	101	
Ruiselede	116	19	
Spiere-Helkijn	0	39	
Staden	0	13	
Tielt	2	19	
Torhout	4	82	
Veurne	27	140	
Vleteren	14	146	
Waregem	10	49	
Wervik	0	79	
Wevelgem	57	50	
Wielsbeke	3	108	
Wingene	103	293	
Zedelgem	1	254	
Zonnebeke	8	120	
Zuienkerke	0	212	
Zwevegem	0	79	

Figuur E
 Ruimtelijke concentratie van publieke landbouwgrond in Antwerpen (heatmap)
 Bron: ILVO op basis van kadastrale data (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
98	217	103	32	23	48
0	61	4	8	2	7
1	9	4	1	21	8
5	72	18	17	26	9
2	59	58	17	30	39
63	77	17	4	5	13
2	67	45	295	64	80
1	21	4	227	64	3
1	206	44	98	4	60
9	57	29	147	16	29
81	119	8	67	6	67
0	56	8	13	7	16
7	56	11	12	2	11
13	160	35	46	15	74
13	72	5	68	21	10
0	5	0	231	85	96
5	98	44	113	13	37

Tabel B.2

Publiek grondbezit in West-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Alveringem	1	0	509	2	4	11
Anzegem	19	9	82	4	9	35
Ardoois	50	10	31	0	7	20
Avelgem	76	9	46	40	7	24
Beernem	410	8	601	125	12	36
Blankenberge	88	4	93	12	37	44
Bredene	132	5	18	25	31	70
Brugge	994	1.796	472	420	149	381
Damme	174	2	345	12	13	48
De Haan	461	1	205	53	51	31
De Panne	688	0	92	42	44	36
Deerlijk	35	4	45	5	13	30
Dentergem	94	2	101	2	0	23
Diksmuide	249	15	806	137	35	60
Gistel	4	6	122	17	3	23
Harelbeke	100	42	60	32	118	72
Heuvelland	257	0	557	19	12	19
Hooglede	16	6	33	5	5	27
Houthulst	318	0	220	210	13	15
Ichtegem	148	9	38	4	15	27
Ieper	562	46	911	204	28	127
Ingelmunster	24	4	30	6	5	42
Izegem	90	15	26	10	3	82
Jabbeke	338	4	194	33	14	34
Knokke-Heist	763	9	263	43	34	75
Koekelare	78	1	35	10	9	16
Koksijde	577	0	247	364	96	57
Kortemark	19	4	187	23	4	27
Kortrijk	262	66	73	163	41	261
Kuurne	19	11	2	4	29	25
Langemark-Poelkapelle	3	8	109	84	5	24
Ledelegem	8	4	67	1	0	24
Lendelede	6	4	56	0	5	14
Lichtervelde	33	1	57	3	1	28
Lo-Reninge	2	0	811	2	1	9
Menen	99	38	30	35	12	93
Mesen	0	0	152	3	2	4
Meulebeke	9	7	16	1	12	19
Middelkerke	133	15	236	10	69	62
Moorslede	17	4	165	3	8	18
Nieuwpoort	154	24	209	80	34	59
Oostende	311	306	75	416	102	148
Oostkamp	383	16	394	7	20	74
Oostrozebeke	10	23	37	8	0	16
Oudenburg	214	2	170	8	0	31

Tabel C.1

Publiek grondbezit in West-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Pittem	9	11	30	4	8	26
Poperinge	188	7	936	15	24	76
Roeselare	111	106	142	59	19	191
Ruiselede	52	3	134	13	2	12
Spiere-Helkijn	30	0	32	11	0	11
Staden	27	5	72	13	12	31
Tielt	9	48	74	4	2	93
Torhout	147	11	39	18	15	34
Veurne	26	20	576	14	26	57
Vleteren	32	1	431	4	3	8
Waregem	83	68	109	43	62	108
Wervik	54	13	212	13	7	68
Wevelgem	125	32	86	100	14	101
Wielsbeke	75	31	55	19	6	26
Wingene	345	19	64	35	6	27
Zedelgem	274	26	159	28	53	57
Zonnebeke	126	6	136	17	8	25
Zuienkerke	160	0	441	0	23	5
Zwevegem	79	20	148	31	21	91

Tabel C.2

Publiek grondbezit in West-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)
OCMW Ieper	1.127	769	68,2%
OCMW Brugge	661	58	8,8%
OCMW Kortrijk	569	72	12,6%
OCMW Poperinge	505	499	98,7%
OCMW Veurne	238	193	80,9%
OCMW Nieuwpoort	234	122	52,1%
OCMW Lo-Reninge	176	148	83,9%
OCMW Diksmuide	172	164	95,6%
OCMW Vleteren	170	141	82,9%
OCMW Heuvelland	144	144	100,0%
OCMW Alveringem	135	115	85,0%
OCMW Wervik	127	96	75,4%
OCMW Harelbeke	116	12	10,4%
OCMW Damme	80	76	95,4%
OCMW Menen	57	17	28,9%
OCMW De Haan	55	50	90,5%
OCMW Gistel	54	52	96,9%
OCMW Middelkerke	52	51	99,0%
OCMW Moorslede	48	6	13,6%
OCMW Zuienkerke	35	34	95,4%
OCMW Kortemark	34	26	75,8%
OCMW Jabbeke	32	30	92,3%
OCMW Knokke-Heist	32	31	97,3%
OCMW Houthulst	30	30	100,0%
OCMW Wevelgem	26	26	99,5%
OCMW Zonnebeke	26	26	100,0%
OCMW Roeselare	21	20	95,0%
OCMW Dentergem	20	20	100,0%
OCMW Oostende	18	10	54,6%
OCMW Oudenburg	16	11	69,2%
OCMW Blankenberge	15	11	70,0%
OCMW Tielt	14	14	100,0%
OCMW Waregem	13	12	94,9%
OCMW Pittem	12	11	93,1%
OCMW Oostkamp	12	11	95,0%
OCMW Wingene	10	10	100,0%
OCMW Ruiselede	10	8	81,1%
OCMW Ingelmunster	9	9	100,0%
OCMW Ardooie	8	2	28,3%
OCMW Zedelgem	8	8	100,0%
OCMW Lendeledede	7	7	100,0%
OCMW Bredene	7	6	84,0%
OCMW Staden	6	5	89,1%
OCMW Wielsbeke	6	6	100,0%
OCMW Zwevegem	6	6	100,0%
OCMW De Panne	6	1	23,6%

Tabel D.1

Grondbezit van West-Vlaamse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
358	31,8%	901	79,9%
602	91,2%	622	94,2%
497	87,4%	502	88,3%
7	1,3%	498	98,5%
46	19,1%	233	97,7%
112	47,9%	224	95,7%
28	16,1%	176	99,9%
8	4,4%	158	91,8%
29	17,1%	170	99,8%
0	0,0%	141	98,1%
20	15,0%	135	99,4%
31	24,6%	115	90,8%
104	89,6%	100	86,5%
4	4,6%	71	88,8%
41	71,1%	45	77,9%
5	9,5%	45	81,8%
2	3,1%	52	96,3%
1	1,0%	48	92,0%
41	86,4%	47	98,1%
2	4,6%	34	96,8%
8	24,2%	33	97,3%
2	7,7%	26	81,7%
1	2,7%	27	84,7%
0	0,0%	28	92,6%
0	0,5%	22	86,0%
0	0,0%	26	99,1%
1	5,0%	18	86,5%
0	0,0%	17	86,6%
8	45,4%	11	60,1%
5	30,8%	12	72,4%
5	30,0%	5	36,0%
0	0,0%	9	68,2%
1	5,1%	11	84,2%
1	6,9%	10	82,3%
1	5,0%	7	60,8%
0	0,0%	7	65,4%
2	18,9%	10	99,1%
0	0,0%	8	84,5%
6	71,7%	7	84,6%
0	0,0%	6	73,8%
0	0,0%	6	86,8%
1	16,0%	5	73,4%
1	10,9%	3	42,7%
0	0,0%	3	51,4%
0	0,0%	3	47,1%
4	76,4%	4	73,8%

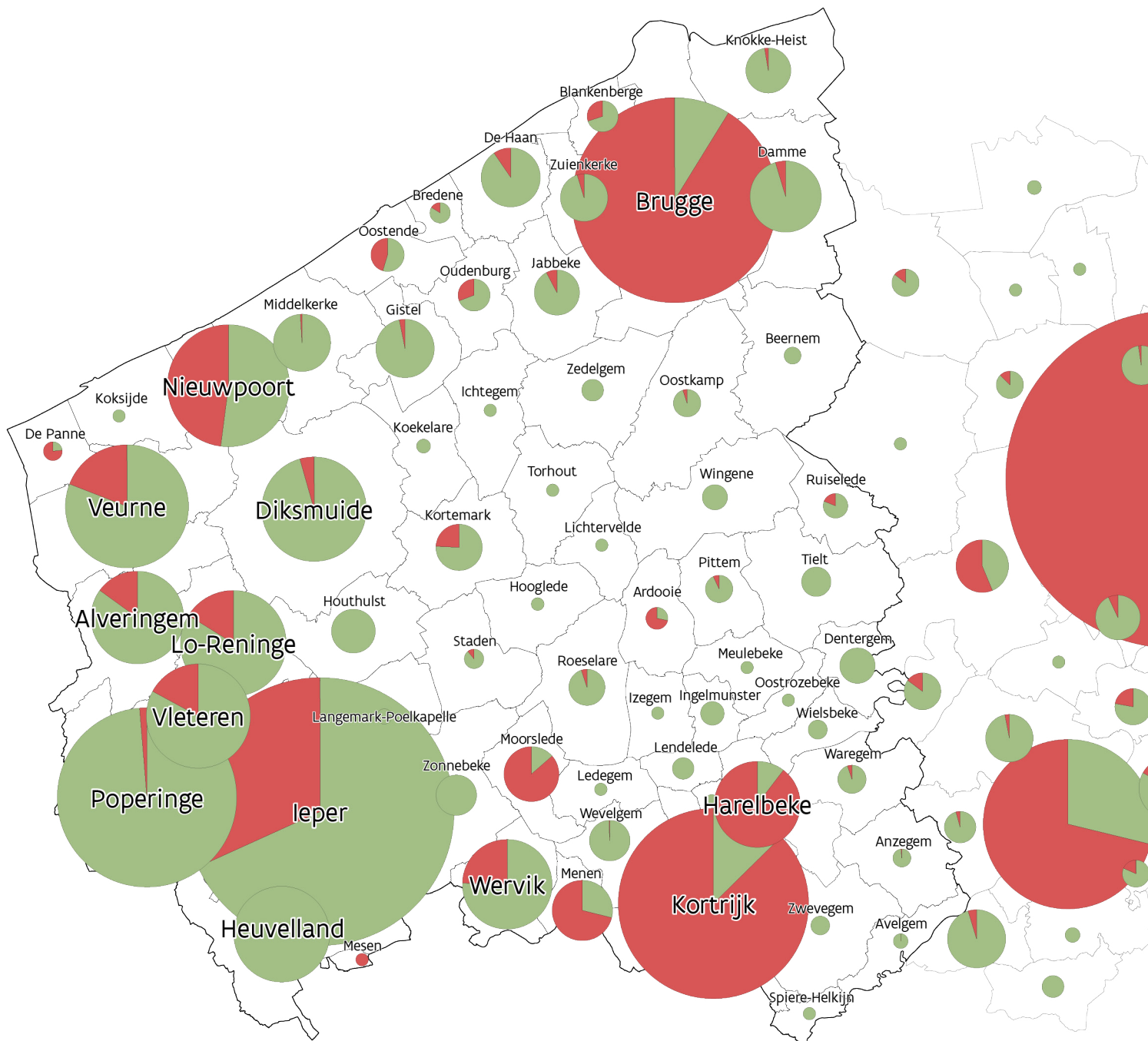
KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)	
OCMW Anzegem	5	5	98,4%	
OCMW Beernem	5	5	100,0%	
OCMW Langemark-Poelkapelle	4	4	100,0%	
OCMW Avelgem	4	4	99,9%	
OCMW Koekelare	3	3	100,0%	
OCMW Hooglede	3	3	100,0%	
OCMW Meulebeke	3	3	100,0%	
OCMW Torhout	2	2	100,0%	
OCMW Ledegem	2	2	100,0%	
OCMW Mesen	2	0	0,0%	
OCMW Oostrozebeke	2	2	100,0%	
OCMW Lichtervelde	2	2	100,0%	
OCMW Izegem	1	1	100,0%	
OCMW Ichtegem	1	1	100,0%	
OCMW Kuurne	1	1	100,0%	
OCMW Koksijde	1	1	100,0%	
OCMW Spiere-Helkijn	0	0	100,0%	

Tabel D.2

Grondbezit van West-Vlaamse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
0	1,6%	4	69,5%
0	0,0%	4	89,7%
0	0,0%	1	40,7%
0	0,1%	0	0,0%
0	0,0%	2	79,5%
0	0,0%	1	38,6%
0	0,0%	0	7,8%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	2	82,3%
2	100,0%	2	100,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	52,1%
0	0,0%	0	12,4%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	79,2%

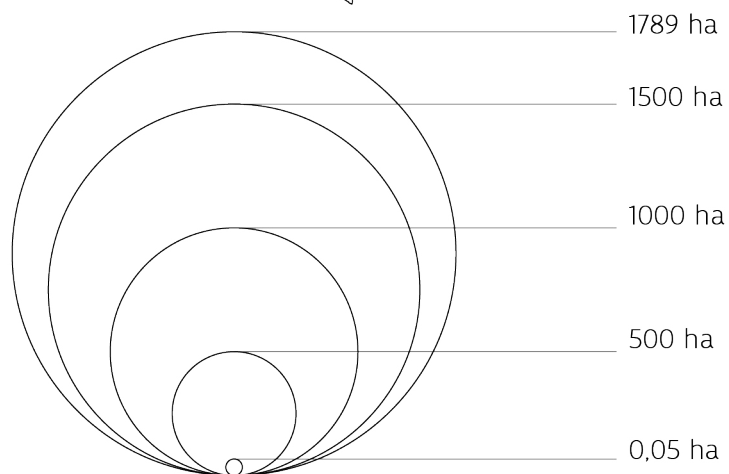

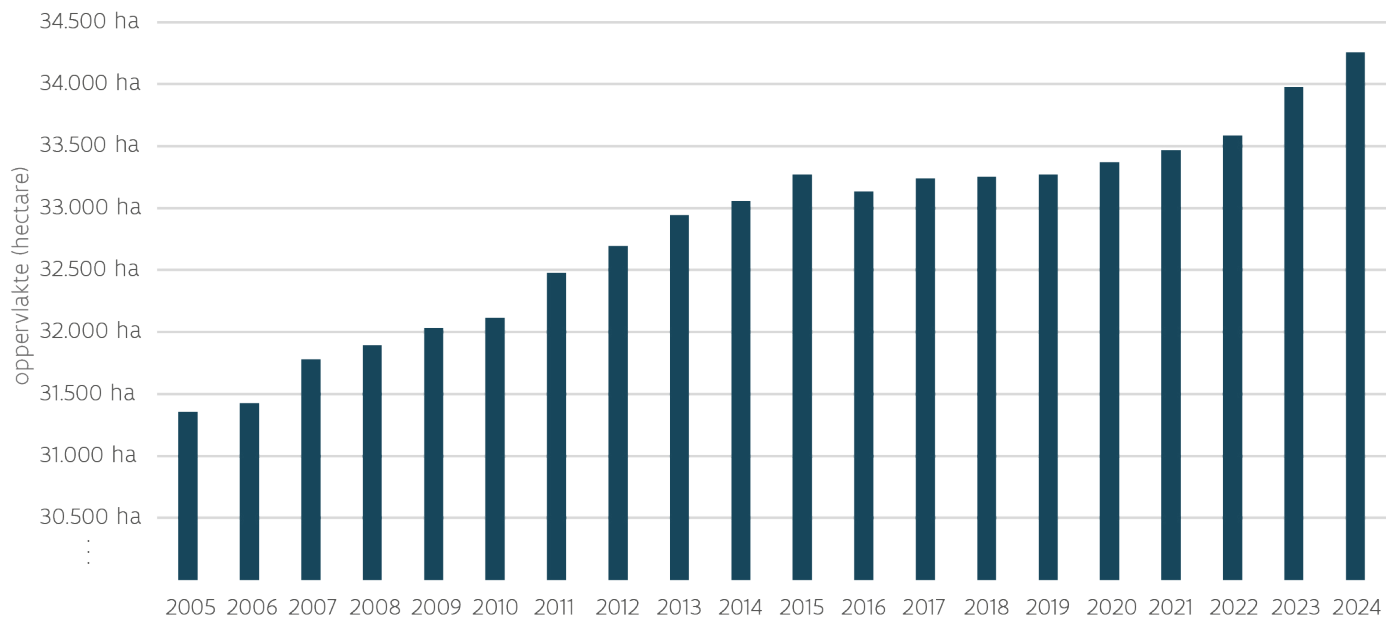
- OCMW-grondbezit binnen eigen grenzen
- OCMW-grondbezit buiten eigen grenzen

Figuur F

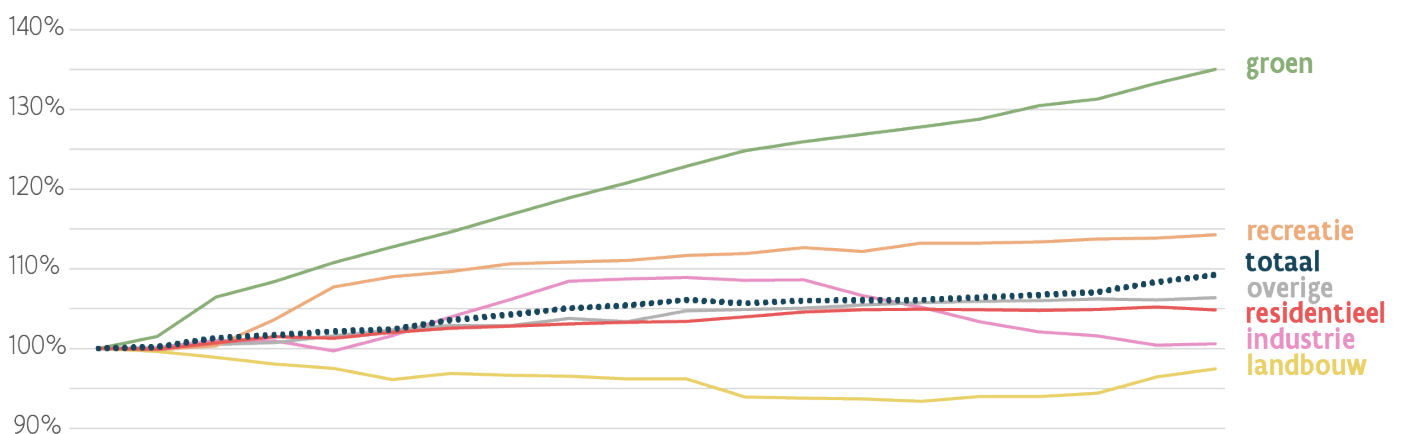
OCMW-grondbezit binnen of buiten het eigen werkingsgebied, per OCMW

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

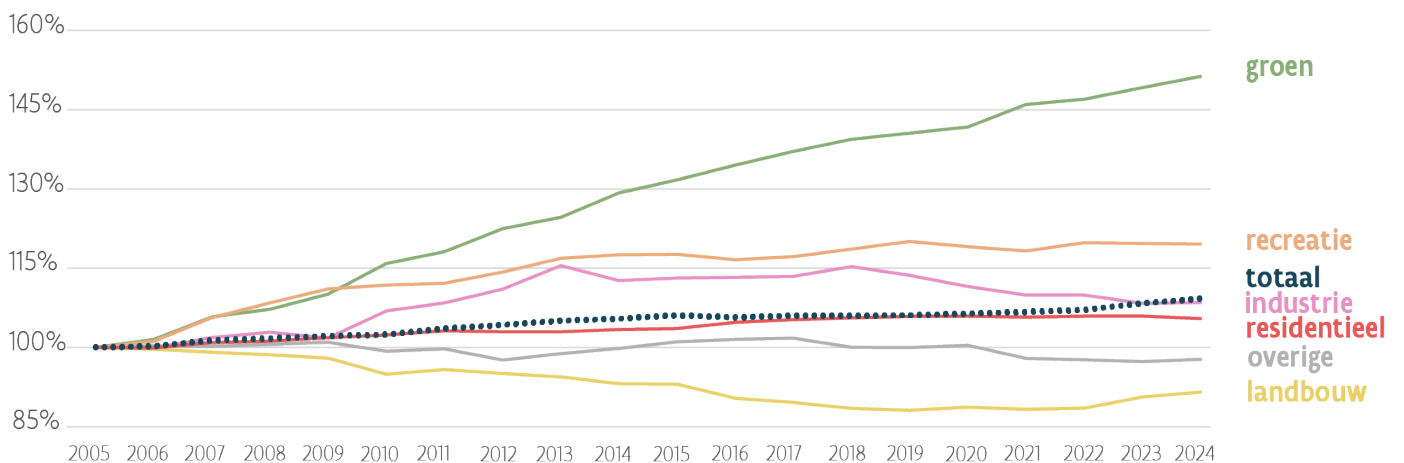

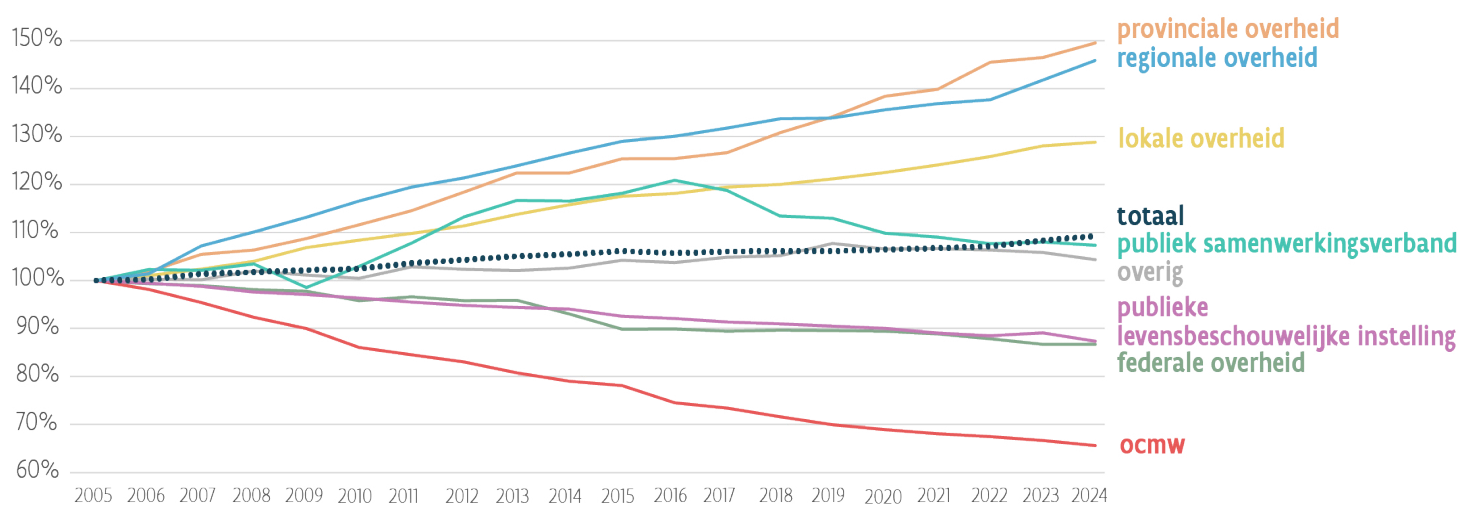
Figuur G
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in West-Vlaanderen in absolute cijfers
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Figuur H
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in West-Vlaanderen in relatieve cijfers, per bestemming (exclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

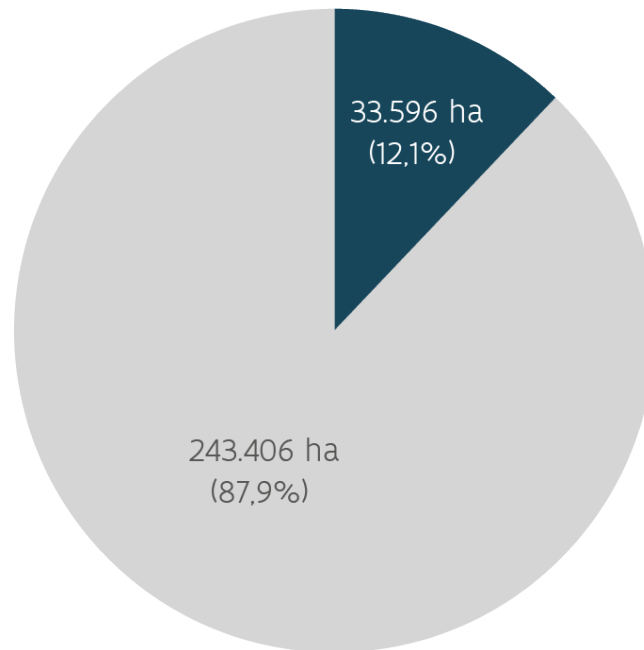
Figuur I
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in West-Vlaanderen in relatieve cijfers, per bestemming (inclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2005-2024)

Figuur J
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in West-Vlaanderen in relatieve cijfers, per eigenaarscategorie
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

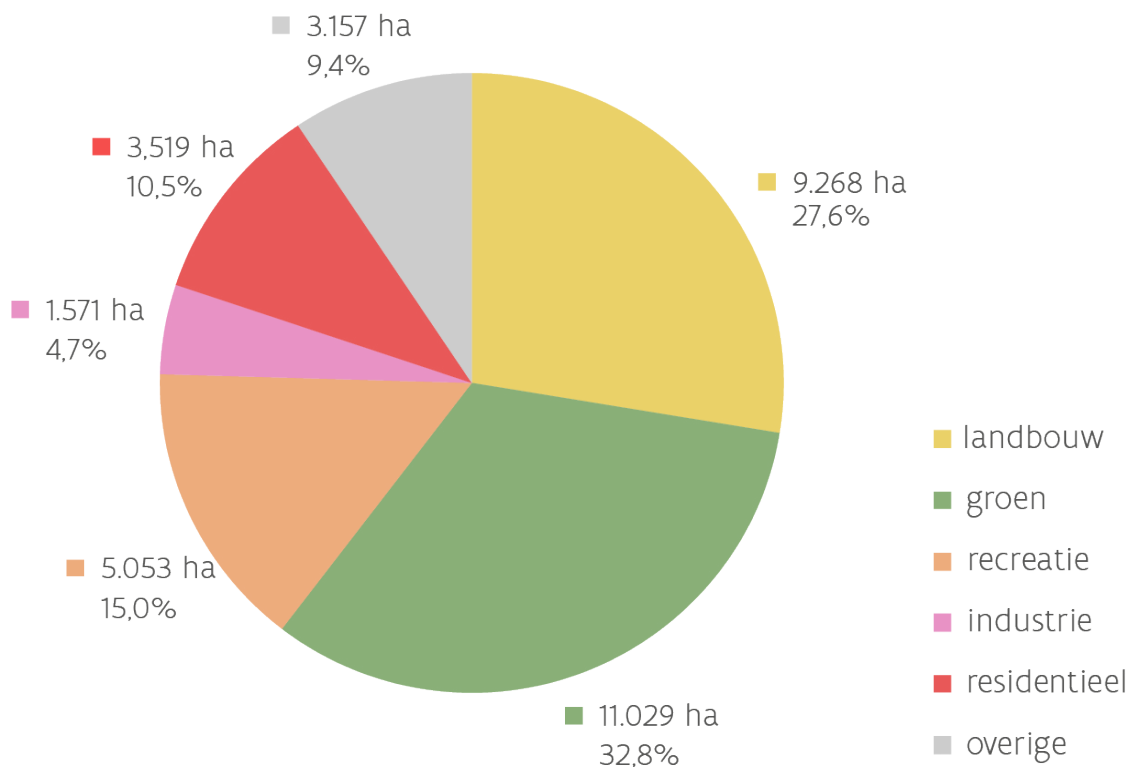

OOST-VLAANDEREN

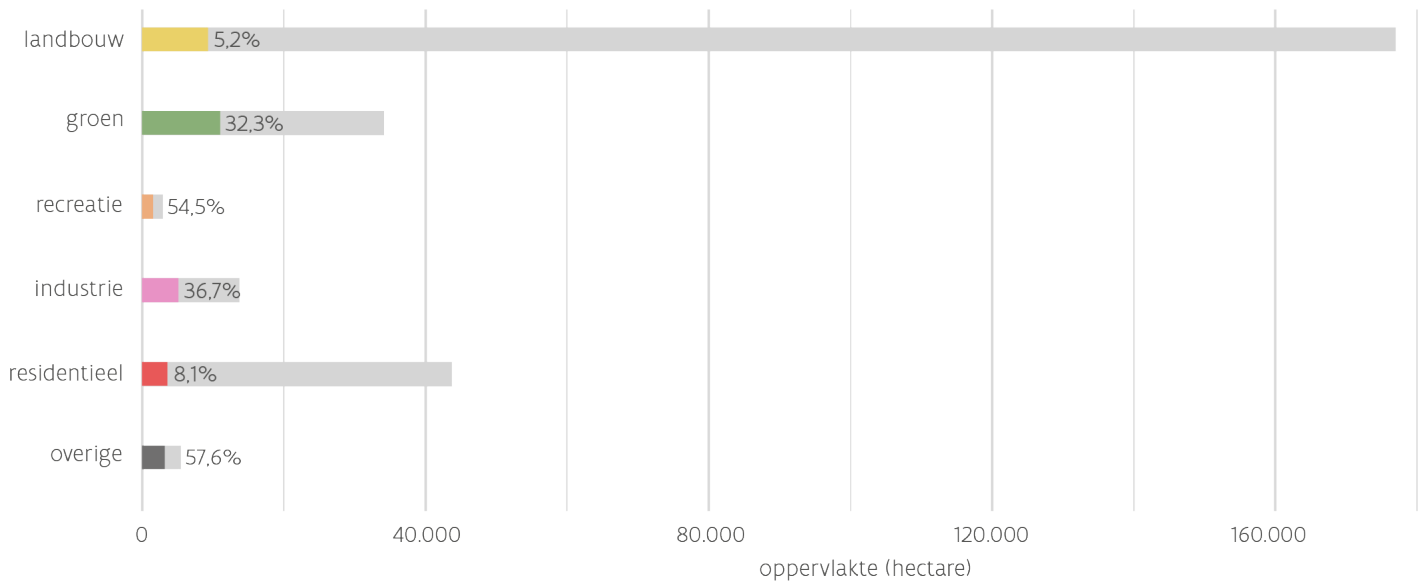

- een vorm van publiek eigendomsrecht
- geen publiek eigendomsrecht

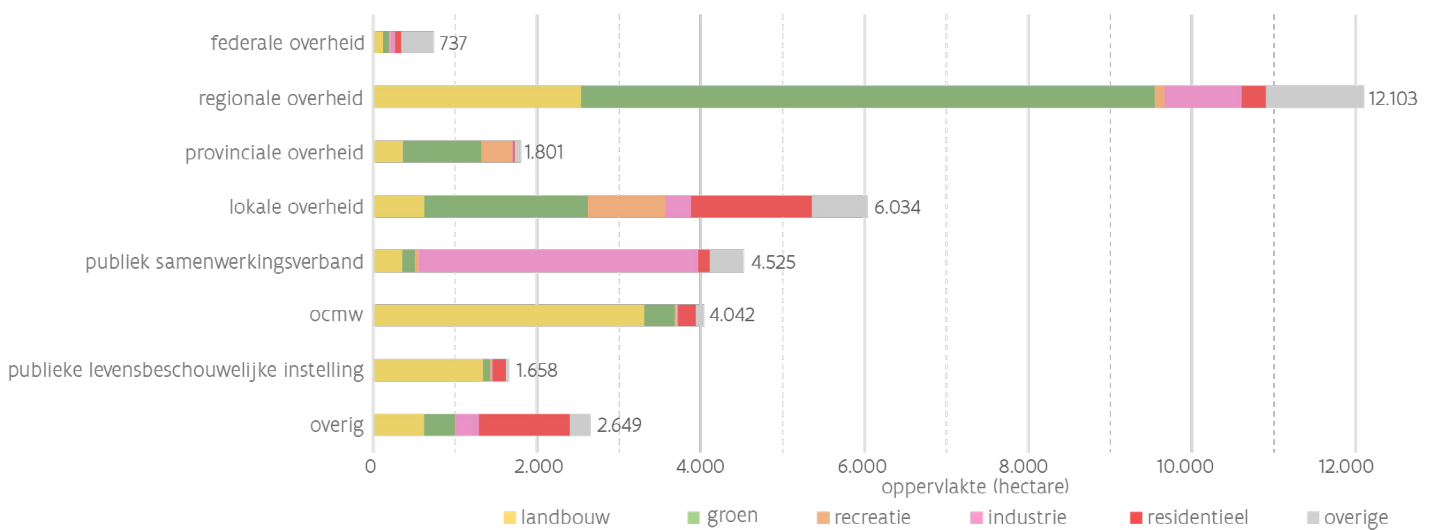
Figuur A
Aandeel publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024)

Figuur B
Publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen naar bestemming
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur C
 Aandeel publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen tov de totale bestemde perceelsoppervlakte, per bestemming
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur D
 Publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen, per eigenaarscategorie en naar bestemming
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

	landbouw		groen		industrie		recreatie		residentieel		overige		Totaal
	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	
federale overheid	120	16,3%	73	9,9%	57	7,7%	15	2,0%	77	10,4%	395	53,7%	737
regionale overheid	2.536	21,0%	7.008	57,9%	939	7,8%	123	1,0%	298	2,5%	1.199	9,9%	12.103
provinciale overheid	360	20,0%	960	53,3%	13	0,7%	380	21,1%	17	0,9%	72	4,0%	1.801
lokale overheid	626	10,4%	1.994	33,0%	308	5,1%	954	15,8%	1.476	24,5%	676	11,2%	6.034
publiek samenwerkingsverband	353	7,8%	151	3,3%	3.412	75,4%	51	1,1%	143	3,2%	414	9,2%	4.525
ocmw	3.309	81,9%	375	9,3%	16	0,4%	21	0,5%	217	5,4%	103	2,5%	4.042
publieke levensbeschouwelijke instelling	1.342	80,9%	88	5,3%	11	0,6%	14	0,8%	165	9,9%	40	2,4%	1.658
overige	622	23,5%	378	14,3%	283	10,7%	9	0,3%	1.113	42,0%	245	9,2%	2.649
Totaal	9.267	27,6%	11.027	32,9%	5.038	15,0%	1.567	4,7%	3.505	10,4%	3.144	9,4%	33.548

Tabel A

Publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen, per eigenaarscategorie en naar bestemming (in ha en %)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Aalst	15	132	
Aalter	220	645	
Assenede	0	74	
Berlare	1	433	
Beveren	44	1.875	
Brakel	0	43	
Buggenhout	2	223	
De Pinte	2	256	
Deinze	22	247	
Denderleeuw	6	21	
Dendermonde	23	395	
Destelbergen	2	57	
Eeklo	12	33	
Erpe-Mere	10	22	
Evergem	21	372	
Gavere	34	64	
Gent	104	861	
Geraardsbergen	6	268	
Haaltert	1	10	
Hamme	2	521	
Herzele	0	33	
Horebeke	0	1	
Kaprijke	1	70	
Kluisbergen	0	161	
Kruibeke	2	702	
Kruisem	0	37	
Laarne	0	157	
Lebbeke	0	75	
Lede	5	42	
Lierde	1	5	
Lievegem	1	150	
Lochristi	3	95	
Lokeren	2	182	
Maarkedal	2	46	
Maldegem	11	248	
Melle	53	207	
Merelbeke	2	386	
Moerbeke	0	199	
Nazareth	10	113	
Ninove	2	161	
Oosterzele	2	66	
Oudenaarde	7	224	
Ronse	1	240	
Sint-Gillis-Waas	1	205	
Sint-Laureins	0	8	
Sint-Lievens-Houtem	2	48	
Sint-Martens-Latem	0	61	
Sint-Niklaas	56	147	

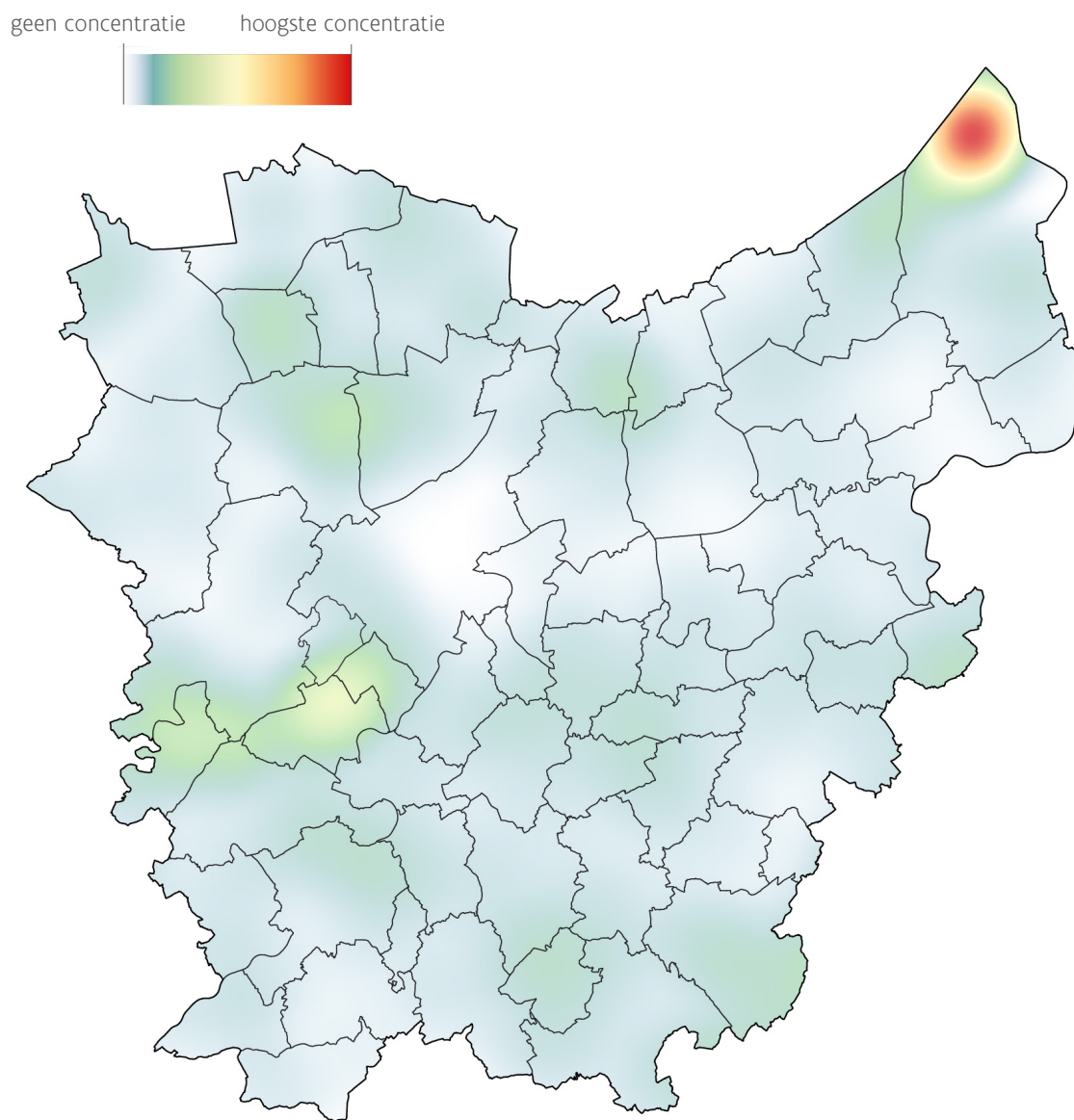
provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
5	298	32	126	47	60
0	71	9	8	36	39
4	45	20	145	34	65
185	139	25	4	7	20
10	265	2.291	131	58	348
7	50	15	103	33	17
2	47	6	25	33	10
3	44	0	78	15	4
30	174	26	132	44	44
0	47	15	10	7	18
2	146	70	74	28	110
14	83	4	8	16	24
59	104	76	150	9	59
4	59	1	53	13	16
0	158	271	195	16	63
37	61	7	22	31	14
21	1.239	1.094	144	34	304
118	106	41	148	63	24
1	34	1	48	4	14
1	90	3	15	28	57
1	61	7	54	34	22
0	3	2	10	9	2
	22	60	35	8	20
1	145	5	60	22	12
10	45	5	27	14	47
13	66	11	124	68	16
4	32	2	9	15	4
0	56	7	36	16	12
8	36	2	77	24	13
0	17	4	123	16	17
238	90	1	189	49	45
103	52	12	71	10	37
24	207	15	9	18	61
3	22	2	22	16	3
4	92	26	49	107	36
3	41	8	34	1	9
36	175	2	10	18	11
83	27	34	17	8	65
84	38	17	275	33	26
9	110	27	246	39	57
36	39	5	60	24	8
20	183	18	145	106	44
49	101	36	8	8	44
5	51	34	61	20	115
11	22	4	22	132	180
2	55	36	78	28	13
0	41	0	11	0	5
19	294	22	50	35	107

Tabel B.1

Publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Stekene	12	248	
Temse	5	238	
Waasmunster	2	198	
Wachtebeke	2	58	
Wetteren	3	218	
Wichelen	2	226	
Wortegem-Petegem	4	13	
Zele	0	33	
Zelzate	9	60	
Zottegem	4	49	
Zulte	3	119	
Zwalm	1	20	

Figuur E
 Ruimtelijke concentratie van publieke landbouwgrond in Oost-Vlaanderen (heatmap)
 Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
3	88	32	29	8	20
19	58	5	16	17	63
0	51	4	21	6	10
460	16	5	73	12	31
14	69	12	20	28	26
4	26	10	17	10	7
3	60	0	33	30	20
1	49	10	11	4	27
0	32	22	29	1	41
12	119	9	89	43	34
0	67	1	116	48	20
16	19	8	58	20	7

Tabel B.2

Publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Aalst	233	60	156	116	35	124
Aalter	507	45	198	186	28	64
Assenede	24	5	292	14	11	41
Berlare	633	1	95	38	16	29
Beveren	838	2.605	1.258	69	94	170
Brakel	96	5	121	11	15	17
Buggenhout	165	6	122	14	13	28
De Pinte	231	0	123	3	11	33
Deinze	148	17	340	46	49	120
Denderleeuw	31	5	10	9	15	54
Dendermonde	387	42	144	87	49	141
Destelbergen	70	3	37	37	20	38
Eeklo	100	24	215	78	15	70
Erpe-Mere	30	5	82	18	17	26
Evergem	138	350	247	249	14	97
Gavere	84	7	86	51	15	27
Gent	1.052	1.387	222	427	134	590
Geraardsbergen	304	27	249	50	99	44
Haaltert	17	0	53	14	4	23
Hamme	510	10	85	46	9	56
Herzele	35	1	117	21	12	26
Horebeke	0	0	23	0	0	3
Kaprijke	46	0	57	49	9	57
Kluisbergen	278	9	85	2	9	24
Kruike	679	5	53	64	13	40
Kruisem	33	3	217	36	12	33
Laarne	144	3	39	7	8	22
Lebbeke	36	7	103	9	13	35
Lede	29	3	124	11	13	27
Lierde	8	1	156	5	5	8
Lievegem	343	6	318	12	21	62
Lochristi	107	6	112	93	13	51
Lokeren	216	70	74	21	26	109
Maarkedal	54	0	44	2	5	10
Maldegem	205	28	219	49	16	58
Melle	40	10	67	174	30	34
Merelbeke	317	10	110	126	29	52
Moerbeke	157	4	92	155	8	17
Nazareth	104	9	382	48	8	47
Ninove	175	23	287	40	35	91
Oosterzele	56	5	122	40	1	17
Oudenaarde	197	38	274	69	79	91
Ronse	240	31	79	36	21	78
Sint-Gillis-Waas	152	7	261	19	13	42
Sint-Laureins	155	2	197	1	11	14

Tabel C.1

Publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Sint-Lievens-Houtem	88	0	115	10	36	12
Sint-Martens-Latem	58	0	32	2	0	27
Sint-Niklaas	144	47	133	144	100	162
Stekene	256	6	86	38	12	41
Temse	181	27	43	86	25	60
Waasmunster	132	4	73	44	8	30
Wachtebeke	196	5	163	8	253	31
Wetteren	106	15	149	47	21	55
Wichelen	214	2	54	11	4	18
Wortegem-Petegem	31	1	94	10	8	20
Zele	22	9	42	24	6	31
Zelzate	50	26	28	23	1	64
Zottegem	94	19	140	37	17	52
Zulte	26	5	269	6	8	59
Zwalm	26	0	96	8	1	18

Tabel C.2

Publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)
OCMW Gent	1.790	141	7,9%
OCMW Oudenaarde	452	130	28,8%
OCMW Geraardsbergen	177	138	77,6%
OCMW Beveren (Waas)	168	130	77,8%
OCMW Ninove	162	162	100,0%
OCMW Aalst	138	110	80,0%
OCMW Dendermonde	126	73	58,1%
OCMW Zwalm	62	52	83,1%
OCMW Zottegem	57	54	96,3%
OCMW Sint-Niklaas	56	44	79,2%
OCMW Kluisbergen	53	51	95,3%
OCMW Lede	51	49	97,0%
OCMW Lierde	46	45	96,7%
OCMW Erpe-Mere	45	39	86,1%
OCMW Haaltert	44	43	97,2%
OCMW Deinze	44	19	43,7%
OCMW Sint-Gillis-Waas	40	33	84,3%
OCMW Herzele	32	28	86,0%
OCMW De Pinte	31	29	93,1%
OCMW Sint-Lievens-Houtem	26	24	92,0%
OCMW Evergem	24	24	97,6%
OCMW Zingem	24	23	95,5%
OCMW Kruibeke	22	22	100,0%
OCMW Oosterzele	22	22	100,0%
OCMW Zulte	21	18	85,2%
OCMW Gavere	21	16	77,8%
OCMW Lebbeke	21	19	91,2%
OCMW Buggenhout	20	20	100,0%
OCMW Brakel	18	17	91,2%
OCMW Stekene	17	14	83,3%
OCMW Waasmunster	16	16	100,0%
OCMW Wortegem-Petegem	16	15	95,7%
OCMW Lochristi	15	15	100,0%
OCMW Lievegem	12	10	87,4%
OCMW Maldegem	12	10	85,4%
OCMW Kruisem	12	12	100,0%
OCMW Horebeke	12	9	81,7%
OCMW Hamme (Vl.)	11	11	100,0%
OCMW Laarne	8	8	100,0%
OCMW Denderleeuw	8	8	100,0%
OCMW Temse	8	8	100,0%
OCMW Lokeren	8	8	100,0%
OCMW Ronse	8	8	100,0%
OCMW Zelzate	5	3	71,7%
OCMW Zele	4	4	100,0%
OCMW Merelbeke	4	4	100,0%

Tabel D.1

Grondbezit van Oost-Vlaamse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
1.648	92,1%	1.631	91,1%
322	71,2%	305	67,5%
40	22,4%	139	78,1%
37	22,2%	143	85,3%
0	0,0%	136	83,8%
28	20,0%	102	74,2%
53	41,9%	88	69,6%
11	16,9%	56	90,5%
2	3,7%	49	86,6%
12	20,8%	38	68,0%
3	4,7%	34	64,2%
2	3,0%	38	75,6%
2	3,3%	41	90,0%
6	13,9%	37	82,3%
1	2,8%	34	77,5%
25	56,3%	37	84,9%
6	15,7%	34	86,4%
5	14,0%	28	86,6%
2	6,9%	17	53,9%
2	8,0%	22	84,0%
1	2,4%	19	79,0%
1	4,5%	22	93,6%
0	0,0%	18	78,3%
0	0,0%	22	99,3%
3	14,8%	15	71,2%
5	22,2%	19	91,9%
2	8,8%	16	74,6%
0	0,0%	17	81,1%
2	8,8%	15	84,2%
3	16,7%	15	84,8%
0	0,0%	11	71,7%
1	4,3%	12	76,3%
0	0,0%	11	73,7%
1	12,6%	10	81,0%
2	14,6%	3	23,8%
0	0,0%	7	60,4%
2	18,3%	11	92,4%
0	0,0%	5	49,6%
0	0,0%	6	76,7%
0	0,0%	4	52,0%
0	0,0%	0	2,7%
0	0,0%	4	48,5%
0	0,0%	0	0,0%
1	28,3%	0	0,0%
0	0,0%	0	11,1%
0	0,0%	1	33,8%

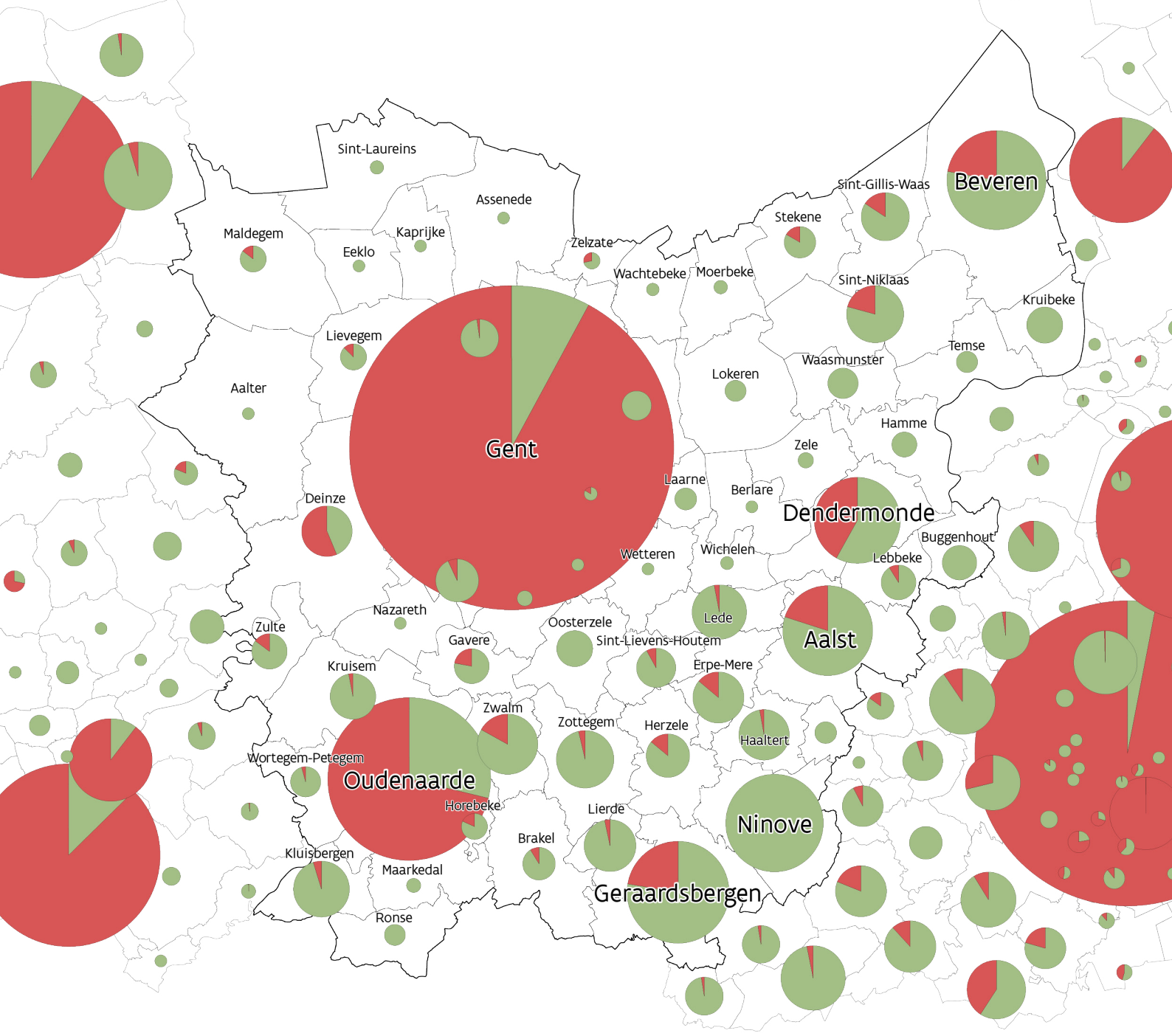
KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)	
OCMW Maarkedal	4	4	100,0%	
OCMW Moerbeke (Waas)	3	3	100,0%	
OCMW Sint-Laureins	3	3	100,0%	
OCMW Wichelen	3	3	100,0%	
OCMW Destelbergen	3	2	83,5%	
OCMW Wachtebeke	3	3	100,0%	
OCMW Berlare	2	2	100,0%	
OCMW Wetteren	2	2	100,0%	
OCMW Nazareth	1	1	100,0%	
OCMW Eeklo	1	1	100,0%	
OCMW Assenede	1	1	100,0%	
OCMW Melle	1	1	100,0%	
OCMW Kaprijke	1	1	100,0%	
OCMW Aalter	0	0	100,0%	

Tabel D.2

Grondbezit van Oost-Vlaamse OCMW's

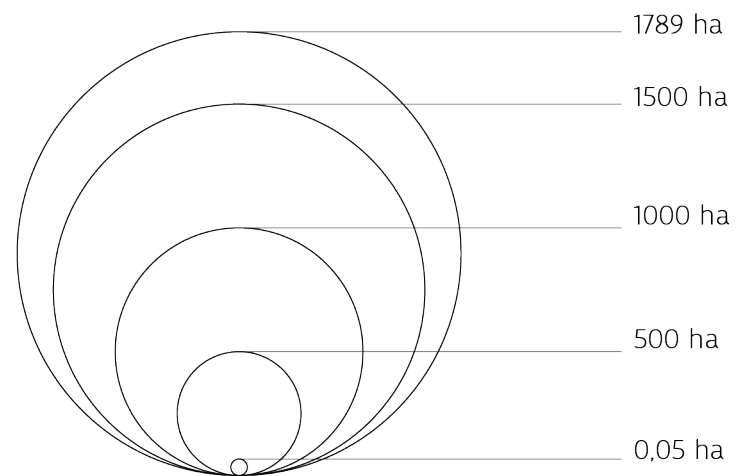
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

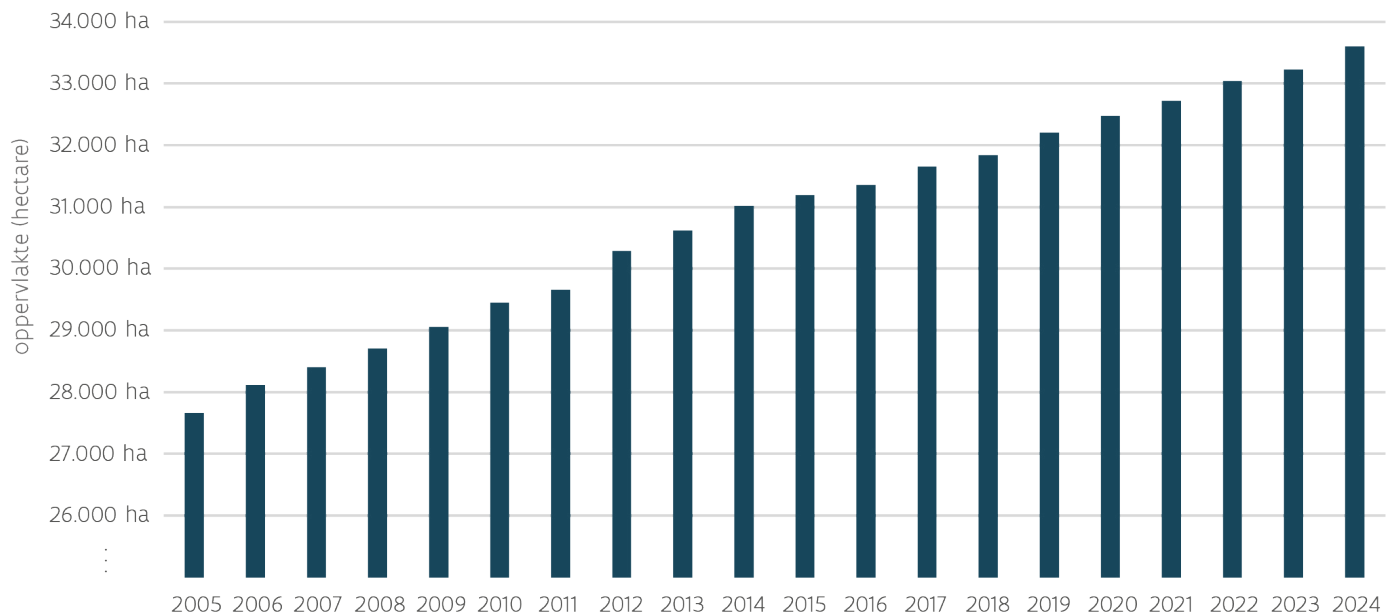
buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
0	0,0%	2	51,6%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	1	40,0%
0	0,0%	0	8,5%
0	16,5%	0	16,5%
0	0,0%	0	1,8%
0	0,0%	0	15,3%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	3,4%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	22,1%
0	0,0%	0	36,9%
0	0,0%	0	2,7%
0	0,0%	0	35,2%

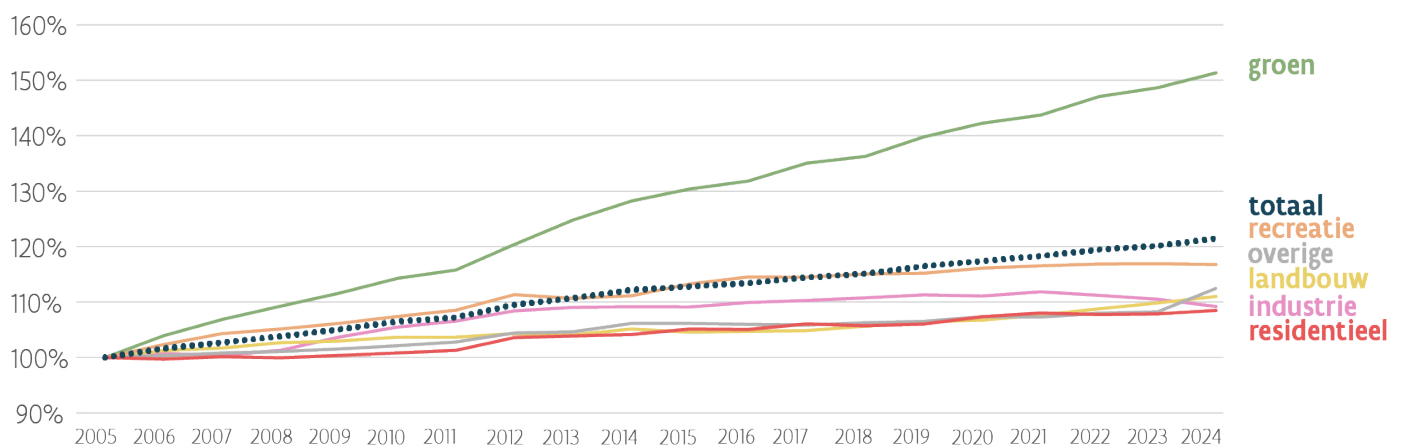
- OCMW-grondbezit binnen eigen grenzen
- OCMW-grondbezit buiten eigen grenzen

Figuur F
 OCMW-grondbezit binnen of buiten het eigen werkingsgebied, per OCMW
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

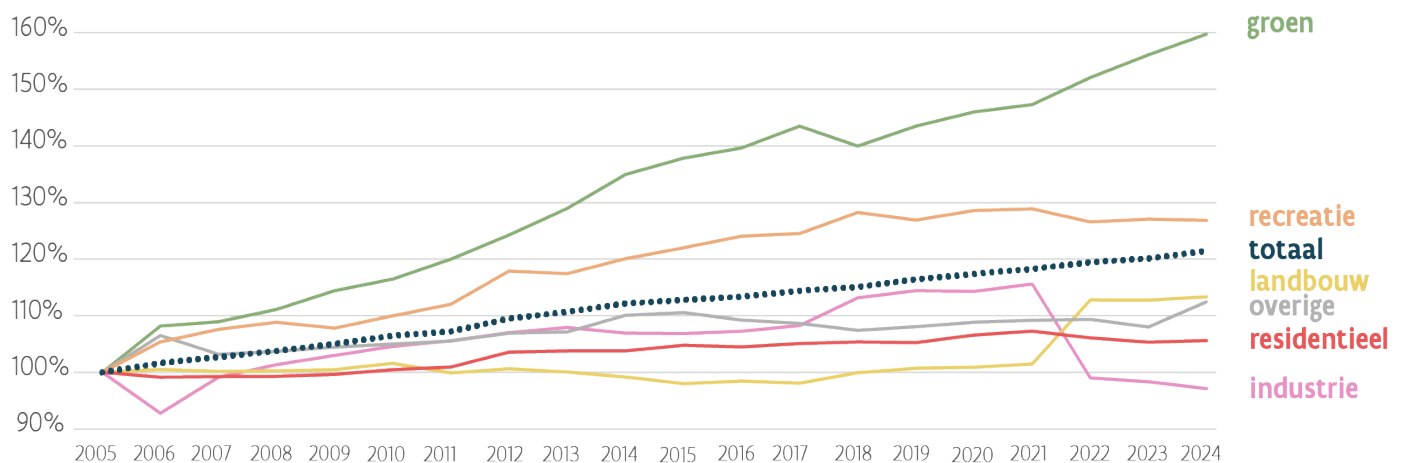

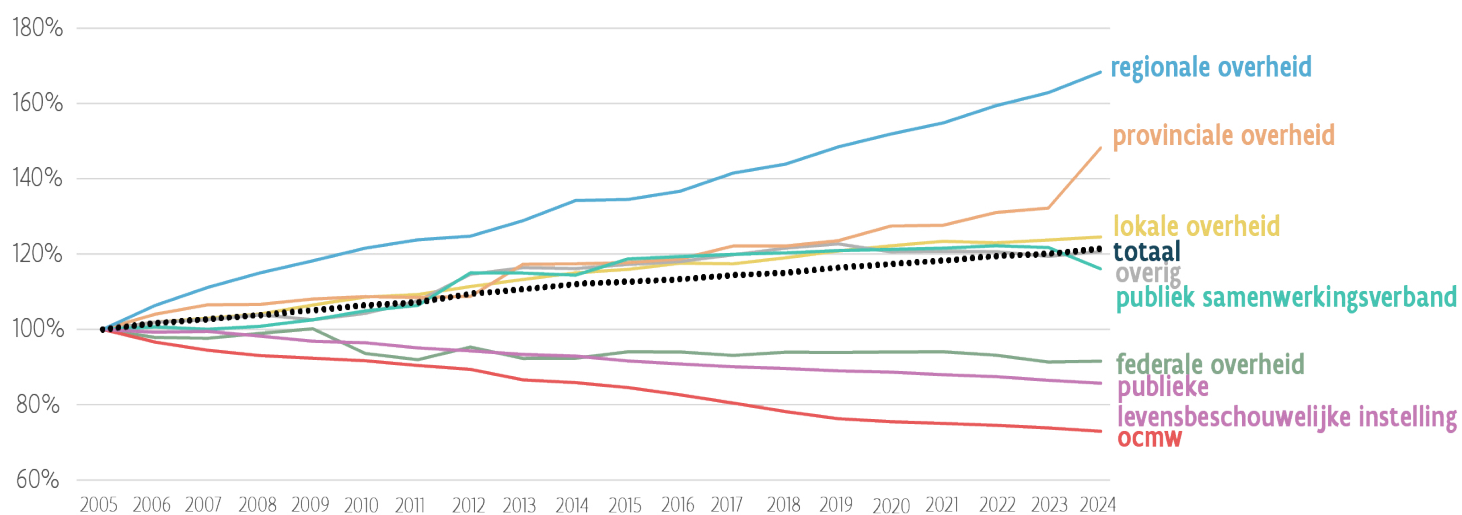
Figuur G
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen in absolute cijfers
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Figuur H
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen in relatieve cijfers, per bestemming (exclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

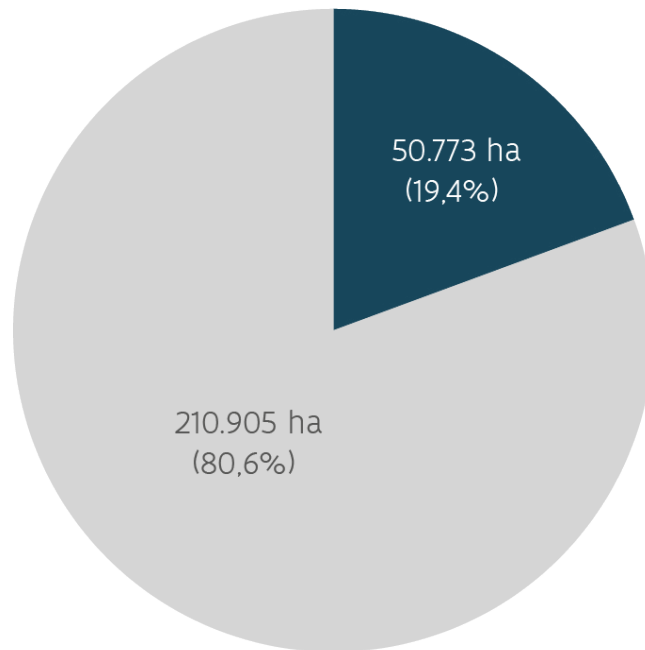
Figuur I
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen in relatieve cijfers, per bestemming (inclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2005-2024)

Figuur J
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Oost-Vlaanderen in relatieve cijfers, per eigenaarscategorie
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

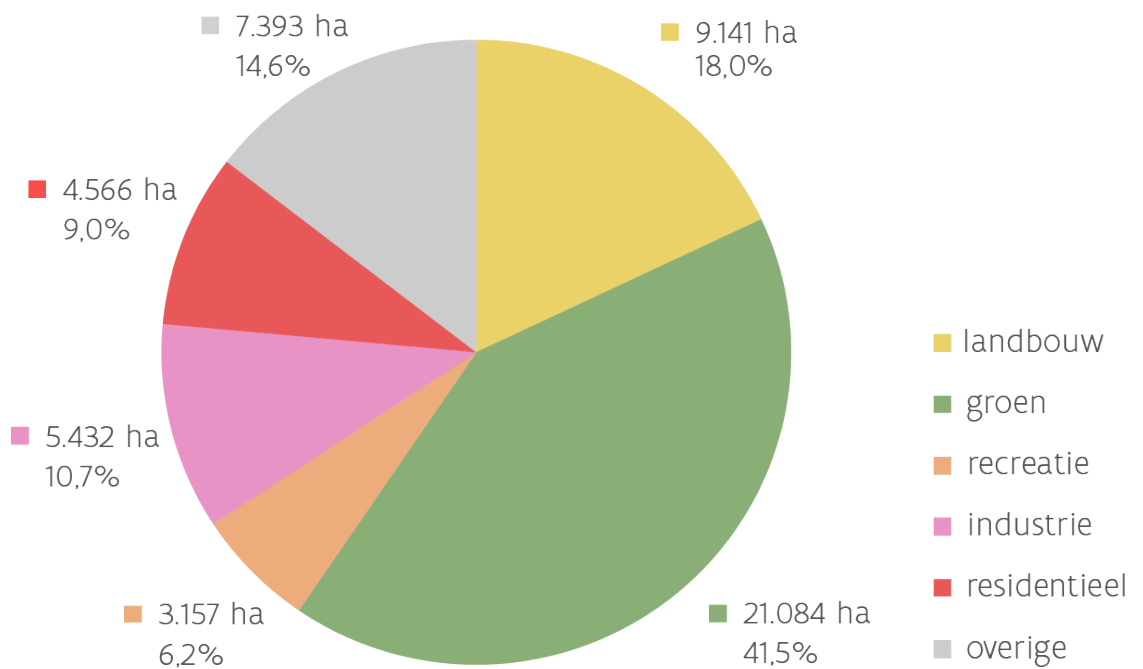

ANTWERPEN

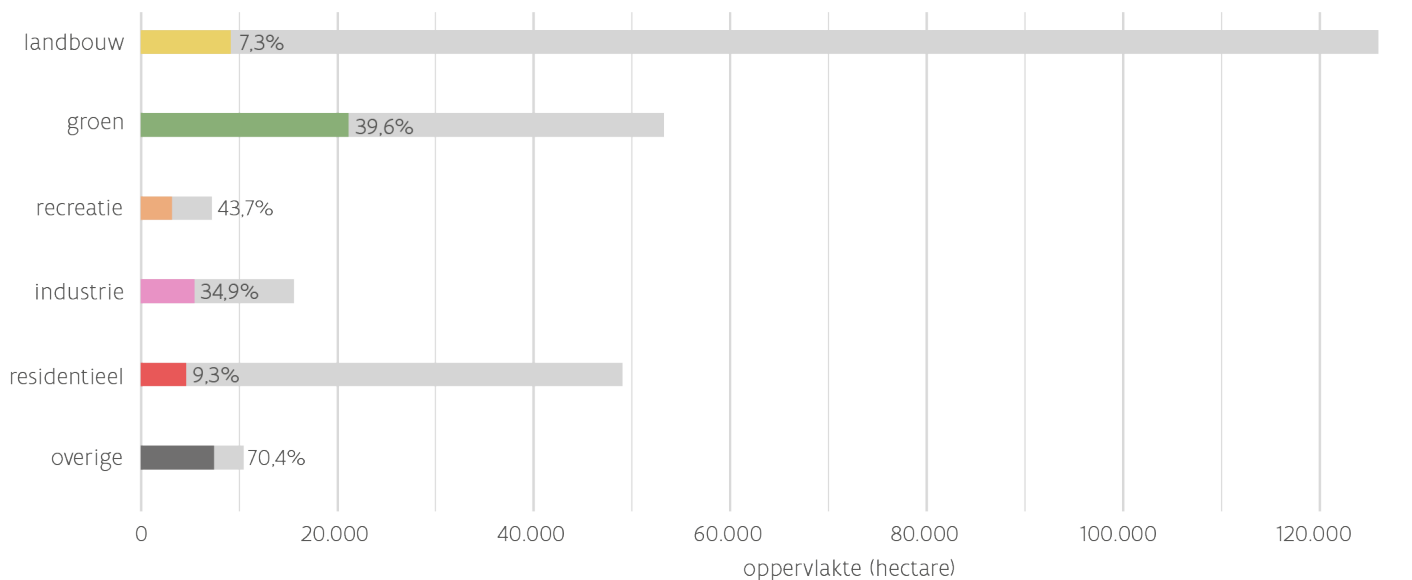

- een vorm van publiek eigendomsrecht
- geen publiek eigendomsrecht

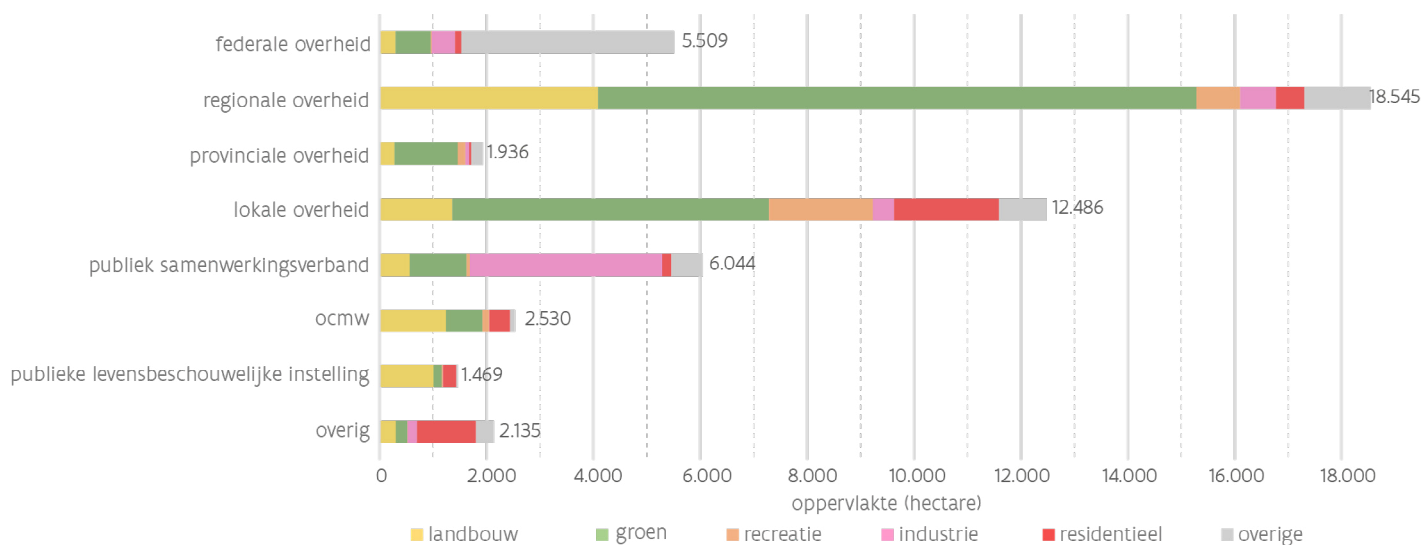
Figuur A
Aandeel publiek grondbezit in Antwerpen
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024)

Figuur B
Publiek grondbezit in Antwerpen naar bestemming
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur C
 Aandeel publiek grondbezit in Antwerpen tov de totale bestemde perceelsoppervlakte, per bestemming
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur D
 Publiek grondbezit in Antwerpen, per eigenaarscategorie en naar bestemming
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

	landbouw		groen		industrie		recreatie		residentieel		overige		Totaal
	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	
federale overheid	297	5,4%	665	12,1%	13	0,2%	437	7,9%	120	2,2%	3.978	72,2%	5.509
regionale overheid	4.090	22,1%	11.194	60,4%	818	4,4%	674	3,6%	527	2,8%	1.243	6,7%	18.545
provinciale overheid	277	14,3%	1.185	61,2%	143	7,4%	74	3,8%	39	2,0%	218	11,3%	1.936
lokale overheid	1.361	10,9%	5.923	47,4%	1.949	15,6%	394	3,2%	1.961	15,7%	899	7,2%	12.486
publiek samenwerkingsverband	564	9,3%	1.060	17,5%	63	1,0%	3.601	59,6%	167	2,8%	588	9,7%	6.044
ocmw	1.244	49,2%	683	27,0%	122	4,8%	8	0,3%	382	15,1%	91	3,6%	2.530
publieke levensbeschouwelijke instelling	1.008	68,6%	152	10,3%	25	1,7%	8	0,5%	244	16,6%	33	2,2%	1.469
overige	300	14,0%	215	10,1%	9	0,4%	174	8,1%	1.105	51,7%	333	15,6%	2.135
Totaal	9.141	18,0%	21.076	41,6%	3.142	6,2%	5.368	10,6%	4.544	9,0%	7.383	14,6%	50.655

Tabel A

Publiek grondbezit in Antwerpen, per eigenaarscategorie en naar bestemming (in ha en %)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Aartselaar	0	75	
Antwerpen	720	1425	
Arendonk	100	682	
Baarle-Hertog	0	78	
Balen	3	613	
Beerse	33	309	
Berlaar	30	62	
Boechout	4	18	
Bonheiden	22	77	
Boom	1	31	
Bornem	1	443	
Borsbeek	2	17	
Brasschaat	436	356	
Brecht	971	551	
Dessel	157	34	
Duffel	13	48	
Edegem	0	66	
Essen	1	26	
Geel	83	404	
Grobbendonk	211	122	
Heist-op-den-Berg	7	339	
Hemiksem	0	34	
Herentals	87	172	
Herenthout	0	148	
Herselt	2	337	
Hoogstraten	151	716	
Hove	1	6	
Hulshout	1	185	
Kalmthout	170	536	
Kapellen	298	336	
Kasterlee	436	474	
Kontich	10	69	
Laakdal	2	174	
Lier	16	152	
Lille	2	291	
Lint	2	20	
Malle	0	335	
Mechelen	114	512	
Meerhout	1	28	
Merkspas	80	538	
Mol	468	1534	
Mortsel	5	86	
Niel	1	90	
Nijlen	2	164	
Olen	5	104	
Oud-Turnhout	3	186	
Putte	0	30	
Puurs-Sint-Amands	1	247	

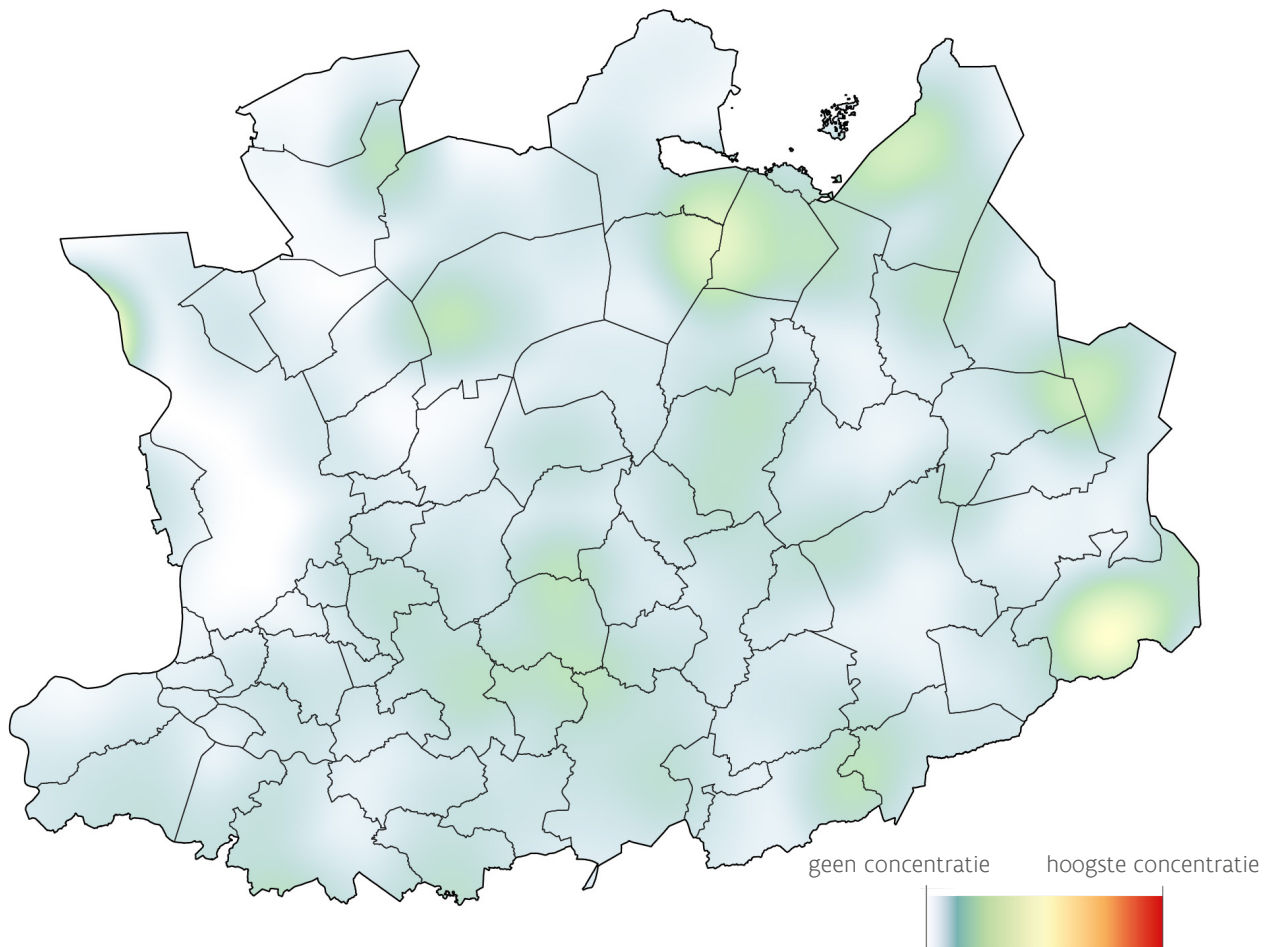
provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
3	32	1	2	3	8
153	1860	3539	78	25	334
0	216	17	20	22	15
0	20	3	0	2	6
21	171	187	17	31	12
2	278	44	8	17	11
0	44	10	25	23	10
0	50	1	43	10	6
0	82	3	95	24	42
87	64	11	3	1	12
30	167	1	13	26	33
2	45	36	1	0	2
1	261	17	84	2	16
0	131	175	35	15	241
0	462	13	2	11	14
9	85	146	18	7	21
0	112	6	5	9	5
0	237	28	4	3	16
56	146	119	19	49	45
1	53	126	28	14	6
116	159	35	106	101	78
0	50	2	2	0	8
1	140	40	334	65	42
0	39	7	48	6	14
253	63	16	34	40	22
0	105	103	24	96	20
0	43	31	9	2	7
0	41	18	9	15	14
14	1039	2	9	27	29
5	111	14	10	2	4
109	296	12	49	41	19
16	41	3	11	17	34
0	83	65	30	64	23
49	106	39	286	19	49
1	534	10	93	113	93
0	35	1	2	2	12
12	83	67	9	67	17
71	306	24	140	38	112
1	77	28	13	27	19
0	202	46	35	15	31
181	522	115	11	20	42
0	122	2	4	1	15
15	56	14	1	2	5
74	95	3	190	26	18
1	36	46	6	4	17
0	221	63	0	5	15
16	90	4	75	18	13
4	281	7	17	45	39

Tabel B.1

Publiek grondbezit in Antwerpen, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Ranst	17	263	
Ravels	240	1194	
Retie	0	128	
Rijkevorsel	0	310	
Rumst	3	83	
Schelle	0	16	
Schilde	1	101	
Schoten	65	238	
Sint-Katelijne-Waver	1	43	
Stabroek	0	224	
Turnhout	106	591	
Vorselaar	2	9	
Vosselaar	0	141	
Westerlo	5	158	
Wijnegem	1	60	
Willebroek	18	522	
Wommelgem	2	28	
Wuustwezel	270	408	
Zandhoven	7	207	
Zoersel	0	356	
Zwijndrecht	120	186	

Figuur E
 Ruimtelijke concentratie van publieke landbouwgrond in Antwerpen (heatmap)
 Bron: ILVO op basis van kadastrale data (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
132	83	69	40	27	8
24	976	23	19	3	24
250	186	12	5	27	7
0	59	68	2	11	21
36	73	56	24	19	7
11	34	6	0	3	22
0	148	18	8	7	7
0	215	25	5	2	15
41	142	30	54	7	30
31	76	2	0	3	21
0	212	46	32	4	81
0	28	7	50	41	6
0	56	41	1	2	11
10	130	192	21	45	33
8	55	0	3	1	9
63	87	6	42	9	55
1	68	1	3	10	8
0	94	76	52	14	60
3	54	4	7	24	9
18	119	29	90	33	5
5	101	33	16	3	28

Tabel B.2

Publiek grondbezit in Antwerpen, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Aartselaar	59	10	30	3	10	13
Antwerpen	2028	4154	162	665	344	866
Arendonk	686	2	216	105	31	34
Baarle-Hertog	6	4	75	1	4	17
Balen	181	19	642	19	148	46
Beerse	362	30	111	73	19	109
Berlaar	24	7	91	34	20	26
Boechout	14	1	84	9	8	17
Bonheiden	145	2	106	7	37	49
Boom	51	13	0	10	81	55
Bornem	493	49	65	16	45	46
Borsbeek	20	0	32	13	28	12
Brasschaat	487	2	46	484	82	81
Brecht	474	7	351	1171	51	65
Dessel	396	17	36	173	41	29
Duffel	35	2	45	168	7	89
Edegem	97	14	0	41	24	26
Essen	179	4	32	30	34	37
Geel	242	110	310	92	76	94
Grobbendonk	148	48	77	246	15	27
Heist-op-den-Berg	349	13	336	27	47	167
Hemiksem	55	4	1	3	14	19
Herentals	313	54	149	87	96	183
Herenthout	128	7	86	3	14	25
Herselt	485	0	194	9	26	52
Hoogstraten	598	43	372	96	47	60
Hove	40	0	28	3	6	21
Hulshout	170	2	58	10	16	28
Kalmthout	1287	4	237	197	15	86
Kapellen	374	2	26	303	17	58
Kasterlee	507	1	89	460	338	43
Kontich	61	6	92	5	11	27
Laakdal	187	22	152	3	26	52
Lier	161	37	261	123	38	96
Lille	565	5	301	134	80	53
Lint	19	1	15	3	13	23
Malle	431	8	78	17	12	44
Mechelen	593	73	166	53	217	221
Meerhout	33	22	65	20	16	38
Merksplas	431	9	363	72	20	52
Mol	1461	48	381	804	108	92
Mortsel	47	3	47	37	43	58
Niel	126	23	0	7	3	26
Nijlen	186	3	241	35	37	69
Olen	93	15	61	6	8	37

Tabel C.1

Publiek grondbezit in Antwerpen, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Oud-Turnhout	218	7	184	31	27	27
Putte	51	0	112	13	31	39
Puurs-Sint-Amands	229	83	156	29	55	89
Ranst	227	16	111	196	29	59
Ravels	1632	5	558	214	55	37
Retie	304	4	218	3	48	39
Rijkevorsel	179	6	223	15	13	36
Rumst	115	12	55	63	12	44
Schelle	26	3	10	27	3	24
Schilde	193	1	21	21	13	42
Schoten	348	16	29	74	37	62
Sint-Katelijne-Waver	137	43	64	14	20	71
Stabroek	177	4	88	11	34	42
Turnhout	465	44	128	177	98	163
Vorselaar	26	8	78	8	11	12
Vosselaar	188	0	32	4	1	28
Westerlo	310	15	119	59	19	71
Wijnegem	63	9	24	5	12	23
Willebroek	356	75	95	19	165	93
Wommelgem	54	7	23	16	9	13
Wuustwezel	311	1	155	409	28	71
Zandhoven	74	9	158	32	22	21
Zoersel	405	0	147	29	16	52
Zwijndrecht	170	166	40	47	27	44

Tabel C.2

Publiek grondbezit in Antwerpen, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)	buitengemeentelijk (ha)
OCMW Mechelen	715	133	18,7%	581
OCMW Lier	463	241	52,1%	222
OCMW Herentals	460	332	72,1%	128
OCMW Antwerpen	189	20	10,5%	169
OCMW Ranst	69	23	33,6%	46
OCMW Lille	56	56	100,0%	0
OCMW Kasterlee	50	49	98,9%	1
OCMW Nijlen	46	43	93,4%	3
OCMW Heist-op-den-Berg	44	42	94,6%	2
OCMW Merksplas	39	35	89,5%	4
OCMW Zoersel	38	32	83,2%	6
OCMW Brecht	35	35	100,0%	0
OCMW Laakdal	33	30	90,1%	3
OCMW Herselt	33	33	100,0%	0
OCMW Bonheiden	31	31	99,8%	0
OCMW Hoogstraten	24	24	100,0%	0
OCMW Boechout	23	22	95,4%	1
OCMW Westerlo	21	20	98,9%	0
OCMW Arendonk	20	20	100,0%	0
OCMW Ravels	19	19	100,0%	0
OCMW Herenthout	17	17	100,0%	0
OCMW Berlaar	17	16	95,7%	1
OCMW Meerhout	17	13	75,8%	4
OCMW Putte	17	17	100,0%	0
OCMW Grobbendonk	14	13	94,1%	1
OCMW Balen	14	14	100,0%	0
OCMW Geel	12	12	100,0%	0
OCMW Vorselaar	11	11	100,0%	0
OCMW Mol	10	10	100,0%	0
OCMW Bornem	10	10	100,0%	0
OCMW Kalmthout	9	9	100,0%	0
OCMW Zwijndrecht	8	8	100,0%	0
CvOO Oostmalle	8	7	87,3%	1
OCMW Puurs-Sint-Amands	8	8	93,6%	1
OCMW Hulshout	7	5	71,4%	2
OCMW Willebroek	7	6	95,6%	0
OCMW Turnhout	7	7	100,0%	0
OCMW Kontich	6	3	49,0%	3
OCMW Schoten	5	5	100,0%	0
OCMW Kapellen	5	5	98,4%	0
OCMW Retie	5	5	100,0%	0
OCMW Olen	5	5	100,0%	0
OCMW Duffel	5	5	100,0%	0
OCMW Edegem	5	5	97,1%	0
OCMW Wuustwezel	4	4	100,0%	0

Tabel D.1

Grondbezit van Antwerpse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
81,3%	394	55,2%
47,9%	336	72,7%
27,9%	144	31,2%
89,5%	58	30,5%
66,4%	15	22,0%
0,0%	32	57,8%
1,1%	9	17,9%
6,6%	41	90,5%
5,4%	19	43,1%
10,5%	35	91,5%
16,8%	11	28,7%
0,0%	24	69,5%
9,9%	26	76,5%
0,0%	16	48,1%
0,2%	8	26,3%
0,0%	19	79,9%
4,6%	21	90,9%
1,1%	9	45,9%
0,0%	15	76,0%
0,0%	16	85,6%
0,0%	17	97,1%
4,3%	16	98,5%
24,2%	10	61,9%
0,0%	12	71,7%
5,9%	10	73,3%
0,0%	5	37,5%
0,0%	7	59,0%
0,0%	5	43,3%
0,0%	3	33,0%
0,0%	4	35,9%
0,0%	7	74,7%
0,0%	7	78,4%
12,7%	0	0,0%
6,4%	2	26,1%
28,6%	2	34,9%
4,4%	4	56,7%
0,0%	0	0,0%
51,0%	5	85,2%
0,0%	0	0,0%
1,6%	3	60,8%
0,0%	5	89,6%
0,0%	1	12,5%
0,0%	3	63,0%
2,9%	0	0,0%
0,0%	0	0,0%

KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)	buitengemeentelijk (ha)
OCMW Essen	4	4	100,0%	0
OCMW Boom	4	3	62,7%	2
OCMW Sint-Katelijne-Waver	4	4	95,7%	0
OCMW Beerse	4	4	100,0%	0
OCMW Wommelgem	3	2	65,1%	1
OCMW Mortsel	3	3	100,0%	0
OCMW Schilde	3	3	100,0%	0
OCMW Brasschaat	3	3	100,0%	0
OCMW Wijnegem	3	3	100,0%	0
OCMW Aartselaar	3	2	71,9%	1
OCMW Rijkevorsel	2	2	100,0%	0
OCMW Zandhoven	2	1	76,2%	0
OCMW Dessel	2	2	100,0%	0
OCMW Hemiksem	2	2	100,0%	0
OCMW Rumst	2	2	100,0%	0
OCMW Vosselaar	1	1	100,0%	0
OCMW Niel	1	1	99,1%	0
OCMW Hove	1	1	100,0%	0
OCMW Lint	1	1	100,0%	0
OCMW Schelle	0	0	100,0%	0
OCMW Stabroek	0	0	100,0%	0
OCMW Oud-Turnhout	0	0	100,0%	0
OCMW Borsbeek	0	0	100,0%	0
OCMW Baarle-Hertog	0	0	100,0%	0

Tabel D.2

Grondbezit van Antwerpse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

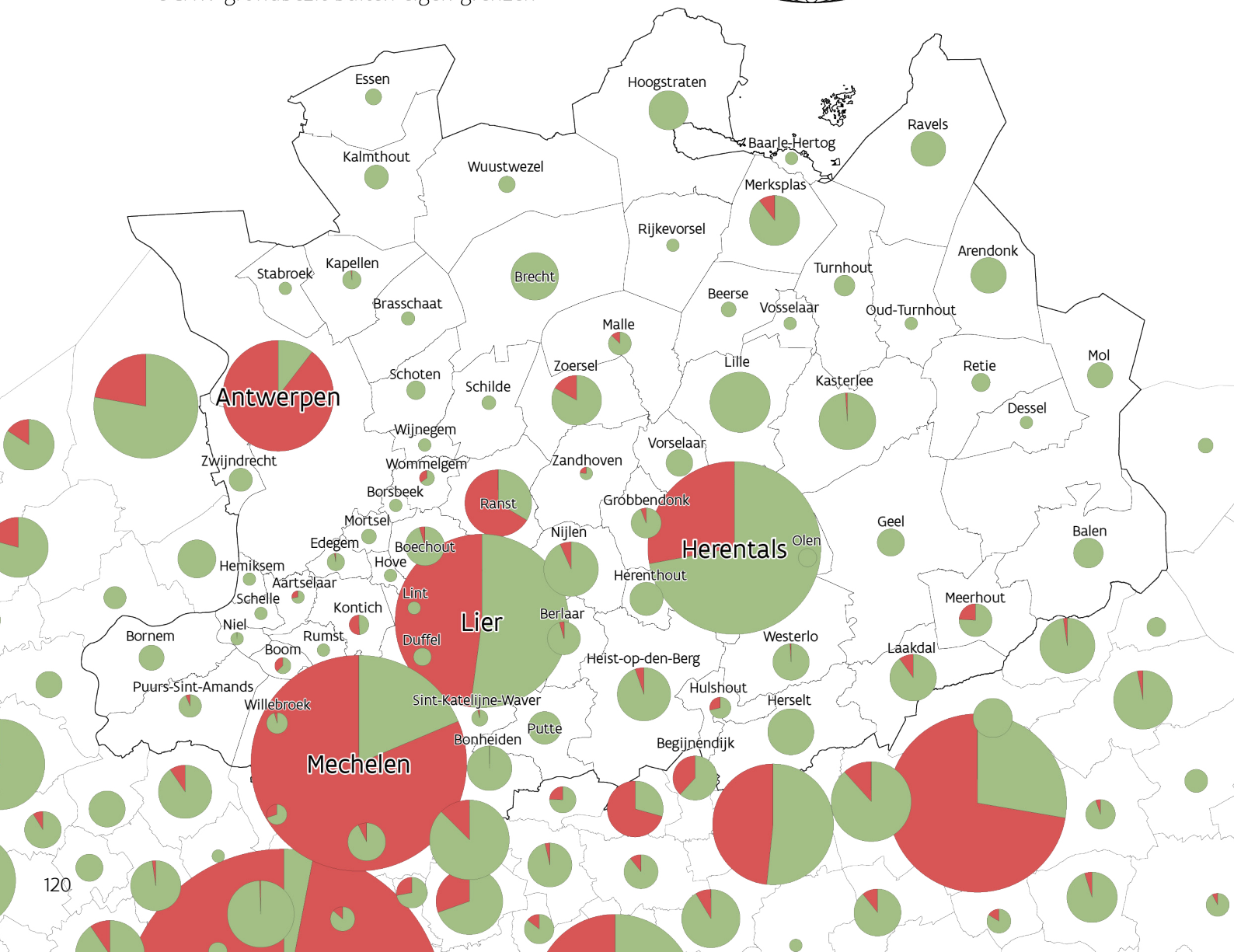
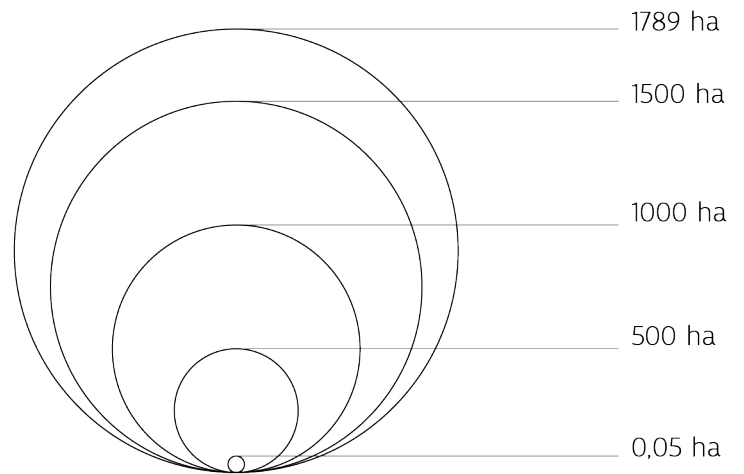
buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
0,0%	1	16,1%
37,3%	2	37,3%
4,3%	1	36,3%
0,0%	0	0%
34,9%	3	77,6%
0,0%	0	0%
0,0%	1	17,9%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%
28,1%	0	0%
0,0%	0	0%
23,8%	0	1,0%
0,0%	2	87,1%
0,0%	0	0%
0,0%	1	31,1%
0,0%	0	0%
0,9%	0	0%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%
0,0%	0	0%

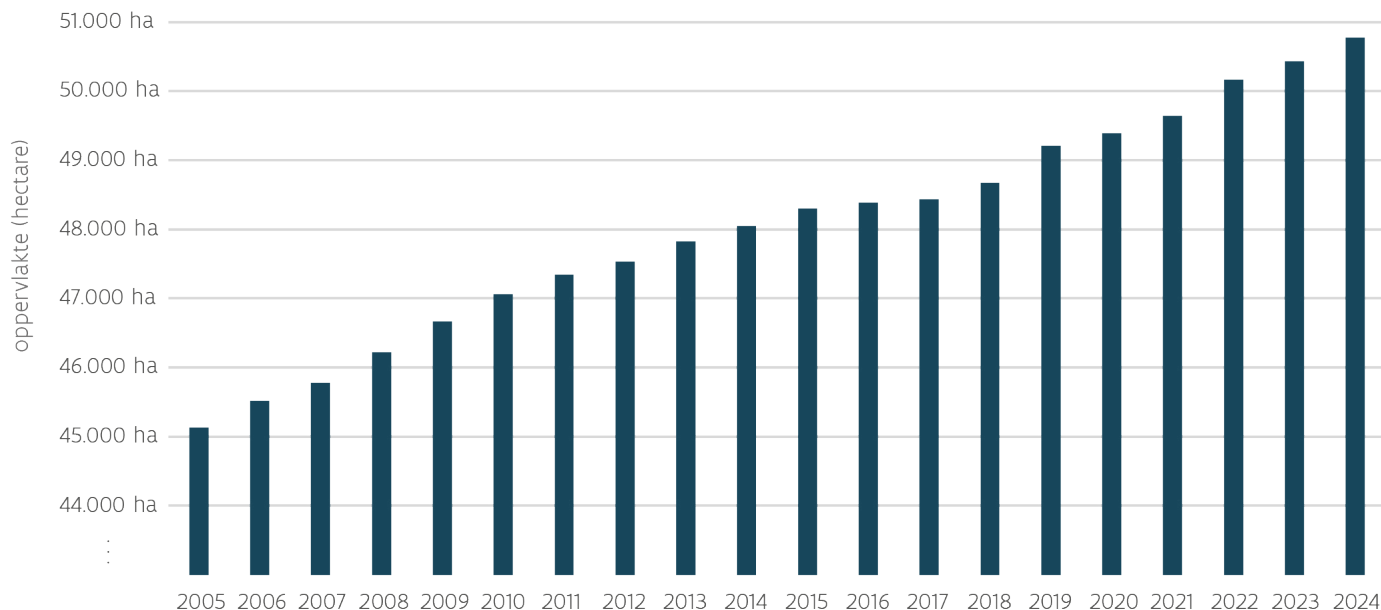
Figuur F

OCMW-grondbezit binnen of buiten het eigen werkingsgebied, per OCMW

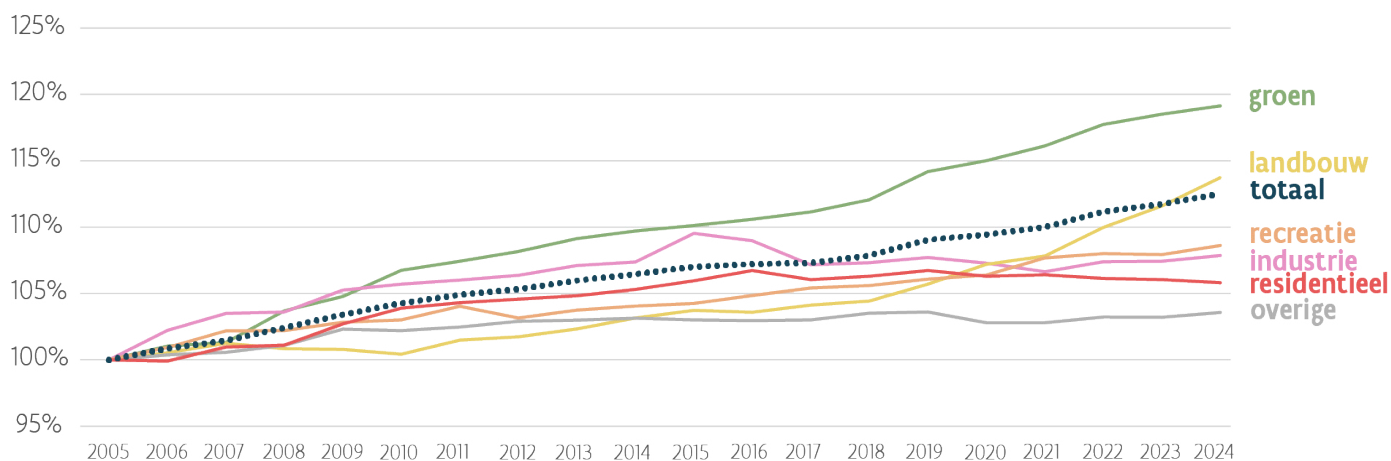
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

- OCMW-grondbezit binnen eigen grenzen
- OCMW-grondbezit buiten eigen grenzen

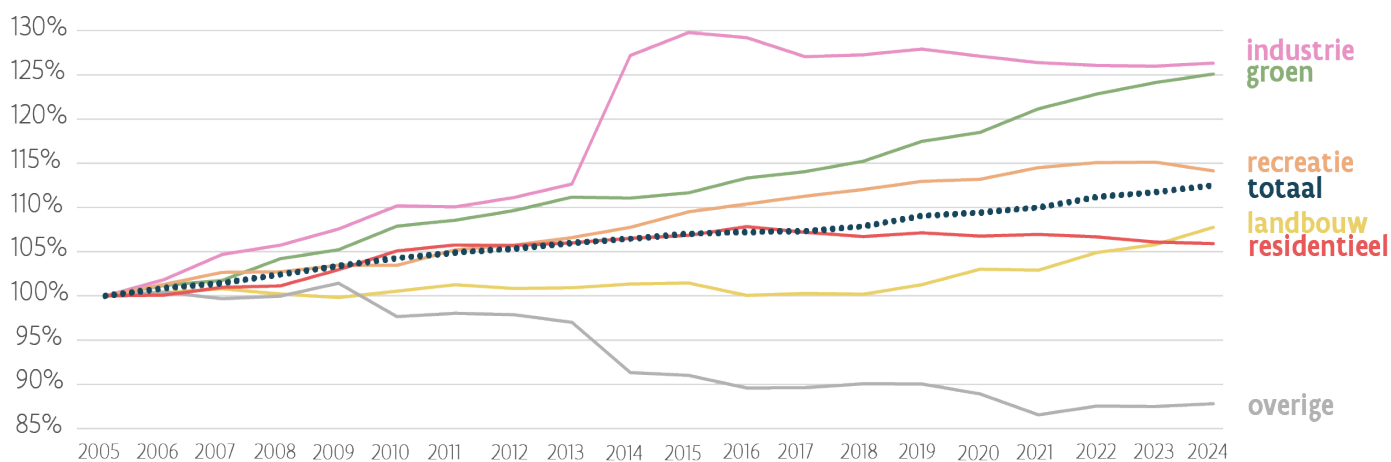

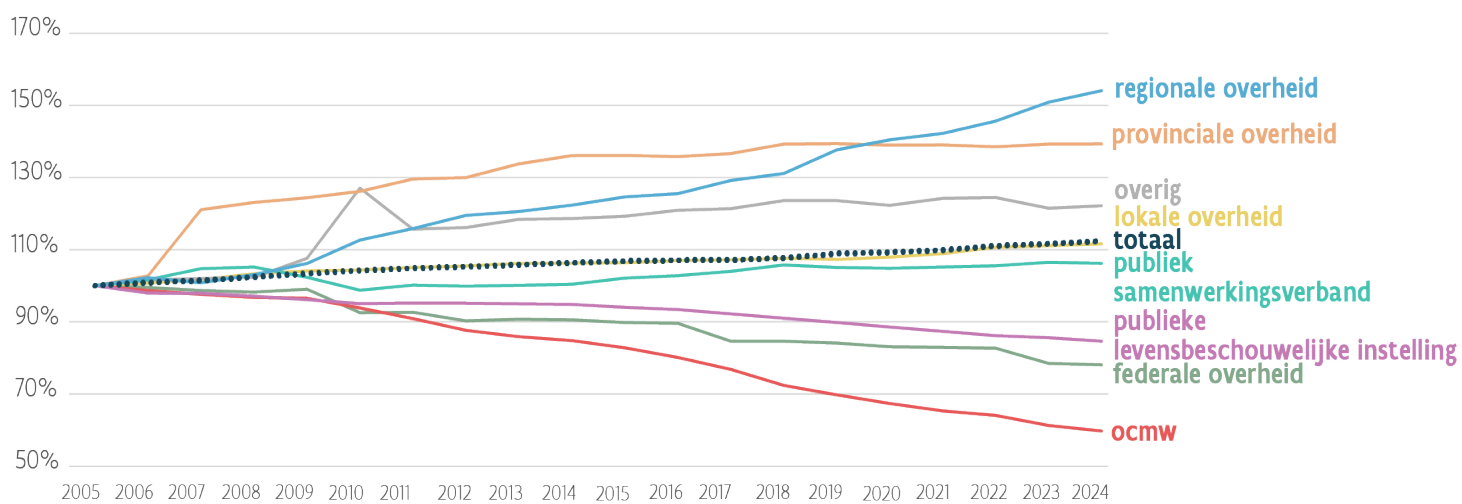
Figuur G
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Antwerpen in absolute cijfers
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Figuur H
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Antwerpen in relatieve cijfers, per bestemming (exclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

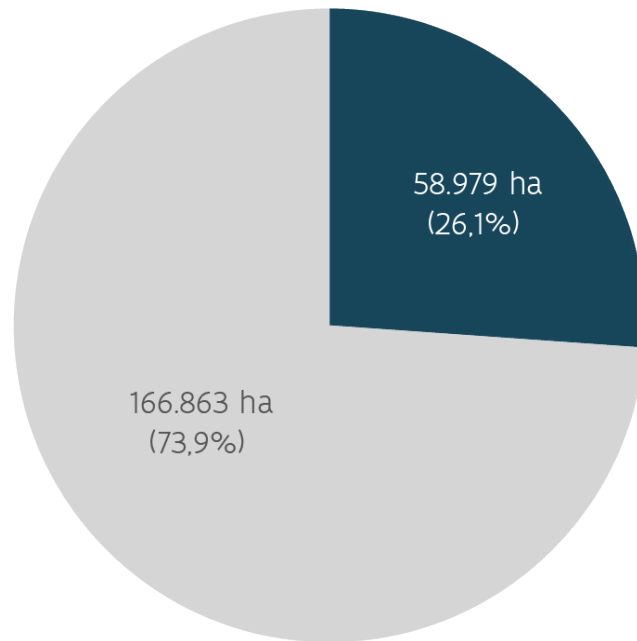
Figuur I
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Antwerpen in relatieve cijfers, per bestemming (inclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2005-2024)

Figuur J
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Antwerpen in relatieve cijfers, per eigenaarscategorie
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

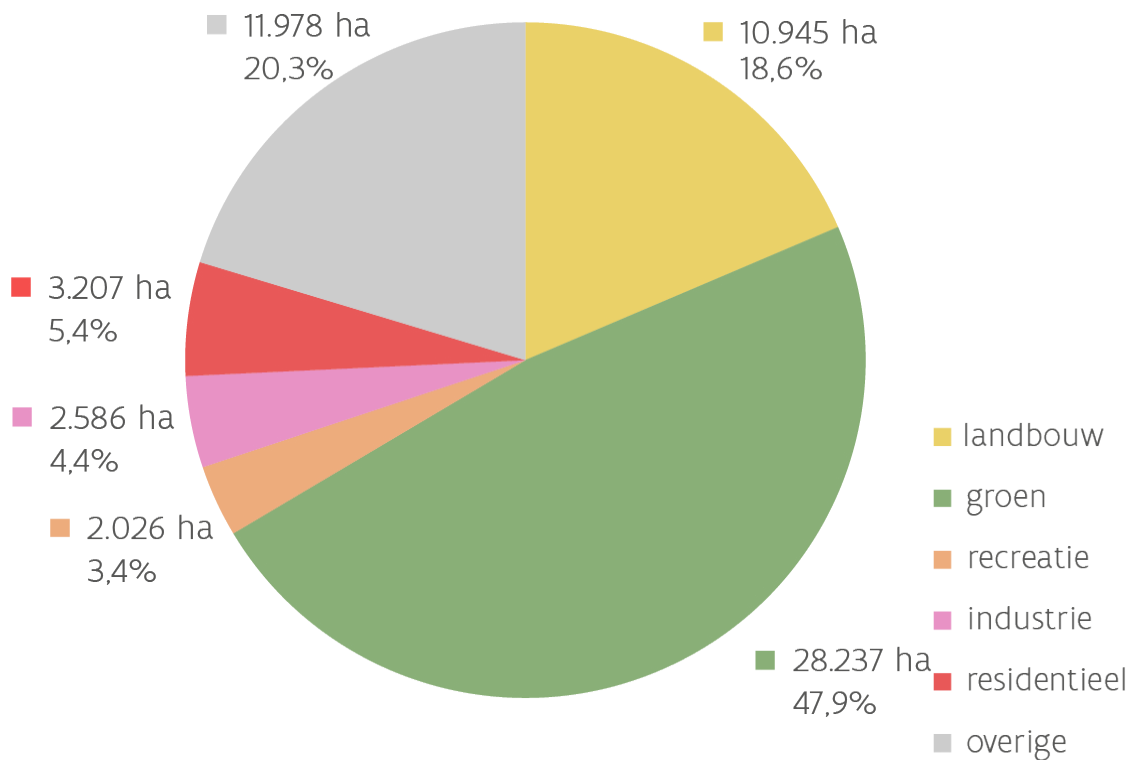

LIMBURG

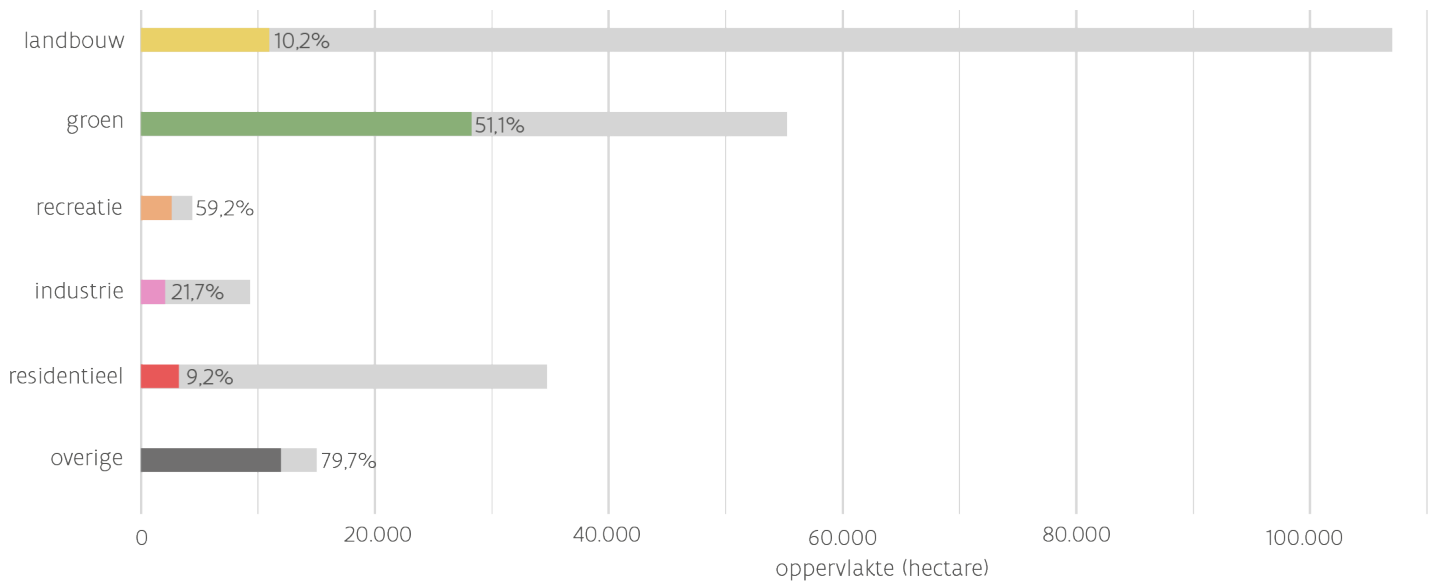

- een vorm van publiek eigendomsrecht
- geen publiek eigendomsrecht

Figuur A
Aandeel publiek grondbezit in Limburg
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024)

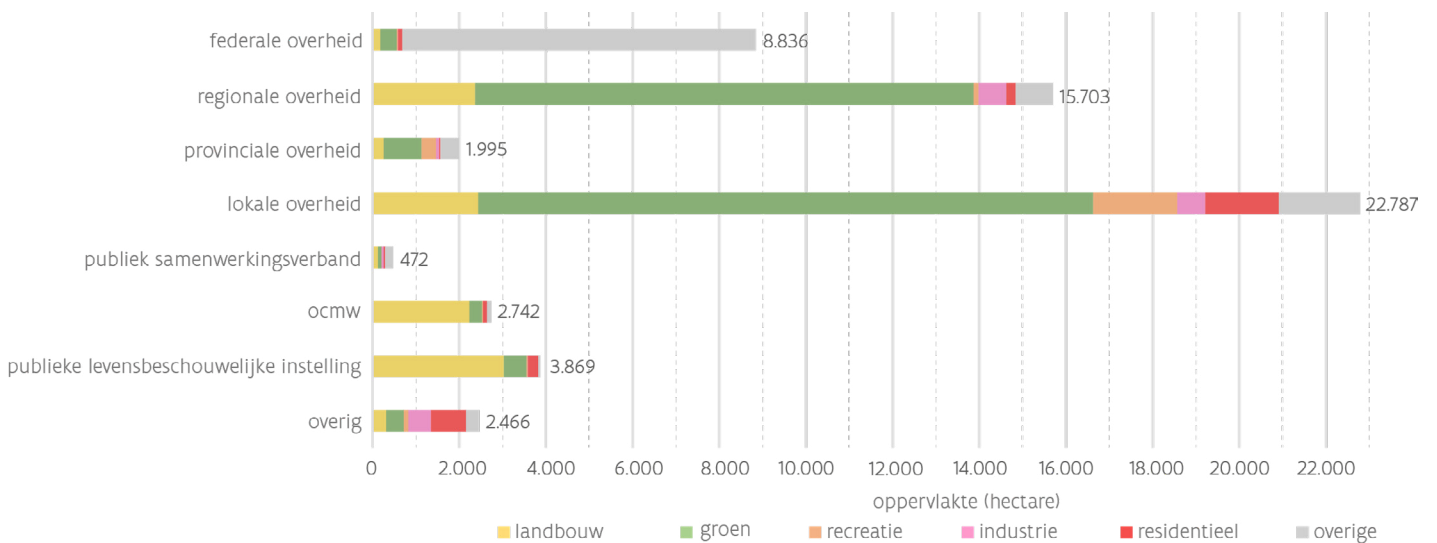
Figuur B
Publiek grondbezit in Limburg naar bestemming
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur C

Aandeel publiek grondbezit in Limburg tov de totale bestemde perceelsoppervlakte, per bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur D

Publiek grondbezit in Limburg, per eigenaarscategorie en naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

	landbouw		groen		industrie		recreatie		residentieel		overige		Totaal
	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	
federale overheid	179	2,0%	377	4,3%	10	0,1%	21	0,2%	98	1,1%	8.151	92,2%	8.836
regionale overheid	2.368	15,1%	11.497	73,2%	635	4,0%	118	0,8%	222	1,4%	864	5,5%	15.703
provinciale overheid	258	12,9%	871	43,7%	64	3,2%	341	17,1%	29	1,4%	433	21,7%	1.995
lokale overheid	2.439	10,7%	14.188	62,3%	648	2,8%	1.941	8,5%	1.691	7,4%	1.880	8,2%	22.787
publiek samenwerkingsverband	126	26,7%	80	17,0%	52	11,1%	1	0,2%	33	6,9%	180	38,1%	472
ocmw	2.233	81,4%	292	10,7%	5	0,2%	22	0,8%	92	3,4%	98	3,6%	2.742
publieke levensbeschouwelijke instelling	3.028	78,3%	527	13,6%	8	0,2%	24	0,6%	234	6,0%	49	1,3%	3.869
overige	315	12,8%	403	16,3%	525	21,3%	105	4,2%	807	32,7%	312	12,7%	2.466
Totaal	10.945	18,6%	28.236	48,0%	1.947	3,3%	2.571	4,4%	3.204	5,4%	11.967	20,3%	58.870

Tabel A

Publiek grondbezit in Limburg, per eigenaarscategorie en naar bestemming (in ha en %)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

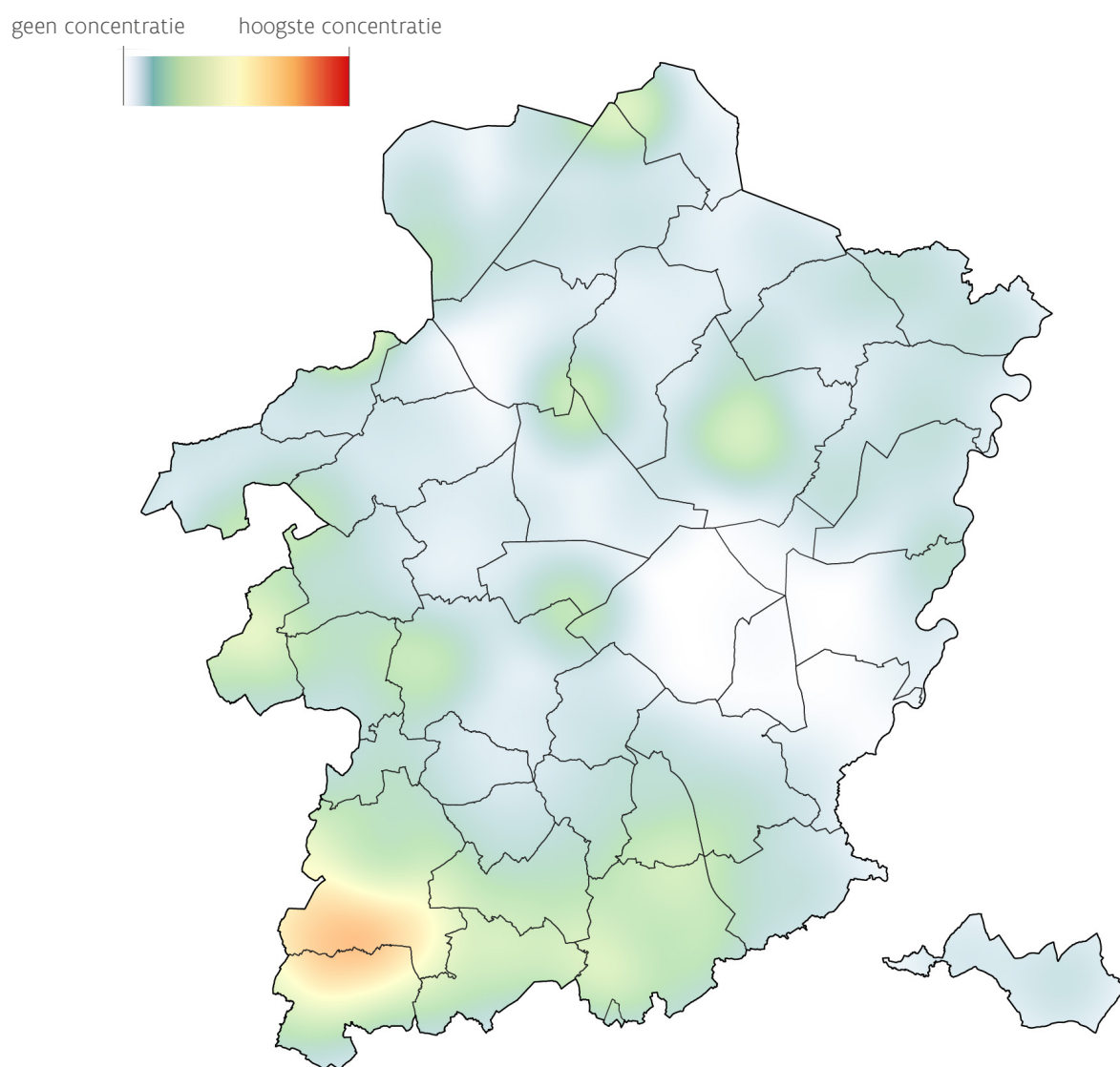
gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Alken	1	8	
As	0	290	
Beringen	864	285	
Bilzen	9	557	
Bocholt	18	282	
Borgloon	0	90	
Bree	0	192	
Diepenbeek	6	273	
Dilsen-Stokkem	0	736	
Genk	46	313	
Gingelom	19	11	
Halen	1	260	
Ham	7	100	
Hamont-Achel	0	340	
Hasselt	30	789	
Hechtel-Eksel	3.144	850	
Heers	0	166	
Herk-de-Stad	3	351	
Herstappe		0	
Heusden-Zolder	46	414	
Hoeselt	0	30	
Houthalen-Helchteren	1.699	794	
Kinrooi	0	312	
Kortessem	0	152	
Lanaken	1	1.155	
Leopoldsburg	657	65	
Lommel	24	720	
Lummen	1	164	
Maaseik	0	611	
Maasmechelen	85	1.112	
Nieuwerkerken	0	119	
Oudsbergen	1.167	1.172	
Peer	420	107	
Pelt	12	524	
Riemst	1	91	
Sint-Truiden	257	253	
Tessenderlo	2	297	
Tongeren	6	200	
Voeren	1	579	
Wellen	0	37	
Zonhoven	16	694	
Zutendaal	292	208	

provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
0	55	4	3	24	13
81	614	12	0	11	8
12	733	17	54	148	94
25	371	21	57	130	53
0	402	2	12	27	24
84	132	8	63	122	11
0	342	10	28	30	31
56	307	3	21	33	25
37	804	118	26	64	306
585	2.232	16	73	10	233
10	42	4	370	316	15
4	109	3	87	109	16
1	247	9	60	56	28
0	963	0	2	35	21
19	735	38	9	107	118
9	679	3	12	26	14
18	125	11	214	271	5
0	89	2	81	72	11
0	0	0	6	11	0
0	442	4	17	44	47
24	63	3	59	105	9
100	799	32	12	41	63
0	572	1	28	89	48
5	44	5	22	77	8
0	909	2	6	49	76
6	153	6	6	19	29
70	2.558	8	4	23	195
46	59	6	21	117	134
7	667	9	42	92	73
365	1.415	27	21	111	281
0	22	4	39	29	6
24	1.872	5	35	107	34
1	455	7	25	62	16
66	1.302	22	14	54	46
11	80	9	65	163	14
216	280	9	629	390	204
28	389	4	53	127	33
55	186	6	413	388	40
11	142	2	8	53	11
7	31	1	22	57	3
12	576	17	19	44	16
1	788	2	3	22	53

Tabel B

Publiek grondbezit in Limburg, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

Figuur E
Ruimtelijke concentratie van publieke landbouwgrond in Limburg (heatmap)
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Alken	18	3	45	9	9	25
As	888	1	13	52	28	35
Beringen	693	100	207	837	175	196
Bilzen	617	129	319	43	35	80
Bocholt	507	13	149	28	34	38
Borgloon	127	5	325	10	12	32
Bree	292	25	222	44	8	43
Diepenbeek	357	20	106	128	28	85
Dilsen-Stokkem	1.506	50	201	146	118	69
Genk	1.772	408	21	214	615	481
Gingelom	2	3	756	4	5	18
Halen	207	4	331	10	17	22
Ham	245	73	112	11	24	42
Hamont-Achel	972	5	261	20	41	62
Hasselt	593	127	514	236	141	246
Hechtel-Eksel	1.360	3	131	3.179	24	41
Heers	237	0	541	4	8	20
Herk-de-Stad	125	3	261	185	7	28
Herstappe	0	0	17	0		0
Heusden-Zolder	564	51	73	90	106	132
Hoeselt	54	4	196	4	12	24
Houthalen-Helchteren	917	87	225	1.855	330	139
Kinrooi	399	4	268	269	65	45
Kortesseem	145	1	136	7	7	18
Lanaken	1.710	58	141	162	64	63
Leopoldsbuurg	182	0	26	608	5	120
Lommel	2.375	337	408	338	105	116
Lummen	191	35	191	72	22	38
Maaseik	842	27	288	199	46	100
Maasmechelen	2.024	90	205	803	96	200
Nieuwerkerken	60	2	134	3	5	14
Oudsbergen	2.559	61	441	1.248	63	45
Peer	406	5	168	410	44	60
Pelt	1.433	33	322	115	48	91
Riemst	83	4	276	13	17	42
Sint-Truiden	452	63	1.462	100	48	114
Tessenderlo	587	33	120	24	82	87
Tongeren	208	38	865	53	35	93
Voeren	549	4	230	14	1	8
Wellen	31	4	103	4	7	11
Zonhoven	1.120	8	123	33	40	70
Zutendaal	830	110	15	392	6	16

Tabel C

Publiek grondbezit in Limburg, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

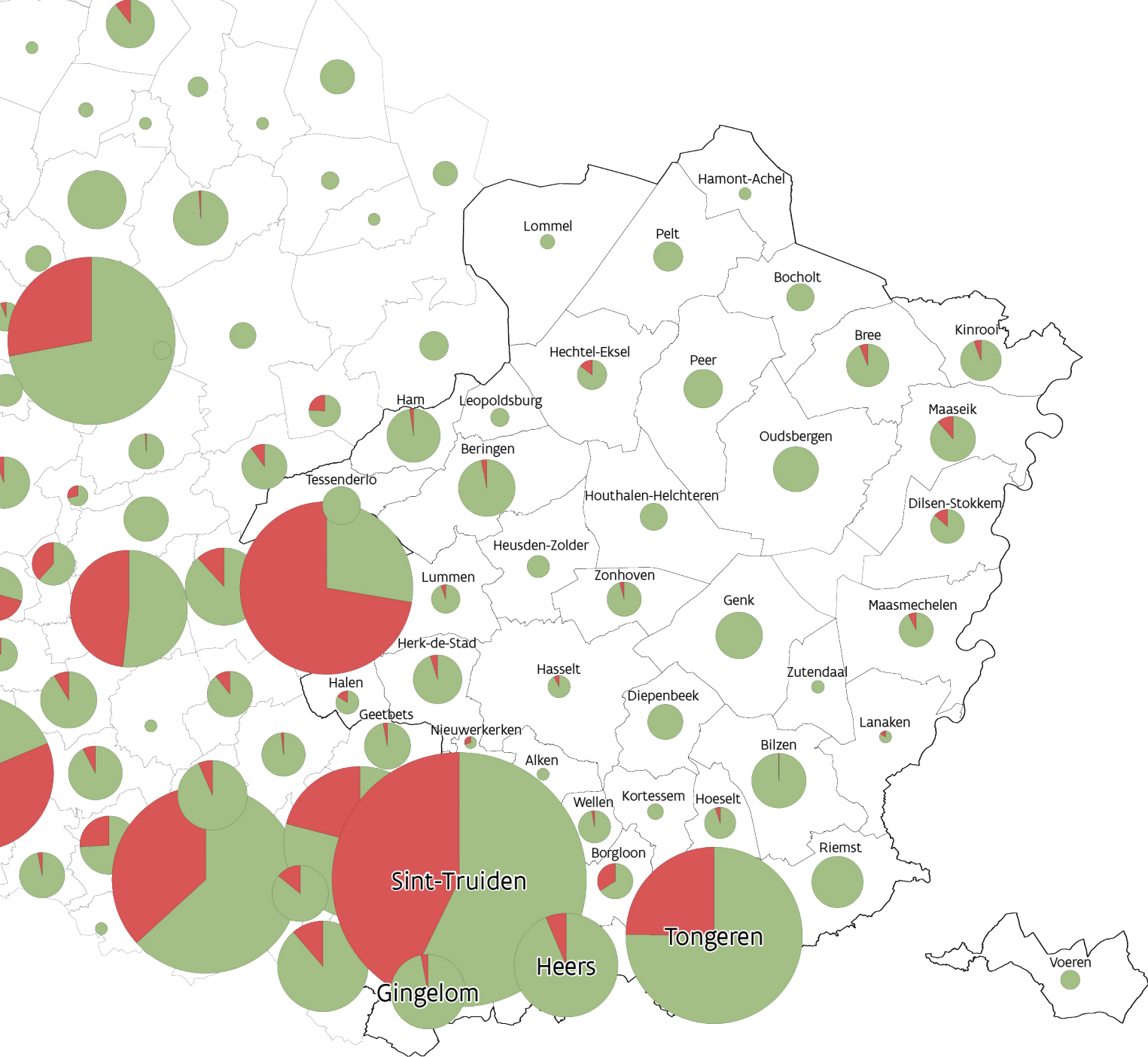
KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)
OCMW Sint-Truiden	1.060	607	57,2%
OCMW Tongeren	511	384	75,2%
OCMW Heers	176	165	93,6%
OCMW Gingelom	91	89	97,0%
OCMW Beringen	53	51	96,9%
OCMW Bilzen	49	49	99,7%
OCMW Ham	47	46	97,7%
OCMW Riemst	44	44	100,0%
OCMW Herk-de-Stad	39	37	95,2%
OCMW Genk	36	36	100,0%
OCMW Maaseik	34	30	88,6%
OCMW Oudsbergen	34	34	100,0%
OCMW Bree	30	28	93,8%
OCMW Kinrooi	27	26	94,5%
OCMW Peer	25	25	100,0%
OCMW Tessenderlo	24	24	100,0%
OCMW Borgloon	21	14	66,0%
OCMW Diepenbeek	21	21	100,0%
OCMW Zonhoven	20	19	95,8%
OCMW Maasmechelen	19	18	92,5%
OCMW Dilsen Stokkem	19	17	86,5%
OCMW Wellen	17	17	97,2%
OCMW Hoeselt	16	16	95,0%
OCMW Hechtel-Eksel	15	12	85,3%
OCMW Lummen	14	13	94,7%
OCMW Bocholt	12	12	100,0%
OCMW Houthalen-Helchteren	12	12	100,0%
OCMW Neerpelt	11	11	100,0%
OCMW Halen	9	8	83,7%
OCMW Heusden-Zolder	8	8	100,0%
OCMW Hasselt	8	8	92,4%
OCMW Voeren	6	6	100,0%
OCMW Leopoldsburg	6	6	100,0%
OCMW Kortesseem	4	4	100,0%
OCMW Lommel	4	4	100,0%
OCMW Overpelt	3	3	100,0%
OCMW Zutendaal	3	3	100,0%
OCMW Hamont-Achel	2	2	100,0%
OCMW Alken	2	2	100,0%
OCMW Lanaken	1	1	83,5%
OCMW Nieuwerkerken (Limb.)	1	1	69,8%

Tabel D

Grondbezit van Limburgse OCMW's

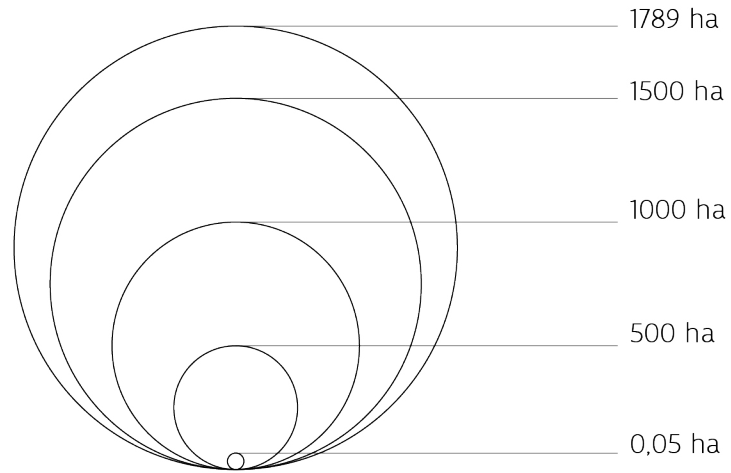
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

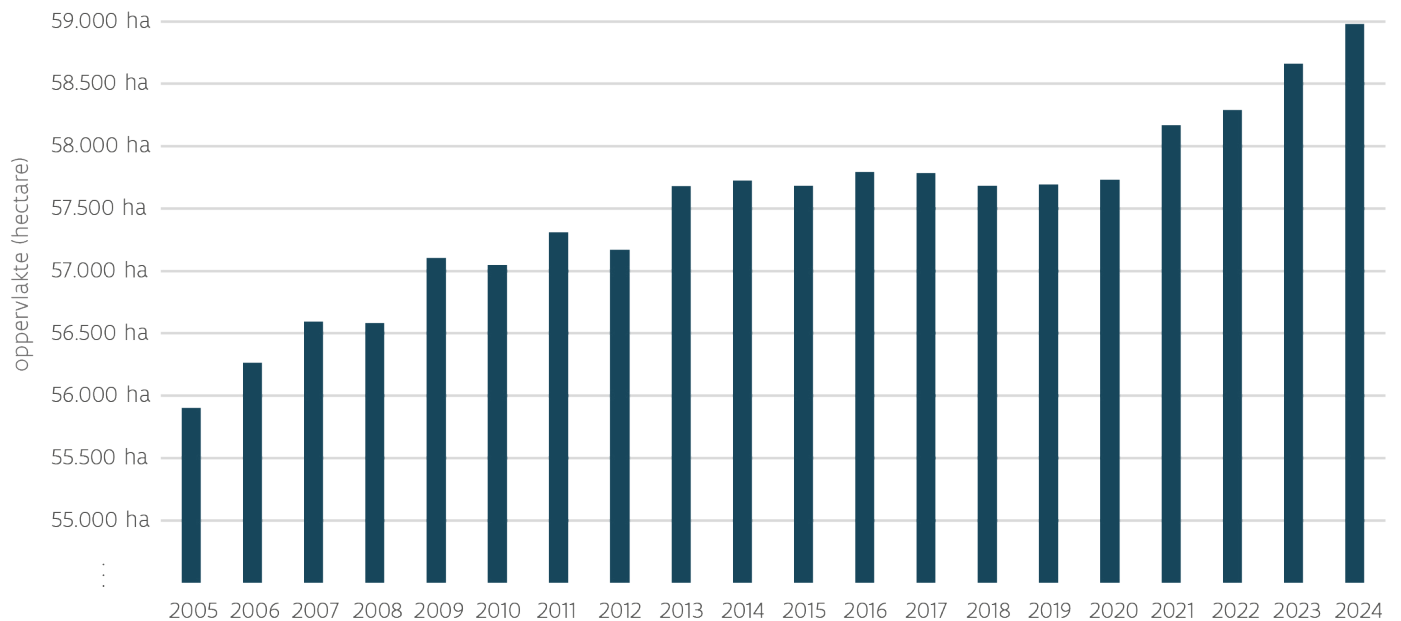
buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
453	42,8%	1.043	98,4%
127	24,8%	486	95,2%
11	6,4%	167	94,9%
3	3,0%	89	97,5%
2	3,1%	30	57,0%
0	0,3%	33	68,0%
1	2,3%	30	64,0%
0	0,0%	37	84,5%
2	4,8%	25	64,3%
0	0,0%	0	0,0%
4	11,4%	28	83,7%
0	0,0%	16	46,9%
2	6,2%	22	72,6%
1	5,5%	22	80,1%
0	0,0%	5	18,4%
0	0,0%	5	22,3%
7	34,0%	19	90,8%
0	0,0%	5	24,2%
1	4,2%	4	20,6%
1	7,5%	14	73,8%
3	13,5%	17	91,4%
0	2,8%	10	59,4%
1	5,0%	11	66,4%
2	14,7%	1	5,2%
1	5,3%	6	44,7%
0	0,0%	0	0,9%
0	0,0%	4	32,4%
0	0,0%	2	21,4%
1	16,3%	6	67,3%
0	0,0%	1	6,6%
1	7,6%	0	0,0%
0	0,0%	6	95,6%
0	0,0%	3	51,8%
0	0,0%	4	87,4%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	1	42,2%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	16,5%	0	16,5%
0	30,2%	1	100,0%

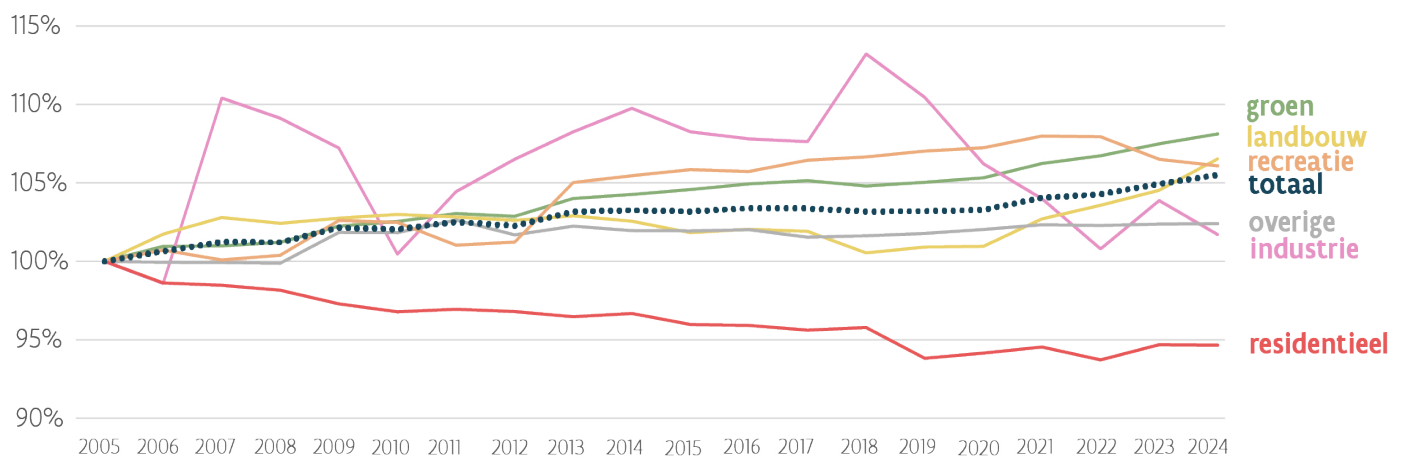
- OCMW-grondbezit binnen eigen grenzen
- OCMW-grondbezit buiten eigen grenzen

Figuur F
 OCMW-grondbezit binnen of buiten het eigen werkingsgebied, per OCMW
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

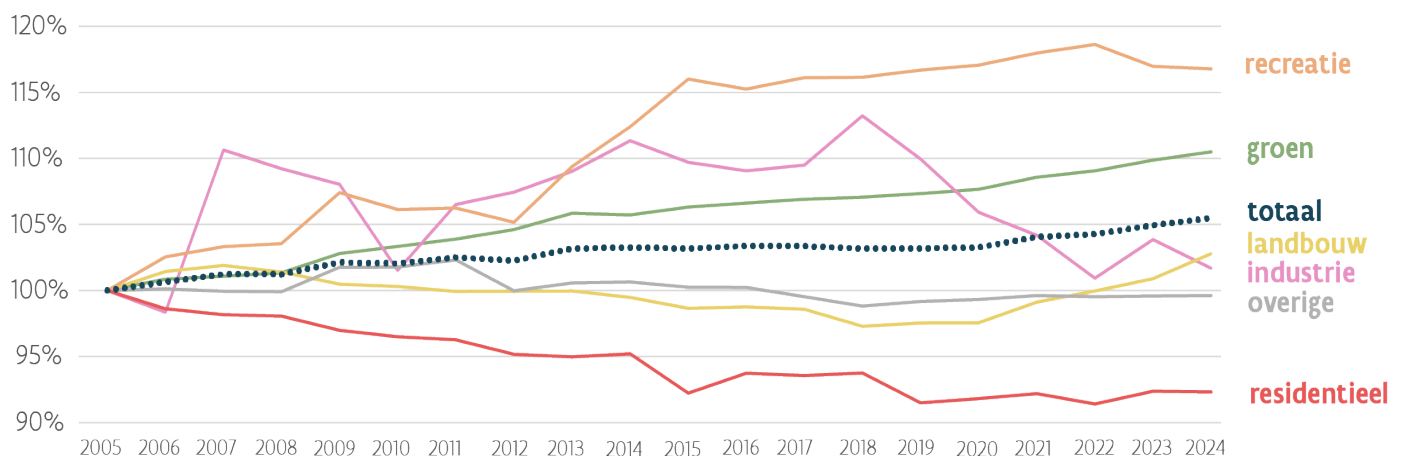

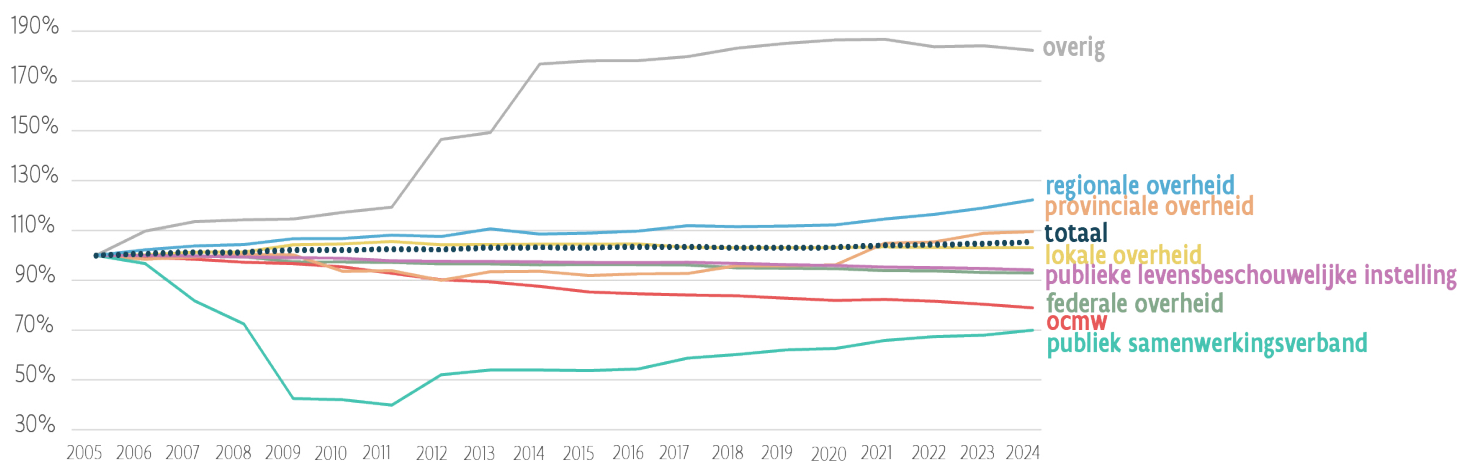
Figuur G
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Limburg in absolute cijfers
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Figuur H
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Limburg in relatieve cijfers, per bestemming (exclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

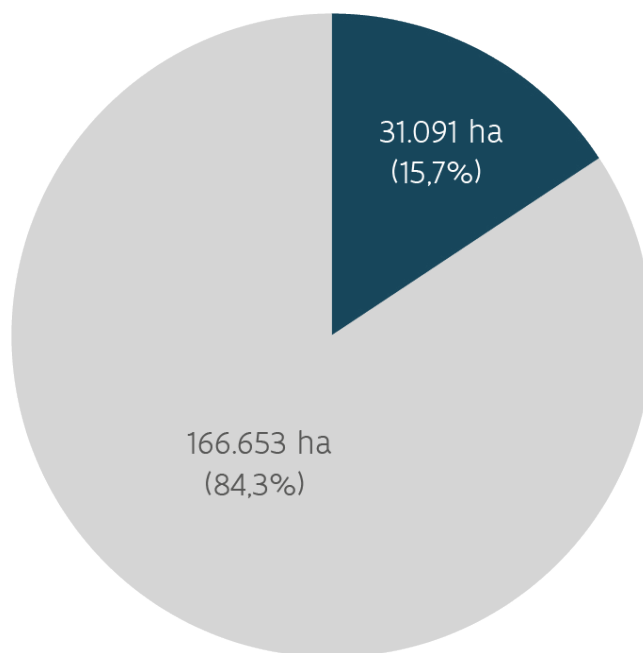
Figuur I
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Limburg in relatieve cijfers, per bestemming (inclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2005-2024)

Figuur J
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Limburg in relatieve cijfers, per eigenaarscategorie
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

VLAAMS-BRABANT

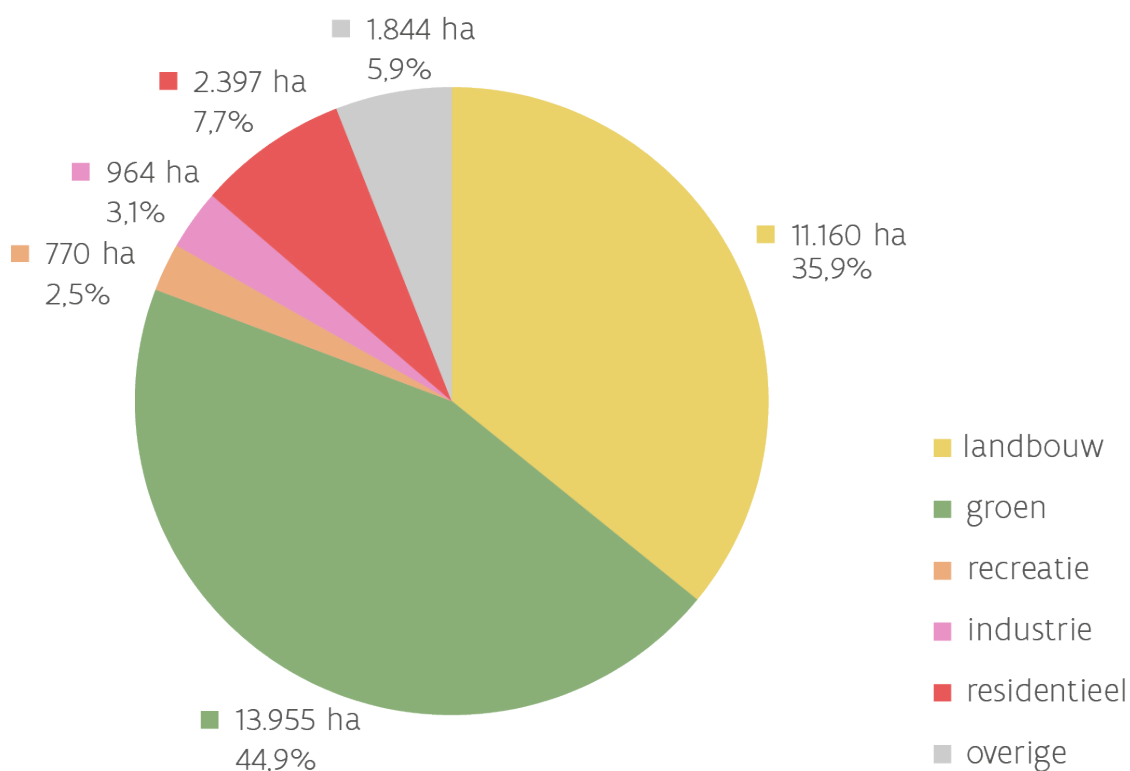
■ een vorm van publiek eigendomsrecht

■ geen publiek eigendomsrecht

Figuur A

Aandeel publiek grondbezit in Vlaams-Brabant

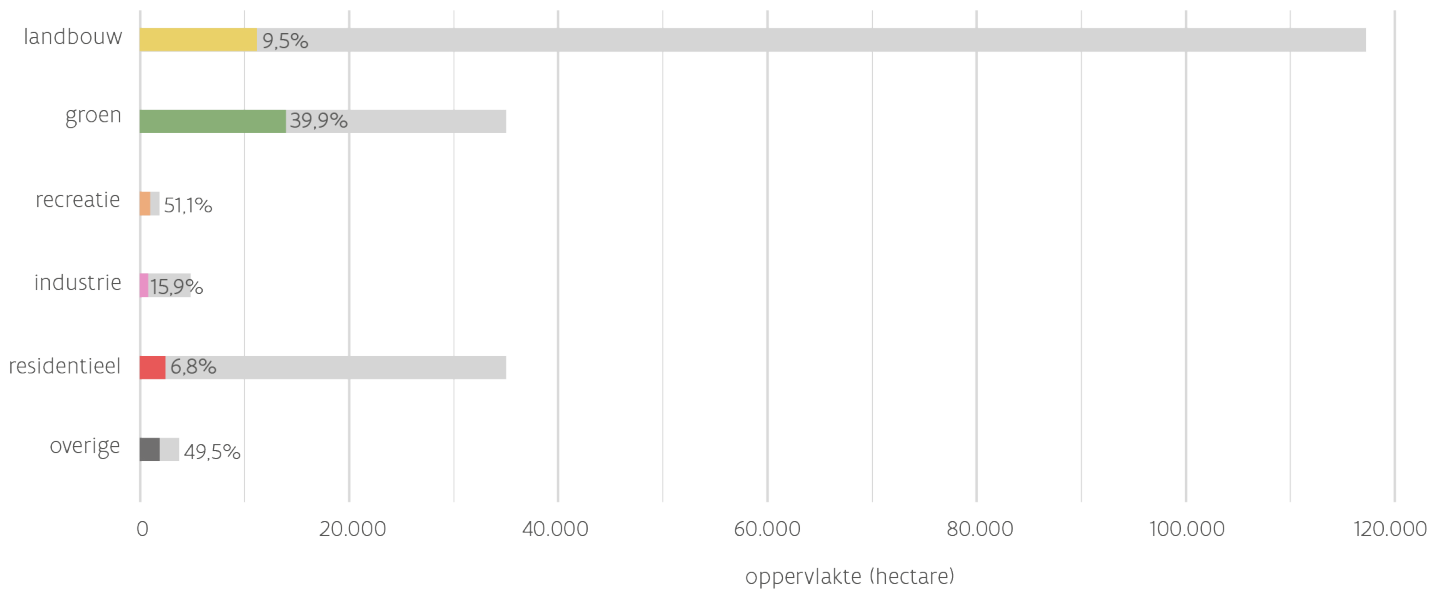
Bron: ILVO op basis van kadaasterdata (FOD Financiën, 2024)

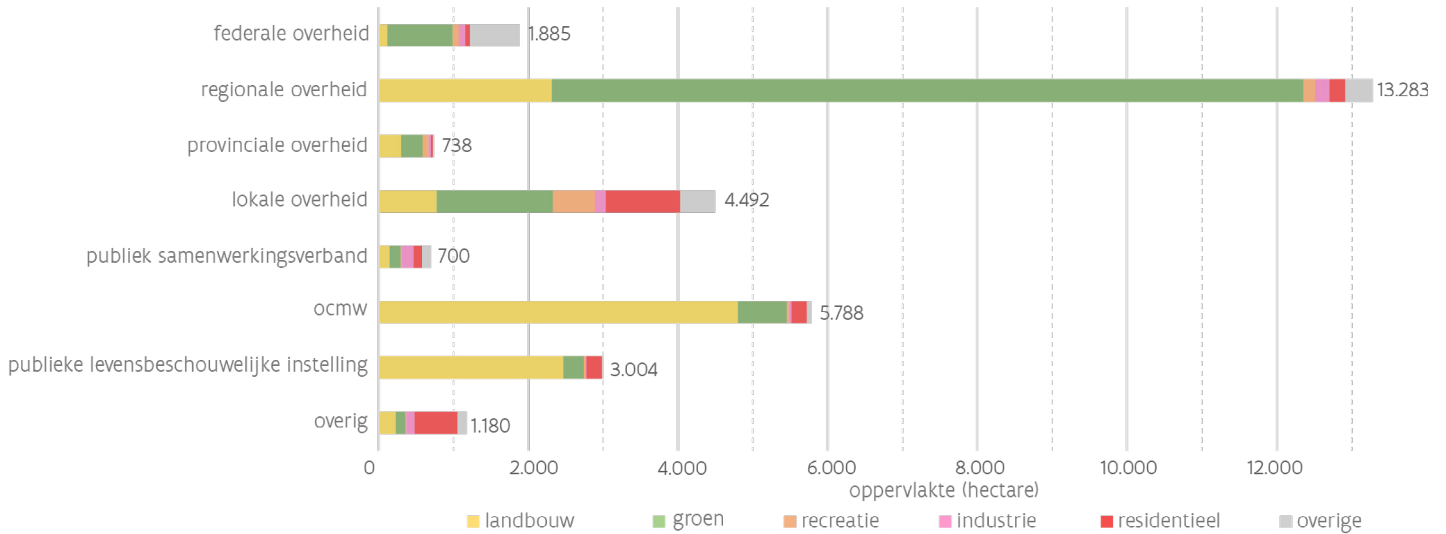
Figuur B

Publiek grondbezit in Vlaams-Brabant naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur C
 Aandeel publiek grondbezit in Vlaams-Brabant tov de totale bestemde perceelsoppervlakte, per bestemming
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur D
 Publiek grondbezit in Vlaams-Brabant, per eigenaarscategorie en naar bestemming
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

	landbouw		groen		industrie		recreatie		residentieel		overige		Totaal
	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	
federale overheid	117	6,2%	875	46,4%	85	4,5%	82	4,4%	62	3,3%	663	35,2%	1.885
regionale overheid	2.315	17,4%	10.038	75,6%	192	1,4%	159	1,2%	211	1,6%	367	2,8%	13.283
provinciale overheid	303	41,0%	285	38,6%	29	3,9%	84	11,4%	25	3,4%	13	1,8%	738
lokale overheid	778	17,3%	1.551	34,5%	143	3,2%	562	12,5%	997	22,2%	462	10,3%	4.492
publiek samenwerkingsverband	148	21,1%	150	21,4%	165	23,5%	7	1,1%	111	15,8%	120	17,1%	700
ocmw	4.801	82,9%	652	11,3%	34	0,6%	30	0,5%	203	3,5%	68	1,2%	5.788
publieke levensbeschouwelijke instelling	2.469	82,2%	272	9,1%	12	0,4%	21	0,7%	210	7,0%	19	0,6%	3.004
overige	229	19,4%	129	10,9%	110	9,3%	14	1,2%	573	48,5%	126	10,7%	1.180
Totaal	11.160	35,9%	13.950	44,9%	769	2,5%	960	3,1%	2.392	7,7%	1.838	5,9%	31.070

Tabel A

Publiek grondbezit in Vlaams-Brabant, per eigenaarscategorie en naar bestemming (in ha en %)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Aarschot	14	230	
Affligem	2	21	
Asse	9	140	
Beersel	4	193	
Begijnendijk	0	20	
Bekkevoort	1	69	
Bertem	2	112	
Bever	0	4	
Bierbeek	8	602	
Boortmeerbeek	1	14	
Boutersem	1	236	
Diest	130	967	
Dilbeek	27	81	
Drogenbos	3	2	
Galmaarden	0	113	
Geetbets	1	27	
Glabbeek	0	97	
Gooik	4	106	
Grimbergen	11	90	
Haacht	2	48	
Halle	15	855	
Herent	5	22	
Herne	0	51	
Hoegaarden	9	18	
Hoeilaart	16	1.193	
Holsbeek	1	381	
Huldenberg	4	437	
Kampenhout	11	23	
Kapelle-op-den-Bos	1	19	
Keerbergen	0	13	
Kortenaken	1	170	
Kortenberg	9	184	
Kraainem	13	6	
Landen	30	8	
Lennik	0	93	
Leuven	104	900	
Liedekerke	7	138	
Linkebeek	1	47	
Linter	5	26	
Londerzeel	2	22	
Lubbeek	0	174	
Machelen	28	45	
Meise	0	118	
Merchtem	0	16	
Opwijk	1	20	
Oud-Heverlee	121	1.135	
Overijse	2	249	
Pepingen	1	162	

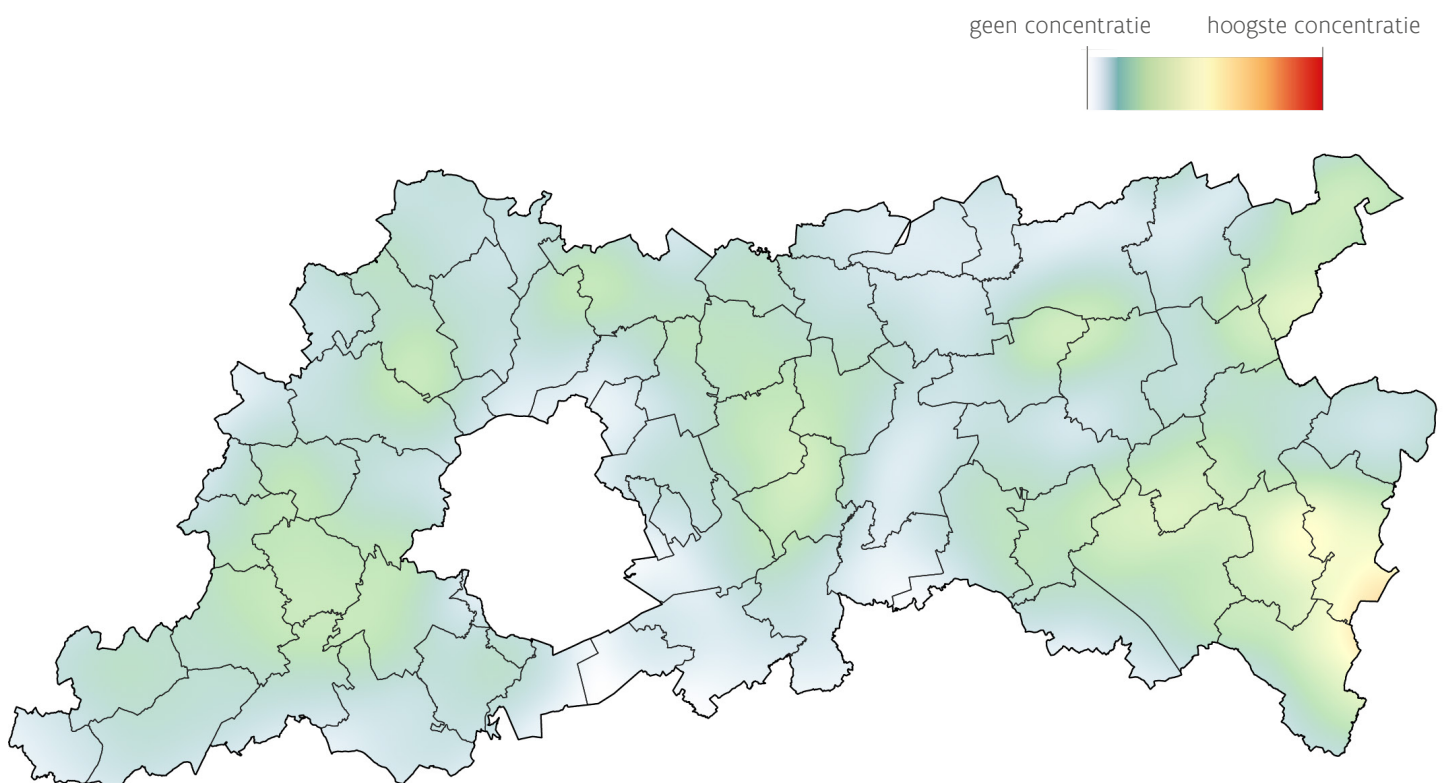
provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
1	140	43	130	77	47
0	50	0	15	10	5
33	103	10	159	43	20
106	109	10	62	59	35
0	26	5	75	16	7
0	24	6	162	41	6
0	205	35	156	59	20
0	5	0	42	16	1
1	121	8	75	44	13
1	52	1	99	29	13
1	36	0	80	43	9
41	107	27	152	23	55
3	142	6	116	42	59
0	14	2	2	0	7
0	24	3	56	90	6
0	23	1	56	24	21
0	20	0	195	40	4
0	23	16	86	63	8
6	280	4	137	20	28
0	51	4	72	53	52
1	127	13	46	29	41
9	45	29	72	79	47
0	17	6	107	79	2
4	41	4	26	74	7
0	32	2	4	0	4
23	43	16	72	74	7
6	60	8	89	63	9
1	49	3	217	50	22
4	13	0	14	10	8
0	67	1	10	13	7
0	14	2	114	81	5
0	48	8	119	57	16
0	38	0	20	2	6
4	73	14	200	288	20
2	25	1	149	76	7
68	343	63	82	40	103
0	26	1	2	5	17
0	24	2	51	6	0
191	27	3	86	82	4
4	42	62	45	58	16
0	35	13	112	34	11
1	37	4	12	10	23
2	94	90	77	36	26
6	60	3	195	59	11
0	47	9	20	13	7
0	48	2	29	27	4
3	88	18	8	22	18
0	19	2	106	46	2

Tabel B.1

Publiek grondbezit in Vlaams-Brabant, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Roosdaal	0	15	
Rotselaar	2	380	
Scherpenheuvel-Zichem	1	341	
Sint-Genesius-Rode	6	508	
Sint-Pieters-Leeuw	2	153	
Steenokkerzeel	122	65	
Ternat	5	147	
Tervuren	800	439	
Tielt-Winge	2	528	
Tienen	87	94	
Tremelo	0	8	
Vilvoorde	122	287	
Wemmel	0	53	
Wezembeek-Oppem	3	4	
Zaventem	106	26	
Zemst	17	529	
Zoutleeuw	1	12	

Figuur E
 Ruimtelijke concentratie van publieke landbouwgrond in Vlaams-Brabant (heatmap)
 Bron: ILVO op basis van kadastrale data (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
17	32	1	80	41	10
1	51	2	26	72	14
14	73	24	131	35	21
2	71	23	3	2	13
1	89	3	237	47	27
0	35	2	54	37	21
0	56	3	104	40	14
6	45	11	65	16	34
0	36	6	24	60	11
14	106	22	385	189	45
0	45	1	20	19	15
0	181	5	23	6	31
0	65	0	16	7	3
3	67	1	5	4	10
0	177	7	93	24	26
0	177	15	175	50	17
158	48	10	332	149	6

Tabel B.2

Publiek grondbezit in Vlaams-Brabant, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Aarschot	348	26	202	19	26	63
Affligem	23	6	43	13	5	13
Asse	104	44	261	45	11	55
Beersel	259	5	163	58	32	61
Begijnendijk	81	0	37	3	8	21
Bekkevoort	64	3	226	3	7	7
Bertem	247	1	281	33	3	24
Bever	21	0	42	2	0	4
Bierbeek	591	2	235	16	5	24
Boortmeerbeek	45	3	110	9	0	43
Boutersem	156	1	220	12	3	15
Diest	608	29	490	148	129	98
Dilbeek	183	5	163	41	16	68
Drogenbos	5	12	0	5	1	7
Galmaarden	46	1	220	6	7	13
Geetbets	34	0	104	2	7	6
Glabbeek	88	3	249	6	3	7
Gooik	22	0	260	5	5	15
Grimbergen	175	80	171	9	60	81
Haacht	60	12	146	6	13	45
Halle	854	11	130	25	28	80
Herent	38	3	178	38	1	49
Herne	39	1	209	3	3	8
Hoegaarden	15	3	129	9	16	8
Hoeilaart	1.202	0	17	10	0	23
Holsbeek	297	2	286	0	13	19
Huldenberg	468	6	169	16	0	17
Kampenhout	120	5	205	19	7	19
Kapelle-op-den-Bos	3	3	37	0	0	25
Keerbergen	31	0	23	16	3	37
Kortenaken	133	1	233	2	6	11
Kortenberg	126	2	262	10	2	39
Kraainem	40	0	19	6	8	13
Landen	23	17	513	18	10	58
Lennik	87	0	229	12	6	20
Leuven	778	140	158	324	70	240
Liedekerke	122	13	21	16	7	17
Linkebeek	45	0	74	4	1	8
Linter	8	0	405	1	0	11
Londerzeel	37	4	143	16	7	45
Lubbeek	182	3	149	25	3	19
Machelen	54	39	11	16	10	29
Meise	128	75	150	24	12	54
Merchtem	24	4	276	5	13	27
Opwijk	19	4	56	8	13	16

Tabel C.1

Publiek grondbezit in Vlaams-Brabant, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Oud-Heverlee	1.215	0	44	73	16	17
Overijse	217	0	104	23	13	51
Pepingen	124	0	205	1	3	7
Roosdaal	22	4	140	5	4	23
Rotselaar	342	2	99	31	34	41
Scherpenheuvel-Zichem	411	2	163	5	27	32
Sint-Genesius-Rode	505	5	38	24	7	48
Sint-Pieters-Leeuw	135	29	316	19	11	49
Steenokkerzeel	59	35	118	85	11	27
Ternat	88	2	218	13	9	39
Tervuren	1.132	11	100	36	76	61
Tielt-Winge	455	2	179	5	7	18
Tienen	46	41	636	97	35	90
Tremelo	42	0	22	2	2	39
Vilvoorde	324	27	53	127	22	104
Wemmel	76	0	22	18	10	18
Wezembeek-Oppem	11	0	24	33	2	27
Zaventem	75	27	162	123	24	48
Zemst	483	11	288	48	73	78
Zoutleeuw	161	3	524	13	1	15

Tabel C.2

Publiek grondbezit in Vlaams-Brabant, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)
OCMW Tienen	576	364	63,2%
OCMW Diest	489	136	27,7%
OCMW Leuven	394	74	18,7%
OCMW Zoutleeuw	382	302	79,0%
OCMW Aarschot	225	116	51,7%
OCMW Landen	135	120	88,7%
OCMW Scherpenheuvel-Zichem	98	87	88,3%
OCMW Boortmeerbeek	98	85	87,5%
OCMW Glabbeek	79	74	93,5%
OCMW Asse	74	67	90,5%
OCMW Herne	71	69	96,9%
OCMW Grimbergen	69	68	99,4%
OCMW Kampenhout	69	48	69,5%
OCMW Halle	59	35	59,2%
OCMW Boutersem	56	42	74,2%
OCMW Holsbeek	52	48	91,4%
OCMW Sint-Pieters-Leeuw	52	48	91,2%
OCMW Linter	52	44	85,9%
OCMW Dilbeek	52	37	71,2%
OCMW Tremelo	48	14	29,3%
OCMW Lubbeek	48	44	92,4%
OCMW Pepingen	45	40	88,2%
OCMW Gooik	45	36	81,1%
OCMW Londerzeel	44	40	90,5%
OCMW Bertem	42	41	97,3%
OCMW Merchtem	39	38	97,7%
OCMW Huldenberg	38	33	86,6%
OCMW Geetbets	35	34	96,9%
OCMW Bekkevoort	34	31	89,3%
OCMW Bierbeek	34	33	96,9%
OCMW Kortenberg	34	28	83,4%
OCMW Kortenen	31	31	98,2%
OCMW Begijnendijk	30	19	61,8%
OCMW Haacht	30	29	96,4%
OCMW Beersel	29	23	79,5%
OCMW Tervuren	29	20	69,2%
OCMW Roosdaal	29	27	92,4%
OCMW Ternat	28	26	95,0%
OCMW Bever	25	24	97,5%
OCMW Galmaarden	24	24	97,3%
OCMW Zemst	22	20	92,6%
OCMW Lennik	18	18	100,0%
OCMW Rotselaar	18	16	89,2%
OCMW Oud-Heverlee	16	13	86,1%
OCMW Steenokkerzeel	15	11	72,1%
OCMW Herent	14	12	85,5%

Tabel D.1

Grondbezit van Vlaams-Brabantse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
212	36,8%	504	87,3%
354	72,3%	300	61,2%
320	81,3%	350	88,8%
80	21,0%	370	97,0%
109	48,3%	128	56,9%
15	11,3%	128	94,7%
12	11,7%	71	71,9%
12	12,5%	71	72,5%
5	6,5%	73	92,2%
7	9,5%	64	87,1%
2	3,1%	71	99,8%
0	0,6%	50	73,5%
21	30,5%	61	88,7%
24	40,8%	50	85,3%
15	25,8%	43	77,1%
5	8,6%	44	84,4%
5	8,8%	46	88,2%
7	14,1%	52	99,9%
15	28,8%	38	73,1%
34	70,7%	30	61,9%
4	7,6%	39	81,2%
5	11,8%	44	96,6%
8	18,9%	44	98,8%
4	9,5%	36	82,8%
1	2,7%	39	91,7%
1	2,3%	33	84,0%
5	13,4%	29	75,9%
1	3,1%	31	88,4%
4	10,7%	33	95,7%
1	3,1%	28	82,7%
6	16,6%	31	91,9%
1	1,8%	18	59,1%
12	38,2%	18	59,1%
1	3,6%	19	65,2%
6	20,5%	25	84,3%
9	30,8%	16	56,3%
2	7,6%	21	74,8%
1	5,0%	24	86,2%
1	2,5%	25	99,5%
1	2,7%	24	98,4%
2	7,4%	18	83,0%
0	0,0%	13	71,0%
2	10,8%	12	64,2%
2	13,9%	4	24,4%
4	27,9%	13	88,9%
2	14,5%	11	84,8%

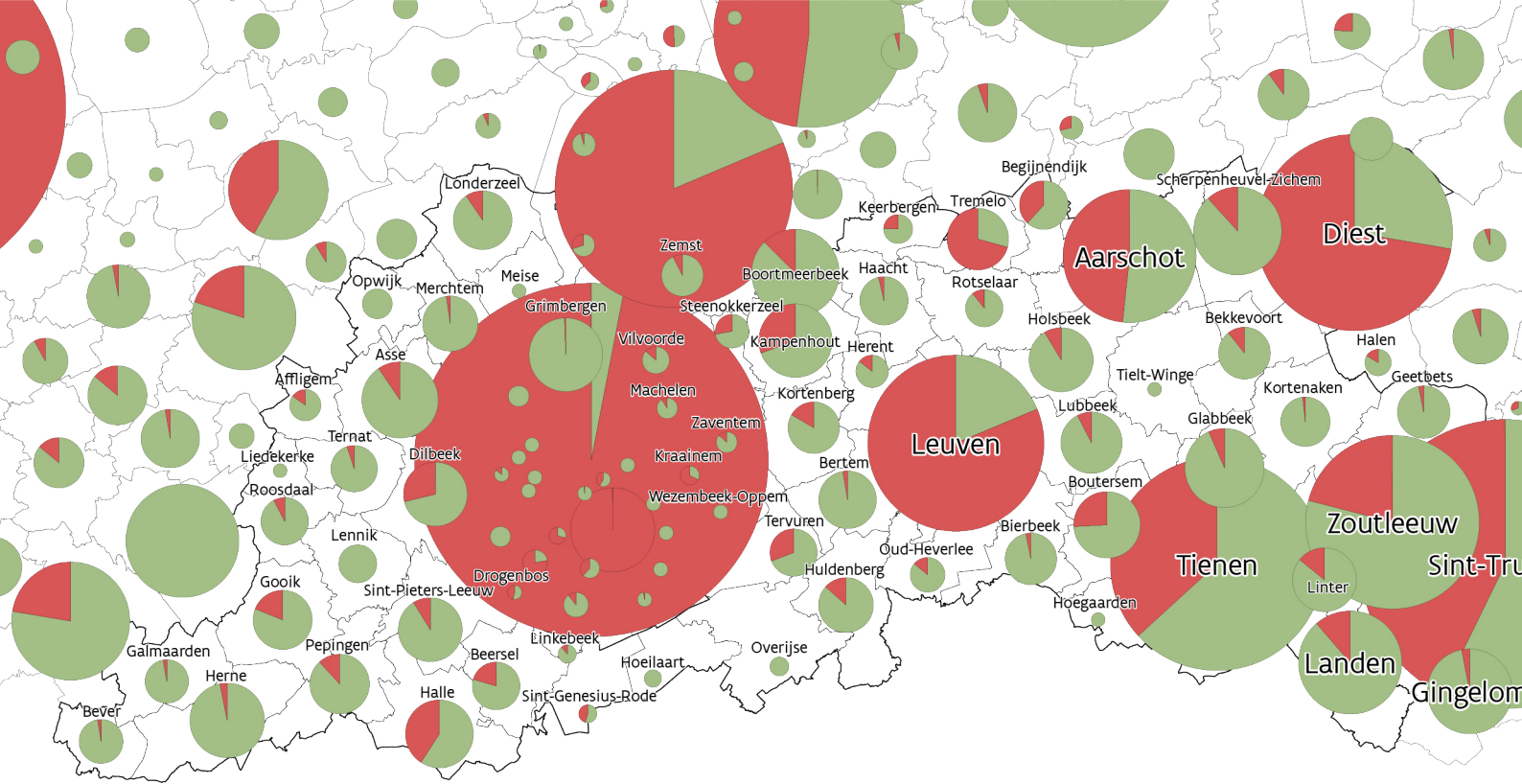
KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)
OCMW Hekelgem	13	11	84,9%
OCMW Opwijk	12	12	100,0%
OCMW Keerbergen	11	8	75,6%
OCMW Vilvoorde	9	8	86,5%
OCMW Kapelle-op-den-Bos	6	4	70,0%
OCMW Zaventem	5	5	86,5%
OCMW Wemmel	5	5	100,0%
OCMW Machelen (Brab.)	5	5	91,0%
OCMW Overijse	5	5	100,0%
OCMW Kraainem	4	1	32,3%
OCMW Linkebeek	4	4	88,7%
OCMW Sint-Genesius-Rode	4	2	54,7%
OCMW Hoeilaart	4	4	100,0%
OCMW Meise	2	2	100,0%
OCMW Hoegaarden	2	2	100,0%
OCMW Tielt-Winge	2	2	100,0%
OCMW Drogenbos	2	1	53,6%
OCMW Wezembeek-Oppem	1	1	100,0%
OCMW Liedekerke	1	1	100,0%
OCMW Affligem	0	0	100,0%

Tabel D.2

Grondbezit van Vlaams-Brabantse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
2	15,1%	8	66,9%
0	0,0%	8	70,8%
3	24,4%	4	36,8%
1	13,5%	1	15,6%
2	30,0%	4	61,7%
1	13,5%	3	51,3%
0	0,0%	3	55,8%
0	9,0%	1	21,2%
0	0,0%	0	0,0%
3	67,7%	4	80,0%
0	11,3%	1	34,5%
2	45,3%	2	41,6%
0	0,0%	1	33,1%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	2	70,4%
0	0,0%	0	2,3%
1	46,4%	1	46,4%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	32,3%
0	0,0%	0	0,0%

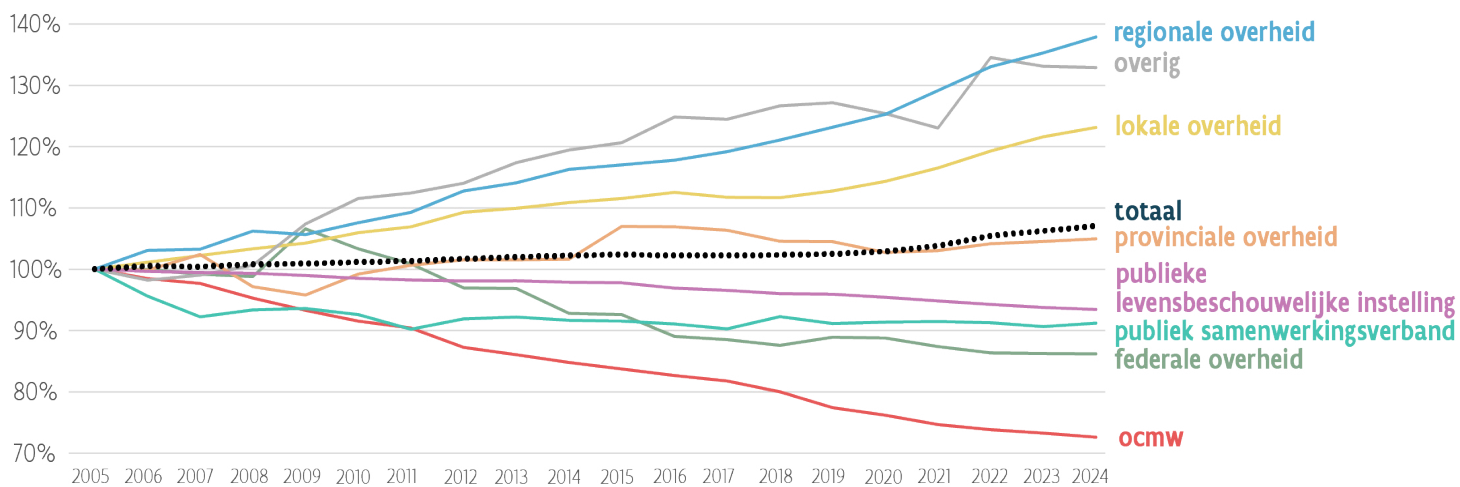
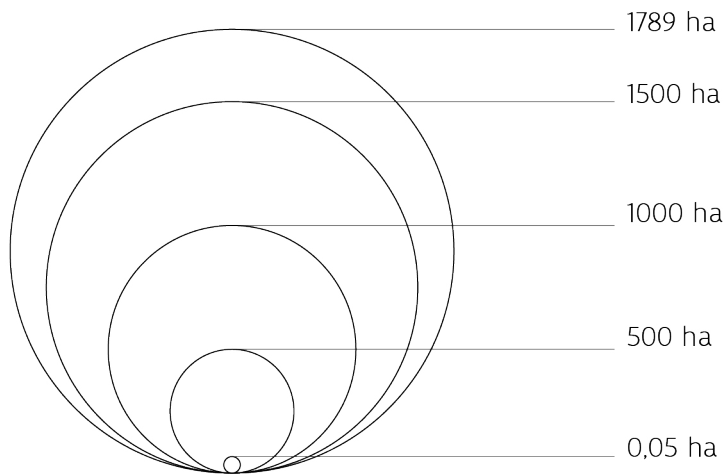

- OCMW-grondbezit binnen eigen grenzen
- OCMW-grondbezit buiten eigen grenzen

Figuur F

OCMW-grondbezit binnen of buiten het eigen werkingsgebied, per OCMW

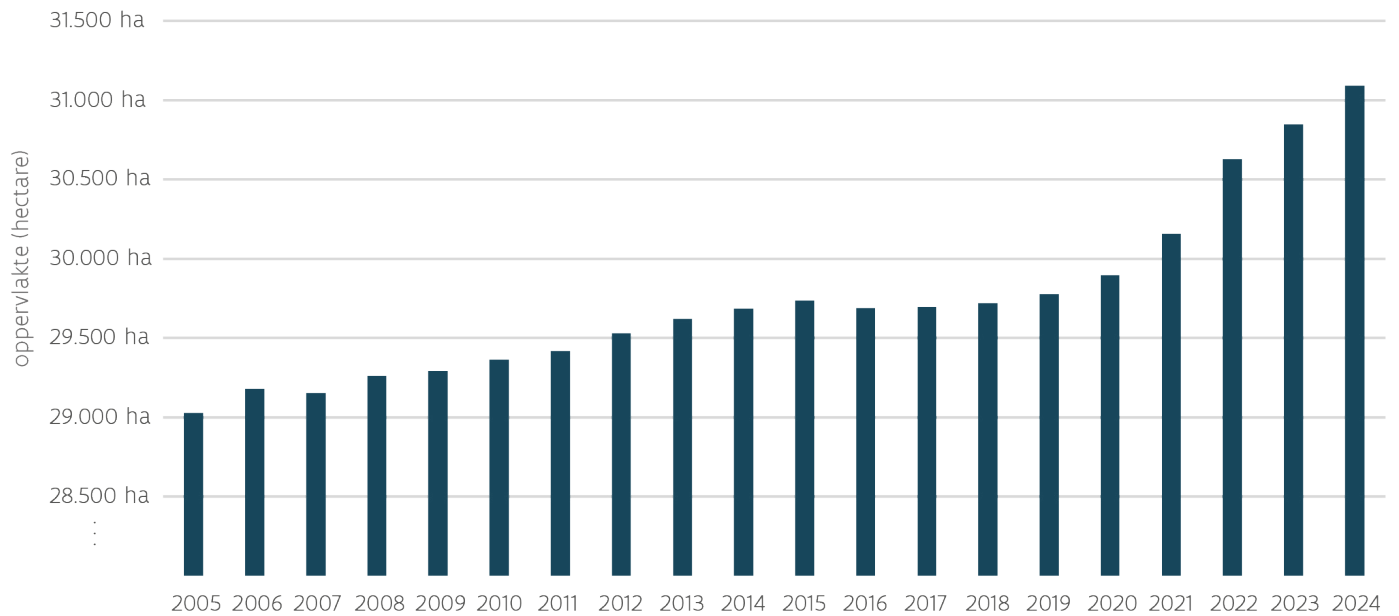
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

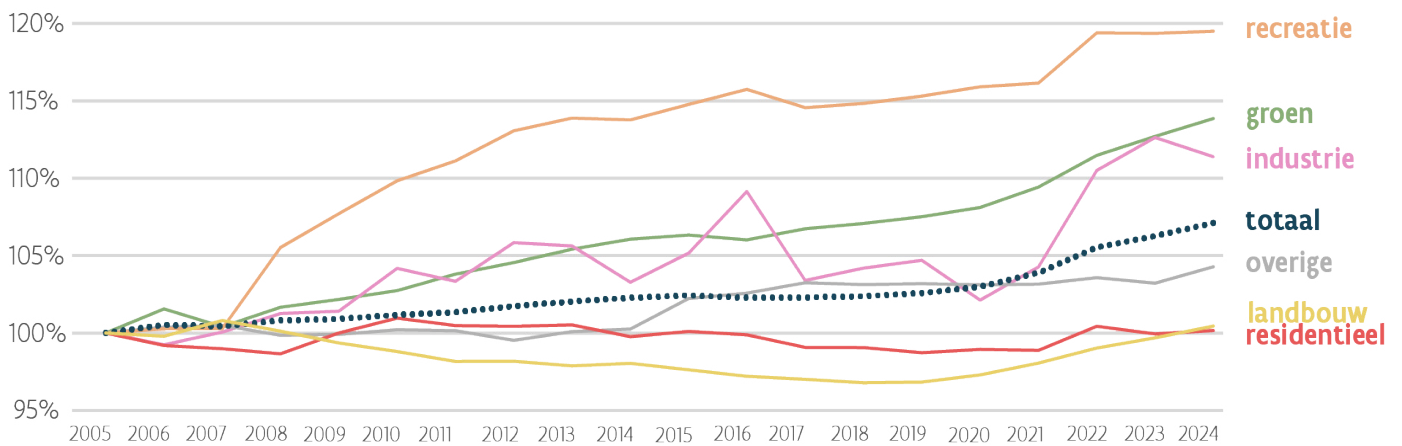
Figuur J

Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaams-Brabant in relatieve cijfers, per eigenaarscategorie

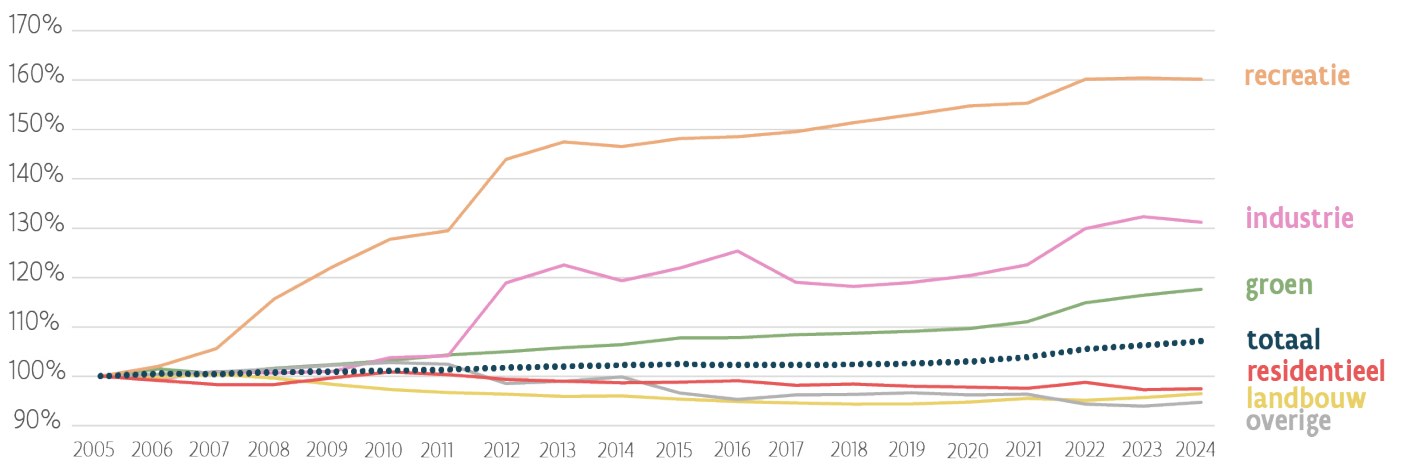
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

Figuur G
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaams-Brabant in absolute cijfers
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

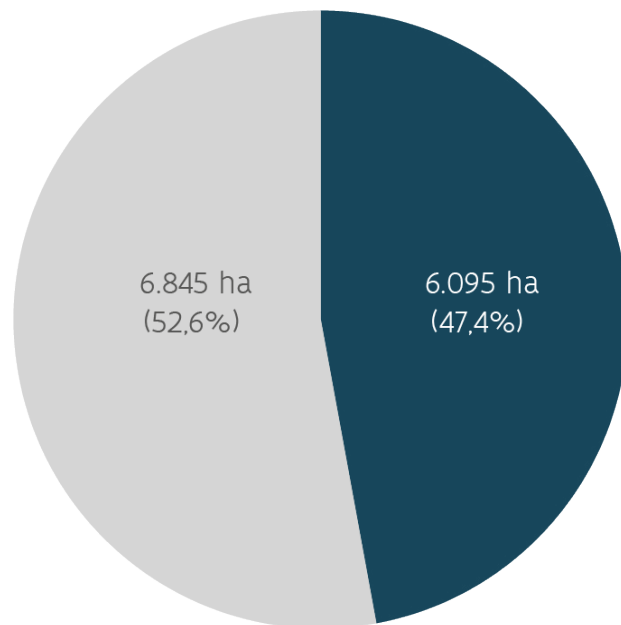

Figuur H
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaams-Brabant in relatieve cijfers, per bestemming (exclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur I
 Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Vlaams-Brabant in relatieve cijfers, per bestemming (inclusief bestemmingswijzigingen)
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2005-2024)

BRUSSEL

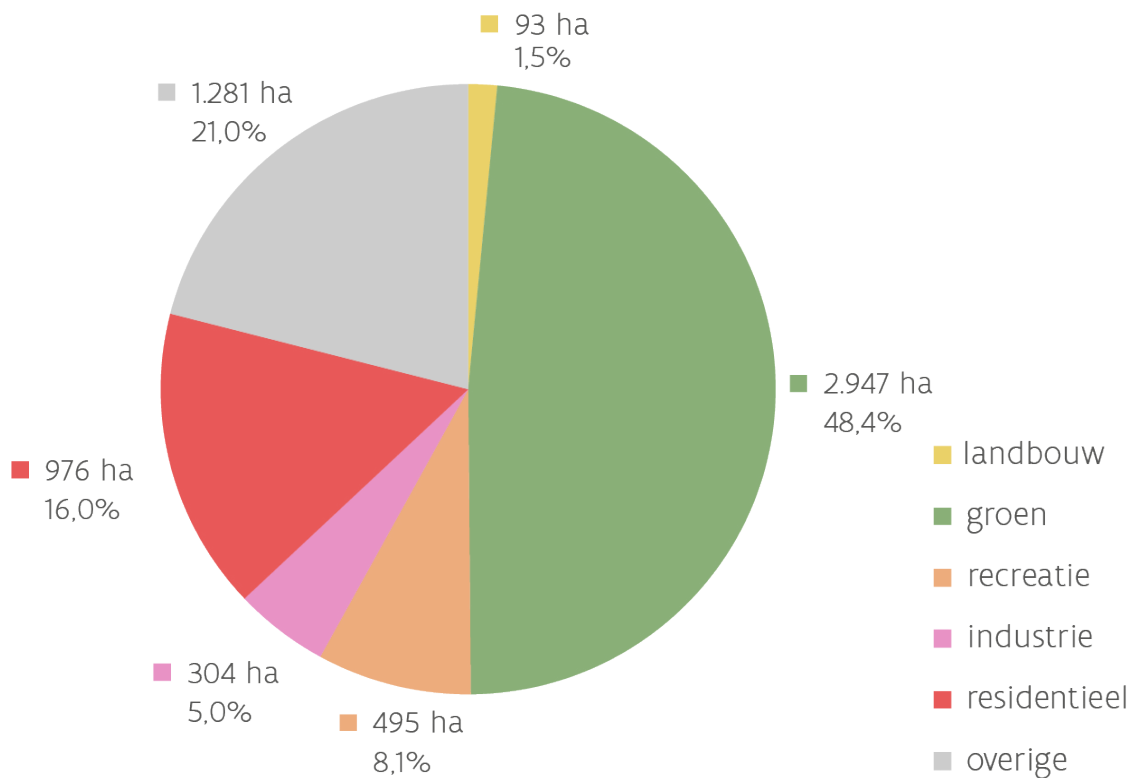

- een vorm van publiek eigendomsrecht
- geen publiek eigendomsrecht

Figuur A

Aandeel publiek grondbezit in Brussel

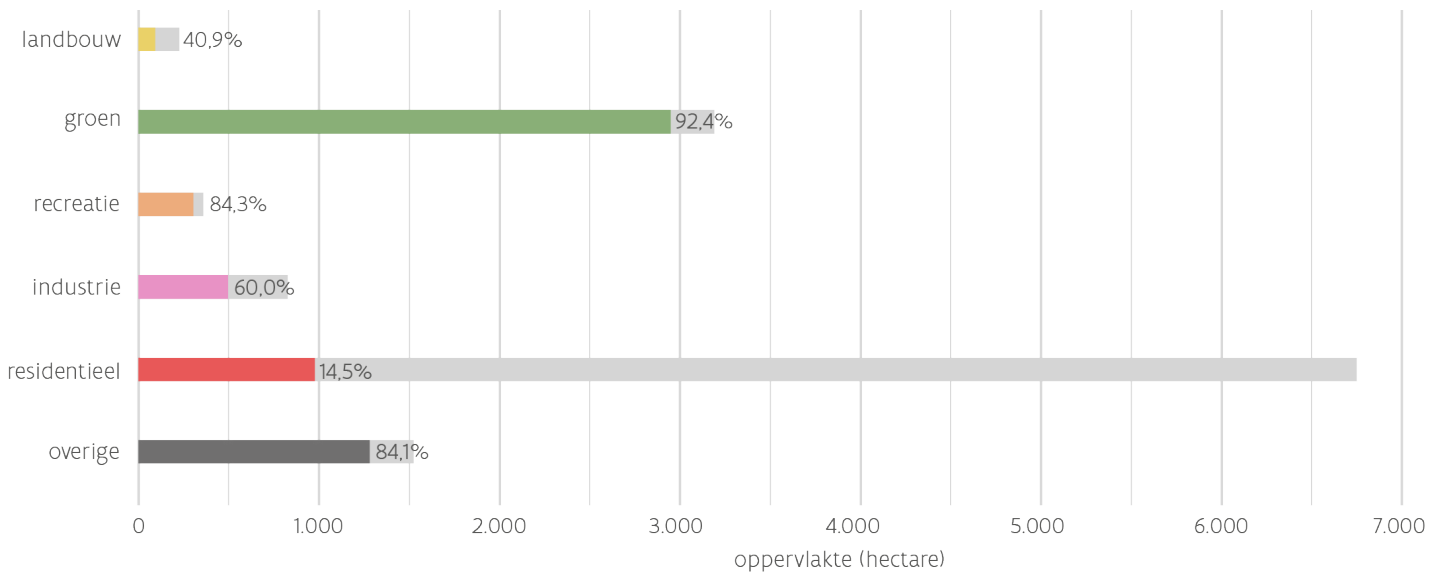
Bron: ILVO op basis van kadastrale data (FOD Financiën, 2024)

Figuur B

Publiek grondbezit in Brussel naar bestemming

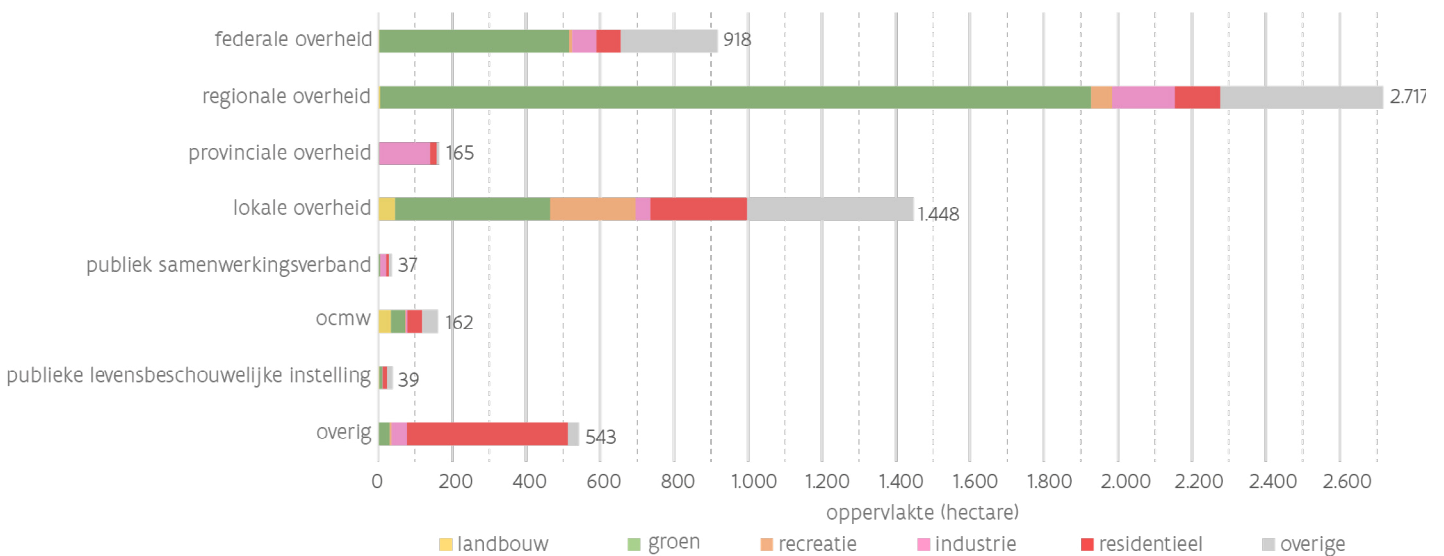
Bron: ILVO op basis van kadastrale data (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur C

Aandeel publiek grondbezit in Brussel tov de totale bestemde perceelsoppervlakte, per bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur D

Publiek grondbezit in Brussel, per eigenaarscategorie en naar bestemming

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

	landbouw		groen		industrie		recreatie		residentieel		overige		Totaal
	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	opp. (ha)	aandeel	
federale overheid	3	0,3%	513	55,9%	65	7,1%	8	0,9%	66	7,2%	262	28,5%	918
regionale overheid	5	0,2%	1.922	70,7%	169	6,2%	57	2,1%	123	4,5%	440	16,2%	2.717
provinciale overheid	0	0,0%	3	2,0%	137	83,0%	0	0,0%	18	10,7%	7	4,2%	165
lokale overheid	46	3,1%	419	29,0%	40	2,8%	231	16,0%	262	18,1%	450	31,1%	1.448
publiek samenwerkingsverband	0	0,8%	5	13,5%	16	43,5%	0	1,1%	7	17,8%	9	23,3%	37
ocmw	34	21,1%	39	24,0%	4	2,6%	1	0,9%	40	25,0%	43	26,4%	162
publieke levensbeschouwelijke instelling	3	8,1%	9	22,2%	0	0,9%	0	0,0%	12	30,2%	15	38,7%	39
overige	1	0,2%	30	5,5%	42	7,7%	6	1,0%	435	80,1%	30	5,5%	543
Totaal	93	18,6%	2.940	47,9%	474	3,4%	304	4,4%	962	5,4%	1.255	20,3%	6.028

gemeente	federale overheden	regionale overheden	
Anderlecht	13	148	
Brussel	473	394	
Elsene	11	49	
Etterbeek	20	10	
Evere	19	19	
Ganshoren	1	23	
Jette	2	133	
Koekelberg	3	16	
Oudergem	35	412	
Schaarbeek	7	47	
Sint-Agatha-Berchem	0	30	
Sint-Gillis	13	6	
Sint-Jans-Molenbeek	5	24	
Sint-Joost-ten-Node	2	6	
Sint-Lambrechts-Woluwe	4	63	
Sint-Pieters-Woluwe	6	161	
Ukkel	52	584	
Vorst	49	24	
Watermaal-Bosvoorde	203	569	

Tabel A

Publiek grondbezit in Brussel, per eigenaarscategorie en naar bestemming (in ha en %)

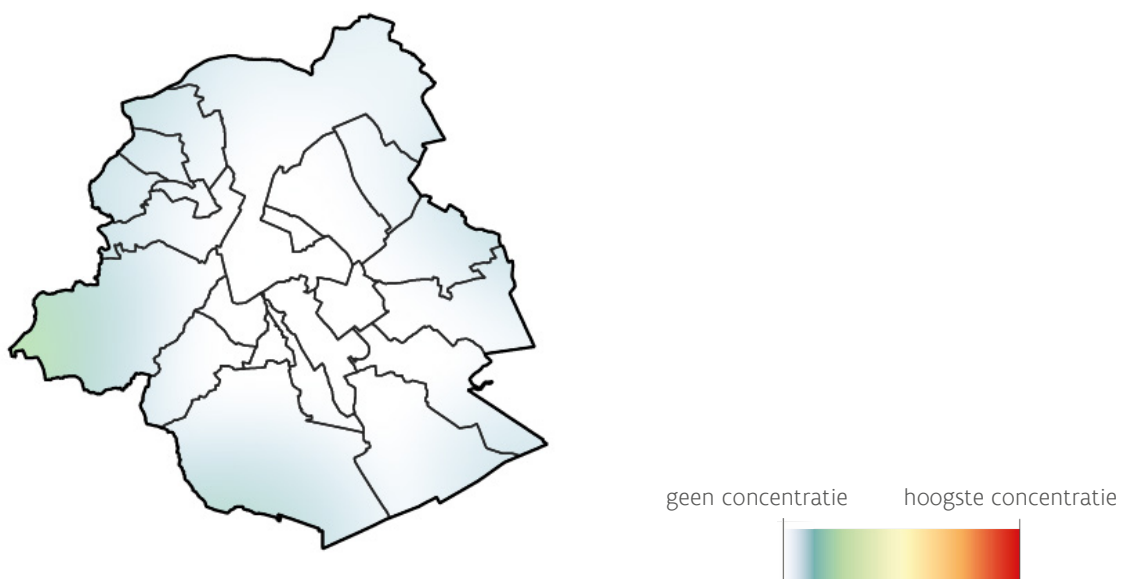
Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

provinciale overheden	lokale overheden	publieke samenwerkingsverbanden	ocmw's	publieke levensbeschouwelijke instellingen	overige
291	50	5	45	5	57
353	61	13	49	9	100
45	0	1	3	1	14
14	1	1	1	0	8
108	17	0	1	1	40
27	11	0	1	1	14
58	1	0	1	2	9
4	0	0	1	1	2
14	0	0	1	1	14
66	0	2	1	3	16
33	2	0	6	2	11
14	0	0	1	1	4
80	8	0	9	1	27
8	0	0	1	0	3
81	8	0	3	1	52
33	0	0	1	1	26
127	1	7	30	7	67
56	3	7	4	2	21
36	0	0	1	1	58

Tabel B

Publiek grondbezit in Brussel, voor het grondgebied van elke gemeente en per eigenaarscategorie (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024)

Figuur E

Ruimtelijke concentratie van publieke landbouwgrond in Brussel (heatmap)

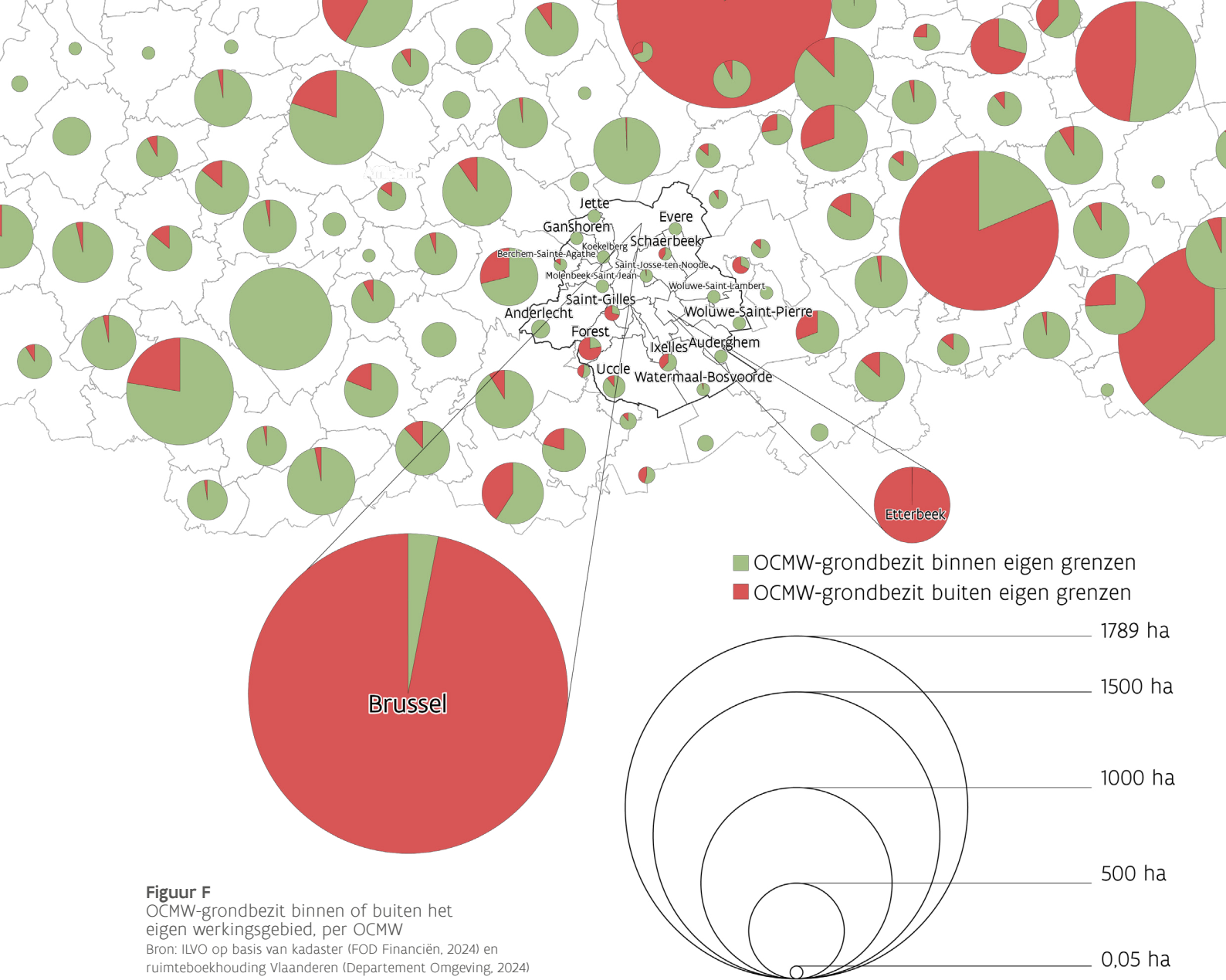
Bron: ILVO op basis van kadasterdata (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

gemeente	groen	industrie	landbouw	overige	recreatie	residentieel
Anderlecht	94	108	80	133	80	126
Brussel	513	289	5	402	28	242
Elsene	11	0	0	79	4	32
Etterbeek	8	0	0	27	3	18
Evere	18	27	0	84	22	53
Ganshoren	31	11	0	17	5	14
Jette	116	3	2	61	8	16
Koekelberg	14	0	0	8	0	5
Oudergem	396	0	0	45	14	22
Schaarbeek	38	5	0	45	10	46
Sint-Agatha-Berchem	33	2	0	23	5	22
Sint-Gillis	4	0	0	21	0	17
Sint-Jans-Molenbeek	48	4	2	41	10	54
Sint-Joost-ten-Node	5	0	0	5	0	10
Sint-Lambrechts-Woluwe	50	7	0	76	14	71
Sint-Pieters-Woluwe	141	0	0	28	12	52
Ukkel	617	0	4	119	51	91
Vorst	46	39	0	31	25	27
Watermaal-Bosvoorde	765	0	0	35	13	57

Tabel C

Publiek grondbezit in Brussel, voor het grondgebied van elke gemeente en per bestemming (in ha)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

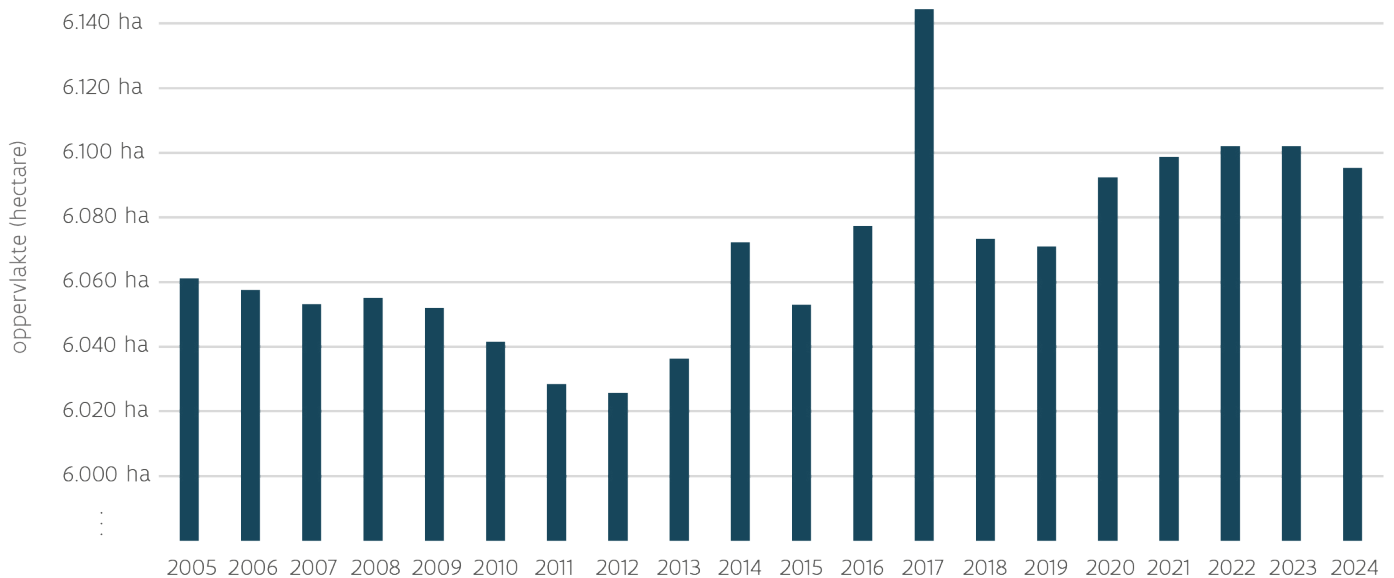
Figuur F
 OCMW-grondbezit binnen of buiten het eigen werkingsgebied, per OCMW
 Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

KBO naam	totaal (ha)	binnengemeentelijk (ha)	binnengemeentelijk (%)
OCMW Brussel	1.586	48	3,0%
OCMW Etterbeek	89	0	0,1%
OCMW Vorst	8	2	22,2%
OCMW Ukkel	8	7	89,3%
OCMW Anderlecht	5	5	100,0%
OCMW Elsene	5	3	61,9%
OCMW Sint-Gilles	4	1	29,3%
OCMW Schaerbeek	2	1	58,5%
OCMW Sint-Jans-Molenbeek	2	2	100,0%
OCMW Sint-Agatha-Berchem	2	2	85,2%
OCMW Sint-Lambrechts-Woluwe	2	2	100,0%
OCMW Sint-Pieters-Woluwe	1	1	100,0%
OCMW Ganshoren	1	1	100,0%
OCMW Evere	1	1	100,0%
OCMW Jette	1	1	100,0%
OCMW Watermael-Boitsfort	1	1	97,1%
OCMW Sint-Joost-ten-Node	1	1	97,8%
OCMW Auderghem	1	1	100,0%
OCMW Koekelberg	1	1	100,0%

Tabel D.1

Grondbezit van Brusselse OCMW's

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

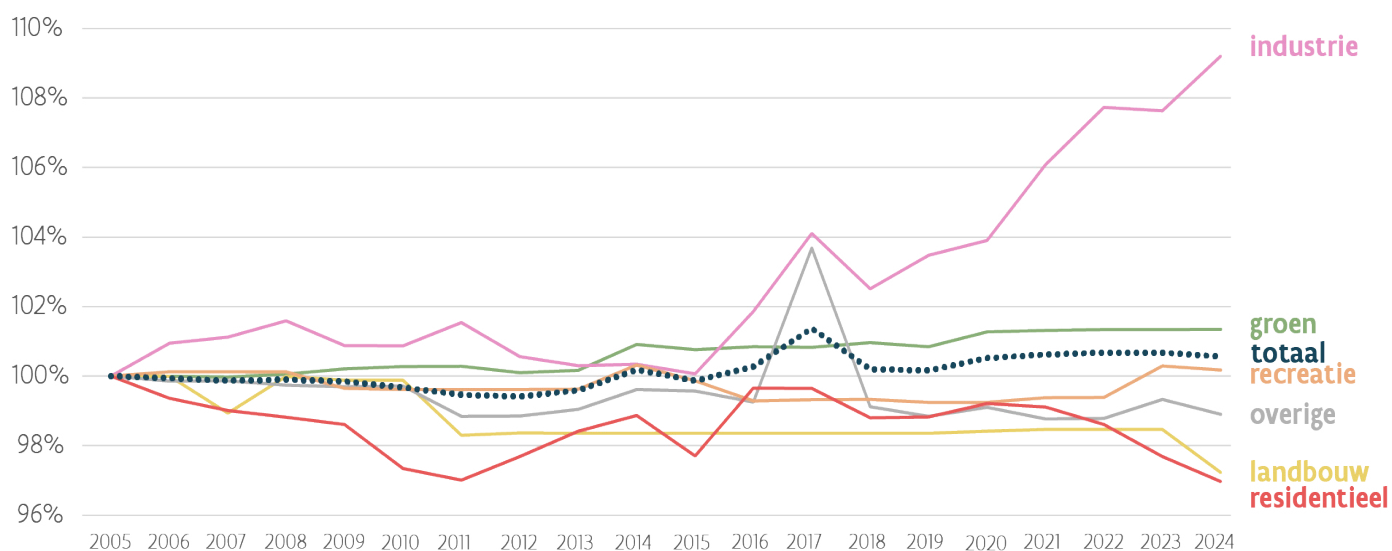

Figuur G

Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Brussel in absolute cijfers

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024)

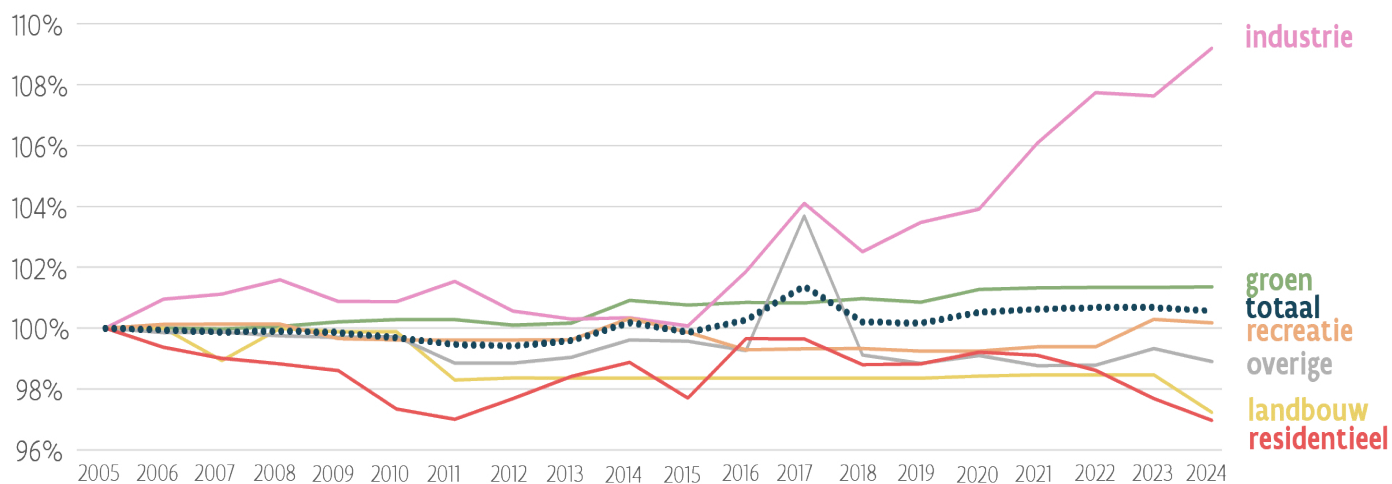
buitengemeentelijk (ha)	buitengemeentelijk (%)	in landbouwbestemming (ha)	in landbouwbestemming (%)
1.538	97,0%	1.389	87,6%
89	99,9%	83	93,3%
6	77,8%	3	41,9%
1	10,7%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
2	38,1%	1	22,7%
2	70,7%	0	0,0%
1	41,5%	1	22,7%
0	0,0%	0	0,0%
0	14,8%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	2,9%	0	0,0%
0	2,2%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%
0	0,0%	0	0,0%

Figuur H

Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Brussel in relatieve cijfers, per bestemming (exclusief bestemmingswijzigingen)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2024)

Figuur I

Evolutie van de totale hoeveelheid publiek grondbezit in Brussel in relatieve cijfers, per bestemming (inclusief bestemmingswijzigingen)

Bron: ILVO op basis van kadaster (FOD Financiën, 2005-2024) en ruimteboekhouding Vlaanderen (Departement Omgeving, 2005-2024)

